J. KLUGMANN

Trockijtól Titóig

SZIKRA

SZIKRA

J. KLUGMANN

TROCKIJTÓL TITÓIG

SZIKRA

BUDAPEST 1952

Az angol eredeti címe:

FROM TROTSKY TO TITO

LONDON 1951

Felelős kiadó a Szikra Könyvkiadó vezérigazgatója

I. FEJEZET

A KOMMUNISTA ÉS MUNKÁSPÁRTOK TÁJÉKOZTATÓ IRODÁJÁNAK HATÁROZATA

A titóizmus — Tito és a titóisták szerepe — nem a balkáni és keleteurópai kérdések szakembereinek ügye, sem pedig „kommunisták közti belső vita" taktikai és stratégiai kérdésekről, a szocializmusért folyó küzdelem eszközeiről és módszereiről. E kérdés elől nem térhet ki egyetlen olyan ember sem, aki a szocializmust akarja, akinek érdeke a béke megőrzése.

Nem ez az első eset, hogy a munkásmozgalomba árulók furakodtak be. Ezt a saját kárukon tapasztalhatták azok, akik az angol munkásmozgalomban — kezdettől fogva egészen napjainkig — dolgoztak és harcoltak. A kapitalizmus, amíg csak létezik, megtartja korrumpáló erejét. A kapitalisták minden módon, erőszakkal és vesztegetéssel, fenyegetésekkel és hízelgéssel próbáltak és próbálnak befolyást szerezni a munkásmozgalomban, de minden más haladó mozgalomban is. Sokszor kudarcot vallottak, de időnként bizonyos országokban próbálkozásaik átmenetileg sikerrel jártak.

Titónak és bandájának árulása megdöbbentette az egész világ haladó embereit. Részben azért döbbentette meg, mert árulásukat hosszú ideig gondosan rejtegették, részben pedig azért, mert céljaik leplezésére felhasználták azt a nagy megbecsülést, amelyet a jugoszláv nép a honi reakció és diktatúra, valamint az idegen imperializmus és fasizmus kegyetlenkedése ellen vívott hősies harc hosszú évei alatt méltán nyert el.

Ennek a könyvnek az a célja, hogy részletesen elmondja ennek az árulásnak történetét. Úgy hisszük, hogy a tények tanulmányozása megmutatja mindenkinek — kommunistáknak,

szocialistáknak, haladóknak és a béke híveinek —, hogy a titóisták a nagytőkések és a háború eszközei, és hogy éppen ezért minden őszinte szocialistának, a béke minden hívének meg kell ismernie a titóizmus és a titóisták kérdését.

1948 júniusában nyolc kommunista és munkáspárt képviselői összegyűltek Romániában, hogy résztvegyenek a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának értekezletén. Azért ültek össze, hogy megvitassák a Jugoszláv Kommunista Párt helyzetét. A Jugoszláv Kommunista Párt, amely addig a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának kilencedik tagja volt, ismételt meghívás ellenére sem képviseltette magát, hanem nyersen és durván visszautasította a meghívást.

A kérdés részletes megvitatása után a Tájékoztató Iroda elfogadta a Jugoszláv Kommunista Párt helyzetéről szóló határozatot, amelyet sajtó és rádió útján közzétettek. A határozat több pontban mélyenjáróan bírálta a jugoszláv kommunista vezetők politikáját és mindenekelőtt Titót, Kardeljt, Gyilaszt és Rankovicsot, akik szószerint hatalmukban tartották a pártot.

A bírálat főbb pontjai

A határozat megállapítja, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt vezetőségének irányvonala a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának ülését megelőző időszakban:

„...a kül- és belpolitika alapvető kérdéseiben helytelen... eltér a marxizmus-leninizmustól"[1].

A határozat helyesli a SzK(b)P kezdeményezését a helytelen politika leleplezése terén.

A határozat megállapítja, hogy a jugoszláv párt vezetői több tekintetben barátságtalan politikát folytatnak a Szovjetunió és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja ellen. Többek között rágalmazták a szovjet katonai szakértőket, akik a jugoszláv hatóságok meghívására Jugoszláviába látogattak, a szovjet polgári szakembereket Jugoszláviában különleges rendszabályoknak vetették alá, a jugoszláv államvédelmi szervek felügyelete alá helyezték és megfigyelték őket. Ugyanilyen

[1] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai, Szikra 1951. 12. old.

felügyeletnek és megfigyelésnek vetették alá a jugoszláv államvédelmi szervek a Tájékoztató Iroda jugoszláviai képviselőit, mint például Jugyint, a *Tartós békéért, népi demokráciáért!* szerkesztőjét, valamint a Szovjetunió hivatalos jugoszláviai képviselőit. A Szovjetunióval és a SzK(b)P-vel foglalkozó jugoszláv párt- és kormánynyilatkozatok látszólag barátságosak maradtak, háláról és csodálatról beszéltek. Ugyanakkor azonban a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságán *belül* szovjetellenes propaganda folyt: a Szovjetunió és a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja „elfajulásáról" beszéltek, rágalmaik az ellenforradalmi trockizmus frazeológiáját elevenítették fel.

A határozat megállapítja, hogy Tito, Kardelj, Gyilasz, Rankovics és a többi jugoszláv vezető három vonatkozásban utasította vissza a nemzetközi munkásmozgalom tapasztalatát, mindenekelőtt a Szovjetuniónak a szocializmus építésére vonatkozó tapasztalatát, és mind az elmélet, mind a gyakorlat terén elfordult a marxizmus-leninizmustól.

1) A mensevikek és Ramsay MacDonald módjára és hagyománya szerint a szocializmusba való békés és harcnélküli átmenet elméletét hirdetik.

„Tagadják, hogy az országban nőnek a tőkés elemek és, hogy ezzel kapcsolatban élesedik az osztályharc a jugoszláv faluban"[2].

2) Szemethunynak a parasztság körében végbemenő osztálytagozódás előtt. Pedig, ha őszintén törekednének a szocializmus építésére, akkor mind elméletben, mind pedig gyakorlatban különböző álláspontot kellene elfoglalniok a parasztság különféle rétegeivel szemben.

„A jugoszláv vezetők helytelen politikát folytatnak a faluban, szemethunynak a falun végbemenő osztálytagozódás előtt és úgy tekintik az egyéni gazdálkodást folytató parasztságot, mint egységes egészet, ellentétben az osztályokról és az osztályharcról szóló marxi-lenini tanítással, ellentétben Lenin ismert tételével, amely szerint az egyéni kisgazdaság állandóan, napról-napra, óráról-órára, magától és tömegesen termeli ki a kapitalizmust és a burzsoáziát"[3].

---

[2] Ugyanott, 13—14 old.
[3] Ugyanott, 14. old

3) Mind elméletben, mind pedig gyakorlatban elvetik Marxnak, Engelsnek, Leninnek és Sztálinnak a munkásmozgalom egész története által alátámasztott tanítását, hogy a munkásosztály az egyetlen következetesen forradalmi osztály és hogy csakis a munkásosztály vezetésével valósítható meg az átmenet a szocializmusba.

„A Jugoszláv Kommunista Párt vezetői a munkásosztály vezető szerepének kérdésében a marxista-leninista útról a narodnyik kulákpárt útjára térnek, amikor azt állítják, hogy a parasztok «a jugoszláv állam legszilárdabb alapja»"[4].

A határozat azután a legsúlyosabb szavakkal bírálja a kommunista párt szerepéről és szervezetéről vallott azon felfogást, amely a Jugoszláv Kommunista Párt elméletében és gyakorlatában megnyilvánul. Megmutatja, hogy a pártot feloldották a Népfrontban:

„. . . Jugoszláviában nem a kommunista pártot tekintik az ország döntő vezető erejének, hanem a Népfrontot. A jugoszláv vezetők leértékelik a Kommunista Párt szerepét, valójában feloldják a pártot a pártonkívüli Népfrontban . . ."[5]

A párton belül egy szűkkörű, hatalmaskodó klikk — mint a határozat mondotta — „törökbasa rendszerrel", katonai önkényuralmi rendszerrel cserélte fel a demokratikus centralizmus marxi-lenini elveit. A párton belüli kritikát és önkritikát a felülről jövő, feltétlen és vita nélküli engedelmességet követelő parancsok rendszerével cserélték fel:

„A pártban nincs belső demokrácia, nincs választás, nincs bírálat és önbírálat"[6].

A jugoszláv párt vezetői egyáltalán nem vették figyelembe a SzK(b)P és a többi testvéri kommunista párt bírálatát, ezt a bírálatot eltitkolták a párt tagjai előtt, sértésnek tekintették és vita nélkül, durván visszautasították:

„. . . a Jugoszláv Kommunista Párt vezetői, ahelyett, hogy becsületesen elfogadták volna ezt a bírálatot és bolsevik módra az elkövetett hibák kijavításának útjára léptek volna, eltelve mérhetetlen becsvággyal, fennhéjázással és gőggel, szuronyt szegeztek a bírálók felé . . ."[7]

---

[4] Ugyanott, 14. old.
[5] Ugyanott, 15. old.
[6] Ugyanott, 16. old.
[7] Ugyanott, 18. old.

A határozat hangsúlyozza, hogy a Jugoszláv Kommunista Pártot nem hibái és helytelen politikája miatt zárták ki a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájából. Bármely párttag, pártszervezet, vagy éppen központi bizottság is követhet el hibákat. Nem is azért zárták ki, mert nem fogadta el a kapott bírálatot; gyakran sok időbe, hosszas és mélyenjáró vitába kerül, míg valamely pártszervezet vagy párttag megérti és kijavítja hibás politikáját.

Az, hogy visszautasították a világ legkiemelkedőbb és legtapasztaltabb kommunistái, mindenekelőtt a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja Központi Bizottsága bírálatának megvitatását, hogy e bírálatot eltitkolták a tagság előtt, hogy megtagadták a nyolc kommunista párt képviselőivel való találkozást — ezek a tények voltak azok, amelyek feltétlenül a kommunista pártok családján kívül helyezték a Jugoszláv Kommunista Párt vezetőit.

„...a Jugoszláv Kommunista Párt vezetői pártellenes és szovjetellenes nézeteikkel, amelyek összeegyeztethetetlenek a marxizmus-leninizmussal, egész magatartásukkal és azzal, hogy megtagadták a megjelenést a Tájékoztató Iroda ülésén, szembeállították magukat a Tájékoztató Irodában tömörült kommunista pártokkal, az imperialistaellenes szocialista egységfronttól való elszakadás útjára, a dolgozók nemzetközi szolidaritása elárulásának útjára léptek és átmenőben vannak a nacionalizmus álláspontjára... A Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottsága kívül helyezi magát és a Jugoszláv Kommunista Pártot a kommunista testvérpártok családján, az egységes kommunista fronton, következésképpen kívül helyezi magát a Tájékoztató Irodán"[8].

A határozat komoly figyelmeztetéssel zárul. A jugoszláv párt vezetőségében 1948 első felében nyiltan felülkerekedtek azok a nacionalista elemek, amelyek burkoltan azelőtt is megvoltak. A párt szakított internacionalista hagyományaival és a burzsoá nacionalizmus útjára lépett. Tito, Kardelj, Gyilasz, Rankovics csoportjukkal együtt azt remélték, hogy a nyugati imperialistáknak tett engedményekkel behízelgik magukat náluk. Azzal a burzsoá nacionalista tétellel állottak elő, hogy „...a kapitalista államok kisebb veszélyt jelentenek Jugo-

[8] Ugyanott, 22—23. old.

szlávia függetlenségére nézve, mint a Szovjetunió"[9]. Megszakították a Szovjetunióval a barátságot, és Nyugat felé tekintettek. Ennek a magatartásnak csak egy lehetett a vége:

„...ilyen nacionalista beállítottság csak Jugoszláviának közönséges burzsoá köztársasággá való elfajulásához, Jugoszlávia függetlenségének elvesztéséhez vezethet és ahhoz, hogy Jugoszlávia az imperialista országok gyarmatává váljék"[10].

Ezt a figyelmeztetést abban az időben egyesek túlságosan szigorúnak tartották. De az azóta elmúlt három esztendő során bebizonyosodott, hogy a határozat minden pontja helyes volt. A történelem logikája kérlelhetetlen. A béketábor és a háborús tábor között nincs középút. Tito bandájának nacionalista politikája egyenesen a reakció táborába vezetett.

A szocializmusba való átmenet problémái

A háború alatt és a háború utáni években Tito, Kardelj, és a hozzá hasonlók vezetése alatt Jugoszláviában az a felfogás alakult ki, hogy a szocializmusba való átmenet idején nem a munkásosztály, hanem a parasztság a vezető osztály és az új jugoszláv társadalom pillére.

Ez a felfogás a fasiszta megszállás alatt kibontakozott jugoszláv ellenállási mozgalom bizonyos jellegzetességeiből nőtt ki. Egyetlen haladó ember — legkevésbbé a kommunista — sem akarja bármi módon is lekicsinyelni Jugoszlávia népeinek nemzeti felszabadító harcát, a fasiszta haderők ellen vívott küzdelmük során tanúsított hősiességüket és áldozataikat. A felszabadító harc azonban a nagy katonai eredmények ellenére Jugoszláviában a valóságban gyengébb volt, mint a környező országokban, például Bulgáriában.

A nép és az ifjúság Jugoszláviában a hegységekben és erdőségekben működő partizánosztagokban harcolt a megszállók ellen. A partizánok többsége a parasztok közül került ki. Ez természetes is volt olyan országban, mint Jugoszlávia, ahol a lakosság nagy többsége paraszt. A munkásosztály legjobb elemei közül sokan otthagyták munkahelyüket, az üzemeket, a városokat és csatlakoztak a hegyekben, erdőkben, szakadékokban működő partizánegységekhez. A városokban a

[9] Ugyanott. 23. old.
[10] Ugyanott, 24. old.

súlyos fasiszta megszállás alatt a földalatti ellenállási mozgalom nem volt nagyon fejlett. Több keleteurópai országban, ahol a fegyveres partizánharc nem volt olyan arányú, mint Jugoszláviában, a fasiszta megszállók ellen irányuló ipari szabotázs-mozgalom, a városok földalatti ellenállási mozgalma, az illegális szakszervezeti mozgalom tevékenysége fejlettebb volt. A felszabaduláskor kitűnt, hogy a jugoszláv városokban a munkásmozgalom a három-négy esztendős fasiszta megszállás után politikailag elmaradottabb volt, mint a szomszédos országokban.

A vezető titóisták a marxizmust félredobva azt hirdették, hogy Jugoszláviában a parasztság a vezető erő. Nemcsak revideálni igyekeztek a marxizmus-leninizmus legalapvetőbb eszméjét, a munkásosztály vezető szerepét, hanem tevékenységükkel megakadályozták a munkásosztályt abban, hogy önálló és vezető szerepet vigyen a felszabadított Jugoszláviában.

Tito 1946-ban Zágrábban, a horvát fővárosban kijelentette:

„Nem azért mondjuk a parasztoknak, hogy ők államunk legszilárdabb alapja, mert szavazataikat akarjuk megnyerni, hanem azért, mert valóban ilyen alapot képeznek."

Gyilasz 1947 januárjában így beszélt:

„Teljesen helytelen és értelmetlen külön szakszervezeti gyűlések és külön Népfront gyűlések összehívása. Ezeket a gyűléseket együtt kell megtartani, minthogy a szakszervezetek is a Népfronthoz tartoznak."

Ilymódon tehát a szakszervezeteket harmadrangú testületekké süllyesztették, tevékenységüket háttérbe szorították és a munkásosztályt beolvasztották a széles Népfrontba, amelynek az ország lakosságának több mint a fele tagja volt.

A „teoretikus" Mose Pijade 1948 elején azt írta a *Borbá*ban, a párt lapjában, hogy a jugoszláv szakszervezetek nem játszottak szerepet a felszabadító harcban, tehát nem fontos tényezői az új Jugoszlávia államhatalmi rendszerének.

A proletariátus szerepének lebecsülése, ami a munkásokat megvető magatartásban nyilatkozott meg, később igen világosan kitűnt magának a Jugoszláv Kommunista Pártnak az összetételében. 1941-ben, midőn a fasiszta hatalmak megrohanták Jugoszláviát, az illegális Jugoszláv Kommunista Pártnak körülbelül 12 000 tagja volt. Az ellenállási harcok során e 12 000-ből 8 000 elesett és csupán 4 000 élte meg a felszabadu-

lást. A háború végén azonban a Kommunista Pártnak 140 000 tagja volt, 1948 közepén pedig közel 500 000.

A háború alatt a párt tagjainak toborzása a nemzeti felszabadító harccal szemben tanusított magatartás alapján történt. A burzsoá, kispolgári és kulák elemek ezreit vették fel a pártba. A munkásosztályból kikerült párttagok arányát csökkentették. A háború befejezése után, midőn a széleskörű tagtoborzásra került sor, még jobban fokozták káros tagfelvételi politikájukat, ahelyett, hogy az ipari munkások toborzására fordítottak volna különös figyelmet, a munkásokat helyezték volna vezető funkciókba, hogy ezzel javítsanak a kialakult helyzeten.

A Jugoszláv Kommunista Párt szociális összetételének 1948 júliusi vizsgálata megmutatja, hogy nem csupán a kulák és burzsoá elemek tízezrei voltak a pártban, sőt vezető funkciókban, hanem a tagságnak csupán 30 százaléka volt munkás, és ennek a 30 százaléknak is nagyobb része kisiparosokból állott. A nagyüzemekben, amelyeknek a kommunista párt fő támaszainak kellett volna lenniök, a tagtoborzás igen korlátozott volt. Így például 1948 közepén Szlovénia három, egyenként 7 000 munkást foglalkoztató iparvállalatában összesen 245 párttag volt. Öt horvátországi nagyvállalatnál, ahol összesen 18 000 dolgozót foglalkoztattak, 32 volt a párttagok száma. Egy 7 000 munkással dolgozó bosznia-hercegovinai üzemben 92 munkás volt a párt tagja, viszont az üzem 952 tisztviselője közül 125 volt párttag.

Van-e politika, amely nyiltabban sérti a marxizmus-leninizmus elveit és a Szovjetunió tapasztalatát? A marxizmus teoretikusai a tudományos szocializmus fejlődésének első szakasza óta hangoztatják, hogy a proletariátusnak vezető szerepet kell játszania a szocialista forradalomban és a szocializmus építésében. Marx és Engels ezt írták a Kommunista Kiáltványban:

„Valamennyi osztály közül, amely napjainkban a burzsoáziával szemben áll, egyedül a proletariátus valóban forradalmi osztály. A többi osztályt elzülleszti és elpusztítja a nagyipar, a proletariátus ellenben a nagyipar legsajátabb terméke"[11].

---

[11] Marx—Engels. A Kommunista Part kiáltvanya. Lasd *Marx—Engels.* Válogatott müvek. 1. köt. Szikra 1949. 20. old.

Marx és Engels megmutatták, hogy a proletariátus az egyetlen következetesen forradalmi osztály:

„Marx és Engels azt tanították, hogy az ipari proletariátus a legforradalmibb osztály, s ezért a tőkés társadalom leghaladóbb osztálya; hogy csak az olyan osztály, mint a proletariátus, gyűjtheti maga köré és vezetheti rohamra a kapitalizmus ellen a kapitalizmussal elégedetlen erőket"[12].

A szocializmus építését egyedül a proletariátus diktatúrája teszi lehetővé. A proletariátus diktatúrájának egész eszméje pedig a munkásosztály hegemóniáján, azaz vezető szerepén alapszik:

„A proletariátus diktatúrája az osztályszövetség különleges formája a proletariátus, mint a dolgozók élcsapata és a dolgozók nagyszámú nem-proletár rétege (kispolgárság, kisüzemtulajdonosok, parasztság, értelmiség stb.) vagy azok többsége között — szövetség a tőke ellen, szövetség a tőke teljes megdöntése, a burzsoázia ellenállásának és restaurációs törekvéseinek teljes elnyomása céljából, szövetség a szocializmus végleges megteremtése és megszilárdítása céljából"[13].

Továbbá:

„A proletariátus diktatúrája, ha ezt a latin, tudományos, történelemfilozófiai kifejezést egyszerű nyelvre fordítjuk, azt jelenti, hogy: csakis egy bizonyos osztály, éspedig a városi és általában a gyári, az ipari munkások képesek arra, hogy vezessék a dolgozók és kizsákmányoltak egész tömegét a tőke igájának megdöntéséért folyó harcban, a tőke megdöntése folyamán, a győzelem megtartásáért és megszilárdításáért folyó harcban, az új szocialista társadalmi rend megteremtésében, az osztályok teljes megszüntetéséért folyó egész harcban"[14].

A Tito körül csoportosuló jugoszláv vezetők elhanyagolták, lekicsinyelték, megvetették a munkásosztály szerepét, ezzel durván megsértették a marxizmus-leninizmus egyik legalapvetőbb elvét.

Épp ily durván sértették meg a parasztság szerepéről szóló marxi-lenini tanítást is, valamint azt az elvet, hogy a

---

[12] A SzK(b)P története. Rovid tanfolyam. Szikra 1951. 14—15. old.

[13] *Lenin—Sztálin.* Az Októberi Forradalomról. Szikra 1949. 209. old.

[14] Ugyanott. Lásd még *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. Szikra 1949. 577. old.

szocializmus felé való haladás különböző szakaszaiban különbséget kell tenni a parasztság különböző rétegei között. Tito és Kardelj a parasztságot egységes egésznek tekintették. Semmibe vették a szovjet példát. Jelszavakat hangoztattak a parasztságról, de nem magyarázták meg a parasztság osztály-struktúráját, valamint a szegényparasztság, középparasztság és a zsírosparasztok (kulákok) magatartásának és szerepének különbözőségét. Minthogy a fasiszták ellen vívott nemzeti és felszabadító háborúban sok kulák is résztvett, Tito és Kardelj azt tanították, hogy e kulákoknak a *felszabadulás után*, a szocializmus felé vivő úton *ugyanolyan* haladó szerepük lesz. Midőn a felszabadulás utáni földreform során a nagybirtokosok földjét felosztották, Tito és Kardelj tagadták, hogy a kulákok kizsákmányolják a kis- és középparasztokat, és akadályozzák a szocialista mezőgazdasághoz vezető fejlődést. Tagadták, hogy a föld magántulajdona — ha nem tesznek haladéktalanul hatékony intézkedéseket ellene — kapitalizmust szül.

És végül, midőn a SzK(b)P levelei megbírálták őket kulákbarát politikájukért, teljesen kalandor módon, Trockij ultrabaloldali kijelentéseihez hasonlóan, nagy hangon hirdették, hogy néhány hét vagy néhány hónap alatt megszüntetik „a kapitalizmus utolsó maradványait".

Tito és Kardelj a SzK(b)P-hez intézett 1948 április 13-i levelükben ezt írták:

„A Központi Bizottság teljes ülése jóváhagyta a Központi Bizottság Politikai Irodájának az országban még meglevő kapitalista maradványok megszüntetése érdekében javasolt intézkedéseit."

Kardelj pedig 1948 április 25-én a belgrádi szkupscsinában (parlamentben) kijelentette:

„Országunkban meg vannak számlálva az embernek ember által történő kizsákmányolása maradványainak napjai."

A kulákokkal szemben megnyilvánuló jobboldali magatartás és az ultrabaloldali jelszavak azonban, mint mindig, most is ugyanarra vezettek. A parasztság osztálystruktúrája elemzésének és az elemzés alapján történő megkülönböztetésnek mellőzése, valamint a „kapitalizmus felszámolásáról" szóló nagyhangú szólamok és papírhatározatok egyaránt passzivitásra, a kulákelemekre való támaszkodásra és a kulákelemek előnyben részesítésére vezettek.

A marxizmus-leninizmus nagy tanítói mindig hangsúlyozták, hogy a kisárutermelés kapitalizmust szül.

Lenin, midőn felbecsülte „a megdöntött burzsoázia erejét", három fő tényezőre hívta fel a figyelmet. E tényezők között a harmadik: a *szokás ereje,* a kisüzemi termelés ereje, amely „... állandóan, minden nap minden órájában, magától és tömegméretekben *szüli* a kapitalizmust és a burzsoáziát"[15].

„A kapitalizmus idején a falu ösztönösen követte a várost, mert a városi tőkés gazdaság és az árutermelő, egyéni parasztkisgazdaság alapjában *egytípusú gazdaság.* A kisparaszti árugazdaság természetesen még nem tőkés gazdaság. De alapjában a tőkés gazdasággal egytípusú, mivel a termelési eszközök magántulajdonára támaszkodik. Leninnek ezerszeresen igaza van, mikor Buharin «Az átmeneti időszak gazdasága» című könyvéhez fűzött megjegyzéseiben «a parasztság árutermelő-*kapitalista* tendenciájáról» beszél, ellentétben «a proletariátus *szocialista* tendenciájával»"[16].

A marxizmus tanításai és a szocializmus építésének tapasztalatai a Szovjetunióban megmutatták, hogy a szocializmusba való átmenet szakaszában a munkás-paraszt szövetség nem az *egész* parasztsággal kötött szövetséget, hanem a dolgozó parasztok tömegével, a kis- és középparasztokkal kötött szövetséget jelenti. Ez a szövetség egyben hosszas harc a falu kapitalista elemei — a zsírosparasztok, a kulákok — ellen, ugyanakkor e szövetség keretében minden lépést meg kell tenni a kis- és középparasztok segítése érdekében és azért, hogy megnyerjük őket a mezőgazdaság kollektív szocialista formája számára.

„És mi határozottan a kisparaszt oldalán állunk; meg fogunk tenni minden lehetőt, hogy sorsát elviselhetőbbé tegyük, hogy megkönnyítsük neki az átmenetet a szövetkezetre, ha erre rászánja magát, sőt, hogy abban az esetben, ha erre még nem tudja magát elhatározni, meghosszabbított gondolkodási időt biztosítsunk számára a parcelláján. Ezt nem csupán azért tesszük, mert a kisparasztot, aki saját munkájából él, lehetséges szövetségesünknek tekintjük, hanem közvetlen pártérdekből is. Minél nagyobb azoknak a parasztoknak a

---

[15] *Lenin* Művei. 31. köt. Szikra 1951. 8. old.
[16] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. Szikra 1951. 369. old.

száma, akiket megkímélünk a proletariátusba való tényleges lezuhanástól, akiket már mint parasztokat meg tudunk nyerni magunknak, annál gyorsabban és könnyebben fog a társadalmi átalakulás végbemenni"[17].

De sem Marx, sem Engels, sem Lenin, sem Sztálin nem tett sohasem bürokratikus és üres kijelentéseket arról, hogy a kapitalizmust a falun néhány hét vagy néhány hónap alatt felszámolják. Marx, Engels, Lenin és Sztálin tudta és a Szovjetunió tapasztalata megerősítette, hogy a kulákoknak mint osztálynak „felszámolása" céljából a dolgozó parasztság tömegeit meg kell nyerni, hogy *önként* résztvegyenek a mezőgazdaság nagyarányú kollektivizálásában. És hogy a kis- és középparasztokat e célkitűzés számára megnyerjük, át kell menni a kulákok korlátozásának egész időszakán, konkrét állami segítségben kell részesíteni a kis- és középparasztokat, fejlett technikai felszerelés használatával meg kell adni nekik az együttes szövetkezeti munka tapasztalatát, sok bizonyító példát kell elébük tárni, hogy saját szemükkel győződjenek meg a kollektív gazdálkodás felsőbbrendűségéről. Természetesen, mindehhez olyan ipart kell teremteni, amely megtermeli a tömeges kollektív gazdálkodásra való áttéréshez szükséges fejlett mezőgazdasági felszerelést. Minden más módszer bürokratikus: vagy a munkások és a dolgozó parasztok közti ellenségeskedésre vezet, ahelyett, hogy megszilárdítaná a munkás-paraszt szövetséget — vagypedig demagóg manőver és papíron maradt határozat lesz.

Az Októberi Forradalmat követő 15 esztendő alatt a SzK(b)P sohasem tévesztette szem elől, hogy mindaddig szükség van a kulákokat korlátozó intézkedésekre, amíg kialakul a helyzet, amelyben a kulákság mint osztály megszüntethető.

Az „új gazdasági politika" időszakában a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja progresszív adórendszert vezetett be, hogy az adózás legnagyobb terhe a gazdag parasztokra háruljon. Korlátozta a földbérletet, fejlesztette a mezőgazdasági felszerelést gyártó ipart, hitelekkel támogatta a kisparasztokat, a munkásosztály oldalára vonta a kis- és középparasztokat, elszigetelte a kulákokat. Ezt a politikát folytatta mindaddig, amíg ki nem alakultak az előfeltételek arra, hogy a

---

[17] *Marx—Engels.* Válogatott művek. 2 kot. Szikra 1949. 433—434. old.

dolgozó parasztok tömegei önként a kollektív gazdálkodás útjára léphessenek. Ez egyben a kulákság mint osztály megszüntetésének előfeltétele is volt.

„1929-ig a Szovjethatalom a kulákság koriátozásának politikáját folytatta... 1929 végén, a kolhozok és szovhozok gyarapodásával kapcsolatban, a Szovjethatalom éles fordulattal eltért ettől a politikától. Áttért a kulákság mint osztály felszámolásának, megszüntetésének politikájára... Óriási forradalmi átalakulás volt ez, ugrás a társadalom régi minőségi állapotából új minőségi állapotba, amely — következményeit tekintve — ugyanolyan jelentőségű volt, mint az 1917 októberi forradalmi átalakulás.

Ennek a forradalomnak sajátszerűsége az volt, hogy *felülről,* az államhatalom kezdeményezésére ment végbe, és ugyanakkor *alulról* a kulákiga ellen, a szabad kolhozéletért harcoló parasztok milliói közvetlenül támogatták"[18].

A jugoszláv vezetők lekicsinyelték a proletariátust, kedveztek a kulákoknak, ugyanakkor nagy hangon szónokoltak a szocializmushoz vezető „új útról", amelyen a felszabadított Jugoszlávia, a Szovjetuniótól eltérően, mindenkit — kapitalistákat, kulákokat is — az osztályharc erősödése nélkül, simán eljuttat a szocializmusba. Visszatekintve, megállapíthatjuk, hogy a jugoszláv vezetők néhány megfogalmazása a brit fábiánusoktól is származhatott volna. Nikola Petrovics külkereskedelmi miniszter például 1947 közepén a következő perspektívát vázolta fel:

„A mezőgazdaság, amely szoros kapcsolatban áll a szocialista szektorral és beletartozik az általános gazdasági tervbe, a terv megvalósítása során fokozatosan megváltoztatja természetét és fokozatosan elér egy olyan szakaszba, amelyben a gazdasági törvényekben mutatkozó ösztönösség teljesen és véglegesen megszűnik, tekintet nélkül a gazdasági törvényeknek e szférában mutatkozó ösztönösségére. Mindez anélkül történik, hogy a szocialista szektor és fejlődése útjába áthághatatlan és alapvető akadály gördülne"[19].

E békés perspektíva, mely bizonyára örömmel töltötte volna el Ramsay MacDonald szívét („az emberiség történelmé-

[18] A SzK(b)P története. 367—368. old.
[19] Szlavjanye. 1947 5. sz.

ben egyik korszak belesiklik a másikba"), figyelmen kívül hagyja a marxizmus-leninizmus legalapvetőbb tételét, mely szerint a megdöntött kizsákmányoló osztályok első komoly vereségük után tízszeres, százszoros elkeseredéssel harcolnak, hogy visszanyerjék azt, amit elvesztettek.

Az átmenet idején fokozódik az osztályharc. „Az átmenet a kapitalizmusból a kommunizmusba egész történelmi korszak. Amíg ez a korszak be nem fejeződik, a kizsákmányolók okvetlenül megőrzik reményüket a restaurációra és ebből a *reményből* restaurációs *kísérletek* lesznek. A megdöntött kizsákmányolók ... az első komoly vereség után megtízszerezett energiával, dühödt szenvedéllyel, százszorosra felfokozott gyűlölettel vetik magukat harcba a tőlük elvett «paradicsom» visszaszerzéséért ..."[20]

Jugoszláviában — éppúgy, mint a Szovjet Hadsereg által felszabadított többi keleteurópai országban is — a munkásoknak nemcsak az egykori kapitalisták, földbirtokosok és a régi, reakciós államapparátus elkeseredett maradványai ellen kell harcolniuk, nemcsak az amerikai és brit központokból operáló, a volt uralkodó osztályokat ismét hatalomra juttatni akaró nemzetközi kapitalizmus egész erejével kell megküzdeniök, hanem a kulákokkal mint osztállyal is fel kell venniök a harcot. Mi több, a lakosság egyéni termeléssel foglalkozó többsége „szüntelenül, minden nap minden órájában, magától és tömegméretekben" szüli a kapitalizmust.

Ilyen ellenségek leküzdése érdekében szükséges lett volna, hogy a jugoszláv népi demokráciát tervszerűen megszilárdítsák, harcoljanak a kulákok ellen, az államgépezetet megtisztítsák a reakciós elemektől. Meg kellett volna szilárdítani a munkásosztály és a kommunista párt vezető szerepét, hogy a proletariátus elnyomhassa a kizsákmányolókat, megvédhesse az országot az imperialista intervenciótól, megszilárdíthassa Jugoszlávia kapcsolatait a többi népi demokráciával és mindenekelőtt a Szovjetunióval, leválaszthassa a dolgozó tömegeket a burzsoáziáról és megszilárdíthassa szövetségüket a proletariátussal, meggyorsíthassa az ország gazdasági fejlődését a szocializmus alapjainak lerakása érdekében.

Mint Lenin írta:

---

[20] *Lenin.* Valogatott művek 2. kot. 439. old

„A proletariátus diktatúrája az új osztály legádázabb és legkíméletlenebb háborúja a *hatalmasabb* ellenség ellen, a burzsoázia ellen, amelynek ellenállását *megtízszerezte* az, hogy megdöntötték... és amelynek hatalma nemcsak a nemzetközi tőke erejében, a burzsoázia nemzetközi kapcsolatainak erejében és szilárdságában, hanem a *szokás erejében*, a kisüzemi termelés erejében áll"[21].

A vezető titóisták azonban igen távol állottak attól, hogy megszervezzék az ellenállást a nemzetközi tőkével szemben, sőt azzal már akkoriban tevékenyen együttműködtek. „A szocializmus felé vezető új útjuk" propagandája nem csupán Jugoszláviában segítette elő a kapitalizmus visszaállítását, hanem — minthogy ezt a propagandát a jugoszláv felszabadító mozgalom presztizse segítségével e felszabadító mozgalom árulói folytatták — tevékenyen befolyásolta és ezáltal gyengítette több más kommunista pártnak a szocializmus felépítésére irányuló harcát is.

Titóék pártromboló politikája

A jugoszláv felszabadulást követő időszakban a titóista „ideológusok" a kommunista párt „új" értelmezését dolgozták ki: „továbbfejlesztették" a marxizmust. Ez a „továbbfejlesztés" valójában elfajulás volt; a titóista „ideológusok" a párt szervezetével kapcsolatban elvetettek minden elvet, amelyért a marxizmus valaha küzdött.

„Elméletük" az volt, hogy a kommunista pártot el kell rejteni a nép elől, a pártnak fel kell oldódnia a Népfront nevű tömegszervezetben, és a Népfrontnak kell a jugoszláv nép fő szervezetévé válnia. Vajjon a kommunista pártnak nyiltan a nép elé kell-e vinnie programját és nyiltan kell-e dolgoznia, hogy támogatást nyerjen programja számára? Tito szerint nem, mivel a kommunista program semmiben sem különbözik a Népfront programjától.

„Vajjon más-e a Jugoszláv Kommunista Párt programja, mint a Népfronté? Nem. A kommunista pártnak nincs külön programja. A Népfront programja a párt programja"[22].

---

[21] Ugyanott, 680—681. old.

[22] Tito beszámolója a jugoszláv Népfront II. kongresszusán, 1947 szeptember 27-én.

Vajjon a kommunista párt a munkásosztály élcsapata, a proletariátus osztályszervezetének legmagasabb formája-e? Tito erre is nemmel felel:

„Minthogy a Népfront nem csupán népünk politikai egységét, de a nemzeti értelemben vett testvériséget és egységet is képviseli, nem helyettesíthető semmiféle párttal sem. Ezért a Népfront válik a nép állandó politikai szervezetévé"[23].

A jugoszláv Népfront szervezeti szabályzatának („A jugoszláv Népfront fő szervezeti elvei") első pontja kimondja:

„A jugoszláv Népfront a *fő* politikai erő." (Kiemelés tőlem — *J. K.*)

És mi volt a Népfront? A Népfront nagy és haladó szerepet játszott a felszabadító háborúban, és e szerepét a felszabadítást követő időszakban is folytathatta volna. A Népfrontot még a Jugoszlávia elleni német támadás előtt, a Jugoszláv Kommunista Párt kezdeményezésére alakították meg különféle csoportokból (köztük több régi politikai pártból). A Népfront felölelte a Horvát Köztársasági Parasztpárt, a Szerb Köztársasági Párt, a Demokrata Párt és a Független Demokrata Párt, a Szerb Nemzeti Parasztpárt, valamint az Agrárszövetség (amelyből később fúzió útján Egyesült Szerb Agrárpárt lett) képviselőit, továbbá a szakszervezetek, ifjúsági, női stb. tömegszervezetek képviselőit.

A Népfrontban tehát voltak burzsoá és kispolgári pártok, kulákok, kereskedők és gyárosok, valamint munkások, parasztok és értelmiségiek. Gyilasz 1947 augusztusában a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának alakuló értekezletén kijelentette:

„A Népfrontba való belépést nem gátolja semmiféle ideológiai, vallási vagy egyéb akadály."

A Népfront, mint tömegszervezet, amelyet a munkásosztály, a kommunista párt vezet és amelyet bevonnak a hazai és külföldi reakció ellen vívott harcba — reakciós tagjaitól megszabadulva fontos szerepet játszhatott volna a népi demokratikus rendszer megszilárdításában. A titóisták azonban ehelyett úgy építették fel a Népfrontot, hogy az beolvassza és végül helyettesítse a kommunista pártot.

És mi volt az eredmény? A kommunista pártot elrejtették,

---

[23] Ugyanott.

eltitkolták a nép elől. Egy olyan rendszerben, melyet állítólag kommunisták vezettek, a pártnak fél-legális helyzete volt. Ha valaki 1946-ban vagy 1947-ben Belgrádban járt, nem talált egyetlen kommunista párthelyiséget sem. A kommunista párt nem tett nyilatkozatokat, nem hozott határozatokat, döntéseket. Még a *Borba*, a kommunista párt lapja, sem hozott jóformán semmi hírt vagy tájékoztatást a párt életéről és tevékenysé géről. A felszabadulástól 1948 júliusáig a *Borba* egyetlen párthatározatot sem közölt.

Lássuk e politika egyik jellegzetes példáját. A Belgrád közelében fekvő nagy Zseleznik-művekben mintegy 4 000 munkás dolgozott. Ezek közül 160 volt párttag. A taggyűléseket titokban tartották meg. A párt tagjain kívül egyetlen munkás sem tudta, hol folytak a gyűlések, mit tárgyaltak meg, mit határoztak, nem tudta, kik a párt tagjai. A párttagok szégyenkezve próbáltak *érvényt szerezni* a párthatározatoknak és nem mondták meg, hogy a kommunista párt javaslatairól van szó. Az új párttagokat *titkos* meghívással toborozták.

Éppen ezért a jugoszláv dolgozó nép számára a kommunista párt valamiféle titkos összeesküvő társaságnak tűnt, amely uralkodott a dolgozó nép élete felett, de nem mutatkozott nyiltan. A párt határozatait állami állásokban ülő egyes „kommunisták" hajtották végre. Jugoszlávia esetében igazsággá vált a kommunisták ellenségeinek az a szokásos rágalma, hogy a párt „titkos összeesküvő csoport". Így tehát Jugoszláviában a párt nem működött nyilt élcsapatként, nem próbálta emelni a munkásosztály és a dolgozó nép politikai színvonalát. A pártot a legkezdetlegesebb keretek közé szorították és feloldották a Népfrontban.

Teljes szakítás volt ez a kommunista pártnak és szerepének lenini felfogásával.

Lenin ezt írta:

„Mi az osztály pártja vagyunk, és ezért *csaknem az egész osztálynak* (háborús időkben, a polgárháború korszakában pedig éppenséggel az egész osztálynak) pártunk vezetése alatt kell cselekednie, minél szorosabban kell pártunkhoz csatlakoznia, de puszta ábrándozás és «uszálypolitika» volna azt hinni, hogy valaha majdnem az egész osztály, vagy az egész osztály képes lesz a kapitalizmuson belül élcsapata, szociáldemokrata pártja tudatosságáig és aktivitásáig felemelkedni . . .

Csak magunkat ámítanók, behúnynók szemünket óriási feladataink előtt, szűkebbre vonnók ezeket a feladatokat, ha megfeledkeznénk az élcsapat és az élcsapat felé vonzódó tömegek közötti különbségről, ha megfeledkeznénk az élcsapat állandó kötelességéről, hogy mind szélesebb és szélesebb tömegeket *emeljen fel* az élcsapat színvonalára"[24].

Természetes, hogy a két háború közti illegalitás idején a Jugoszláv Kommunista Párt nem tarthatott nyiltan gyűléseket; de programját és politikáját minden nehézség ellenére is illegális röplapokban és egyéb kiadványokban a nép elé vitte. Most azonban, a legteljesebb legalitás idején a pártot elrejtették, feloldották a Népfrontban, programját és politikáját eltitkolták, vezető szerepe megszűnt. A párt tagjai nem jelenhettek meg felemelt fejjel a nép előtt, nem hirdethették büszkén és nyiltan célkitűzéseiket, hanem a Tito-klikk parancsára fel kellett adniok kommunista mivoltukat.

A titóisták azonban nemcsak a párt szerepének kérdésében sértették meg a marxizmus-leninizmus tételeit és dobták félre a SzK(b)P legértékesebb tapasztalatait. Ugyanez állt a kommunista párt belső szervezetéről szóló „elméletükre" és gyakorlatukra is.

Tito, Kardelj, Gyilasz és ezen a területen mindenekelőtt Rankovics, e szűkkörű uralkodó hatalmi csoport, felülről diktálta a párt politikáját. A pártvezetés Trockij által hirdetett „katonai módszereit" alkalmazták. Nem véletlen, hogy Trockijnak a vegyes összetételű pártról szóló „jobboldali" felfogása összekapcsolódott a „felülről való parancsolás" „baloldali" elméletével. A „jobboldali" és „baloldali" módszerek, mint általában, ezúttal is a kommunista párt forradalmi jellegének szétrombolására vezettek. A párton belül a választásokat az alsóbb és magasabbfokú pártszerveknél egyaránt megszüntették. A vezetőségeket kooptálás útján alakították meg. A belső vitát elfojtották. A kritikát és önkritikát elnyomták. Rankovics arra használta fel belügyminiszteri és UDB-főnöki tisztségét, hogy kegyetlen fegyelmi rendszabályokkal sujtotta azokat a párttagokat, akik vitatni vagy bírálni merészelték az uralkodó klikk parancsait.

Csakis a SzK(b)P Lenin és Sztálin tanításain alapuló, gya-

---

[24] *Sztálin.* A leninizmus kérdései. 90—91. old.

korlatban alkalmazott szervezeti módszereinek tanulmányozása mutathatja meg teljes mértékben, hogy a jugoszláv pártban meghonosított Rankovics-féle rendszer milyen szöges ellentétben áll a marxizmus-leninizmus erre vonatkozó tételeivel.

Ismételten meg kell állapítani, hogy mindezt nem menti a jugoszláv pártnak a két háború közti illegális mivolta és a felszabadító harcok idejének hadiállapota. A bolsevikok pontosan megmutatták, hogyan kell az illegalitásból és háborúból áttérni a legalitás állapotára.

1923-ban a Szovjetunióban a hadikommunizmus korszaka után Sztálin megmagyarázta a párt új feladatait:

„Először is minden módon, fáradhatatlanul harcolni kell a háborús időszak pártunkban megrekedt maradványai és szokásai ellen, az ellen a helytelen nézet ellen, hogy pártunk intézmények rendszere, nempedig a proletariátus harci szervezete, amely aktívan gondolkodik, öntevékeny, eleven életet él, rombolja a régit és alkotja az újat.

Másodszor, fokozni kell a párttömegek aktivitását azáltal, hogy megvitatásra eléjük terjesztjük az őket érdeklő kérdéseket, amikor ezek nyiltan megvitathatók, és biztosítjuk a pártfórumoktól jövő minden javaslat szabad bírálatának lehetőségét. Mert a pártfegyelmet csak ilyen úton lehet valóban tudatos, valóban vasfegyelemmé tenni, mert csak ilyen úton lehet gyarapítani a párttömegek politikai, gazdasági és kulturális tapasztalatát . . .

Harmadszor, minden pártszervet és minden vezető pártfunkcionáriust választani kell . . . Véget kell vetni annak a gyakorlatnak, hogy az elvtársaknak felelős párttisztségekre való előléptetésénél figyelmen kívül hagyják a szervezet többségének akaratát, el kell érni, hogy a választási elv valóban érvényesüljön a gyakorlatban"[25].

A bolsevik párt Lenin és Sztálin vezetésével alkalmazkodott az új korszakhoz. A cári hatalom megdöntése, az Októberi Forradalom diadala és az intervenciós erők legyőzése után a bolsevik pártban maradéktalanul megvalósították a demokratikus centralizmusnak Lenin által megszabott elveit:

„A pártnak, hogy helyesen működhessen és tervszerűen

---

[25] *Sztálin* Művei. 5. kot. Szikra 1951. 388—389. old.

vezethesse a tömegeket, szervezetileg a *centralizmus* elve alapján kell felépülnie: egységes szervezeti szabályzattal, egységes pártfegyelemmel, élén egységes vezető szervvel — a pártkongresszussal, a kongresszusok között pedig a párt Központi Bizottságával — úgy, hogy a kisebbség köteles alávetni magát a többségnek, az egyes szervezetek kötelesek alávetni magukat a központnak, az alsóbb szervezetek a felsőbb szervezeteknek. E feltételek nélkül a munkásosztály pártja nem lehet valóságos párt, nem teljesítheti az osztály vezetése terén ráháruló feladatokat.

Mivel a párt a cári önkényuralom viszonyai között illegális volt, természetes, hogy a pártszervezeteket abban az időben nem lehetett választás alapján alulról felépíteni, a pártnak szigorúan konspiratív jellegűnek kellett lennie. De Lenin azt tartotta, hogy ez az *ideiglenes* jelenség pártunk életében azonnal meg fog szűnni, mihelyt a cárizmust megdöntik, amikor a párt nyilttá, legálissá válik s a pártszervezetek demokratikus választás, a *demokratikus centralizmus* alapján fognak felépülni"[26].

Lenin és Sztálin mindig azt tanította, hogy nem lehet a kommunista pártban demokratikus centralizmus, ha nincs kritika (alulról felfelé épp úgy, mint felülről lefelé) és nincs önkritika:

„De a felülről jövő ellenőrzés korántsem meríti ki az egész ellenőrzést. Van még másfajta ellenőrzés is, az alulról jövő ellenőrzés, amikor a tömegek, amikor a vezetettek ellenőrzik a vezetőket, kipécézik hibáikat és rámutatnak arra, minő útonmódon lehet a hibákat kijavítani. Ez a fajta ellenőrzés az emberek ellenőrzésének egyik leghatékonyabb módszere.

A pártbeli tömegek ellenőrzik vezetőiket a pártaktívákon, a konferenciákon, a kongresszusokon úgy, hogy meghallgatják beszámolóikat, megbírálják fogyatékosságaikat, végül pedig úgy, hogy ezeket vagy azokat a vezető elvtársakat megválasztják, vagy nem választják meg a vezető szervekbe. A demokratikus centralizmus pontos megvalósítása a pártban, amint ezt pártunk Szervezeti Szabályzata követeli, a pártszervek feltétlen választottsága, jelöltek állításának és visszautasításának joga, titkos szavazás, a bírálat és önbírálat sza-

---

[26] A SzK(b)P története. 61. old.

badsága — mindezeket és az ehhez hasonló intézkedéseket meg kell valósítani, egyebek között azért, hogy megkönnyítsük a párt vezetőinek ellenőrzését a párttömegek részéről"[27].

A marxi-lenini tanítás mindig hangsúlyozta, hogy a szocializmus felé vivő út nem síma és nem könnyű, hogy a párt nem lesz képes ezt a haladást úgy irányítani, hogy tagjai, beleértve a vezetőket is, hibákat ne kövessenek el. Az önbírálat nem múló jelenség, hanem lényeges része a párt életének és elméleti haladásának; a munkásosztály kádereinek marxista szellemben való nevelési módszere ez. A pártot vagy a párttagot saját hibáihoz való viszonya alapján lehet megítélni. Vajjon elutasítja-e a bírálatot, személyes sértésnek, presztizsét ért sérelemnek tekinti-e azt? Avagy szívesen veszi, tanul belőle, önbírálóan szemléli saját munkáját, belátja hibáit, megpróbálja kijavítani őket? Igazi kommunisták sohasem félnek attól, hogy beismerjék *saját* hibáikat. Csak a burzsoá pártok és a burzsoá politikusok félnek az igazságtól.

„A politikai pártnak saját hibáihoz való viszonya egyik legfontosabb és legbiztosabb ismérve a párt komolyságának és annak, hogy miként teljesíti a *valóságban* kötelességét *osztályával* és a dolgozó *tömegekkel szemben.* A hibát nyiltan elismerni, okait felfedni, kielemezni a helyzetet, amely a hibát szülte, gondosan megvitatni, hogy milyen eszközökkel lehet a hibát kijavítani — íme ez jellemzi a komoly pártot, ilymódon teljesíti a párt kötelességét, így neveli és tanítja az *osztályt* s azután a *tömegeket* is"[28].

„Mindazok a forradalmi pártok, amelyek eddig elpusztultak, azért pusztultak el, mert *elbizakodtak* és nem tudták meglátni, miben rejlik az erejük és *féltek beszélni gyengéikről*"[29].

A Jugoszláv Kommunista Párt vezetői azonban rendkívül arcátlanok voltak. Megtagadták hibáik elismerését, azokból nem akartak tanulni, nem akarták kijavítani őket, sőt még annak a lehetőségét sem akarták elismerni, hogy egyáltalán hibákat követhettek el.

A SzK(b)P-től és a többi kommunista párttól 1948 első felében érkezett valamennyi levelet eltitkolták a tagság elől és visszautasították, anélkül, hogy a párt megvitatta volna

---

[27] *Lenin—Sztálin.* Párt és pártépítés. Szikra 1950. 730—731. old.
[28] *Lenin.* Válogatott művek. 2. köt. 713. old.
[29] A SzK(b)P története. 437. old.

őket. Lehet-e őszinte és becsületes pártvezetőségről beszélni, ha a tapasztalatokban és eredményekben gazdag bolsevik párttól kapott bírálatokat visszautasítja anélkül, hogy a pártban alaposan megvitatná őket? Elképzelhető-e olyan becsületes kommunista, aki nem büszke rá, hogy olyan párttól kap bírálatot, amelynek Sztálin, Dimitrov, Rákosi, Togliatti vagy Thorez a vezére?

És vajjon mit tettek a Jugoszláv Kommunista Párt vezetői, midőn már nem titkolhatták el a tagság előtt a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatát? Hosszú, tízezerszavas arcátlan választ küldtek, melyet előzetesen egyáltalán nem engedtek megvitatni. Tízezerszavas választ küldtek, *egyetlen* szó önkritika nélkül. A Központi Bizottság két tagját börtönbe vetették, mert bírálni merészelte a vezető titóistákat.

Akkoriban, amidőn a Tájékoztató Iroda határozatát nyilvánosságra hozták (1948 június végén), a Jugoszláv Kommunista Párt V. kongresszusa július harmadik hetére volt kitűzve. Minden becsületes pártvezetőség elhalasztotta volna a kongresszust.

„Ha most megkérdeznének, mit tennék, ha módomban lenne valamit tenni a jugoszláv kongresszussal kapcsolatosan, azt mondanám, hogy három hónappal elhalasztom, hogy a gyárakban és körzetekben belső pártvita folyhasson a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatáról, hogy a kongresszus idejére már megtárgyalhassák a kérdéseket és így azok bizonyos mértékig tisztázódhassanak"[30].

A titóisták azonban egyáltalán nem ezt a demokratikus irányzatot követték, hanem válaszukban elferdíteni igyekeztek a kapott bírálatok lényegét. A titóista sajtó azonnal nagyarányú nyilt támadást indított a határozat ellen. Sietve gyűléseket hívtak össze. A gyűléseken mindazokat, akik a titóista vezetőket bírálták, rendreutasították, majd kizárták a pártból és börtönbe vetették őket. A pártkongresszusra gondosan kiválogatott küldöttségeket menesztettek. Maga a kongresszus pedig bírálat, önbírálat és részletes vita helyett a titóista

---

[30] Harry Pollitt. Zárszó az Angol Kommunista Párt londoni szervezetének 1949 július 7-i összevont taggyűlésén elhangzott vita után. Lásd *World News and Views*. 1949. 28. sz.

vezetőknek a Tájékoztató Irodát támadó nagyhangú szónok lataivá vált. Az V. kongresszusnak egészben véve semmi köze sem volt a kommunista mozgalomhoz.

Belgrádi kommunista diákvezetőknek a Tájékoztató Irodához intézett levele leleplezi azokat a módszereket, amelyekkel a párttagságra kényszerítették a titóista politikát. Íme, néhány szemelvény a levélből, amelyet teljes terjedelmében a *Tartós békéért, népi demokráciáért!* 1948 szeptember 7-én megjelent 17. (20.) száma közölt:

„Kénytelenek vagyunk ilyen úton Önökhöz fordulni, mert nincs módunkban pártszervezetünk útján kifejezést adni a Tájékoztató Iroda határozatával vállalt szolidaritásunknak . . ."[31]

A levél vázolja, hogy az egyetemi pártszervezetekben miként nyomták el a Tito-féle politika ellen irányuló minden igazi bírálatot:

„Az állatorvosi karon a következőkép folyt le a vita. Az első napon a pártsejt összes tagjait összehívták, éspedig azzal a céllal, hogy bizalmat szavazzanak a Központi Bizottságnak. A bizalmat nem szavazták meg, mert a pártsejt ellene foglalt állást. A második napon, amikor a párttagok legnagyobb része gyakorlati munkán, vagy máshelyütt volt elfoglalva, a pártsejt titkárának, az egyetemi pártbizottság tagjának nyomására bizalmat szavaztak a Központi Bizottságnak, bár az ülésen kétharmadnál kevesebb párttag volt jelen.

A bányász fakultáson két óra hosszat tartott a gyűlés.

Másfél órán át tartott a határozatok olvasása, a vita pedig mindössze félóráig. A vitát abban a pillanatban félbeszakították, amikor olyan vélemény merült fel, hogy a Központi Bizottságnak részt kellett volna vennie a Tájékoztató Iroda ülésén."

A levél a továbbiakban részletesen leírja, hogyan igyekeztek elnyomni a vitát, hogyan akarták a Titóékra nézve kedvező határozatokat reáerőszakolni a párttagokra a mérnöki fakultáson, a gépészmérnöki karon és a mechanikai szakosztályon. A gyűlések alatt névsort állítottak össze azokról, akik helyeselni merészelték a Tájékoztató Iroda határozatát, vagy valamilyen módon nem értettek egyet Titóék vonalával.

---

[31] A belgrádi egyetem diákjainak levele a Tájékoztató Irodához.

Ezután igen sok egyetemi hallgató párttagot kizártak a pártból, majd letartóztattak. June Cannon amerikai laptudósítót kiutasították Jugoszláviából, mert beszámolt arról, hogy a belgrádi egyetem kommunista diákjai szembeszállanak a titóista vezetőkkel. Ezután durva támadás következett a jugoszláv kommunisták egyik legjobb és legharcosabb központja ellen, és „tisztogatást" hajtottak végre a haladó gondolkodású diákok között.

Így „váltották valóra" a gyakorlatban a jugoszláv kommunista vezetők a demokratikus centralizmus elvét.

Burzsoá nacionalizmus

A jugoszláv nép nemzeti felszabadító harcai méltán érdemelték ki az egész világ haladó emberiségének csodálatát. De a háború befejezése és Jugoszlávia felszabadulása után a Jugoszláv Kommunista Pártnak a Tito-klikkben tömörült vezetői olyan képet kezdtek festeni a jugoszláv nép harcáról, amely ezt a harcot a többi nép — például a francia nép vagy a bolgár nép — harcától minőségileg különbözőnek tüntette fel. Azt a legendát kezdték terjeszteni, hogy a többi néptől eltérően, a jugoszlávok kizárólag saját erejükből szabadultak fel. A Tito-klikk a többi népi demokráciától és a Szovjetuniótól különálló, „független" fejlődést kezdett jósolni Jugoszlávia számára.

A háború utáni időszakban, 1945-től 1948 közepéig a titóisták a *nyilvánosság előtt* dícsérték a Szovjetuniót és kommunista pártját. Titokban, maguk között azonban támadták és gyalázták a Szovjetuniót. Azzal, hogy hamis képet festettek a jugoszláv nép felszabadító mozgalmáról, népük körében lekicsinyelni igyekeztek a Szovjetunió szerepét és gyengíteni próbálták azt a hálát és csodálatot, amelyet a jugoszláv nép érzett a Szovjetunió és a SzK(b)P iránt.

Lehetett volna-e hamisabb képet festeni annál, amely szerint Jugoszlávia a Szovjetuniótól különállóan és „függetlenül" szabadult fel a „tengely" megszállása alól és ugyancsak külön építi a szocializmust?

Vajjon öltheteti volna-e a jugoszláv nemzeti felszabadító mozgalom valaha is olyan formát, mint amilyet öltött, és lehetett volna-e olyan arányú, mint amilyen volt, ha a Vörös Had-

sereg nem kötötte volna le, nem vetette volna vissza és nem győzte volna le a náci erőket?

Vajjon kiűzhették volna-e a jugoszláv partizán erők, amelyek a hegyekben és erdőkben oly sok sikert arattak, valaha is a nácikat a nagyvárosokból a Vörös Hadsereg nélkül? Felszabadulhatott volna-e Belgrád és a többi jugoszláv nagyváros a Vörös Hadsereg nélkül?

A Második és a Harmadik Ukrán Front szovjet csapatai 1944 második felében átkeltek a Dráván és a Tiszán, felszabadították Szerbiát és a Vajdaságot. 1944 október 20-án a jugoszláv népi felszabadító hadsereg első és tizenkettedik haditestének közreműködésével felszabadították Belgrádot, Jugoszlávia fővárosát.

Arszo Jovanovics vezérezredes, a jugoszláv haderők akkori vezérkari főnöke „A belgrádi hadművelet" című tanulmányában többek között ezt írta a Vörös Hadsereg szerepéről:

„Hosszú-hosszú idő óta a nagy orosz nép volt reményünk és biztonságunk. Így volt ez ezúttal is... A Szovjet Hadsereg önzetlen testvéri segítségben részesített bennünket. Szovjet katonák ontották vérüket szülőföldünkön — Szerbiában, Belgrád utcáin, a Szerémségben. A közös szenvedésből és vérontásból bontakozott ki a két szláv ország legyőzhetetlen testvérisége és egysége. Ez az egyetlen helyes külpolitikai orientálódás, amely megfelel népeink ősi törekvéseinek, kulturális és történelmi fejlődésének. Egyedül ez biztosítja, hogy népeink megóvják magukat a nemzeti szerencsétlenségtől — márpedig sok szerencsétlenség volt keserű történelmünkben."

Arszo Jovanovics vezérezredes tudta és elismerte, hogy milyen döntő szerepe volt a Vörös Hadseregnek Jugoszlávia felszabadításában. Tito klikkje azonban meggyilkolta Arszo Jovanovics vezérezredest, éppen azért, mert ő ezt a történelmi tényt őszintén és nyiltan elismerte.

Belgrád felszabadítása halálos csapás volt a Jugoszláviában állomásozó náci erőkre és az országban levő csatlósaikra. Több mint 150 000 német katonát ejtettek foglyul és nagytömegű felszerelést zsákmányoltak. A Szovjet Hadsereg minden segítséget megadott, hogy a partizánegységeket modern reguláris hadsereggé szervezzék. Ellátta őket modern felszereléssel, tüzérséggel, harckocsikkal, légierővel. A jugoszlávok

kérésére szovjet katonai szakértők segítettek az újjászervezett egységek kiképzésében.

A Vörös Hadsereg a Belgrádnál zsákmányolt egész felszerelést átadta a jugoszláv hadseregnek. Több mint tíz gyalogos hadosztályt láttak el fegyverekkel a dunai utánpótlási vonalon keresztül. Midőn 1945 januárjában a németek áttorték a szerémségi frontot és ismét Belgrádot fenyegették, Tolbuhin marsall nagy erőket dobott át a Balatonkörnyéki magyarországi frontról és szétzúzta a náci támadást.

Megteremthette volna-e bármely keleteurópai népi demokrácia népi demokratikus rendjét, és elindulhatott volna-e a szocializmus felé a Szovjetunió segítsége, barátsága, védelme nélkül? Egyedül a Szovjetunió óvta meg ezeket az országokat az angol-amerikai imperialisták „felszabadításától", egyedül a Szovjetunió óvta meg őket a fegyveres imperialista intervenciótól, amelyről Churchill ábrándozott.

Vajjon nem a Szovjetunió küldött-e 1944—45 legsúlyosabb időszakában késedelem nélkül, saját területeinek elpusztulása ellenére, mindenfajta élelmiszert és gazdasági segítséget, ugyanakkor, amikor a Nyugat politikai engedményeket akart kicsikarni Jugoszláviától az éhező lakosság számára szállítandó élelmiszerekért?

Hogyan lehetett akár egy pillanatra is elképzelni, hogy Jugoszlávia a Szovjetunió és a népi demokráciák szövetsége és barátsága nélkül meg tudja őrizni függetlenségét a nyugati imperializmus kapzsisága ellen?

Minden igazi kommunistát csak büszkeséggel és megelégedéssel tölthetett el az a tudat, hogy a Szovjetuniónak döntő szerepe volt Jugoszlávia felszabadításában.

Tito klikkje azonban nem marxista, nem proletár internacionalista úton járt, hanem a burzsoá nacionalizmus ösvényén. Már kezdettől fogva — eleinte titokban — igyekezett *eltéríteni* a jugoszláv népet a Szovjetunióhoz és a népi demokráciákhoz fűződő barátságtól és szövetségtől. A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája határozatát a Tito-klikk csak akkor hozta nyilvánosságra, midőn a titóisták már nyiltan nacionalistákként léptek fel, felszították a régi soviniszta gyűlöletet, amelyet a „nagy szerbek", a régi szerb soviniszták oly hosszú időn át tápláltak a magyar, román, görög és albán nép ellen. A titóisták ekkor már fokozatosan áttértek

a Szovjetunió és a SzK(b)P elleni közvetlen, nyilt támadásra. Az a tény, hogy a titóista vezetők nyiltan a nacionalizmus útjára tértek, nyilvánvalóvá tette azt a szándékukat, hogy Jugoszláviában visszaállítsák a kapitalizmust. Végzetes útra terelték a jugoszláv népet, a régi rendbe való *visszatérés* útjára, hogy Jugoszláviát ismét a nyugati imperializmus félgyarmatává tegyék.

„Mit jelent a nacionalizmus felé való elhajlás... Az elhajlás a nacionalizmus felé a munkásosztály nemzetközi politikájának a burzsoázia nacionalista politikájához való hozzáidomítása. A nacionalizmus felé való elhajlás a «saját», a «nemzeti» burzsoáziája arra irányuló kísérleteit tükrözi vissza, hogy a szovjet rendszert aláássa és a kapitalizmust visszaállítsa"[32].

Összefoglalás

Kétségtelen, hogy a „Jugoszláv Kommunista Párt helyzetéről" szóló határozat a kommunistákat és a haladó embereket egyaránt világszerte megdöbbentette. Sokan elkövettük azt a hibát, hogy összekevertük a jugoszláv nép teljesítményeit és áldozatait a vezető titóisták csoportjának cselekedeteivel. A Tito-, Kardelj-, Rankovics- és Gyilasz-féle embereket olyanoknak tartottuk, amilyeneknek hirdették magukat, kritika nélkül szemléltük ténykedésüket, és nem néztük meg, milyenek a felszín alatt. Nem vettük észre, hogy elárulják a nemzeti felszabadító mozgalom ügyét és népüket hamis és veszélyes útra vezetik.

A határozat átszakította az ámítás függönyét. Rámutatott arra, hogy a Tito körül csoportosult jugoszláv pártvezérek letértek a marxizmus-leninizmus útjáról, leleplezte a felszínre törő nacionalizmust, amely burkoltan azelőtt is megvolt és megmutatta, hová vezet elkerülhetetlenül ez a politika.

Elsősorban a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártjának ébersége és átfogó politikai tapasztalata segített felfedni a Tito-klikk politikáját. A SzK(b)P kezdeményezésére hozta meg határozatát a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája. Az elkövetkező években ezt a határozatot a

---

[32] *Sztálin* A leninizmus kérdései 597—598 old

nemzetközi munkásmozgalom történelme egyik legdöntőbb okmányának fogják tekinteni. Ez a határozat nemcsak a legvilágosabban megmutatta Tito, Kardelj, Gyilasz, Rankovics és a többi jugoszláv pártvezér helytelen politikáját, de lehetővé tette, hogy más kommunista pártok is kijavíthassák hibáikat. A határozat mindenekelőtt valamennyi párt számára alapvető elméleti kérdéseket vetett fel. Ezeknek nyomán alapos vita indult meg, amely lehetővé tette, hogy e pártok nagyobb megértéssel és világosabb áttekintéssel folytassák harcukat. Legmélyebb hálánkat kell kifejeznünk a szovjet elvtársaknak kezdeményezésükért.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája határozatának a kommunista pártokban történt megvitatása során a határozatot világszerte teljes mértékben támogatták. Nyoma sem mutatkozott a pártok soraiban szakadásnak. A vita valamennyi részvevője a vita során megértette a felvetett elvek helyességét.

Egy kérdés azonban nyitva maradt. Hogyan követhették el ezeket a hibákat? Vajjon egyszerűen politikai hibákról van-e szó, vagy valami egyéb rejlik mögöttük? Miért tulajdonít az angol és amerikai reakció szemmelláthatóan oly nagy jelentőséget a Tito-klikknek? Hogyan utasíthatták vissza a Tito körül tömörült jugoszláv pártvezetők a testvérpártok bírálatának megvitatását?

Mi magyarázza meg ennyire nem kommunista magatartásukat?

E kérdésekre teljes fény csak akkor derült, amikor Rajk, Kosztov és Kocsi Dzodze pere megmutatta, hogy Titóék „hibái" az angol-amerikai imperializmus közvetlen ügynökeinek tudatos ellenforradalmi tervéhez tartoznak, annak szerves részét alkotják.

II. FEJEZET

MIT LEPLEZTEK LE A PEREK?

Az 1949 folyamán Budapesten, Szófiában és Tiranában lefolyt három per megmutatta, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt vezetésében kialakult veszélyes helyzet nem holmi politikai hibák, hanem tervszerű ellenforradalmi, kommunistaellenes összeesküvés következménye. Ezt az összeesküvést a vezető titóisták körül tömörült rendőri besúgók, *provokátorok* és kémek szőtték.

1949 szeptember 6-án hozták nyilvánosságra a vádiratot Magyarországon Rajk László és bűntársai ellen. A tárgyalás szeptember 16-án kezdődött Budapesten. A Bolgár Népköztársaság főállamügyésze 1949 november 28-án adta ki a vádiratot Trajcso Kosztov és társai ellen. Ez a tárgyalás december 7-én kezdődött. A Kocsi Dzodze vezette albán összeesküvők pere Tiranában folyt le 1949 május-júniusban. Miféle emberek voltak ezek az összeesküvők, akik meg akarták dönteni az oly nagy erőfeszítés és oly sok áldozat árán megteremtett népi demokráciákat, és akik összeesküdtek, hogy meggyilkolják Dimitrovot, Rákosit és Enver Hodzsát?

Az összeesküvő csoportok tagjai egyrészt régi párttagok voltak, akik már évekkel azelőtt elárulták pártjukat, rendőri besúgókká és később az idegen imperialista kémszolgálatok ügynökeivé lettek, másrészt volt jobboldali tisztek és állami tisztviselők, akik a második világháború vége felé baloldali álarcot öltöttek. Hozzájuk kell még számítani azokat a jugoszláv hivatalos személyeket, Tito diplomáciai megbízottait, akik szintén résztvettek a különféle összeesküvésekben.

A magyarországi összeesküvésnek nyolc vádlottja volt.

Rajk Lászlót 1931-ben fiatal diák korában a magyarországi félfasiszta rendőrség kommunista röplapok terjesztése miatt letartóztatta. Hogy bőrét mentse, vállalta, hogy besúgó és *provokátor* lesz: írásban kötelezte magát, hogy a magyar titkosrendőrség szolgálatába áll. Először a budapesti egyetem kommunista diákjai közé küldték kémkedni, majd az illegális Kommunista Ifjúmunkás Szövetségbe, később az építőmunkások közé. Utóbbiak körében 1935-ben Rajk provokációi következtében több mint 200 letartóztatás történt. Akkor a rendőrség Csehszlovákiába küldte, onnan pedig a spanyolországi nemzetközi brigádba. Itt Rajk a Rákosi-zászlóaljban kémkedett és fejtett ki bomlasztó tevékenységet.

Spanyolországból Dél-Franciaországba került, ahol a spanyol köztársaságiak és nemzetközi brigádtagok részére létesített saintcyprieni, gurs-i és vernet-i koncentrációs táborokba zárták. Ott, a magyar és jugoszláv trockisták különféle csoportjaival kapcsolatot teremtve, folytatta hirszerző és kémtevékenységét. A Gestapo segítségével visszakerült Magyarországra, itt rendőri besúgóként működött a földalatti kommunista mozgalomban. A felszabadulás után a Magyar Kommunista Párt nagybudapesti titkára, később belügyminiszter, végül külügyminiszter lett.

Az összeesküvésben részvevő másik két ügynök és provokátor közül dr. Szőnyi Tibort az Egyesült Államok kémszervezete 1944-ben szervezte be Svájcban, majd visszaküldte Magyarországra, hogy befurakodjon a pártba. Szőnyi később a Magyar Kommunista Párt országos káderosztályának lett a vezetője. Szalai Andrást a pécsi rendőrség politikai csoportjának vezetője 1933-ban szervezte be, mint rendőri besúgót. Szalai árulta el 1942-ben az illegális Kommunista Ifjúmunkás Szövetség vezetőségi tagjait, ugyancsak ő árulta el a sátoraljaújhelyi börtönben sínylődő jugoszláv és magyar politikai foglyok szökési tervét, minek következtében 64 foglyot a helyszínen megöltek, illetve később kivégeztek. Szalai a felszabadulás után a kommunista párt káderosztályán folytatta bűnös tevékenységét.

Pálffy György altábornagy egyike volt azoknak az opportunistáknak, akiket „biztosítási ügynököknek" szoktak nevezni, akik tekintet nélkül politikai nézeteikre, igyekeznek „bebiztosítani" magukat a mindenkori hatalmon levő rendszernél.

Bankigazgató fia, kulák unokája volt, burzsoá nevelésben részesült; a Ludovika Akadémián tanult, ahol a régi fasiszta tisztikar tagjait képezték ki. Ezt a politikai hátteret tovább erősítette az a körülmény, hogy egy évig szolgált az olasz fasiszta hadseregben, ahol Mussolini Olaszországa lett politikai eszményképe. Mint a Horthy-hadsereg tisztje, a második világháború alatt résztvett Kárpát-Ukrajna megszállásában. 1944-ben, midőn a fasizmus veresége biztosnak látszott, elhatározta, hogy bebiztosítja magát a jövőre nézve és ezért megegyezett Láncz István századossal, a Horthy-hadsereg tisztjével:

„Megegyeztem vele abban, hogy ő a Horthy-hadsereggel, amelyben akkor ténylegesen szolgált, menjen ki Nyugatra. Akkor már folyt a nyugatra áramlás. Vegye fel ott a kapcsolatot az angolokkal, amerikaiakkal aszerint, hogy kinek a fogságába, vagy hatáskörébe fog kerülni. Én itthon maradok és igyekszem itthon baloldali kapcsolatokhoz jutni, minél erősebbekhez, sőt igyekszem a kommunista párttal, amelyről hallottam már, hogy van, valahogy kapcsolatot létesíteni... Az volt az elképzelésünk, hogy akárhogy fordul a helyzet... egymást fedezzük"[1].

Pálffy 1946 tavaszán, miután fasiszta beállítottságát gondosan eltitkolta, tábornok, a katonapolitikai osztály főnöke és a határőrség főparancsnoka lett. Korondy Béla hasonló, de kisebbszerű figura. Mint Horthy csendőrtisztje kezdte, majd Pálffy parancsnoksága alatt a határőrséghez került.

Justus Pált, a magyar trockistát, 1932-ben történt letartóztatása után szervezték be rendőri besúgónak. A felszabadulás után a szociáldemokrata párt vezetőségébe, majd a két munkáspárt egyesülése után a Magyar Dolgozók Pártjának Központi Vezetőségébe került.

Végül a jugoszláv Brankov Lazar a jugoszláv katonai misszió tagjaként jött Magyarországra 1945-ben. 1947 végén a budapesti jugoszláv követség tanácsosa lett, 1947-től 1948 szeptemberéig a jugoszláv titkosrendőrség magyarországi főmegbízottja volt. 1948 szeptemberében Rankovics jugoszláv belügyminiszter utasítására azt a látszatot keltette, hogy átáll

---

[1] Rajk László és társai a népbíróság előtt. Szikra 1949. 71. old.

a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája híveinek oldalára, és menedéket kért Magyarországon.

A Kosztov-féle összeesküvésben szereplő egyének hasonló fajtájú emberek voltak: a Bolgár Kommunista Pártba befurakodott rendőri besúgók, a külföldi kémszolgálatok ügynökei, magukat baloldaliaknak álcázó jobboldali üzletemberek, valamint a jugoszláv titkosrendőrség tagjai, akik a Tito-rendszer ellenfeleinek tüntették fel magukat.

Ott volt maga Trajcso Kosztov, akit mint az illegális kommunista párt Központi Bizottságának tagját 1942 áprilisában letartóztattak. Azzal mentette meg életét, hogy a bolgár rendőrség részére kémkedést vállalt a párt ellen. A felszabadulás után a minisztertanács elnökhelyettese és a kommunista párt Központi Bizottságának titkára lett.

Ivan Sztefanov ugyancsak a Bolgár Kommunista Párt tagja volt, 1932 óta a brit kémszolgálat beszervezett ügynökeként működött. Nikolasz Pavlov ugyanakkor állt be a rendőrség szolgálatába, mint Kosztov. Szabadlábra helyezték azzal, hogy a pártban a rendőrség utasításai alapján folytassa a munkát. Nikolasz Nacsev szintén párttag volt, 1941-ben létesített kapcsolatot a brit kémszolgálattal; a felszabadulás után a gazdasági és pénzügyi problémákkal foglalkozó állami bizottság alelnöke lett. Borisz Krisztov, amikor 1943-ban letartóztatták, rendőri besúgó lett. 1946-ban Bulgária kereskedelmi képviselője volt a Szovjetunióban. Coni Concsevet 1924-ben Várnában egy csoport ifjúkommunistával együtt letartóztatták. Ekkor lett rendőri besúgó és elárulta elvtársait a rendőrségnek. 1941-ben felvette a kapcsolatot az amerikai hírszerző szolgálattal. Ivan Gevrenov földbirtokos és nagyiparos volt. A felszabadulás után látszólag a népi kormány barátjaként működött, belépett a kommunista pártba és ugyanakkor az angol hírszerző szolgálat részére dolgozott. Blagoj Hadzsipanzov, a szófiai jugoszláv nagykövetség tanácsosa, titóista kém volt. Éppúgy mint Brankov Magyarországon, Hadzsipanzov is 1948 novemberében látszólag a Tájékoztató Iroda oldalára állt. Ebben a névsorban azonban még a legfőbb összeesküvők sincsenek mind benne.

Egy dolog mindnyájuknál közös volt: valamennyien szükségesnek tartották, hogy igazi énjüket a hazugság, a színlelés eszközével leplezzék. Akár kommunisták voltak, akik

elárulták a kommunizmus ügyét és úgy mentették bőrüket, hogy rendőri besúgókká lettek, majd főnökeik jóvoltából átkerültek a Gestapóhoz vagy a francia, angol, amerikai kémszervezethez, vagy egyidejűleg valamennyit szolgálták, akár az új népuralommal látszólag rokonszenvező reakciós csendőrök, katonatisztek vagy üzletemberek, akár az új népi demokráciákat és a Tájékoztató Irodát látszólag támogató jugoszláv hivatalos személyek — valamennyien összeesküdtek országuk népei, a szocializmus ellen.

Még egy dolog volt közös majdnem mindnyájuknál: a Tito-klikk közvetítésével kapták utasításaikat.

Kiderül az igazság a titóistákról

A pereket hosszasan tárgyalták. A Rajk-per tárgyalása szeptember 16-án kezdődött és szeptember 24-én került sor az ítélethirdetésre. A Kosztov-per tárgyalását december 7-én kezdték meg, az ítéletet december 14-én mondották ki. A vádlottaknak megvolt a lehetőségük, hogy olyan hosszan és úgy beszéljenek, ahogy kívánnak. Sok tanút hallgattak ki. De mind a Rajk-perből, mind a Kosztov-perből egy dolog vált világossá: az, hogy a *legsúlyosabb bűnösök nem voltak jelen.*

A vádlottak padján ültek Rajk és Kosztov, valamint magyar és bolgár társaik, akik összeesküvést szőttek, hogy megdöntsék a népi demokratikus kormányt, meggyilkolják népük legszeretettebb, legkiválóbb vezetőit. De Rajk és Kosztov, a magyar és bolgár összeesküvők mögött a titóista vezérek bűnös csoportja — maga Tito, Rankovics, Kardelj, Gyilasz stb. — állott, a titóisták mögött pedig ott állottak az összeesküvés igazi irányítói: az angol és amerikai kémszervezet, az angol és amerikai imperializmus.

A perek során fény derült a Tájékoztató Iroda határozata által megbélyegzett bűnös titóista politika igazi rúgóira. A perek során kiderült, hogy a titóista árulás régi keletű. Kiderült, hogyan kezdődött ez az árulás, hogyan vált végül is Tito és klikkje az angol-amerikai imperialista politika végrehajtásának közvetlen eszközévé Kelet-Európában és tulajdonképpen az egész világon:

„A vádlottak padján itt nemcsak Rajk és társai ülnek,

hanem külföldi gazdáik, imperialista felbujtóik is, Belgrádban és Washingtonban"[2].

Maga Rajk vázolta fel a legvilágosabban a titóista összeesküvők szerepét. A nemzetközi brigádok volt tagjai számára Dél-Franciaországban létesített koncentrációs táborokban került velük kapcsolatba:

„A francia internálótáborokban, Saint-Cyprienben, Gursban és Vernet-ben együtt voltam jugoszlávokkal. A francia internálótáborokban rendkívül erős trockista politikai tevékenység folyt. Ennek a politikának a legfőbb szervezői és egyszersmind végrehajtói is a jugoszláv csoportbeliek voltak. Emlékezetem szerint körülbelül százötvenen lehettek, akik a jugoszláv csoportban ilyenirányú tevékenységet folytattak. Ezek között döntő többségében értelmiségiek, kispolgáriak, egyetemisták voltak"[3].

A trockisták közül sokat a jugoszláv titkosrendőrség küldött a nemzetközi brigádba. Közülük ma többen vezető titóisták. A francia internálótáborokban felvették a kapcsolatot a különböző országok hírszerző szolgálatával, így a francia, az amerikai, később a német kémszervezettel is.

Rajk beszámolt kapcsolatukról, amelyet a francia titkosrendőrséggel, a „Deuxième Bureau"-val tartottak fenn a táborokban:

„Gurs-ban, később pedig Vernet-ben mint trockista tevékenységet kifejtő, volt nemzetközi brigádistát, a «Deuxième Bureau», a francia hírszerző szerv tisztje több alkalommal magához hivatott és tájékoztatót kért arról, ami a táborban folyik ... meg kell jegyeznem, hogy ahhoz, hogy a francia tiszt engem hívhasson, nem volt szükséges, hogy ismerje előéletemet, mert általában véve nemzetközi vonatkozásban a trockisták a rendőrséggel mindig és mindenhol szoros kapcsolatban együttműködtek ... A francia tisztnek, a «Deuxième Bureau» vezetőjének beszámoltam arról, hogy a táborban erős trockista jugoszláv csoport tevékenykedik és hogy körülbelül kik a csoport vezetői. Erre a francia «Deuxième Bureau» tisztje elővett egy listát, amely végig jugoszláv nevekkel volt teleírva; az általam elmondott neveket külön ellenőrizte ezen

---

[2] Ugyanott, 213. old.
[3] Ugyanott, 33—34. old.

a listán. Megállapítottam, hogy akiket én mint vezetőket tüntettem fel, nála ezen a listán is úgy szerepeltek, mint ennek a jugoszláv trockista csoportnak a vezetősége"[4].

Rajk egy alkalommal a „Deuxième Bureau" tisztjeinél találkozott is velük:

„Ebből nyilvánvaló volt előttem, hogy ezek a jugoszlávok valóban a «Deuxième Bureau» beszervezett emberei és éppúgy, mint jómagam, annak utasításait hajtják végre"[5].

Amikor a hitlerista csapatok lerohanták Franciaországot, a jugoszláv trockisták, akiket a jugoszláv titkosrendőrség a francia hírszerző szervnek adott át, a Gestapóhoz kerültek. Rajk beszámolt egy német toborzó bizottságról, amely 1941 tavaszán egy Gestapo-, vagy Abwehr-őrnagy vezetésével látogatta végig a táborokat:

„A bizottság néhánynapos működése után ez az őrnagy magához hivatott és azt javasolta nekem, hogy jelentkezzem én is Németországba munkára, Németországból ő hazasegít engem Magyarországra. Meg is mondta, hogy ő azért teszi ezt a javaslatot, mert Hain Péter, a magyar rendőrség politikai osztályának vezetője, fordult hozzá azzal a kéréssel, hogy engem, mint a magyar rendőrségnek régóta dolgozó beszervezett ügynökét, segítsen haza Magyarországra, és ő más megoldást a hazajuttatásra nem talált, csak ezt. Ennél a beszélgetésemnél ez a Gestapo- vagy Abwehr-őrnagy elővett egy listát és egyes jugoszlávok után érdeklődött. A lista, amiről a neveket felolvasta, ugyanaz a lista volt, amit a táborban a «Deuxième Bureau» vezető tisztje nézegetett, miközben én a jugoszláv trockista csoport tevékenységéről beszéltem neki... Megmondotta, hogy azért érdeklődik nálam, mert ha Hain Péter fordul hozzá azzal a kéréssel, hogy segítsen haza engem, akkor az én véleményemre ad és a maga szempontjából megbízható embernek tart; másrészt pedig ezek a jugoszlávok, és sok más jugoszláv — körülbelül azok, akik azon a listán szerepeltek, tehát körülbelül 150-en —, azzal a kéréssel fordultak őhozzá, mármint ehhez az őrnagyhoz, hogy segítse hazatérésüket Jugoszláviába. Beszámoltam neki arról, amit tudtam a jugoszláv trockista csoport működéséről. A Gestapo-őrnagy

---

[4] Ugyanott, 34. old.
[5] Ugyanott, 34—35. old.

örömmel vette tudomásul trockista aktivitásukat és nekem azt mondta, hogy kérésüknek eleget is fog tenni, haza is fogja őket segíteni Jugoszláviába. Hogy ezt ő valóban megtette, azt én két tény által látom beigazoltnak. Az egyik tény, hogy abban a csoportban, amellyel én Németországba mentem, igen sok jugoszláv volt. A másik tény, hogy Leipzig környékéről, ahol én dolgoztam, bizonyos időközökben kisebb-nagyobb jugoszláv csoportok indultak haza Jugoszláviába; és hazaindulásuk ilyen legális formában, ahogy az történt, nyilvánvalóan nem történhetett másként, csak úgy, hogy azt német hatósági szervek, a Gestapo, vagy más szervek támogatták"[6].

Rajk vallomása során azt is elmondotta, hogyan vette fel a kapcsolatot az amerikai hírszerző szolgálattal a vernet-i francia internálótáborban.

„A vernet-i internálótáborban történt, hogy egy Field nevezetű amerikai állampolgár, aki tudomásom szerint Közép- és Kelet-Európa amerikai hírszerző ügynökségének vezetője volt, a polgárháború befejezése után felkeresett engem az internálótáborban. Hivatkozott arra, hogy Washingtonból utasították: beszéljen velem és segítsen engem abban, hogy a táborból kiszabaduljak és hazajöjjek Magyarországra. Ő meg is mondotta, hogy azért szeretnének engem hazajuttatni, hogy mint le nem leplezett kommunista, a párton belül az amerikaiaktól kapott utasítás szerint dolgozva, a pártot igyekezzem dezorganizálni, bomlasztani, lehetőség szerint a pártvezetést is a kezembe kaparintani"[7].

Így tehát a Rajk-per során kiderült, hogy a harmincas évek közepe és vége táján a Jugoszláv Kommunista Pártban jelentékeny számú trockista és provokátor bújt meg, közülük egyesek igen magas pozícióban. Ugyanakkor a többi kommunista pártban a hasonló trockista csoportokat sikeresen leleplezték és kizárták. Ezek között az árulók között olyanok voltak, mint Koszta-Nagy, Vukmanovics és több más vezető titóista. Közülük egy nagy csoportot a nemzetközi brigádba küldtek. Ezek később a délfranciaországi internálótáborokban állandó kapcsolatban voltak a francia és német hírszerző szervekkel, valamint más országbeli trockistákkal és provokátorokkal. A Ge-

---

[6] Ugyanott, 35—36. old.
[7] Ugyanott, 40. old.

stapo és az amerikai hírszerző szolgálat már a negyvenes évek elején azon versengett, hogy melyikük vegye át és küldje haza ezeket az árulókat, abból a célból, hogy hazájukban a kommunista pártot és a haladó mozgalmakat bomlasszák. Végül is a Gestapo segítségével sikerült sokuknak Jugoszláviába visszatérniök.

A felszabadító harc elárulása

A Rajk- és Kosztov-per, valamint az albán per bebizonyította, hogy ezek a kémek és provokátorok, miután a Gestapo segítségével hazajutottak, kapcsolatot teremtettek a Jugoszláv Kommunista Párton belül működő hasonló csoportokkal, és mint a partizán- és nemzeti felszabadító harc vezetői folytatták romboló és áruló tevékenységüket.

Néhányan továbbra is a Gestapo számára dolgoztak, mások az angol és amerikai hírszerző szolgálattal léptek kapcsolatba; voltak, akik mind a háromnak dolgoztak. A Jugoszláv Kommunista Párt vezetőinek Titóból, Rankovicsból, Kardeljből és Gyilaszból álló szervezett csoportja volt a legfőbb irányítója az árulásnak a háború folyamán.

Midőn a nácik 1941 májusában elözönlötték Jugoszláviát és a népnek el kellett szenvednie a náci vezetők és quislingjeik által végrehajtott megszállás minden borzalmát — kezdetben az angolok Mihajlovicsot és a jugoszláv csetnikeket támogatták. Bár a csetnikek a fasiszta megszállók ellen nem léptek fel és egyre inkább bebizonyosodott, hogy tulajdonképpen együttműködnek ezekkel, az angolok hosszú hónapokon keresztül továbbra is a csetnikeket támogatták ejtőernyőn ledobott fegyverekkel és egyenruhával. A brit golyószórókkal felszerelt és brit egyenruhába bujtatott csetnikegységek a fasiszta egységekkel együttműködve sujtottak le ismételten a jugoszláv hazafiakra és partizánokra. Sőt az angol rádió a partizánvezérek meggyilkolására uszított.

Különféle tényezők felgyülemlése végül is e politika megváltoztatását eredményezte.

a) Egyre világosabbá vált, hogy a jugoszláv nép túlnyomó többsége elfordul a csetnikektől és a fasiszta megszállókkal együttműködőknek tekinti őket. Nyilvánvalóvá vált, hogy a

brit reakció a háború után nem vetheti meg lábát Jugoszláviában vagy a Balkánon, ha Mihajlovicsra támaszkodik.

b) A csetnikek tevékenyen segítették a fasiszta megszállókat. Amidőn az északafrikai hadjárat során növekvő nehézségek mutatkoztak, az északafrikai brit katonai vezetés a partizántevékenység fokozását kívánta a Balkánon, mert ez a fasiszta hatalmak közlekedési vonalainak elvágását jelenthette és megakadályozhatta, hogy Rommel számára erősítés érkezzék.

c) Angliában és Amerikában, sőt még a hadseregben is egyre több és több haladó gondolkodású, őszintén antifasiszta embert háborított fel a fasiszta hatalmakkal együttműködő quislingek segítése. Ezek e politika megváltoztatását követelték.

d) Egy bizonyos időpontban — hogy pontosan hogyan és mikor, azt a történelemnek még fel kell derítenie — a brit politikai és katonai vezetés csúcsszervei a legnagyobb titokban nyilván értesültek arról, hogy a *partizánerők és a Jugoszláv Kommunista Párt vezetésébe* kémek és provokátorok furakodtak be, Gestapo-ügynökök, trockisták, akik „megbízhatók" (a brit imperializmus szempontjából) és akik felhasználhatók a jugoszláv nép felszabadító mozgalmának *belülről* való bomlasztására, valamint az angol-amerikai imperialista politika végrehajtására.

Ez volt az alapja annak, hogy a brit politika 1942—43-ban Mihajlovicstól Tito felé fordult. Mindezt a lehető legnagyobb titokban, azzal a nagyfokú ravaszsággal és csalással hajtotta végre, amiben a brit imperializmus páratlan tapasztalatokra tett szert és világszerte hírhedtté vált.

Látszólag, demagóg módon úgy kellett a dolgot beállítani, mintha a jugoszláv partizánok hazafias antifasiszta harcának támogatásáról lenne szó. Ilymódon lefegyverezhetik Nagybritannia és Amerika haladó embereit, s ezek azt hihetik, hogy az ő erőfeszítésüket és harcukat koronázta siker. Az angol (és később amerikai) hírszerző szolgálat, valamint a Tito-féle áruló csoport közötti kapcsolatot annyira titokban tartották, hogy mind jugoszláv, mindpedig brit és amerikai részen csupán a „teljesen megbízható" elemek igen kicsiny csoportjának volt erről tudomása. A többiekkel a brit, amerikai és a jugoszláv főhadiszálláson egyaránt elhitették, hogy a szövetségesek közötti becsületes kölcsönös katonai segélynyujtásról van szó.

Ilymódon a haladó erőket mindkét oldalon félrevezették és ezek minden erőfeszítésüket és energiájukat latbavetették Titóék megsegítése érdekében. Ezt a segítséget a valóságban éppen az ellen használták fel, amiért az említett haladó elemek küzdöttek. A nagyfokú titoktartás zűrzavart és vitát okozott az amerikai és az angol uralkodó osztály Mihajlovics- és Titobarát elemei között, még az angol és amerikai külügyminisztériumban is. De éppen ez a zűrzavar és vita volt a legjobb bizonyíték arra, hogy itt nagyon komoly összeesküvésről van szó. Az angol-amerikaiak és a partizánok között két összeköttetési rendszert létesítettek. Az egyik általános kapcsolat volt, amely a katonai segítség és összeköttetés nyiltabb oldalával foglalkozott, a másik egy belső, párhuzamosan futó, nagyon titkos hálózat, *csakis* a csekélyszámú „megbízhatók" számára. Ezen a hálózaton keresztül bontakozhatott ki aztán az igazi összeesküvés, amely még a legtöbb vezető tiszt és tisztviselő előtt is ismeretlen volt. Csupán most, a perek folyamán történt leleplezések után tárult fel ennek az összeesküvésnek jellege és szervezete.

Lazar Brankov, a budapesti jugoszláv követség volt tanácsosa, a Rajk-per egyik vádlottja, a tárgyaláson az összeesküvés jellegéről a következőket mondotta:

„Először is volt egy jól kidolgozott terv, amelyet Churchill, az angolok és amerikaiak még a háború alatt kidolgoztak. A terv szerint, ahogyan már szokás, nem angol-amerikai katonák vérével akarták azt elérni, hogy a Balkánt a befolyásuk alá tegyék, hanem ezt ezeken a tapasztalt hírszerzőkön keresztül akarták elérni és ilyenmódon akarták befolyásuk alá vonni az akkori jugoszláv vezetőket...

Ők még a háború alatt arra törekedtek, hogy Jugoszláviát, azután a közeli államokat, Bulgáriát, Romániát, Magyarországot, az angol-amerikai befolyás alá helyezzék és fő törekvésük az volt, hogy megakadályozzák a Szovjetunió befolyását, vagy legalább is csökkentsék ezt a befolyást, mert nagyon jól tudták, hogy a jugoszláv nép túlnyomó többségében a Szovjetunió mellé áll, hogy szereti a szovjet népet. Nekik akkor az volt a tervük, hogy a katonai missziók tagjain keresztül először megnyerjék ezekhez a tervekhez Titót, Kardeljt, Rankovicsot, Gyilaszt és ezen keresztül Jugoszláviát..."[8]

[8] Ugyanott, 99. old.

Brankov beszélt az úgynevezett „Churchill-terv" kidolgozásáról is:

„A második eset az volt — ez inkább Churchill terve volt —, hogy az angol-amerikaiak a háború alatt szállják meg az Adriai-tengerpartot. Erre akkor nem volt szükség, mert a tengerpartot már a partizánok nagyrészben felszabadították és kezükben tartották. De Churchillnek akkor szüksége volt erre azért, hogy befolyását Jugoszláviára és a környező államokra kiterjessze. Akkor MacLeannak sikerült Rankovicsot, Gyilaszt és Kardeljt megnyerni ennek a tervnek. Nagy vita volt a fővezérkarnál; Tito ismét beleegyezett ebbe, mert úgy gondolta, hogy úgyis az angolok fogják felszabadítani Jugoszláviát... A szovjet parancsnokság ebben a kérdésben más álláspontón volt, tanácsot adott Titónak, aki visszahúzódott, s ezért a Churchill-féle terv, hogy a Balkánt és az Adriai-tengerpartot megszállják, a háború alatt meghiúsult"[9].

Trajcso Kosztov is beszámolt írott vallomásában az angol-amerikai imperializmus szolgálatába szegődött Tito-banda árulásáról. Elmondotta annak lényegét, amit 1944 november végén Kardelj mondott neki Skopljében lefolyt megbeszélésük alkalmával:

„Akkor Kardelj szigorúan bizalmas formában tájékoztatott engem, hogy a háború alatt az angolok és amerikaiak fegyverrel és lőszerrel látták el a jugoszláv partizánokat azzal a feltétellel, hogy a háború végén Tito távoltartja Jugoszláviát a Szovjetuniótól és nem engedi meg, hogy a Szovjetunió Jugoszláviában, vagy általában a Balkánon befolyást szerezzen. Az amerikaiak és angolok szilárdan elhatározták, hogy semmiesetre sem fogják megengedni, hogy azok az országok, melyeket majd a Szovjet Hadsereg szabadít fel, elszakadjanak a nyugati tömbtől.

Ezen az alapon Tito, valamint az angolok és amerikaiak között már a háború alatt határozott megegyezés jött létre"[10].

A nyugati imperializmus régi álma volt, hogy a Balkánon és Kelet-Európában különböző bábkormányokból olyan szövetséget hozzon létre, mely a nyugati imperialisták égisze alatt működjék és újabb szovjetellenes támaszpont legyen. A nyu-

---

[9] Ugyanott, 100—101. old.

[10] Trajcso Kosztov és bandája elleni per. Szófia 1949. 88. old. (bolgárul).

gati imperializmus a második világháború folyamán megijedt azoktól a népi ellenállási mozgalmaktól, amelyek ezekben az országokban a fasiszta hatalmak elnyomása és a megszállás elleni küzdelem során kibontakoztak. Az imperialisták a népeknek ebben az önfeláldozó harcában, amelyet a kommunisták vezettek, nem a hős *szövetségesek* náci-fasizmus elleni harcát látták, hanem az imperializmus keleteurópai kilátásait fenyegető veszélyt. A háború közepette a nyugati imperializmus céljai változatlanok maradtak, csupán új formát öltöttek.

Miközben a Szovjet Hadsereg a náci Németország főerőivel harcolt és győzelmet aratott fölöttük, Churchill titkos emlékiratában (amelyet most hoztak nyilvánosságra) 1942 októberi dátummal ezt jegyezte fel:

„Felmérhetetlen szerencsétlenség lenne, ha az orosz barbarizmus győzedelmeskedne Európa régi államainak kultúrája és függetlensége felett."

Az angol imperializmus, miközben igyekezett elkerülni az igazi második front megnyitását, ugyanakkor azt tervezte, hogy behatol a Balkánra és még a háború folyamán különböző reakciós bábkormányokból egy szovjetellenes csoportot szervez. Churchill akkor készített tervet a keleteurópai angol-amerikai uralom megteremtésére, az ellenállás erőinek a balkáni quislingek *segítségével* történő elnyomására, midőn a háború még javában folyt, amikor Nagybritanniát a Vörös Hadsereg óvta meg az inváziótól, amikor a haladó gondolkodású hazafiak ezrei áldozták fel életüket Európa felszabadító harcaiban.

E Churchill-féle álom valóraváltását szolgáló erőfeszítésekben a nyugati imperialisták döntő szerepet szántak a jugoszláviai Tito-klikknek.

Tito, Rankovics és Kardelj politikájával szemben a Jugoszláv Kommunista Párton belül már a második világháború folyamán is jelentős ellenzék alakult ki. Ezt az ellenzéket Hebrang, ez a kiváló kommunista vezető, és Arszo Jovanovics tábornok, a jugoszláv felszabadító hadsereg vezérkari főnöke vezette. De még azok sem képzelték, hogy árulókkal van dolguk, akik a Tito-klikkel szembenálló jelentős ellenzék élén állottak.

Titóéknak megvolt a módszerük a kommunista párton belüli vagy kívüli ellenzékkel szemben:

„Különösen Rankovics volt itt fontos, mert ő volt a szer-

vezési titkár, a káderosztályt vezette, aztán a hírszerző szolgálatot, kémelhárító szolgálatot. Az egész párt apparátusa az ő kezében volt, sikerült saját embereit mindenhova betennie. Neki sikerült akkor mindazokat, akik nem helyeselték ezt a vonalat, amelyet Tito, Kardelj, Gyilasz és Rankovics a háború alatt vittek, különösen az együttműködésben, eltávolítani és a párttagok előtt úgy beszéltek róluk, mint akik baloldali elhajlók. És az is megtörtént például — erről sokat beszéltek a partizánok már 1944-ben —, hogy ezeket az embereket, akiket baloldaliaknak tartottak, akik a Szovjetunió hívei voltak és nem voltak hajlandók az angol-amerikaiakkal szorosan együttműködni, a háború alatt olyan helyekre küldték, ahol biztos volt, hogy elesnek"[11].

Így tehát a második világháború folyamán a Jugoszláv Kommunista Párton belül a trockisták és ügynökök csoportja egyre inkább elfoglalta a kulcspozíciókat. Ezek az árulók vezető partizánoknak álcázták magukat, arra használták fel az elfoglalt pozíciókat, hogy mindenképpen, akár a legkegyetlenebb módon is, megszabaduljanak azoktól, akik szemben állottak velük. A háború végén a Jugoszláv Kommunista Pártban majdnem valamennyi kulcspozíciót e csoport tartotta kezében. További lépés az igazi internacionalistáknak a pártvezetőségből való kiszorítása terén az volt, hogy 1948-ban meggyilkolták Arszo Jovanovics tábornokot. Ekkor kezdődött Titóék egyeduralma.

Nem véletlen, hogy éppen a *brit* imperializmus játszotta a második világháború során a főszerepet a Jugoszláv Kommunista Párton belüli trockista klikk megszervezésében és a klikkel való megállapodásban. Valamennyi imperialista állam közül a brit imperializmus a legtapasztaltabb és legravaszabb. A győzelmek és vereségek évszázados tapasztalata tanította meg a körmönfont fogások és alakoskodás taktikájára és arra, hogyan kapcsolja össze a látszólagos engedményt a kíméletlen erőszakkal. Így tehát a szövetségesek részéről a brit imperializmus tervezte és hajtotta végre először nagyarányúan a baloldali mozgalmakba való behatolást és ezek *belülről* való bomlasztásának politikáját.

---

[11] Brankov kihallgatása. Rajk László és társai a népbíróság előtt. 102—103. old.

Az összeesküvő Ivan Tutev a Kosztov-per tárgyalásán bevallotta: *1943 elején* egy angol ügynök utasította, hogy lépjen kapcsolatba „... haladó körökkel, különösen a kommunista párt tagjaival, hogy kapcsolatokra tegyen szert azokban a körökben, befurakodjék a pártba, később annak tagja legyen, hogy majd egy nap, ha szükség lesz rá — mint az ügynök mondotta — vezetőpozícióba kerülhessen"[12].

A tapasztalt és ravasz brit imperializmus már a második világháború folyamán hozzáfogott a Tito-féle összeesküvés megszervezéséhez, és előkészületeket tett a háború utáni időszakra:

„A brit politikusok előtt nyilvánvaló volt, hogy a háború végéhez közeledik, hogy Hitler elkerülhetetlenül elveszti a háborút és a Szovjetunió megnyeri, még mielőtt a második frontot megnyitnák... És hogy az események ilyen kibontakozásaképpen Délkelet- és Kelet-Európa országaiban elkerülhetetlenül a szovjet befolyás kerül túlsúlyba. Nyilvánvaló volt, hogy Nagybritannia nem tűrheti és nem fogja tűrni, hogy a szovjet befolyás kerüljön túlsúlyba. Ezért elhatározta, hogy minden lehetséges eszközzel megakadályozza a szovjet befolyás térhódítását a Balkánon és különösen Bulgáriában... Az angol Intelligence Service-nek, hogy a feladattal megbirkózhassék, alaposan tájékozva kellett lennie afelől, hogy a Szovjetunió és a kommunista párt mit készül tenni az események későbbi fejlődése során"[13].

A dolgot ugyan a ravaszabb és tapasztaltabb angol hírszerző szolgálat és angol imperializmus indította el — számolva a háború utáni helyzettel —, de a háború végén az erősebb amerikai imperializmus vette át az irányítást. Az ügynökök, kémek és a cinkostársak igen gyorsan meglátták, honnan fúj a szél és ki lesz új gazdájuk:

„Midőn megkérdeztem Titót a jugoszláv külpolitika irányvonala felől, megvetően nyilatkozott Nagybritanniáról, amelyről azt mondta, hogy mint nagyhatalom hanyatlóban van és kénytelen átengedni a terepet a sikerekben gazdag amerikai kapitalizmusnak. Tito értésemre adta, hogy a jugoszláv külpolitika inkább Amerika felé tájékozódik, nempedig — mint

---

[12] Trajcso Kosztov és bandája ellen per. 225. old.
[13] Ugyanott.

azelőtt — Anglia felé. Azt tanácsolta nekünk, bulgároknak, hogy létesítsünk kapcsolatot az amerikaiakkal . . ."[14].

A háború végén a Tito-klikk az amerikai imperializmus közvetlen képviselőjévé vált.

A háború utáni összeesküvések

A Churchill-terv, amely a háború után a nyugati imperializmust kiszolgáló reakciós Kelet-Európát akart teremteni, kudarcba fulladt. Kelet-Európát a Vörös Hadsereg szabadította fel. A keleteurópai országokban a fasiszta megszállás ellen irányuló ellenállási mozgalmat a dolgozók vezették, a dolgozókat pedig a munkásosztály és a kommunista pártok irányították. A régi uralkodó osztályok, a tőkések és földbirtokosok, a régi államgépezet vezetői, tábornokok, rendőrtisztek és bírák, nagy mértékben kompromittálták magukat mint quislingek és együttműködők. A munkásosztály vezette nép — jóllehet egyenlőtlenül és még nem minden országban határozottan — kész volt a Szovjetunióval barátságban és együttműködésben megteremteni a népi demokratikus rendszert, amelyben a hatalom a dolgozó népé.

A Churchill-terv megbukott. De nem adták fel. Szó sincs róla! A vereséget szenvedett nyugati imperializmus még fokozottabb energiával vette fel újra a harcot, hogy visszafordítsa a történelem kerekét és Kelet-Európában visszaállítsa a népek által megdöntött régi rendszert. Görögországban erőszakkal, gyilkolással tette ezt. Háborút indított az antifasiszta ellenállási mozgalom vezetői ellen, a görög nép ellen, és mindezt együttműködve a görög quislingekkel. A többi keleteurópai országban, ahol a Szovjetunió ereje megakadályozta a nyilt intervenciós háborút, az összeesküvés, a puccs és az álcázás kifinomultabb módszereivel próbálták utánozni a görög példát.

Először a fasiszta vagy titkos militarista bandákban szervezkedett régi uralkodó osztályok közvetlen ellenforradalmával próbálták visszaállítani a korábbi rendszert. Lengyelországban például a nyugati imperialisták által pénzelt és felfegyverzett fasiszta bandák garázdálkodása a lengyel demokraták

---

[14] Kosztov írott vallomása, amelyben beszámol az 1946 nyarán Titóval folytatott megbeszéléséről. Ugyanott, 99—100. old.

ezreinek életébe került. *Ezek a tervek azonban megbuktak.* Azután a régi agrár- és parasztpártok jobboldali vezetői felé fordultak. Ilyen volt a román Maniu, a magyar Nagy Ferenc, a lengyel Mikolajczyk, a bolgár Gemeto Dimitrov és Petkov. Ezek az összeesküvések azonban szintén meghiúsultak. Ekkor a régi szociáldemokrata pártok jobboldali vezetőibe vetették reményüket, összeesküvést szőttek a munkásosztály növekvő egysége és a megalakult népi demokratikus rendszerek ellen. Ezek a tervek is kudarcot vallottak. Így 1948-ban a kommunista és munkáspártokon *belül* működő titkos ügynökeik, és mindenekelőtt ezeknek az ügynököknek szervezési központja — a Jugoszláv Kommunista Pártba beépült Tito-klikk — lett a *fő fegyverük* a népi demokratikus rendszer megbuktatására és a Nyugatot kiszolgáló keleteurópai kormányok megalakítására irányuló imperialista összeesküvésükben.

Ilymódon 1948 közepén a titóista csoportok, amelyek addig a nyugati imperializmus kisegítő, tartalékfegyverei voltak, az imperialisták fő keleteurópai ügynökségévé váltak.

Az imperializmusnak a szocialista, vagy népi demokratikus országok ellen szőtt cselszövényei és összeesküvései nem egy kaptafára készültek, nem egy recept szerint igyekeznek ezeket megvalósítani. Az imperialisták minden lehető utat felhasználnak — a kisajátított földbirtokosokat vagy nagyiparosokat, a hadsereg egykori vezetőit, a rendőröket és titkosrendőröket, kulákokat, nacionalistákat, elfajult elemeket, a kábítószerek rabjait, egykori közönséges bűnözőket, a kommunista mozgalom renegátjait vagy jobboldali munkásvezéreket, a forradalmi szervezetekbe beépült ügynököket és provokátorokat egyaránt. Igyekeznek egy és ugyanabban az időben minden lehetséges kapcsolatot fenntartani, valamennyi ellenforradalmi elemet hatalmukban tartani. Rendszerint azonban egy adott időpontban főleg egy bizonyos csoportot támogatnak: azt a csoportot, amelyet felhasználhatnak a céljaiknak megfelelő reakciós rendszer létrehozására.

Elég világosan megmutatkozott ez azokban az egymást követő imperialista kísérletekben, amelyek a Szovjetunióban a proletariátus diktatúrájának megdöntésére és a Nyugatot kiszolgáló orosz kapitalizmus visszaállítására irányultak. Először nyilt intervenciós háborúval próbálkoztak, melynek során

a cári fehér gárdára, az orosz földesurakra és tőkésekre, a régi katonatisztekre és a rendőrségre támaszkodtak. Midőn ezzel kudarcot vallottak, hosszú időn át a kulákokra próbálták alapozni ellenforradalmi összeesküvéseiket. És midőn a kulákokat mint osztályt végleg felszámolták, a trockisták és egyéb ellenzéki csoportok, az imperializmusnak a kommunista párton *belül* működő titkos ügynökei képezték azt a tartalékot, amely a harmincas évek közepe táján *fő reménységük* volt; őket használták fő fegyverként, hogy megdöntsék a szocializmust, visszafordítsák a történelem kerekét.

Így volt ez Kelet-Európában is a második világháború után. A Jugoszlávián kívüli titóisták eleinte a tartalékfegyver szerepét játszották. A jugoszláv titóisták közvetítésével utasították őket, hogy segítsék elő a többi reakciós csoportosulás kifejlesztését. A Kosztov-per megmutatta, miként használták fel Kosztovot és összeesküvő társait arra, hogy a bolgár népben elégedetlenséget keltsenek az új népi hatalommal szemben. Rajkot 1946 őszén először Himmler Márton amerikai ügynök utasította, hogy a baloldal belülről történő bomlasztásával, tehát gyengítésével segítse a magyarországi jobboldali összeesküvéseket:

„(Himmler Márton) közölte velem azt, hogy Magyarországon a különböző jobboldali erők döntően Nagy Ferenc, Kovács Béla, Varga Béla vezetése alatt állanak. A kisgazdapárti jobboldali erők, valamint a Kovács Imre vezetése alatt álló parasztpárti jobboldali erők, Peyer, Szeder, Kéthly, Szélig vezetése alatt álló jobboldali szociáldemokrata erők, valamint a szervezettel nem rendelkező, de igen aktívan dolgozó volt horthysta és volt Szálasi-fasiszta erők nagy tevékenységet fejtenek ki a kormányhatalom átvételére, a baloldali forradalmi erők, azaz a kommunista párt és a baloldali szociáldemokraták eltávolítására a kormányhatalomból. Nekem azt a feladatot akarja adni, hogy a jobboldali erők uralomrajutásának biztosítása végett hassak oda, hogy a baloldali forradalmi erők legnagyobb egységének, a kommunista pártnak erejét bomlasszam, olyképpen, hogy a Rákosi vezetése alatt álló pártban én egy külön frakciót szervezzek Rákosi ellen... Himmler Márton egyszersmind közölte velem azt is, hogy minden valószínűség szerint vele, vagy általában az amerikai hírszerzőszervek képviselőivel ez lesz az utolsó beszélgetésem, mert ők az egész hálóza-

tukat átadják a jugoszlávoknak és a jövőben a további tennivalókra az utasításokat jugoszláv vonalon fogom megkapni"[15].

Később, midőn a többi jobboldali csoport kompromittálódott, Rajkot az amerikaiak Rankovicson keresztül külön utasították, hogy segítse a jobboldali szociáldemokrata vezéreket, akik ekkor teljes mértékben nyugati támogatásban részesültek:

„Rankovicsnak egy másik üzenete ebből az időből az volt — ez szorosan kapcsolódik ehhez a választási üzenethez —, hogy húnyjak szemet afölött és a pártvezetőségen, a kommunista pártvezetőségen belül, mint a titkárságnak a tagja, igyekezzek odahatni, hogy a jobboldali szociáldemokratáknak a választások alatt kifejtett, rendkívul erős népi demokráciaellenes, szovjetellenes, angolszász-barát politikáját megtűrjük. Az üzenet olyan értelemben szólt, hogy én a párton belül érvelhetek azzal, hogy egyszerre két fronton harcolni nem lehet a választások alatt; nem lehet a fasisztajellegű jobboldal ellen harcolni és ugyanakkor a mégiscsak munkáspárti jobboldal ellen is harcolni, tehát a kisebbik rossz politikája alapján engedjünk szabadabb teret a jobboldali szociáldemokraták működésének. Ezzel kapcsolatban utalt Rankovics üzenetében arra, hogy a jobboldali szociáldemokraták az ő tudomása szerint — hogy honnan tudott róla, azt nem tudom — a választásokat, a választási hadjáratot és majd a választási eredményeket igyekszenek felhasználni zsarolásra a kommunista párt ellen, különböző vezető állami állásoknak az elhódítására. Ő azt üzente — ugyancsak az előző politikai érveléssel —, hogy én hassak oda a pártvezetőségen belül, hogy a jobboldali szociáldemokratáknak semlegesítésük végett különböző pozíciókat engedjünk át, legfeljebb érveljek azzal, hogy átmenetileg ezt az engedményt megtesszük és később visszahódítjuk"[16].

Így tehát a háború utáni történelem egy bizonyos szakaszában az imperialisták *gyengesége,* nempedig *ereje* miatt, *kudarcaik,* nempedig *sikereik* miatt a jugoszláviai titóisták, akik addig az imperializmus *tartalékfegyvere* voltak, előtérbe kerültek mint a nyugati politika *fő eszközei.* Ugyanígy magyarországi, bulgáriai stb. cinkostársaik másodrendű szerep helyett főszerepet kaptak. Ezt a „fejlődést" jól foglalta össze mind a Rajk-, mind a Kosztov-per folyamán elhangzott vádbeszéd.

---

[15] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 40—41. old.
[16] Ugyanott, 48—49. old.

Dr. Alapy Gyula, a magyar népügyész, ezt mondotta:

„— A Tito-klikk politikájának két szakasza volt. Az első szakaszban, amikor a keleteurópai országokban még nem dőlt el a harc a polgári reakció és a népi demokrácia között és a népi demokrácia erőinek harcában még számítani lehetett a reakció felülkerekedésére, Titóék tartalékban maradtak, még nem mutatták ki foguk fehérét, még nem léptek fel nyiltan az amerikai imperializmus szovjetellenes rohamcsapataként. Ilyen rohamcsapatként csak a keleteurópai fejlődés második szakaszában léptek fel, amikor a demokrácia és a szocializmus erői ezekben az országokban már döntő győzelmet arattak és a szovjetellenes, imperialistabarát politika erőinek szervezését már nem lehetett rábízni a nyilt reakció szétvert csapataira...

— Ahogyan a háború utáni első esztendőkben Jugoszlávia még tartalékban volt és csak később vált nyilt imperialista rohamcsapattá, ugyanúgy Rajk sem volt mindjárt a magyar demokratikus fejlődés első idejében homloktérben álló figurája, hanem csak segédeszköze a bel- és külföldi reakciónak, és csak később, a magyar munkásosztály döntő győzelmei után, a különféle reakciós erőknek a szétverése után kerül homloktérbe, és válik Titóék miniszterelnök jelöltjévé, a magyar reakciónak legalábbis ideiglenes fő figurájává. Titóék és imperialista gazdáik nem Rajk szép szeméért vettek őreá irányt, hanem azért, mert Nagy Ferencre, Mindszentyre már nem vehettek irányt"[17].

Vladimir Dimcsev, a bolgár ügyész pedig ezt mondotta a Kosztov-per során elhangzott vádbeszédében:

„Midőn az amerikai és brit hírszerző szervek arra irányuló kísérletei, hogy országunkban megszervezzék és a Bolgár Népköztársaság ellen bevessék a reakció és fasizmus erőit, meghiúsultak, akkor Trajcso Kosztov összeesküvő csoportjába helyezték reményeiket. Kosztov már régóta tett nekik kémszolgálatokat. Az országunk ellen irányuló összeesküvésben az angol-amerikai imperialisták fő eszközükként Tito és társai áruló kémbandáját használták fel"[18].

Így lett tehát Titóékból, akik az imperializmus fontos tartalékfegyvere voltak, 1948 közepén a nyugati imperialisták fő

---

[17] Ugyanott, 224—225. old.
[18] Trajcso Kosztov és bandája ellen per. 509. old.

eszköze, melyet arra használtak, hogy Kelet-Európában ellenforradalmakat készítsenek elő.

Hogyan szolgálhatták a jugoszláv titóisták és más keleteurópai országokban működő „kapcsolataik" a legjobban angolamerikai gazdáikat? Hogyan volt megvalósítható az Európa népei ellen szőtt titóista összeesküvés? Melyek voltak ennek az összeesküvésnek a fő részei és szakaszai?

Világos, hogy a titóistáknak, midőn még az imperializmusnak csupán tartalékfegyvere voltak, akkor sem egyedül az volt a feladatuk, hogy ellenforradalmi puccsokat készítsenek elő a keleteurópai népi demokráciák ellen és bomlasszák a baloldalt. Volt egy másik feladatuk is, amely az előbbivel szorosan összefüggött: hogy Kelet-Európa népei körében megingassák a Szovjetunió iránti szeretetet és csodálatot, a Szovjetunió iránti mély barátságot és hálát. Ez nem volt könnyű feladat. Nem lehetett közvetlenül frontálisan, hanem csupán közvetve, az egész folyamat részeként hozzákezdeni.

A Szovjetunió ellen indított nyilt támadást a keleteurópai népek felháborodottan visszautasították volna és a titóisták egyszeriben lelepleződtek volna. A terv tehát az volt, hogy a népeket le kell téríteni a Szovjetunióval való barátság útjáról, mégpedig elsősorban Tito Jugoszláviája és a titóista vezetők dicsőítésével, olymódon, hogy őket helyezzék minden propaganda középpontjába. Az volt a cél, hogy a Jugoszlávia iránti érdeklődés és lelkesedés ösztönzésével a Szovjetuniót háttérbe szorítsák. Később a titóisták arra használhatták volna fel ezt a nagy „presztizst", hogy a keleteurópai népeket eltántorítsák a Szovjetunióhoz fűződő barátságtól és fokozatosan bevonják a nyugati imperializmus érdekkörébe. Ilymódon a titóisták nemcsak Jugoszláviát szakítanák ki a haladó államok csoportjából és taszítanák az imperializmus kapzsi karmai közé, hanem magukkal vinnék a többi keleteurópai nemzetet is. Ez a folyamat természetesen kiegészítette a másikat, mely arra irányult, hogy a keleteurópai államokban jobboldali puccsokat és jobboldali kormányokat készítsenek elő.

Ez volt Tito tervének lényege, amelyet Rankovics 1947 decemberében, kelebiai találkozásuk alkalmával vázolt Rajk előtt:

„. . . a terv az, hogy miután a jobboldali erők az összes

népi demokratikus országokban sorban nagy vereségeket szenvedtek, Jugoszláviának kell a népi demokratikus kormányzati rendszerek megdöntéséért a szervező, vezető szerepet vállalnia. Jugoszlávia azonban — mondotta Rankovics — Tito értékelése szerint ezt nem hajthatja úgy végre, hogy nyiltan kiáll egy ilyen politika meghirdetésével. Nem pedig azért, mert úgy a jugoszláv néptömegek között, mint a többi népi demokratikus országokban is, hatalmas, mély gyökerei vannak a szovjetbarátságnak és hatalmas erői a szocialista tábornak. Titónak ezt a politikát éppen azért álcázva, megtévesztő módon kell végrehajtania. Ezt a megtévesztő politikát Rankovics szerint Tito a következőképpen képzelte el. Először Jugoszláviának a háborúból kifolyólag, pontosabban Jugoszlávia népeinek nagy hősi partizánharcaiból kifolyólag nagy a vonzóereje a többi népi demokratikus ország felé. Tito tehát arra gondolt, hogy ezt a vonzást, ezt a népszerűséget, külső formában a szovjetbarátságot és a népi demokratikus országokkal való barátságot hangsúlyozva és aláhúzva — ki kell használni és elősegíteni, hogy Jugoszlávia köré tömörülve különböző szövetségek jöjjenek létre Jugoszlávia és a többi országok között. A Jugoszlávia köré való tömörülést Tito ugyancsak szocialista, szovjetbarát, népi demokratikus köntösbe öltözve, megtévesztéssel úgy akarta végrehajtani, hogy hivatkozott volna arra, hogy az Egyesült Államok, általában az angolszászok támadó politikájával szemben Jugoszláviának földrajzi helyzeténél fogva fontos stratégiai szerepe van"[19].

A Tito-féle terv szerint, kezdve az államszövetségtől egészen az ifjúsági szervezetig, mindenféle balkáni és keleteurópai szervezeteket kellett volna felállítani. *A központ Jugoszlávia lett volna.* A népeket és államokat el akarták távolítani a Szovjetuniótól és Tito Jugoszláviája köré akarták tömöríteni. E téren az első lépés az volt, hogy a hős jugoszláv felszabadító mozgalom titóista árulóinak leplezésére használták fel azt a hatalmas megbecsülést, amelyet a jugoszláv nép önfeláldozásával méltán nyert el.

A Tito-féle terv szerint tehát őt magát az egekig kellett magasztalni:

---

[19] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 54. old.

„A barátsági, együttműködési és kölcsönös segélynyujtási szerződés aláírásával kapcsolatosan küszöbön állott Tito bulgáriai látogatása. Megtettem minden szükséges lépést, hogy a lehető legnagyobb pompával, a legnagyobb fénnyel fogadják.

Tito képzelt nagyságának teljes ragyogásában érkezett meg. Különvonaton utazott testőrei kíséretében. Vonatja előtt és után két másik őrvonat haladt"[20].

A terv szerint jugoszláv-bolgár államszövetség létesült volna. Bulgária Jugoszlávia hetedik államaként, alárendelt helyzetbe került volna Jugoszláviával és Titóval szemben. Szó volt még a tervben egy Tito Jugoszláviája köré tömörülő dunai államszövetségről. Tervbe vették, hogy *belgrádi központtal* megalakítják a balkáni és keleteurópai szervezetek — sportszervezetek, ifjúsági, női szervezetek, szakszervezetek stb. stb. — szövetségeit. *Belgrádot központtá tenni — ez volt az első lépés a Szovjetuniótól való elidegenítés és a Nyugat felé való irányítás folyamatában.* „Ennek az előbb említett nagy tervnek keretén belül, amelynek lényege: leszakítani a Szovjetunió mellől ezeket az országokat és átvinni az amerikai oldalra, Tito az amerikaiakkal együt kidolgozott egy részlettervet is, egy regionális tervet, a Balkán-szövetség tervét. Ez a Balkán-szövetség a terv szerint Jugoszláviából, mint vezető hatalomból, Magyarországból, Bulgáriából, Albániából, esetleg később Romániából állt volna"[21].

„Rankovicsnak ebből az időből — 1947 második feléből — volt még egy másik igen fontos üzenete, amelyre megint nem tudtam magyarázatot adni, ő is csak később Kelebiában adott rá felvilágosítást. Ez az üzenet így szólt: amennyiben a magyar kormány felé a jugoszláv kormánytól javaslat érkezne ifjúsági, női, szakszervezeti Balkán-szövetségek létrehozására, én ezt, mint kormánytag, igyekezzek minden erővel támogatni"[22].

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948 közepén közzétett határozata súlyos csapást mért Tito tervére. A titóisták többé „nem húzhatták az időt"; amerikai utasításra sürgették rajkjaikat és kosztovjaikat, hogy siettessék országuk legjobb kommunista vezetőinek meggyilkolását és a

---

[20] Trajcso Kosztov és bandája ellen per. 106. old.
[21] Pálffy vallomása. Rajk László és társai a népbíróság előtt. 78. old
[22] Rajk vallomása. Ugyanott, 49. old.

népi demokratikus rendszer megdöntésére irányuló terveik végrehajtását.

A kommunista pártok vezette népek ébersége azonban megakadályozta őket terveik végrehajtásában.

Tito összeesküvése Albánia ellen

Az albán titóisták pere, mely 1949 májusában kezdődött, megmutatta, hogy a jugoszláv titóisták 1943 óta az albán nép érdekei ellen irányuló ellenséges politikát folytattak — hogy az Albán Kommunista Párton belül működő bizonyos elemek segítségével Mussolini régi imperialista politikáját akarták felélesztení.

A kicsiny, de nagyon bátor albán nép a jugoszláv néppel együtt felkelt, hogy harcoljon a fasiszta megszállók ellen. Partizánegységeket szerveztek az újonnan megalakult Albán Kommunista Párt vezetésével. Tito már 1943 tavaszán elküldte Albániába egyik főügynökét — Vukmanovicsot (Tempo) — látszólag azért, hogy kapcsolatokat létesítsen az albán partizánokkal, de valójában azért, hogy Kocsi Dzodze és Pandi Kriszto vezetésével titkos titóista ellenzéket létesítsen az Albán Kommunista Párton belül. Ez volt Titóék első lépése annak érdekében, hogy befolyásra tegyenek szert az albán pártban.

Az albán hazafiak ügyeibe való titóista beavatkozás első szakasza az volt, hogy a „Balli Kombetar" nevű nacionalista szervezettel kapcsolatosan elfoglalt álláspontja miatt opportunizmussal vádolták az Albán Kommunista Párt Enver Hodzsa vezette Központi Bizottságát. A „Balli Kombetar", melyet a reakciós albán feudális nemesség alakított meg és irányított, nemzeti felszabadító mozgalomnak tüntette fel magát, valójában azonban visszatartotta a népet attól, hogy csatlakozzék a népi felszabadító hadseregnek (az albán partizánoknak) a fasiszta megszállók ellen vívott harcához. A „Balli Kombetar" soraiban sok becsületes, de félrevezetett albán hazafi is volt.

Az albán kommunisták Központi Bizottságának célja elsősorban az volt, hogy a „Balli Kombetar" soraiban lévő igazi hazafiakat kivonja a reakciós vezetők befolyása alól. A titóisták közvetlen és azonnali akciót követeltek az egész „Balli Kombetar" ellen. Ez látszólag „baloldali" politika volt, a valóságban azonban az olasz fasisztákat segítette, akik arra töre-

kedtek, hogy a „Balli Kombetart" bevonják a jugoszláv partizánok elleni harcba.

Az Albánia ellen irányuló titóista összeesküvés további szakasza 1944 novemberében a berati kongresszuson fejlődött ki. Ott a Kocsi Dzodze és Pandi Kriszto vezette albán titóista csoport olyan politikát javasolt, amely Albániát alárendelt helyzetbe juttatta volna Jugoszláviával szemben. Ezen felül azt indítványozta, hogy Albánia csatlakozzék a Balkán-szövetséghez, amelynek központja és vezetője Tito Jugoszláviája lett volna.

Az albán titóisták ugyanakkor erős frakcióharcot indítottak Enver Hodzsa és az Albán Kommunista Párt más vezetői ellen. Kocsi Dzodze — akárcsak mintaképe, Rankovics — mint az Albán Kommunista Párt szervezőtitkára és belügyminisztere, fontos kulcspozíciókat foglalt el. Más albán titóisták is fontos pozíciókat foglaltak el a pártban és az államapparátusban — Pandi Kriszto az állami ellenőrző bizottságban, mások a kommunista párt propagandaosztályán, a sajtóban és a belügyminisztériumban. Az igazi kommunista és internacionalista káderekет támadták, üldözték, eltávolították a fontos funkciókból. Nako Szpiru iparügyi minisztert, a tervbizottság elnökét és a párt Politikai Bizottságának tagját a titóisták hamis vádjai öngyilkosságba kergették. Enver Hodzsa tábornokot nem merték nyiltan támadni, de mindent megtettek, amit csak tudtak, hogy befolyását és jóhírét aláássák. Levelezését elolvasták és a másolatokat eljuttatták az *OZNÁ*-hoz, Titóék jugoszláviai titkosrendőrségéhez. Kegyetlenül üldöztek minden hazafit, aki valamilyen módon szembeszállt a jugoszláv gyarmatosító tervekkel.

Albániát mind gazdasági, mind politikai téren gyarmatosították. Vám- és valutaegyezmények, „vegyes vállalatok" létesítése, a gazdasági tervek összehangolása ürügyén valami jugoszláv „Marshall-terv"-félét hajtottak végre Albániában. A kétmilliárd lekes hitelből, amit Jugoszlávia ígért, sohasem lett semmi. A „vegyes vállalatok" nyereségét a jugoszlávok fölözték le. Jugoszláv technikusok kémtevékenységet folytattak az ipar terén és szabotálták Albánia ipari fejlődését. Titóék azt követelték, hogy egy jugoszláv hadosztály állomásozzék Albániában, s midőn ezt visszautasították, azzal állottak elő, hogy legyen egyesített katonai parancsnokság.

Kocsi Dzodze ugyanakkor arra törekedett, hogy az albán pártot titóista mintára szervezze át. A párttagság tényét éppúgy, mint Jugoszláviában, eltitkolták. A pártot feloldották a Demokratikus Frontban. Összeesküvéseket szőttek Enver Hodzsa és a Titóék politikájával szembenálló többi kommunista vezető meggyilkolására.

Hogy Albánia megmenekült és az albán titóistákat ártalmatlanná tették, az a SzK(b)P, valamint a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájához tartozó többi párt éberségének köszönhető. A Tájékoztató Iroda a Jugoszláv Kommunista Pártról szóló határozat közzétételével 1948 közepén minden kommunistát figyelmeztetett a hazáját fenyegető veszélyre.

A Tájékoztató Iroda határozata után

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948 közepén nyilvánosságra hozott határozata nemcsak Kelet-Európa, de az egész világ kommunistáit is éberré tette a titóistákkal szemben.

Ami magát a Tito-klikket illeti, ez a határozat színvallásra kényszerítette őket, ha nem is azonnal, de lépésről-lépésre. Titóék először a Szovjetunió iránti hűségüket hangsúlyozták, panaszkodtak, hogy tévesen ítélték meg őket, majd támadásaikat a többi keleteurópai ország vezető kommunistái — mint Dimitrov és Rákosi — ellen irányították. Tito és Kardelj például a SzK(b)P-hez 1948 április 13-án intézett levelükben (a Jugoszláv Kommunista Párt politikájáról szóló szovjet bírálatokra válaszolva) kijelentették:

„Egyetlen vágyunk, hogy minden kétséget és bizalmatlanságot eloszlassunk a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságának a Szovjetunió Kommunista Pártja iránti elvtársi és testvéri érzései tisztaságát illetően. Mindig hálásak leszünk a Szovjetunió Kommunista Pártjának a marxi-lenini tanításért, amely mostanáig vezetett bennünket és továbbra is vezetni fog. Hűek maradunk a Szovjetunióhoz, amely nagy példánk volt és lesz ezután is, és amelynek népünk számára nyujtott segítségét oly nagyra értékeljük."

A titóisták az álszenteskedés leple mögé rejtették szovjet-

ellenes politikájukat, ugyanakkor azonban gyorsan megindították támadásukat a népi demokráciák ellen.

„A Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságának azonban hangsúlyoznia kell, hogy bizonyos népi demokráciákban a párt- és állami szervek egész sor indokolatlan támadást indítottak Jugoszlávia népe ellen"[23] stb. stb.

Ezzel egyidejűleg a leggaládabb rágalmakkal illették a kommunista vezetőket, mint Rákosit és Dimitrovot.

Mesterkedéseik második szakaszában Titóék kezdték támadásaikat a Szovjetunió és a SzK(b)P ellen irányítani. Igyekeztek azt a látszatot kelteni, mintha Sztálin nem értene egyet a Tájékoztató Iroda Titóról szóló bírálatával, hogy azért Zsdanov a felelős stb. Demagóg tartalmú felhívásokat intéztek Sztálinhoz, hogy „szálljon szembe a Kominform rágalmaival".

Az efféle demagógiával, gonosz mesterkedéssel azonban nem sokra mentek. Az egész világ előtt teljesen világos volt, hogy a SzK(b)P egész Központi Bizottsága, vezetőjével, Sztálinnal együtt, egyetért Titóék politikájának bírálatával. Igen gyorsan elkövetkezett a harmadik szakasz, amelyben a titóisták nyiltan rágalmazni és támadni kezdték a Szovjetuniót és a SzK(b)P politikáját, rágalmazni kezdték Sztálint. Azzal vádolták, hogy „elárulta a leninizmust". 1949 közepe táján a titóisták színtvallottak, és most már nyiltan a trockisták hagyományos rágalmait ismételgették.

A titóista párt 1949 május 1-i felhívása „a Szovjetunió és a népi demokráciák Jugoszlávia ellen intézett támadásáról" beszélt. Jóllehet ez a felhívás baloldali demagóg szólamokban még „az imperializmus veszélyét" emlegette, de ugyanakkor azzal vádolta a Szovjetuniót és a népi demokráciákat, hogy „világszerte *a legkomolyabban akadályozzák* a munkások demokratikus békeharcának további sikeres fejlődését". A demagógia nagyon is átlátszó volt. 1949 május végén a titóista vezetés alatt álló jugoszláv hadsereg pártszervezetének politikai osztálya a Szovjetunió és a népi demokráciák „ellenforradalmi harcáról" írt.

A titóistákról lehullt az álarc. 1949 végén, a Rajk- és Kosztov-per leleplezései után, a titóista vezetők és a titóista sajtó leplezetlen szovjetellenes rágalomhadjáratba kezdett.

---

[23] Borba, 1948 július 1.

1950-ben átléptek a végső szakaszba — a titóisták a nyugati imperializmus nyilt szószólói lettek.

Ilymódon vereséget szenvedett Titóék bűnös terve, hogy Kelet-Európa népeit *fokozatosan* elidegenítsék a Szovjetuniótól. A titóisták lelepleződtek, arra kényszerültek, hogy színtvalljanak, miután kiderült, hogy szovjetellenes összeesküvők, imperialista ügynökök. És bár továbbra is az imperializmus veszélyes fegyvere maradtak, a legnagyobb veszély, hála a SzK(b)P politikai bölcseségének és éberségének, elhárult.

Összefoglalás

A Rajk-, Kosztov- és Kocsi Dzodze-perek leleplezték azt, ami 1948 közepén, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája határozata idején még nem volt világos. Leleplezték, hogy a Jugoszláv Kommunista Párt titóista vezetőinek a határozatban bírált helytelen politikája — szovjetellenes magatartásuk, elhajlásaik a marxizmus-leninizmustól, a kommunista párt szerepének és szervezetének elferdítése, a burzsoá nacionalizmus — nem hibás politika volt, amelyet önkritikával, a hibák megértésével ki lehet javítani.

A tárgyalások leleplezték, hogy ez a hamis és ártalmas politika a vezető titóistáknak, magának Titónak, Kardeljnek, Gyilasznak, Mose Pijadénak teljesen megfontolt és tudatos politikája. Trockisták, provokátorok megfontolt politikája, akik egy egész időszakon át kezükben tartották a Jugoszláv Kommunista Párt vezető pozícióit és az angol-amerikai imperializmus utasítására igyekeztek ezeket a pozíciókat Kelet-Európában a kapitalizmus visszaállítására felhasználni, igyekeztek a keleteurópai népi demokráciákat a nyugati imperializmus érdekkörébe vonni, ezeket az országokat a nyugati imperializmus alá rendelni.

A perek komoly figyelmeztetést jelentettek a kommunisták, a becsületes szocialisták és a haladó gondolkodású emberek számára. Ez a figyelmeztetés a legsürgősebben megértette velük az éberség szükségességét: sohasem szabad megfeledkezniük arról, hogy az osztályellenség egyetlen pillanatra sem marad tétlen. Sohasem szabad megfeledkezniük arról, hogy a kapitalizmus nemcsak nyiltan támad, hogy a vezető imperialista körök sohasem szüntetik meg erőfeszítéseiket, hogy *bár-*

milyen eszközzel megdöntsék azokat az államokat, amelyekben a dolgozó nép vette kezébe a hatalmat.

Ezek a perek fokozott mértékben megértették, milyen égetően aktuálisak Sztálinnak a SzK(b)P Moszkvai Bizottsága aktívaértekezletén 1928 április 13-án elhangzott mélyértelmű szavai:

„Balgaság volna azt hinni, hogy a nemzetközi tőke békében hagy minket. Nem, elvtársak, ez nem így van. Osztályok vannak és van nemzetközi tőke s ez nem nézheti nyugodtan egy olyan ország fejlődését, amely a szocializmust építi . . .

Két eset lehetséges:

vagy továbbra is forradalmi politikát folytatunk, a Szovjetunió munkásosztálya köré tömörítve a világ proletárjait és elnyomottjait — s akkor a nemzetközi tőke mindeń módon akadályozni fogja előrehaladásunkat;

vagy lemondunk forradalmi politikánkról, több elvi jelentőségű engedményt teszünk a nemzetközi tőkének — s akkor a nemzetközi tőke alkalmasint hajlandó lesz «segítségünkre» lenni abban, hogy szocialista országunk «jóravaló» burzsoá köztársasággá fajuljon el"[24].

A tárgyalások leleplezték, hogy a titóisták elvetették a forradalmi politikát, és a nemzetközi tőke „segítségével" országukat a burzsoá állammá való elfajulás útjára taszították. Az imperialisták azt a szerepet szánták nekik, hogy egész Kelet-Európában visszafordítsák a történelem kerekét.

---

[24] *Sztálin* Művei. 11. köt. Szikra 1950. 59—60. old.

III. FEJEZET

KÉMEK ÉS ÜGYNÖKÖK A MUNKÁSMOZGALOMBAN

„Hiszen ez szörnyű! — mennydörgi a kapitalista sajtó. — Még azt képzelik, hogy mi hiszünk az efféle összeesküvésekben! Az egész a totális államok titkosrendőrségének kitalálása, csupán ürügy arra, hogy minden akadályt eltávolítsanak útjukból."

„Lehetetlen! — visszhangozzák a jobboldali munkáspárti vezérek. — Nem hihető, hogy a nyugati demokráciákban ilyen összeesküvéseket eszeljenek ki."

A kapitalista országokban a szociáldemokrácia szerepéhez hozzátartozik, hogy *elaltassa a munkások osztályöntudatát.* Az *állam semleges* jellegéről hirdetett szociáldemokrata elméletnek az a célja, hogy lefegyverezze a munkásosztályt és szövetségeseit. A jobboldali munkáspárti vezetők az erkölcsi és politikai lefegyverzés ezen elméletének egyik részeként, mindenekelőtt Nagybritanniában, azt próbálják tanítani, hogy a munkásmozgalomba beépített kémek, ügynökök, provokátorok felhasználása távol áll a „brit demokratikus hagyományoktól". Keleten talán történhetnek ilyen dolgok, de a nyugati demokráciákban az ilyesmi kizárt dolog...

De mi az igazság? Éppen a brit kapitalizmus volt az első, mely nagy számban épített be kémeket és *provokátorokat* a munkásmozgalomba. A brit kapitalista állam *mindig* használta őket, bár megtanulta, hogy elővigyázatosabban és rugalmasabban, nagyobb képmutatással és ravaszsággal járjon el e téren. Ma főként az Egyesült Államokban találnak alkalmazásra. Mindenekelőtt az amerikai imperializmus használja a munkásmozgalomban folytatott kémkedés szennyes módszereit, nem

csupán az amerikai haladó szervezetek, de a *világ minden* munkás- és haladó mozgalma ellen. Az amerikai állam átvette a brit imperializmus legalattomosabb és a Gestapo legkegyetlenebb módszereit.

Az igazság az, hogy a kapitalizmus azóta használ kémeket és „provokátorokat" — abból a célból, hogy azok behatoljanak a munkásmozgalomba, ott romboljanak és provokáljanak — amióta a tőke harcban áll a munkások ellen. A kémeknek és provokátoroknak ez a felhasználása mindenütt megtalálható, ahol kapitalizmus van. Az igazság az, hogy a kapitalista elnyomás nyilt módszereit — a rendőrséget, a hadsereget, a reakciós sajtót, a fasiszta orgyilkosokat és rohamosztagosokat — a kapitalisták titkos, burkolt kísérletekkel egészítik ki: kémeiket és ügynökeiket beépítik a munkásosztály és a haladó mozgalmak szervezeteibe, hogy ott kémtevékenységet fejtsenek ki és belülről bomlasszák e szervezeteket.

Titóék nagy összeesküvése nem egyéb, mint a munkások elleni harc aljas hagyományainak továbbfejlesztése, amely újabb szervezeti formát vett fel a kapitalizmus általános válságának egyre mélyülő szakaszában.

Kémek beépítése a munkásmozgalomba — brit kapitalista hagyomány

Hogy a brit munkásmozgalomba már régen is küldtek kémeket és provokátorokat, azzal részletesen foglalkoznak J. L. és Barbara Hammond liberális történészek művei, mindenekelőtt a „The Town Labourer" (A városi munkás) 1762—1832, és „The Skilled Labourer" (A szakmunkás) 1760—1832:

„Volt egy veszély, amelytől az ipari negyedek szervezett munkásai ritkán érezhették magukat biztonságban. Ez a veszély a tanácskozásaikon részvevő kígyó veszélye volt... A nép forrongása vagy a felső osztályok rémülete idején mindig szokásos volt a kémek alkalmazása, és ez a szokás északon, valamint a Midland egyes kerületeiben a jogrend részévé lett"[1].

G. D. H. Cole „A brit munkásmozgalom rövid története" című művében szintén megmutatja, hogy a kémek és provokátorok felhasználása a XVIII. század végén és a XIX. század

[1] The Town Labourer. XII. fejezet.

elején a brit kormány egyik fő fegyverévé vált a radikális mozgalom és a fejlődő munkásmozgalom elleni harcban. A francia forradalom után „nagy kémkedési kampány indult (Nagybritanniában), rendőri besúgókat és ügynököket építettek be a legtöbb radikális szervezetbe. Ezt a módszert főleg Skóciában alkalmazták, de rövidesen Angliára is átterjedt"[2].

G. D. H. Cole megmagyarázza, hogyan használták a kémeket és ügynököket a munkásosztály elnyomására alkalmazott nyiltabb eszközök kiegészítésére:

„Pitt igen ügyesen tervezte meg az elnyomó politika végrehajtását szolgáló intézkedéseket. Lattuk, hogyan irtotta ki a Levelező Társaságokat[3] és ölte meg egy emberöltőre még a középosztály reformmozgalmát is. A kémek és rendőri besúgók tanúvallomásaival, valamint az állam részéről támogatott ellenpropagandával alátámasztott törvényes üldözés ugyancsak ezt a célt szolgálta. A gyár- és bányavidékeket erélyesebb módszerekkel kellett elnyomni. A kormány minden létező munkásszervezetbe kémeket, besugókat, sőt provokátorokat küldött s ilymódon bomlasztotta a kezdeti munkásmozgalmat, tekintve, hogy senki sem tudhatta, vajjon bízhat-e a szomszédjában. Ugyanakkor pedig hatalmas fegyveres erőt épített fel, hogy azzal a megmozdulás bármely jelét elnyomja"[4].

Hammondék a belügyminisztérium hozzáférhető iratai között 1801-i kelettel találták az első említést a munkásellenes besúgókról és kémekről. Akkortól kezdve a belügyminisztérium okmányai (már amennyire hozzáférhetőek a nyilvános vizsgálódás számára) telve vannak ilyen adatokkal. Ezekből a hivatalos forrásokból láthatták, hogyan használt maga a belügyminisztérium, valamint az iparvidékeken parancsnokló tisztek, számos városi elöljáró és ezek beosztottjai, mint a hírhedt Fletcher Boltonban, Lloyd Stockportban vagy May Lancashireben, állandóan kémeket és besúgókat a munkások, különösen pedig a szakszervezetek ellen.

Ezeket a kémeket az emberiség söpredékéből válogatták össze. Sok volt fegyenc volt köztük, akiket a rendőrség valamilyen módon kézben tartott. Meg nem erősített állításaikat

---

[2] *G. D. H. Cole.* A brit munkásmozgalom rövid története III fejezet.

[3] Az angol munkásosztály első határozottan politikai szervezete a XVIII. század végén. — *Szerk.*

[4] *G. D. H. Cole.* A brit munkásmozgalom rövid története. IV. fejezet.

érvényes bizonyítékokként fogadták el. 1813-ban öt munkást életfogytiglan deportáltak egy különösen szennyesmultú kém be nem bizonyított tanúvallomása alapján. A kémeket már akkor is jól fizették. Közlünk itt a munkások között működő kémekre vonatkozó számlát. A számla, amelyet a boltoni Fletcher küldött be, az 1805 július 8—december 12-i időszakra vonatkozik. Ezt az iratot a Hammondok a belügyminisztérium okmányai között találták. (H. O., 42.83.) A számla pontosan olyan, mint azok az okmányok, amelyeket 130 esztendővel később az amerikai La Follette-bizottság fedezett fel a munkásmozgalmon belül működő kémszervezeteknél:

	font sterling	shilling	penny	font sterling	shilling	penny
B. Idő	9	5	0			
Kiadások	17	2	11			
				26	7	11
C.				4	11	0
T. Idő	4	12	0			
Kiadások	4	8	6			
L F. Idő	18	8	0	9	0	6
Kiadások	4	18	0			
				23	6	0
				63	5	5

1816-ban ugyanazon a vidéken a munkások között működő kémek és ügynökök félesztendős számlája 226 font sterlingre rúgott. (H. O., 42.160.)

A hatóságok igen nagy gondot fordítottak arra, hogy a munkások közé küldött kémeiket leplezzék és óvják. Megakadályozták, hogy a kémek bíróság előtt vallomást tegyenek, mert ebben az esetben nem lehetett volna őket továbbra is kémkedésre használni. Coldham nottinghami városi tisztviselő 1814-ben például azzal érvelt egy kém bíróság elé idézése ellen, hogy „tájékoztató forrásukat tisztán és «szennyezetlenül» kívánja megőrizni". (H. O., 42.137., a Hammondok idézik.) 1812 április 30-án egy másik kémcsoportról ezt írta Boltonban Fletcher ezredes:

„*Óvakodunk* ezeket a tanúkat előállítani, mert még min-

dig jobb, ha árnyék borul hírszerző szervezetünkre, mintha a forrásokat napvilágra hozzuk"[5].

Így tehát a tőkésosztály legelőször Nagybritanniában fejlesztette „szakmává" a munkásmozgalomba behatoló, azt belülről bomlasztó kémek, ügynökök, provokátorok alkalmazását:

„Minthogy a helyi hatóságok hiszékenyek voltak, mint Ethelston, önkényesek, mint Lloyd vagy Hay, a belügyminiszter Sidmouth volt, aki minden szegényemberben jakobinust látott, a titkosrendőri rendszer pedig olyan besúgókra támaszkodott, akiket minden arra ösztönzött, hogy koholt meséket költsenek és bűncselekményt provokáljanak — a veszély feszültséggel telítette a munkás mindennapi életét és becsületre, hűségre, a kísértésekkel szemben való helytállásra tanította, nemcsak a kapzsiság, hanem a félelem kísértésével szemben is. Minden kis csoportosulás, amely béremelést kívánt, vagy társaik megsegítésére alakult, olyanféle légkörben élt, mint egy orosz forradalmár társaság..." (The Town Labourer.)

Vessünk egy pillantást a brit munkás- és haladó mozgalom történetének néhány hírhedtebb perére, amelyeket ügynökök és provokátorok segítségével rendeztek meg.

1817 júniusában James Watsont, a Reformpárt neves tagját, a Királyi Bíróság felségsértéssel vádolta. Hunttal, a neves szónokkal, és több más személyiséggel együtt felelős volt a régensherceghez intézett petícióért. A petíciót visszautasították. Erre 1816 december 2-án a londoni Spa Fieldsben tömeggyűlést tartottak. Itt több éleshangú beszéd hangzott el (bár Watson maga nem beszélt), és bizonyosfokú zendülésre került sor. Watsont még azon az éjszakán árulás vádjával letartóztatták. *Watson ellen a koronatanú egy John Castle nevű besúgó volt, aki befurakodott a népi mozgalomba és demagóg szónoklataival nevet szerzett magának.* A per során kiderült, hogy Castle jellemtelen ember volt, akit kétízben ítéltek el hamisításért, bigámiáért és egyébért. Ez még a City bíráinak is túlsok volt, úgyhogy Watsont felmentették.

Ugyanabban az esztendőben, az úgynevezett derbyshire-i felkelés során fény derült egy Oliver nevű közismerten aljas

---

[5] The Skilled Labourer. X. fejezet.

kém szerepére. Oliver életét és gyalázatos cselekedeteit Hammondék élénken leírják a „The Skilled Labourer"-ben. Oliver — más néven Richards, illetőleg Hobbs — a munkások között működő rendőrkém, provokátor, bigámista és közönséges bűnöző volt. Élete a brit rendőrségi besúgók történetének egyik legbecstelenebb fejezete.

1817-ben vezető radikálisok hamis ajánlóleveleivel felszerelve járta az országot; a mérsékeltebb reformpártiak köreiben a nagy reformpetíció egyik szervezőjének, a baloldalibb és radikálisabb körökben pedig a fegyveres felkelésre készülő londoni „erőszak" csoport képviselőjének mondotta magát. Előljárók és tekintélyes személyek igen szűkkörű, válogatott és „megbízható" csoportjához, Leicester polgármesteréhez, Byng tábornokhoz és a birminghami egyházi elöljáróhoz a White Hall megbízólevelét vitte (H. O., 42.165.). de az előljárók legnagyobb része előtt mint szélsőséges radikális agitátor volt ismeretes. Olivert megbízói olyan értékesnek tartották, hogy a titkot még a legelőkelőbb és legtekintélyesebb személyek előtt sem fedték fel. (130 esztendővel később mégis azt állították, hogy a brit hírszerző szolgálat erkölcsileg nem képes a Tito-féle összeesküvés titkát egy szűkkörű és megbízható csoporton belül tartani!) Midőn egy sheffieldi bíró Olivert le akarta tartóztatni, a belügyminisztériumban nagy volt a rémület, és Lord Sidmouth belügyminiszter május 31-én ezt írta Parkernek, a bírónak:

„Olivert én alkalmaztam, jelenleg az én utasításomra utazik. Okom van rá, hogy bízzak képességében és ügyességében, amellyel a jelen körülmények között igen hasznossá teszi magát; ennélfogva remélem, hogy minél előbb hírt kapok róla és nagyon megnyugtatna, ha megtudnám, hogy nem tartóztatták le."

És valóban, nagyon „hasznos" volt Oliver, mert fegyveres felkelésre buzdította a derbyshire-i munkásokat és feljelentette őket, mihelyt felhívása elhangzott. 1817 október 16-án harmincöt dolgozót állítottak bíróság elé. Mint Hammondék írják, „kegyetlen cinizmussal azzal vádolták őket, hogy «az ördög félrevezette és rábírta őket», hogy háborút indítsanak a király ellen és megfosszák trónjától". Hármat felakasztottak, másokat életfogytiglan deportáltak vagy

súlyos börtönbüntetésre ítéltek. William Turner (az egyik elítélt) utolsó szavai ezek voltak a vérpadon:

„Ez a kormány és Oliver bűne!"

Midőn Nottingham főjegyzője és az egyik helyi előljáró felkérte a belügyminisztert, hogy tárja elébük Oliver jelentéseit, Lord Sidmouth ezt válaszolta:

„Őfelsége kormánya fátyolt kíván borítani a lezajlott zavargás eseményeire."

E fejezet keretein belül lehetetlen feldolgozni a brit kapitalizmus által alkalmazott ügynökök tevékenységének 130 esztendős történetét. Ez a munkásmozgalom történészeinek feladata, és e feladat megoldására szükség is van, hogy szembeszállhassunk a tory és a jobboldali munkáspárti történészeknek a dolgok szépítésére irányuló kísérleteivel. De a kémek és besúgók felhasználása a kapitalista állam által a munkás- és haladó mozgalmak ellen nem egyszerűen egy csúnya, ma már lezárult fejezete a brit történelemnek.

Ellenkezőleg. Ügynököket találunk a hírhedt 1820-as catostreeti összeesküvés előterében. Akkor a megrémült Nagybritanniában azt a hírt költötték, hogy „sátáni összeesküvést" szőttek a kormány tagjainak meggyilkolására. Azután kiszivárgott, hogy Edwards, a provokátor, nem csupán felbujtója volt az összeesküvésnek, de maga gondoskodott a fegyverekről is, amelyeket gondosan szétosztott azoknak házában, akiknek elárulására készült. Öt embert felakasztottak, négyet életfogytiglan deportáltak. De felbujtójukat, a besúgó Edwardst „sohasem találták meg".

A rendőrügynököket és provokátorokat sűrűn alkalmazták a chartisták ellen. 1848 augusztus 4-én a londoni rendőrség „nagy chartista összeesküvést" fedezett fel. Razziát tartottak a különféle chartista gyülekezőhelyeken és ott fegyvereket találtak. A koronatanúk rendőri besúgók voltak; egyikük, Powell bevallotta, hogy ő „bátorította és bujtogatta ezeket az embereket, hogy azután feljelentse őket". Öt munkást deportáltak.

Az ügynökök és besúgók munkáját láthatjuk a gyalázatos Wheeldon esetben is, az első világháború vége felé. Ez alkalommal egy család ellen, amely aktívan ellenezte a háborút, azt a fantasztikus vádat emelték, hogy Lloyd George megmérgezésére készültek. Kiderült, hogy a kormány provokátora be-

furakodott a család bizalmába, szocialistának álcázta magát, mindenféle erőszakos cselekményt javasolt, amit a család tagjai visszautasítottak. Végülis sikerült beránta nia őket ebbe a koholt ügybe, amelyet aztán az imperialista háború számára embereket és lőszert követelő soviniszta kampány jól felhasznált.

Rendőrügynököket és provokátorokat alkalmaztak kém- és bomlasztó tevékenység folytatására a Munkanélküliek Országos Mozgalma nevű szervezet által vezetett nagyarányú harcos munkanélküli-mozgalom ellen. Wal Hannington, a munkanélküli mozgalom vezetője, „A munkanélküliek harcai" című műve VIII. fejezetében („Rendőrkémek és provokátorok") elmondja személyes tapasztalatát egy ügynökről, akinek 1922-ben sikerült befurakodnia az Éhség Menetelés Ellenőrző Tanácsába. Akkor fogtak gyanút ellene, mikor ismételten kijelentette, hogy „forradalmibb, mint bárki más", amikor többek között azt javasolta, hogy dobjanak gyúlékony anyagot a levélszekrényekbe. Ezzel éppen olyan anyaggal látták volna el a rendőrséget, amelyre leginkább szüksége volt, hogy kompromittálja és üldözhesse az Éhség Menetelés részvevőit. A munkanélküliek harcai és az Éhség Menetelések egész története bővelkedik ügynökökben és kémekben[6].

Napjainkban az M. I. 5., a titkosrendőrség és a hírszerző szolgálat különféle ügynökségei tevékenyebbek mint valaha, igyekeznek behatolni a harcos munkásmozgalomba, főleg a kommunista pártba, hogy ott kémkedjenek és bomlasztó tevékenységet folytassanak.

Valóban igaz, hogy a brit imperializmusnak hosszú időn át sikerült a brit munkásmozgalmat visszatartania a forradalmi harctól olymódon, hogy a külkereskedelmi monopóliumából, majdpedig gyarmati tőkebefektetéseiből származó extraprofit felhasználásával megvásárolta magának a munkások felső rétegét, az úgynevezett munkásarisztokráciát. Igaz az is, hogy a brit imperializmus a szociáldemokráciát használta fel fő fegyveréül, hogy távoltartsa a munkásokat a harcos fellépéstől. Mindez azonban nem jelentette azt, hogy feloszlatta munkásellenes kémszervezetét. Ellenkezőleg, midőn a brit munká-

---

[6] Lásd *Wal Hannington.* A munkanélküliek harcai, és *Ronald Kidd.* Veszélyben a brit szabadság. 1940.

sokat a gyarmati kizsákmányolás gyümölcseiből származó morzsákkal egy időre sikerült visszatartani a harctól, a kémkedés, a provokáció, a behatolás minden fegyverét tízszeres erővel fordították a gyarmati népek nemzeti felszabadító mozgalmai ellen. A brit hatóságok Irország, India, Burma, Ceylon, Afrika stb. munkásai és népe ellen folytatott kém- és provokációs tevékenységének története nagyon hosszú és visszataszító történet. A brit imperializmus a legmagasabb (vagy a legmélyebb) színvonalra fejlesztette a gyarmati elnyomás „művészetét". E téren a megvesztegetés és a nyilt elnyomás fegyverén kívül a kémkedés és a provokáció mindig főszerepet játszott.

És az állam magában Nagybritanniában sem vált meg soha fegyvereitől. Ellenkezőleg, fejlesztette és tökéletesítette ezeket, hogy még a munkáspárti kormányok uralma alatt is felhasználja a munkásosztály ellen. Az osztályharc lanyhulásának időszakaiban az ügynökök és kémek „csendben" dolgoznak. Telefonbeszélgetéseket hallgatnak ki, leveleket nyitnak fel, gyűlésekről tesznek jelentést, névsorokat készítenek, feljegyzik a különböző ténykedéseket. Erőfeszítéseket tesznek a forradalmi elmélet meghamisítására, frakciós, ellenzéki csoportosulások létesítésére, személyes jellegű intrikákat szítanak, hogy belülről bomlasszanak. A komoly megmozdulások és éles osztályharcok idején az állam kém- és provokációs szervei nyiltabb akcióra térnek át.

A legutóbbi időszakban, midőn a békemozgalom és az életfeltételek megjavításáért küzdő szakszervezeti harc lendületbe jött, az M. I. 5. és a többi hasonló szervezet tevékenysége még nagyobb arányokat öltött. E tevékenységet nem csupán az Angol Kommunista Párton, hanem a Munkáspárton és a szakszervezeteken belül is folytatták. 1950 végén a brit sajtó részletesen foglalkozott azzal a ténnyel, hogy a Scotland Yard különleges osztagot létesített a harcos szakszervezeti tagok ténykedésének kinyomozására. Az osztag tagjai különösen a kikötőmunkások között folytatták tevékenységüket, de ott voltak mindenütt, ahol a munkások harcos szelleme nemhivatalos sztrájkra vezetett.

A reakciós sajtó egyes lapjai már nyiltan követelték, hogy a kommunista párton belül növeljék a kémek és provokátorok számát. Így például „Maxim" az *Observer*-ben, 1950

március 5-én, „Tartsuk szemmel a kommunistákat" című cikkében azt javasolja, hogy volt vagy ingadozó párttagokat toborozzanak erre a rendőri munkára:

„A volt párttagok egyrésze kilépésük vagy kizárásuk előtt jelentős pozíciót töltött be a pártban. A biztonsági szerveknek a legnagyobb szolgálatot az a kommunista teheti, aki már majdnem elhatározta magát, hogy kilép a pártból, de még nem tette meg a végleges lépést. És talán hajlandó lenne ezt a lépést elhalasztani, ha némi bátorítást kapna."

A titkosszolgálatnak évente hatalmas összegeket juttatnak. Ezekkel az összegekkel sohasem számolnak el a nyilvánosság előtt. Az 1952 március 31-ével záruló költségvetési év előirányzata „központi kormány és pénzügy" cím alatt „őfelsége külföldi és egyéb titkosszolgálatai" céljaira a 21-es tételszám alatt közelebbről meg nem magyarázott négymillió font sterlinges kiadást tüntet fel. A tétel az előző esztendőhöz képest egymillió font sterlinggel növekedett. Nem titok, hogy a brit titkosszolgálat — akár a „külföldi", akár a „többi" — a munkásosztálynak, a dolgozó népnek a szocializmusért és a békéért folytatott mozgalmát vette célba.

A munkásmozgalom ellen dolgozó kémek és provokátorok alkalmazása tehát egyáltalán nem áll távol a brit hagyományoktól, sőt része a brit kapitalisták régi hagyományainak, melyet egy szakszerű, de visszataszító mesterséggé fejlesztettek.

Az Egyesült Államok — a rendőrkémek állama

A kémek és provokátorok alkalmazását a munkásmozgalom ellen Nagybritannia fejlesztette ki elsőként nagy mértékben. A fasiszta Ovra és Gestapo egy fokkal továbbvitte ezt a tevékenységet. Most pedig az amerikai imperializmus örökölte és folytatja mindazt, ami ebben a visszataszító mesterségben a legaljasabb és legundorítóbb. A kémek, provokátorok, besúgók alkalmazása szerves részévé vált az „amerikai életformának".

Edward Livingston, Thomas Jefferson barátja, 1798-ban ezekkel a prófétai szavakkal ítélte el az Alien and Sedition Acts-et (Törvény az idegenek és a zendülés ellen. — *Ford.*),

amelyet John Adams elnök föderalista kormánya akkoriban készült törvénybe iktatni:

„Az ország nyüzsögni fog a besúgóktól, kémektől és az egyéb undorító csúszó-mászó fajzattól, amelyek az államhatalom napfényében tenyésznek... Az otthon meghitt zuga sem nyujt biztonságot. A házastársunkat, akiben a legjobban bízunk, a bizalmas barátot, a szolgálót mind megkísértik, hogy beárulja meggondolatlan kijelentéseidet, félremagyarázza szavaidat, rágalmazón, elferdítve juttassa a titkosbíróság elé, ahol az irigység elnököl, ahol a félelem a vádló és a gyanú az egyetlen bizonyíték."

És mennyire enyhék és mérsékeltek ezek a komor figyelmeztető szavak a korrupt és reakciós amerikai rendőrállam legutóbbi harminc év során tanúsított magatartásához képest! A kémek és besúgók „csúszó-mászó fajzata", kiegészítve a korrupt és brutális rendőrséggel, a mai Amerika mindennapi életének részévé vált.

J. Edgar Hoovernal, az Egyesült Államok Szövetségi Nyomozó Irodájának, az FBI-nek jelenlegi vezetőjével, az amerikai rendőrségi besúgók királyával, elsőízben az első világháborút követő hisztérikus boszorkányüldözési hadjárat során találkoztunk. 1918 októberében a Kongresszus elfogadta a Deportation Act-et (kiutasítási törvény), amelyet látszólag az idegenek ellen hoztak. A következő évben J. Edgar Hoover vezetésével megalapították az igazságügyminisztérium nyomozóirodájának hírhedt „radikális osztályát".

Rövidesen működni látjuk ezt az „osztályt". Maga Palmer igazságügyminiszter így nyilatkozik róla:

„Több mint kétszázezer kartotékból álló kartotékrendszert létesítenek, amely részletes adatokat szolgáltat nem csupán az ultraradikális mozgalommal kapcsolatban álló egyes agitátorokról, hanem a különböző szervezetekről, egyesületekről, társaságokról, kiadványokról és az egyes helységekben uralkodó különleges viszonyokról."

A provokátorok és rendőri besúgók segítségével terrorakciót indítottak a munkásmozgalom és a haladó mozgalmak szervezetei ellen. 1919 vége felé Frank Burke, az igazságügyminisztérium nyomozóirodájának főnökhelyettese, szigorúan bizalmas utasítást adott az amerikaszerte működő szövetségi nyomozóknak. Közölte velük, hogy az igazságügy-

minisztérium a „kommunisták" és a „radikálisok" elleni átfogó razzia során egész sor házkutatást készül tartani. Utasították a nyomozókat, hogy mozgósítsák „a kommunista csoportokon belül" működő besúgóikat, kövessenek el mindent, hogy az említett szervezetek a megjelölt este gyűlést tartsanak. Mint Burke mondotta:

„Ha lehetséges, intézzék el a beépített ügynökökkel azt, hogy a Kommunista Párt és a Kommunista Munkáspárt a megjelölt éjszakán gyűléseket tartson... Ez természetesen meg fogja könnyíteni a letartóztatásokat"[7].

A megelőző tavasz és nyár folyamán terveket dolgoztak ki e munkásellenes „offenzívára". A kémek, különleges ügynökök és besúgók százait küldték be a munkás- és haladó szervezetekbe. Az igazságügyminisztérium kémeit nemcsak arra utasították, hogy tartsák szemmel a „felforgató" irodalmat, de több esetben a kémek maguk is nyomtattak ilyen kiadványokat, melyeknek olvasóit azután a razziák alkalmával a rendőrség kezére juttatták.

Az „offenzíva" az 1920 júniusi nagy razziák alkalmával érte el tetőpontját. Június 2-án egycsapásra hetven városban több mint tízezer letartóztatás történt. Az „offenzíva" előkészítésében az ügynökök jelentékeny szerepet játszottak:

„Az akciót, bár drámai gyorsasággal folyt le, gondosan kidolgozták, tanulmányozták és megszervezték... Az igazságügyminisztérium emberei hónapokon át abbahagyták minden egyéb munkájukat és a vörösökre összpontosították figyelmüket. Szép lassan ügynökök szivárogtak be a radikálisok soraiba... és munkához láttak, olykor mint szakácsok eldugott bányatelepeken, máshol mint acélmunkások, és midőn erre alkalom kínálkozott, mint a legvadabb agitátorok... Több beépített ügynöknek sikerült a radikális mozgalomban magas funkcióba jutnia"[8].

Az igazságügyminisztérium nyomozóirodája az egész időszak alatt a legszorosabb együttműködésben dolgozott az amerikai nagyvállalatok munkásellenes kémszervezeteivel: a burzsoázia két fegyvere irányult egyszerre a munkásosztály

---

[7] *Albert Kahn.* Összeeskuvés az amerikai nép ellen Szikra 1950. 16. old.

[8] New York Times. 1920 januar 3.

ellen. Az Egyházközi Világmozgalom Vizsgálóbizottsága az 1919-es acélsztrájkról szóló jelentésében megállapította:

„A szövetségi bevándorlási hatóságok arról tanúskodtak a bizottságnak, hogy az acéltársaság leplezett ügynökeinek besúgásai és titkos jelentései alapján razziákat és letartóztatásokat foganatosítottak a «radikalizmus» stb. ellen, különösen a pittsburghi körzetben; a letartóztatottakat átadták az igazságügyminisztériumnak"[9].

Egy pittsburghkörnyéki szövetségi ügynök, aki a bizottság előtt vallomást tett, kijelentette, hogy „a letartóztatott és őrizetbe vett radikálisok 90 százalékát az egyik nagy acélipari és szénipari társaság jelentette fel".

A közfelháborodás és tiltakozás nyomán megindult vizsgálat arra kényszerítette e gazságok elkövetőit, hogy a nép előtt színtvalljanak. Kiderült, hogy a színleg külföldi kémek ellen hozott két törvényt, valamint a reakció és sajtója által megszervezett hisztériát egyesegyedül arra a célra használták fel, hogy támadást intézhessenek a harcos szakszervezeti mozgalom és a munkásmozgalom ellen. Még Palmer igazságügyminiszternek is el kellett ismernie az Egyesült Államok képviselőházának ügyrendi bizottsága előtt elhangzott nyilatkozatában, hogy a nemkívánatos idegenek kiutasításának ködfüggönye mögött igazi célként ez rejtőzött:

„Mert megmondom önnek őszintén, elnök úr, hogy ezt a kiutasítási rendelkezést nem csupán úgy tekintettem, hogy vele néhány bűnözőt, vagy tévútra jutott ultraradikálist, aki veszélyes tanokat hirdet, megbüntetünk azzal, hogy kiutasítjuk az országból, hanem inkább úgy, mint hadjáratot... a növekvő forradalmi mozgalom ellen."

Az ügynököket és provokátorokat, akiket az imperialista állam beszervezett, hogy a „vörösök" ellen kémhajszát indítsanak, támadásra használták fel minden harcos, szervezett dolgozó és tulajdonképpen minden liberális gondolkodású személy, minden demokrata, a demokrácia és a béke minden híve és védelmezője ellen. Ilyen a kapitalista életforma.

Az amerikai állam, hűen a kapitalista hagyományhoz, összekapcsolta a munkásmozgalomba való álcázott behatolást és a munkásmozgalom ellen *belülről* folytatott kémkedést a

---

[9] *Albert Kahn.* Összeeskuves az amerikai nep ellen. 43. old.

kívülről jövő nyilt rendőri elnyomással. A Gestapónak nem kellett a nyugati demokráciánál messzebb mennie, hogy módszereit megtanulja. Hoover elnök 1929-ben megalakította a törvények végrehajtásával foglalkozó és betartásukról gondoskodó országos bizottságot. Ennek élén George W. Wickersham állt, a volt igazságügyminiszter, egy korábbi republikánus elnök wallstreeti üzlettársa. E. J. Hopkins régi, tapasztalt rendőri riporter, a Wickersham-bizottság nyomozója, így foglalta össze „Törvénytipró rendőrségünk" című könyvében e nagyhatalmú bizottság megállapításait:

„A Wickersham-bizottság az 1920 és 1930 között lejátszódó különböző esetekkel kapcsolatban megállapította, hogy a gyanúsítottakat sok napon át koplaltatták, sok napon és éjen át nem hagyták őket aludni, szuroksötét, levegőtlen zárkában tartották, ökölllel, bottal, gumibottal, gumicsővel, telefonkönyvvel, szíjjal, korbáccsal ütötték őket; lábszárukon, térdkalácsuk alatt (a patellar reflex helyén), altestükön, torkukon, arcukon, fejükön, vállukon, veséjük fölött, ülepükön, combjukon verték őket. Rugdosták őket lábszárukon, felső testükön, ágyékukon; karjukat, nemi szerveiket csavarták és facsarták, könnyfakasztó gázt bocsátottak rájuk, scopolamin injekciót és kloroformot adtak nekik, kényszerítették őket, hogy hullákat tapogassanak és meggyilkolt emberek kezét fogják a hullakamrában; az asszonyokat hajuknál fogva emelték a levegőbe, egy esetben egy férfit vízszintesen lefektettek a padlóra és nemi szervénél fogva többízben a levegőbe emelték.

És ez a modern Amerikában történt, 1920 és 1930 között, több mint 15 évtizeddel az alkotmány megteremtése után, hogy «önkéntes» beismerést csikarjanak ki a letartóztatottakból."

1937-ben került sor az Egyesült Államokban a szenátus Nevelés- és Munkaügyi Bizottságának a Polgári Szabadságjogok La Follette-bizottsága néven ismert albizottsága előtt a polgári szabadságjogok és a munkásellenes kémkedés kérdésében eszközölt híres vizsgálatokra. E vizsgálatok teljes szövegét mintegy 30 kötetben (nem olcsó áron) adta ki az amerikai kormány.

A megidézett tanúk között volt Heber Blankerhorn, az Országos Munkaügyi Bizottság ipargazdasági szakértője, aki

húsz esztendőn át tanulmányozta a munkásellenes kémkedés kérdését. Ez a Blankerhorn a bizottság előtt egész sor olyan ugynökséget nevezett meg, amelyek jól jövedelmező üzleteket kotottek azon az alapon, hogy besúgókkal látták el a kapitalista vállalkozókat. Ezeket a besúgókat a vállalkozók arra használták fel, hogy üzemeikben és gyáraikban kémkedjenek, bomlasztó tevékenységet fejtsenek ki a szakszervezetekben. 1936 áprilisában 230 ilyen ügynökség mintegy félmillió besúgót és kémet foglalkoztatott havi átlagos 175 dollár díjazás mellett. A három legnagyobb ilyen ügynökség — Pinkerton, Burns és Thiel — 40 000—135 000 ügynököt adott bérbe. A vizsgálatok során a General Motors tisztviselői például arról tanúskodtak, hogy csupán 1934 januárja és 1936 júliusa között 994 856 dollárt (és 68 centet) fizettek ki egyedul a Pinkerton-féle ügynökségnek. Egy munkásvezér elmondotta a nyomozóbizottság előtt, hogy sohasem „ismert olyan gyűlést, amely elég nagy lett volna ahhoz, hogy gyűlésnek legyen nevezhető, és elég kicsiny ahhoz, hogy távoltartsa a kémeket". A bizottság jelentéséből kiderül, hogy „tudomása szerint körülbelül 2 500 cég vette igénybe ezeknek az irodáknak a kémeit. Az említett cégek listája azt a benyomást kelti, mintha az amerikai ipari vállalatok hivatalos jegyzéke volna".

A munkáltatóknak és az ügynökségek vezetőinek kénytelen-kelletlen be kellett mutatniok a bizottság előtt feljegyzéseiket, az ügynökeik díjazására vonatkozó adatokat. Az amerikai reklám minden ügyességet és ravaszságát igénybe vették a különleges fajtájú kémek feldícsérésére. „Van szakszervezetetek? Majd mi szétrobbantjuk. Kémre van szükségetek? A mieink a legjobbak!" Ime, egy jellemző levél, amelyet a Foster-féle szolgálat intézett jövendőbeli klienséhez:

„Július 28-i levelét megkaptuk...

Először is közöljük, hogy amennyiben igénybe veszi szolgálatainkat, még mielőtt az ön alkalmazottai megalakítják szakszervezetüket vagy egyéb szervezeteiket, nem lesz sem sztrájk, sem egyéb zavar. Ez nem azt jelenti, hogy nem alakulnak szakszervezetek, hanem azt jelenti, hogy ellenőrizni fogjuk a szakszervezet tevékenységét, irányítani fogjuk annak politikáját, feltéve, hogy klienseink szabad kezet biztosítanak számunkra.

Másodszor, ha már megalakult a szakszervezet, de sztrájk

nincs folyamatban és 30 vagy 60 napon belül nem is várható, akkor, jóllehet nem vagyunk ugyanolyan helyzetben, mint lennénk a fenti esetben, olyan mesterkedést folytathatunk — és azt hisszük sikerrel —, amely frakciózást, egyenetlenséget, a vezetők lemondását és a tagság általános csökkenését eredményezi."

Száz meg száz ilyen besúgó furakodott be, tevékeny szakszervezeti tagnak álcázva magát a CIO, az AFL és a vasutas szakszervezetek — az Egyesült Államok három legnagyobb szakszervezete — vezető funkcióiba. És mihelyt elnyerték ezeket a pozíciókat, megkezdték bomlasztó tevékenységüket. Egy ügynöknek, akit a Connecticut-állambeli Hartfordban az AFL írógépgyári szakszervezetének titkárává választottak, sikerült a tagság számát egy év alatt 2 500-ról 75-re csökkentenie. Közlünk egy rövid szemelvényt Barkernak, a Pinkerton-iroda egyik ügynökének vallomásából.

La Follette szenátor: „Mi az ön tapasztalata, Mr. Barker, mint titkos nyomozónak, besúgónak és kémnek? Mi a véleménye, vajjon hatékonyan bomlasztja a munkásellenes kémtevékenység a szakszervezetek munkáját vagy nem, illetőleg hatékonyan akadályozza-e az igazi szakszervezetek megszervezését?"

Mr. Barker: „Igen hatékonyan, különösen abban a helyi szervezetben, ahol én működtem. Lansing—Fishernél a szervezett munkások aránya valamikor majdnem száz százalék volt. Végül is annyira lecsökkent, hogy már csak öt funkcionárius maradt."

La Follette szenátor: „És ezt ön az álcázott tevékenységnek tulajdonítja?"

Mr. Barker: „Igen."

A kiképzés, amelyben az ügynökségek embereiket részesítették, sok mindent elárul. Ime, néhány szemelvény a Gyárosok Országos Szindikátusának levelező tanfolyama részére készült 24 oldalas füzetből, mely ipari ügynökök kiképzésére szolgált:

Az első leckéből:

„Munkánk igen tiszteletreméltó, emberbaráti, nagyon fontos, és elismerésre tarthat számot."

A második leckéből:

„Ahhoz, hogy eredményt érjünk el, láthatatlanul kell

végeznünk munkánkat, mert az egyszerű munkás tudatlanságában félreértheti indítékainkat."

A harmadik leckéből:

„Szervezetünk szabályzata és utasításai tiltják, hogy akár legközelebbi barátaink vagy családtagjaink is részleteket tudjanak meg arra a megbízásra vonatkozóan, melyet valamelyik megbízott esetleg kap."

A negyedik leckéből:

„Ne feledd, hogy minden körülmények között szemben állunk mindazokkal a klikkekkel, radikálisokkal és zavartkeltő elemekkel, akik a munkások körében elégedetlenséget, gyanakvást és barátságtalan érzélmeket igyekeznek kelteni a munkáltatókkal szemben...

Mint megbízottunknak, mindenekelőtt azt kell megtudnod, hogy kik az elégedetlenek. Barátkozz össze velük és nyerd meg bizalmukat.

Fel kell készülnöd, hogy félredobd erkölcsi gátlásaidat. Keménynek kell lenned, könnyen és sokszor kell hazudnod... Alakoskodónak, ravasznak, agyafúrtnak kell lenned, mint a kígyónak..."

Vajjon messze van-e ezeknek a ügynökségeknek és ügynököknek a La Follette-bizottság jelentésében részletesen leírt munkájától az a tény, hogy ügynököket és kémeket küldenek más országok munkásszervezeteibe? Ez az a gyakorlótér, ahol kiképzik a titkos ügynököket más országok dolgozói, különösen ama országok dolgozói ellen, ahol a munkások vannak hatalmon. Pinkerton besúgóitól nem hosszú az út Titóig, Kosztovig és Rajkig.

És nem hosszú az út a boszorkányüldözésig, a kémhajszáig, a tisztogatási akciókig, a fasizmusig, az 1950-es Egyesült Államokig. Lássuk például a tizenegy kommunista vezető perét. A vád tizenhárom tanúja közül kettő „szabályos" FBI-ügynök, a többi tíz vagy álcázott FBI-ügynök, vagy a kommunista mozgalom megátalkodott renegátja. Több tanú nem is volt. Albert E. Kahn a következőképp jellemzi a vád néhány fontos tanúját:

„*Louis F. Budenz:* a *Daily Worker* volt szerkesztője, aki 1945 októberében otthagyta állását, belépett a katolikus egyházba, megírta „Ez az én történetem" című vörösfaló könyvét és mint «szakértő tanú» megjelent az Amerikellenes Tevé-

kenységeket Vizsgáló Bizottság kihallgatásain, valamint számos szovetségi deportálási tárgyaláson...

William O. Nowell: a kommunista mozgalom renegátja, akit az autóipari munkások azzal vádoltak, hogy Harry Bennettnek, a Ford Szolgálati Osztály vezetőjének kémje, és Bennett építette be őt a Ford-gyári munkások közé. Nowell, miután otthagyta állását a Ford Motor Companynál, Gerald L. K. Smith, a volt 3 223 számú Ezüstinges, a hírhedt fasiszta bizalmas tanácsadója lett «faji ügyekben». Nowell a háború végén az FBI besúgójaként működött és a kormány tanújaként többízben jelent meg olyan tárgyalásokon, amelyeken a vádlottak kommunisták és baloldali szakszervezeti munkások voltak...

Charles W. Nicodemus: volt gyári munkás, akit 1946-ban négerellenes agitáció folytatása miatt kizártak a kommunista pártból. Nicodemus, akit Pittsburghban 1948 tavaszán letartóztattak és elítéltek, mert titokban fegyvereket hordott magával «törvényellenes kártevési szándékkal», beismerte bűnösségét. Nicodemusnak nem sokkal később megengedték, hogy visszavonja beismerését, hatálytalanították az ellene felhozott vádat és körülbelül ebben az időben az FBI beszervezte spiclinek.

William Cummings: korábban a munkások közé beépített kém és FBI-besúgó a kommunista pártban. Cummings mint «kommunista» többek között három rokonát bevitte a pártba és azután közölte nevüket az FBI-vel.

John Victor Blanc: a kommunista pártban működő rendőrségi besúgó, aki munkásokat szervezett a pártba, kifizette a tagdíjukat és azután feljelentette őket az FBI-nél. Blanc többek között sógorát is kiszolgáltatta az FBI-nek, aki sohasem volt a kommunista párt tagja; Blanc hamisította rá sógora nevét egy felvételi kérelemre"[10].

A tárgyalás során kiderült, hogy nemcsak az Amerikai Egyesült Államok Kommunista Pártjába, de valamennyi haladó szervezetbe — szakszervezetbe, ifjúsági szervezetbe, a Haladó Pártba — állandóan FBI-ugynokok és provokátorok szivárogtak be. A kémeket jól fizették, nemcsak rendes szolgálatukért, hanem különdíjat is kaptak (néha napi 25 dollárt is) a

---

[10] *Albert Kahn* Összeeskuvés az amerikai nép ellen. 358—359. old

perek során „szakértőkként" tett munkásellenes vallomásukért.

Láthatjuk, hogy az amerikai kormány éppúgy habozik ügynökeit „kiadni", azaz hozzájárulni ahhoz, hogy mint tanúk a nyilvánosság előtt szerepeljenek, mint 130 évvel ezelőtt Nagybritannia. Az *U. S. News and World Report* írta 1949 július 8-án:

„(Az FBI) úgy látja, hogy alvilági kapcsolatai árán nyeri meg perét. Feláldozta a kommunista pártba beépített hét ügynökét azzal, hogy a tizenegy kommunista newyorki perében tanúként idézte meg őket. És még többet veszít azáltal, hogy a Coplon-ügyben feltárja nyilvántartása adatait."

Az amerikai kapitalizmus napról-napra halad a fasizmus felé, megerősíti az állam egész elnyomó gépezetét, megerősíti a munkásellenes kémtevékenység egész gépezetét is és a legszélesebb értelemben vett haladó mozgalmak ellen fordítja. A formák megváltoztak, a módszereket modernizálták — a rendőrségi besúgók maradnak. Roosevelt elnök idejében a munkásellenes kémügynökségek munkáját korlátozták, ma azonban az állam vette át a munkásmozgalom ellen irányuló kémtevékenység munkáját. A munkásellenes kémkedés az első „iparág", amelyet az Egyesült Államok kormánya „államosított".

Az FBI gépezete óriási méretűvé nőtt. Az igazságügyminisztérium egyik ága volt, ma a kormány külön szerve. 1950-ben költségvetését 57 millió dollárra, Edgar Hoover évi fizetését pedig 20 000 dollárra emelték. Midőn az FBI képviselői legutóbb megjelentek a kongresszusi bizottság előtt, beszámoltak arról, hogy több mint tízezer állandó alkalmazásban álló kémük van, hogy nagyarányú kibővítésre van szükség, hogy több mint húszezer „felforgató" ügyében nyomoznak, hogy besúgóhálózatuk 20—200 jelentést szolgáltat naponta.

Gilbert Green, az Egyesült Államok Kommunista Pártjának egyik vezetője, egy a tizenegy közül, akit bíróság elé állítottak, az amerikai kommunista párt országos bizottságának 1950. évi március 23—25-i teljes ülésszakán kijelentette:

„Elnökök és kongresszusok jönnek és mennek, de J. Edgar Hoover és rendőrállamra jellemző hálózata évről-évre hatalmasabbá és baljóslatúbbá válik."

„Marshall-segély" — kémekben

A kapitalizmus azóta használ a munkásmozgalmon belül kémeket és provokátorokat, amióta a tőke harcol a munkás ellen. Ahol csak kapitalizmus van ott találjuk ügynökeit is.

Ezt a kis kitérőt végnélkül lehetne szélesíteni. Megmutathatnánk, hogyan építette ki a cárizmus titkosrendőrsége, az Ohrana körül az ügynokök titkos csoportját, hogy behatoljanak az orosz forradalmi mozgalomba. Ezek között volt Aszev, aki húsz éven át volt cári ügynok és aki az eszer párt Központi Bizottságának tagjaként terrorcselekményeket szervezett, majd feljelentette azok elkövetőit. Vagy Gapon pópa, aki megszervezte, hogy 1905 január 9-én, a „Véres Vasárnapon" a munkások petíciót nyujtsanak át a cárnak, azon a véres vasárnapon, melyen munkásvér öntözte Pétervár utcáit és tereit. Ide tartoznak azok a munkásmozgalomba befurakodott ügynökok, akik Zubatovnak, az Ohrana főnökének dolgoztak. Ilyen ügynok volt Malinovszkij, aki a bolsevik párt Kozponti Bizottságának tagja és a *Pravda* egyik szerkesztője lett, s akit csak az Októberi Forradalom után leleptek le, midőn a rendőri irattárak a munkások kezébe kerültek.

Kitérhetnénk arra is, mily nagy mértékben használták a keleteurópai országokban a diktatórikus kormányok, valamint titkosrendőrségük és hírszerző szolgálatuk az ügynököket, besúgókat és provokátorokat a két háború között. Lengyelországban a Pilsudski-klikk, a titkosrendőrség ügynököket képzett ki azzal a céllal, hogy behatoljanak a kommunista pártba, a parasztszervezetekbe és a radikális demokrata szervezetekbe. Tíz ügynököt küldtek a nemzetközi brigád lengyel zászlóaljába. Jugoszláviában, ahol nem csupán a párt illegalitása, de a széleskörű frakciózás is segítette a kapitalista ügynokök munkáját — a frakciózást az ügynökök fejlesztették és elősegítették. Szima Markovicsról, a Jugoszláv Kommunista Párt egyik korábbi vezetőjéről, és Gorkicsról, a párt Tito előtti főtitkáráról, végül is kiderült, hogy rendőrkém. A francia munkásmozgalomnak is megvoltak a maga Doriotjai és Gittonjai.

Rákosi, midőn 1949 szeptember végén a Magyar Dolgozók Pártja nagybudapesti aktíva-értekezletén az éberség kérdéséről beszélt, elmondotta, miként vezette a német munkásmoz-

galom kezdeti korszakában a szociáldemokrata Lassalle követőit egy Schweitzer nevű rendőrkém. Ez a Schweitzer egyike volt a Reichstagba beválasztott első német szocialistáknak. Bebel, a régi tapasztalt szocialista vezető, mindig érezte, hogy Schweitzer kém, de nem tudta bebizonyítani. Midőn Schweitzer az 1860-as évek végén meghalt, nagy gyászpompával temették el. Bebel akkor kijelentette: „Bár nincs tárgyi bizonyítékom, biztos vagyok benne, hogy ez az ember kém volt. Abban is biztos vagyok, hogy előbb vagy utóbb be is fogjuk bizonyítani. Lehet, hogy ez halálom után fog megtörténni, de haló poraimban is örülni fogok, hogy igazam volt." Bebel 1913-ban meghalt. És 1918-ban, midőn a német forradalom után a munkások felnyitották a császári levéltárat, megtalálták a nyugtákat azokról a juttatásokról, amelyeket Schweitzer mint Bismarck ügynöke kapott.

Ennek a fejezetnek azonban nem az a célja, hogy elmondja a munkások ellen folytatott kémtevékenység történetét, hanem az, hogy megmutassa: nincs semmi szokatlan vagy fantasztikus a Rajk- és Kosztov-per által feltárt tényekben. Ügynökök alkalmazása abból a célból, hogy a munkásosztályba behatoljanak és ott bomlasztó tevékenységet fejtsenek ki, olyan régi, mint maga a kapitalizmus. A tárgyalásokon leleplezett kém- és provokációs módszerek egyáltalán nem állanak távol a brit vagy az amerikai tradíciótól. Olyan módszerek ezek, amelyeket először a brit kapitalizmus alkalmazott nagy arányokban, azután pedig az amerikai rendőrállam fejlesztett ki teljesen.

Az első és második világháború között a kapitalista nagyhatalmak hírszerző szolgálatának szokásos módszerévé vált, hogy nem csupán *saját* országuk munkásmozgalmába és haladó mozgalmaiba építsenek be kémeket, hanem a kisebb kapitalista államok munkásmozgalmába és haladó mozgalmaiba is. A gyengébb kapitalista országok — köztük a keleteurópai országok — titkosszolgálatait a nagyhatalmak hírszerző szolgálata képezte ki és gyakran közvetve ellenőrizte is. Hol az M. I. 5., hol a Gestapo, hol az amerikai hírszerző szervezet, hol pedig a francia „Deuxième Bureau" adta ki a maga utasításait és vette át a jelentéseket. A kisebb hatalmak több rendőrségi besúgója, sőt rendőrfőnöke gyakran egyszerre tobb nagyhatalomtól is kapott utasítást (és pénzt). Minden-

esetre, miközben minden nagyhatalom kémkedett egymás ellen, *mindegyiküknek* egyformán érdeke volt, hogy valamennyi országban tökéletesítse a munkásmozgalom és a haladó mozgalmak ellen folytatott kém- és bomlasztó tevékenység gépezetét.

És ha készek voltak kémkedni a kapitalista országok munkás- és haladó mozgalmai ellen, mennyivel inkább igyekeztek a nagyhatalmak hírszerző szolgálatai behatolni a munkásmozgalomba, ha a Szovjetunióról volt szó, arról az országról, ahol a munkásosztály van hatalmon. 1917 októberétől kezdve a Szovjetunió elleni kémtevékenység lett a világ valamennyi kapitalista hírszerző szervezetének központi feladatává, legfőbb céljává pedig az, hogy behatoljon a SzK(b)P-be. Nagybritanniában, Franciaországban, Németországban és Amerikában a fehérgárdisták százait alkalmazta a politikai és katonai hírszerző szervezet. A Szovjetunió elleni gyűlölet lett a kapitalista hírszerző szolgálat motorja.

Ez az oka annak, hogy az 1920-as és 1930-as években valamennyi kapitalista hírszerző szervezet oly hatalmas érdeklődéssel fordult a trockisták és a világ kommunista mozgalmában fellépő egyéb frakciós irányzatok felé. Az imperialista hírszerző szervezet azonnal érdekeltté vált, mihelyt valamelyik kommunista pártban titkos csoportot fedezett fel, amely eltért a marxizmus-leninizmustól, személyi sérelmeket és haragot táplált és rejtett el a párt elől.

„A forradalmi mozgalom története megmutatta, hogy a párt marxi-lenini vonalától való eltérés alapján alakult frakciós tevékenység különösen előnyös légkört és kedvező talajt szolgáltat rendőrkémek, diverzánsok és politikai provokátorok számára a mozgalomba való behatolásra"[11].

Az orosz munkásmozgalom kezdeti időszakában a trockisták meghatározott irányzatot képviseltek, azaz saját politikai álláspontlal és programmal rendelkező csoport voltak. Álláspontjukért, programjukért nyiltan küzdöttek. Igaz, hogy programjuk gyökeresen hamis, munkásellenes program volt. Az 1917-es Októberi Fornadalomig és az azt követő években az orosz munkásosztályt és a dolgozó népet érintő minden

---

[11] Boleslaw Bierut beszéde a Lengyel Egyesült Munkáspárt Központi Bizottságának III. teljes ülésszakán, 1949 november 11-én.

döntő fontosságú rendelkezés, minden döntő fontosságú határozat esetében szembenállottak a bolsevikokkal.

De az 1920-as években, és különösen a huszas évek végén, valamint a harmincas évek elején, miután a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártján belül a trockista vonal döntő vereséget szenvedett, a trockisták nem jelentettek többé politikai irányzatot. Azok, akik a Szovjetunióban maradtak, színleg elfogadták a párt vonalát, de titokban megkezdték aknamunkájukat a párt, a Szovjetállam ellen. A kapitalizmus titkos ügynökeivé fajultak, a különféle kapitalista hírszerző szolgálatoknak kezdtek dolgozni, a kapitalizmus visszaállítása céljából összeesküvést szőttek a Szovjetunió ellen, hogy a kapitalista nagyhatalmak által előkészített agresszió során megdöntsék a Szovjethatalmat; szabotázst szerveztek a szovjet ipar és mezőgazdaság ellen, a vezető kommunisták életére törtek. Maga Trockij száműzetésében szoros kapcsolatot tartott fenn a SzK(b)P-ben működő titkos csoportokkal. Trockij középpontjává vált a szovjetellenes szabotázs- és kémtevékenységek világméretű hálózatának, igyekezett hasonló titkos csoportosulásokat szervezni a világ valamennyi kommunista pártjában, harcos munkás-, haladó és nemzeti felszabadító mozgalmában. Sztálin 1937-ben ezt írta:

„A mai trockizmus nem politikai áramlat a munkásosztályon belül, hanem kártevők, diverzánsok, ellenséges felderítők, kémek, gyilkosok elvtelen, minden eszmei tartalmat nélkülöző bandája, a munkásosztály esküdt ellenségeinek külföldi államok kémszervezetei zsoldjában működő bandája.

Erre az elvitathatatlan eredményre vezetett a trockizmusnak az utolsó 7—8 évben megtett fejlődése.

Ez a különbség a multbeli trockizmus és a jelenlegi trockizmus között"[12].

Így valamennyi imperialista hírszerző szervezet arra törekedett, hogy a trockistákat és a többi titkos csoportosulások tagjait, mint a buharinistákat és zinovjevistákat, soraiba tömörítse; ezeket a frakciókat saját különlegesen képzett ügynökeivel növelte. Így a trockizmus, különösen a harmincas években, egy bizonyos fajta „rendőri marxizmus", a munkásmozgalomba beépített ügynökök programja lett. Németország-

---

[12] *Lenin—Sztálin.* Párt és pártépítés. 707. old.

ban és Lengyelországban, valamint a Nyugaton, a munkásmozgalom elleni tevékenységre kiszemelt rendőrügynököket külön oktatták a trockizmusra.

A kapitalizmusnak a két háború között mélyülő ellentmondásai megakadályozták, hogy az imperialisták vágyálma, a világ kapitalistáinak a Szovjetunió ellen indítandó együttes hadjárata, valósággá váljék. A második világháború nem az a háború volt, amelyről álmodtak. Németország, Nagybritannia, Franciaország és Amerika hírszerző szervei gyakorlatilag hadiállapotban álltak egymással. De a szovjetellenes tevékenységben iskolázott nyugati hírszerző szervek nem adták fel oly könnyen céljaikat. Bár a brit és amerikai hírszerző szervek tagjai *gyakorlatilag* hadiállapotban voltak a Gestapóval, az Abwehrrel, *az igazi ellenség* számukra elsősorban mégis a Szovjetunió és a kommunista pártok, valamennyi ország munkás- és haladó mozgalmai maradtak.

A háború arra kényszerítette őket, hogy bővítsék szervezetüket, hogy a fasizmus elleni harcra kész, fiatal hazafias tiszteket és katonákat toborozzanak. Így a szervezet sokrétű volt. A régi szovjetellenes, kommunistaellenes csoportok maradtak mintegy tengelyként azok a belső csoportok, amelyek továbbfolytatták a titkos hosszúlejáratú háborút a munkásosztály ellen.

A brit tőkések fenntartották a rágalmazásról és a hivatali titokról szóló törvényeiket, hogy megakadályozzák azoknak az adatoknak a közzétételét, melyek elárulták volna, hogy a brit hírszerző szolgálat a háború alatt szovjetellenes irányt követett. Az amerikai törvények valamivel lazábbak, ilymódon több anyag vált hozzáférhetővé. Az OSS (az amerikai hírszerző szerv) a háború alatt az Egyesült Államok reakciós köreinek befolyásos tagjai közül toborozta magasrangú beosztottjait. Vezetője Donovan tábornok volt, egy nagy newyorki ügyvédi iroda társtulajdonosa. Corey Ford alezredes és Alistair MacBain őrnagy, az OSS két volt tisztje, azt írták „Köpeny és tőr" című könyvükben: „Donovan tábornok neves bankárok és nagyiparosok — a Vanderbiltek, a Du Pont-ok, Morganok — közül válogatta ki vezető embereit. Ismert diplomatákat vett fel soraiba. Ezek között voltak Hugh Wilson, utolsó németországi nagykövetünk, John Wiley, volt litvániai követünk, és Allen Dulles, a Wolff SS-tábornokkal és az olasz-

országi német főparancsnoksággal folytatott titkos tárgyalások főalakja."

Annabelle Bucar, aki egy ideig az OSS-nek dolgozott, ezt írta „Az amerikai diplomaták igazi arca" című munkájában:

„Az OSS-ben dolgozva igen gyorsan meggyőződtem arról, hogy ennek a szervezetnek fő hírszerző erőfeszítései Németországgal párhuzamosan a Szovjetunió ellen is irányultak...

Az amerikai hírszerző szolgálat tevékenységének szovjetellenes irányát igazolja az is, hogy a háború idején, amelyet az Egyesült Államok a Szovjetunióval való szövetségben vívtak a fasiszta Németország ellen, az OSS orosz osztálya volt a legnagyobb"[13].

Miközben Churchill a második front megnyitását halogatva Kelet-Európa inváziója mellett kardoskodott, hogy ismét hatalomra juttassa a régi fasiszta erőket, az Egyesült Államok és Nagybritannia titkosszolgálata igyekezett „behatolni" az ellenállási mozgalmak sorai közé és a baloldali szervezetekbe, különösen a kommunista pártokba. *És így tettek szert, a jugoszláviai Tito-klikk beszervezésével, egy különleges fegyverre.*

Már a háború folyamán nyilvánvalóvá vált, hogy a munkásellenes kémkedés bizonyos fokig *nemzetközi* jellegű. A munkásosztály ellen bármilyen fegyvert alkalmasnak találtak. A fasiszták által megszállt Kelet-Európa titkosrendőrsége a kémeket és besúgókat átadta a Gestapónak. A Gestapo pedig pénzelte őket, hogy folytassák szennyes munkájukat. A brit és amerikai titkosszolgálat pedig minden rendelkezésre álló alkalmat megragadott, hogy tanuljon a Gestapo, valamint az olasz és japán titkosrendőrség besúgóitól, hogy a maga szolgálatába állítsa azokat. Különösen így volt ez Titóék esetében.

Nézzük Rajk László tipikus példáját. Rajkot a magyar titkosrendőrség szervezte be rendőrkémmé és nevét közölte a Gestapóval. A francia internálótáborokban Rajkot felkeresték a francia „Deuxième Bureau", az amerikai OSS, és a Gestapo megbízottjai. A háború alatt a Gestapo visszajuttatta Magyarországra, a háború végén pedig Sombor-Schweinitzer, az egykori magyar rendőrfőnök, aki akkoriban Nyugat-Németországban tartózkodott, összeköttetést létesített Rajk és az amerikai

---

[13] *Annabelle Bucar.* Az amerikai diplomaták igazi arca. Szikra 1949. 15—16. old.

titkosszolgálat között. 1947-től kezdve a jugoszláviai titóista csoport lett Rajk és a nyugati imperialisták fő összekötője. Vajjon akad-e jobb példa az imperializmus „nemzetközi" jellegének bizonyítására?

A háború végetért. A nyugati imperializmus nem csupán a szocialista Szovjetunióval találta szemben magát, hanem a keleteurópai országok dolgozó népének hatalmával. Ettől kezdve az volt a fő feladat, hogy behatoljanak ezen országok munkásosztályának szervezeteibe és ott kémtevékenységet folytassanak. És midőn ezekben az országokban a reakciós csoportok cselszövényei és összeesküvései egymásután kudarcot vallottak, a jugoszláv titóisták köré csoportosított, a kommunista pártokba beépített titkos ügynökök lettek — mint láttuk — az imperialisták fő fegyvere az ellenforradalom és a háború előkészítésére.

Ettől kezdve a brit és mindenekelőtt az amerikai hírszerző szolgálat nemcsak a saját országaiban bővítette az ügynökök és rendőri besúgók bandáit, hanem növelte számukat az egész világ munkás- és haladó mozgalmainak szervezetein belül is.

Ez volt az alapja a hírhedt „X-tervnek", amelyet az Egyesült Államokban 1948-ban készítettek a világméretű kém- és provokációs tevékenység végrehajtására. A tervet az *U. S. News and World Report* a következő szavakban foglalta össze:

„E terv alapján erőszakos cselekedeteket végrehajtó osztagokat szerveznek amerikai vezetés alatt. Vezető kommunisták legyilkolására bujtogatnak. Kelet-Európában ejtőernyőn ledobott amerikai ügynököket... használnak majd fel kommunistaellenes akciók támogatására."

Az OSS-ből kifejlesztették az új CIA-t (Central Intelligence Agency, központi hírszerző ügynökség). 1949 június 20-án Truman elnök aláírta a Central Intelligence Agencyről szóló törvényt, amelyet a köznyelv „kémtörvénynek" nevezett el. E törvény többek között előírja, hogy amerikai ügynököket csempésszenek be idegen országokba, különösen a haladó szervezetekbe és a bevándorlási törvény mellőzésével lehetővé kell tenni a külföldi kémek toborzását. Így — míg tömegesen utasítanak ki olyan haladó személyeket, akik 30 vagy 40 évet töltöttek el az Egyesült Államokban mint jó ame-

rikai állampolgárok, ugyanakkor nagyban importálják a náci és japán kémeket, hogy „hű amerikaiakként" csatlakozzanak az új világ kémhadseregéhez.

Összefoglalás

Miért illesztjük be ezeket a rövid és vázlatos, a munkásmozgalomba beépített ügynökökről és provokátorokról szóló feljegyzéseket olyan könyvbe, mely a titóisták szerepével foglalkozik? Az ok világos. A toryk és a jobboldali munkásvezérek azzal igyekeznek egyszerűen elintézni a Rajk- és Kosztovper során felmerült bizonyítékokat, hogy ilyen dolgok nem léteznek, vagy pedig, ha vannak is ügynökök és besúgók a „vasfüggöny mögött", ilyesmi semmiesetre sem történhet meg a „nyugati demokráciában". A történelem azonban mást bizonyít.

Milyen következtetések vonhatók le még ebből az igen futólagos áttekintésből is azoknak a kémeknek és provokátoroknak a szerepére vonatkozólag, akiket a kapitalisták azért alkalmaztak, hogy a munkás- és haladó mozgalmak szervezeteibe behatoljanak és ezekben kém- és bomlasztó tevékenységet folytassanak?

1) A burzsoázia azóta használ kémeket, besúgókat és provokátorokat a munkásmozgalom ellen, amióta csak burzsoázia és proletariátus létezik, amióta a tőke harca folyik a munkás ellen.

2) A munkásmozgalom bomlasztása ügynökök és provokátorok felhasználásával egyáltalán nem áll távol a brit és amerikai életformától. Ezt a módszert elsőízben *Nagybritanniában* fejlesztették ki nagy arányokban, ma pedig fokozottan alkalmazzák. Amerika, amely ma a világimperializmus központjává, kifejezetten rendőrállammá vált, olyan nagy mértékben használ fel kémeket és provokátorokat a munkásmozgalom ellen, mint eddig csak a náci Németország tette.

3) Az imperialista nagyhatalmak az 1917-es Októberi Forradalom óta egyre gátlástalanabbul igyekeztek kém- és provokátor hálózataikat most már *nem csupán saját országaikban, nemcsak gyarmati és függő területeiken, nemcsak más gyengébb kapitalista államokban kiépíteni, de elsősorban arra törekedtek, hogy behatoljanak a Szovjetunióba, abba az országba,*

ahol a dolgozó nép a munkásosztály vezetésével elsőízben vette kezébe a hatalmat.

Az imperialista hatalmak a két háború között azon dolgoztak, hogy mintegy *ötödik hadoszlopként,* az első szocialista állam ellen kémeikből és ügynökeikből egy hálózatot építsenek ki. A Szovjetunióban az imperialisták nagy összeesküvése, amely Kolcsakkal és Gyenyikinnel kezdődött, Trockijjal és Buharinnal folytatódott.

4) Ma, midőn a világ népességének egyharmadát népi hatalom kormányozza, midőn a hatalom a munkásosztály vezette dolgozó nép kezében van, *a nyugati imperializmus háborús előkészületeinek szerves részévé vált* az a politika, hogy kém- és provokátorhálózatot építsen ki azokban az országokban, ahol a nép van hatalmon, mindenekelőtt pedig az illető országok kommunista pártjaiban. A főszerepet e téren az amerikai imperializmus, az amerikai és angol hírszerző szerv játssza. Trockij és Buharin munkáját pedig a titóisták folytatják. Külföldön Titóék klikkje ugyanúgy kiszolgálja a nyugati imperializmust, mint belföldi vonatkozásban az M. I. 5. és az FBI. Ezek ténylegesen kiegészítik egymást. Az angol-amerikai imperializmusnak agresszív háborúja megindítása érdekében szüksége van arra, hogy megkísérelje a hazai munkás- és haladó mozgalmak egységének megbontását, a munkás- és haladó mozgalmak egységének megbontását a többi kapitalista országban, és szüksége van arra, hogy megkísérelje ötödik hadoszlopok szervezését a Szovjetunióban és a népi demokráciákban. Ezért váltak a titóisták az imperializmus fő fegyverévé.

Minden képmutatást felülmúl az az imperialista propaganda, mely felteszi a kérdést, „hogyan kerülhetett a forradalmi mozgalomba oly sok áruló?"

Dr. Alapy Gyula, a magyar népügyész helyesen vetette fel a kérdést a Rajk-per során elhangzott vádbeszédében:

„— E perrel kapcsolatban nyugati országokban bizonyos oldalról azt kérdik: hogyan került ennyi áruló a forradalmi munkásmozgalom soraiba? Furcsa, hogy éppen azok kérdik ezt, akik a legjobban tudnának felelni erre a kérdésre: a kémszervezetek, az imperialista trösztök szószólói vonnak kérdőre bennünket ezekért az árulókért, éppen azok, akik beküldötték őket a mi sorainkba, a forradalmi mozgalom belső

bomlasztására. Régi módszer ellenséges spiclik és provokátorok beküldése a munkáspártokba. Hogy a munkáspártok nem tudták azonnal leleplezni az árulókat? Lett volna csak a mi kezünkben az az irattár, amely a névsorokat tartalmazta! A magyar rendőrség archívuma tudvalevőleg nem a mi, hanem az amerikai kémszervezet rendelkezésére áll"[14].

Midőn az Októberi Forradalom után leleplezték, hogy a Bolsevik Párt Központi Bizottságába befurakodott Malinovszkij cári kém, a mensevikek hevesen támadták a bolsevikokat amiatt, hogy ez megtörténhetett. Lenin ezt válaszolta nekik:

„... amikor mi Kerenszkij alatt követeltük, hogy a Duma elnökét, Rodzjankót tartóztassák le és állítsák bíróság elé, mert Rodzjanko már a háború előtt tudott arról, hogy Malinovszkij provokátor és nem *közölte ezt* a dumabeli trudovikokkal és a munkásokkal, akkor sem a mensevikek, sem az eszerek, akik Kerenszkijjel együtt résztvettek a kormányban, nem támogatták követelésünket, és Rodzjanko szabadlábon maradt, szabadon ment el Gyenyikinhez"[15].

A brit jobboldali munkásvezérek érintetlenül hagyják és *erősítik* a kapitalista államgépezetet, *erősítik* a munkáspárt és a szakszervezetek tagjai, valamint a kommunisták ellen használt biztonsági gépezetet, *erősítik* magát a kém- és provokátorgépezetet, amely igyekszik behatolni a népi demokráciákba és a szocializmus országába, hogy ott bomlasztó tevékenységet folytasson, ugyanakkor pedig nagy hangon tiltakoznak Rajk, Kosztov és a többi áruló pere miatt!

5) Van azonban egy *ötödik* és végső következtetés is. A szovjet kormány és a SzK(b)P vezette nép ébersége vereséget mért a trockisták és imperialista uraik azon törekvésére, hogy kémtevékenységet folytassanak. Kelet-Európa népei a SzK(b)P és Sztálin segítségével és kezdeményezésével leleplezték a titóista összeesküvést, amely csupán Jugoszláviában járt sikerrel, ott is csak ideiglenesen.

A kémeknek és provokátoroknak a hazai és külföldi munkásmozgalom és a haladó mozgalmak ellen folytatott mesterkedéseit *le lehet győzni*. Ez azonban a fokozott éberség sürgető problémáját veti fel a munkásmozgalomban és a haladó mozgalmakban.

---

[14] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 228. old.
[15] *Lenin*. Válogatott művek. 2. köt. 702. old.

TITÓÉK MAI SZEREPE ÉS TAKTIKÁJA (I.)

Trockijtól Titóig

K. Zilliacus, Tito leghangosabb angliai szószólója, Tito politikájában „újfajta kommunizmust" fedezett fel, olyan „kommunizmust", amelyet feltétlenül helyesel. Az egész amerikai jobboldali sajtó, a Hearst-lapok, a *New York Herald Tribune*, a *Wall Street Journal*, az angol jobboldali sajtó a *Times*-től a *Daily Telegraph*-ig egyre nagyobb helyet szentel ezen „újfajta kommunizmus" támogatásának, amely a Szovjetunió kommunizmusától annyira különbözik és amely olyan jól megfelel céljaiknak.

Nos hát ez a Zilliacus által felfedezett „újfajta kommunizmus" — vagy „nemzeti kommunizmus", mint néha nevezik — olyan, mint az „újfajta szocializmus" vagy „nemzeti szocializmus", amelyet a nyugati reakció régebben a hitleri Németországban fedezett fel. Éppen azért van a nyugati imperializmusnak szüksége Titóra, azért dícséri és használja fel, mert fegyver számára az igazi szocializmus és igazi kommunizmus a dolgozó nép ellen. Nem Hitler és nem Tito volt az egyedüli, aki „újfajta szocializmust" és „újfajta kommunizmust" fedezett fel. *Tito és a titóisták Trockij és a trockisták nyomaiban járnak, azoknak közvetlen utódai és tanítványai.*

A trockisták is azt hangoztatták, hogy ők az igazi kommunisták, ők az igazi marxisták, ellenben a „sztálinisták" „elárulták" a marxizmus-leninizmust. A trockista tanítás, ez az „igazi kommunizmus" — amint ezt Zilliacus elődei nevezték — a nagy trösztöknek és monopóliumoknak is kedvére volt.

Mussolini Olaszországában az 1930-as években, midőn a

kommunista párttal fenntartott bármilyen kapcsolatért sokévi börtönbüntetés, kínzás vagy éppen halál járt, midőn nem csupán Marx, Engels, Lenin és Sztálin művei, hanem az olasz és külföldi demokraták és haladó gondolkodású írók munkáit is szigorúan száműzték az olasz könyvtárakból és könyvkereskedésekből, Trockijnak az „újfajta kommunizmusról" szóló könyveit minden változtatás nélkül fordították és széles körben terjesztették. Élénken emlékszem rá, hogy amidőn 1938-ban átutaztam Olaszországon, hogy találkozzam a belgrádi egyetem antifasiszta és kommunista diákjaival és néhány órát Mussolini Milánójában töltöttem, egy könyvkereskedés kirakatában feltűnő helyen több könyvön a „kommunizmus" szót pillantottam meg. Trockij újonnan lefordított írásai voltak.

Hitler Németországában, ahol kommunistának, szocialistának, vagy harcos szervezett munkásnak, liberálisnak vagy demokratának lenni letartóztatást, koncentrációs tábort, gyakran halált és kínzást jelentett, ahol az irodalom terén olyan alapos „tisztogatást" végeztek, mint soha sehol, ahol „felforgatónak" bélyegezték és elégették Schiller „Don Carlos"-át, Heine költeményeit és Thomas Mann regényeit — Trockij írásait lefordították és széles körben terjesztették.

Trockijnak és követőinek írásait a harmincas évek közepén és végén az amerikai Hearst-lapok korlátlanul közölték. Az „újfajta kommunizmusról" szóló cikkeit a salamancai és burgosi Franco-féle sajtó is közölte. A lengyel titkosrendőrséget külön oktatták a trockizmusra, hogy könnyebben végezhesse kém- és bomlasztó tevékenységét a lengyel munkásmozgalmon belül.

A trockisták ultraforradalmi jelszavaik ellenére mindig szívesen látott vendégek voltak a kapitalista újságkirályok lapjainak hasábjain. Valóban, éppen „forradalmi" frazeológiájuk, „forradalmi" külsejük tette őket a reakció számára oly értékes fegyverré. A trockisták bizonyos munkamegosztást hajtottak végre a kapitalista propagandistákkal és kémügynökökkel. Minthogy forradalmároknak álcázták magukat, ott is visszhangot remélhettek, ahol a toryk és a reakció szószólói, sőt még a jobboldali szociáldemokraták is visszautasítással találkoztak volna.

A harmincas évek közepén a trockisták valamennyi országban a világreakció három főcélját szolgálták.

1) A nyugati reakció azt remélte, hogy rajtuk, mint ötödik hadoszlopon keresztül megvetheti lábát a Szovjetunióban, a szocializmus országában a szocializmus erődítményein belül. Azt remélte, hogy a trockisták a Szovjetunióban folytatott kém- és szabotázstevékenységükkel fogják segíteni és kiegészíteni a kívülről folyó háborús előkészületeket.

2) A trockisták voltak a jobboldali reakciós propaganda és rágalmazás fő fegyvertára a Szovjetunió, a kommunista pártok, a harcos szocialisták és a szakszervezetek, valamint az antifasiszták és a béke erői ellen. A *baloldali jelszavakkal álcázott* reakciós jobboldali propaganda fegyvertára voltak.

3) A kapitalisták eszközeként igyekeztek behatolni a munkásosztály soraiba, a népi és nemzeti felszabadító mozgalmakba, mindenekelőtt valamennyi kommunista pártba, hogy ott kémtevékenységet folytassanak, zavart keltsenek és belülről bomlasszanak.

A harmincas évek közepe táján a régi szovjetellenes rágalmak már elavultak, megkoptak. A kapitalizmus propagandistái a szovjet hatalom gyors bukását jósolták, de a szovjet hatalom nem dőlt meg. „Tekintélyes" lapjaik hasábjain a kapitalizmus szószólói az „ukrán éhínséggel" többszörösen kipusztították a Szovjetunió egész lakosságát. Azt hangoztatták, hogy a Szovjetunió a gazdasági összeomlás szélén áll. De a jóslatok nem váltak valóra: éppen a kapitalizmus rendült meg az 1929—32-es nagy világgazdasági válság folyamán. A történelmi valóság, a szocialista tervgazdálkodás diadala, a termelés fejlődése, a kollektív mezőgazdaság győzelme még szembetűnőbbé vált a kapitalista világ borzalmas gazdasági válságával összehasonlítva. Így tehát a kapitalista sajtó egyre inkább a trockizmus fegyvertára felé fordult, hogy megtölthesse lapjait gaz, szovjetellenes hazugságokkal.

A harmincas évek közepén a munkásosztály és a dolgozó nép a Szovjetunió békéért vívott harcának és a kollektív biztonság megteremtésére irányuló ismételt erőfeszítéseinek hatására a kommunista pártok vezetésével világszerte hozzáfogott a háború- és fasisztaellenes egységfrontok és népfrontok kiépítéséhez. Ekkor a reakció ismét a trockistákra támaszkodott. Mialatt Hitler, Mussolini, a japán militaristák, Chamberlain, Laval, a jobboldali szociáldemokrata vezérek nyiltan támadták a béke és demokrácia frontját, ugyanakkor a trockisták bal-

oldali jelszavak leple alatt csakúgy ontották mérgező propagandájukat. Azt állították, hogy a Szovjetunió harca a kollektív biztonságért a „forradalmi marxizmus elárulása", a kommunisták harca az egységfront és a népfront megteremtéséért pedig a „leninizmus elárulása".

Midőn a harmincas évek közepe táján a régi reakciós osztályok maradványait felszámolták a Szovjetunióban, mint láttuk, az orosz trockisták lettek a nyugati imperialisták *fő fegyvere* ama törekvésükben, hogy a Szovjetuniót *belülről* bomlasszák és a Szovjetunió ellen kémkedjenek. A Spanyolország és Kína elleni fasiszta agresszió során pedig Franco és a japán fasiszták úgy tekintettek országaikban a trockistákra, mint titkos segéderőikre, mint az agresszív terveiket támogató ötödik hadoszlopra.

„... 400 tettrekész emberben bízunk. Ezek jól felfegyverezettek, és kedvező állásaik vannak a madridi fronton. Embereink sikeresen hatolnak be a szélsőséges anarchisták és a POUM (Partido Obrero Unido Marxisto, azaz a magát Egyesült Munkás Marxista Pártnak nevező, a valóságban azonban féltrockista szervezet, amely különösen Katalóniában és Madridban működött) soraiba. Az ön parancsa értelmében magam mentem Barcelonába, hogy megbeszélést folytassak a POUM egyik vezető tagjával... Megígérte, hogy új embereket kuld Madridba a POUM munkájának elősegítésére. *A megerősítés eredményeképpen a POUM éppúgy, mint Barcelonában, szilárd és hatékony támasza lesz mozgalmunknak.*" (Részletek egy, a köztársasági Spanyolország területén működő, fontos beosztású Franco-ügynök jelentéséből, melyet a spanyol háború alatt Peru madridi nagykövetségén találtak.)

„Meg kell vásárolnunk az opportunista pártokat és csoportokat, amelyekből Észak-Kínában sok van. Ezek közül külön meg kell említeni a trockistákat. Segítenünk kell őket, hogy előbbre jussanak, hogy mindenütt birodalmunk érdekében működhessenek. Trockij kínai hívei le tudják csillapítani a kínai értelmiségi elemeket és munkájukkal meg tudják bontani Kína egységét. *Munkamódszereiket különleges ügyesség jellemzi. Tanulnunk kell tőlük, hogy meggyorsíthassuk munkánkat.*" (Az északkínai japán főhadiszállás egyik, kínaiak által zsákmányolt okmányából, amelyet 1937 június 6-án a sanghaji *Sun Paó*-ban hoztak nyilvánosságra.)

Aki a trockistáknak például a harmincas években kifejtett tevékenységét tanulmányozza, annak feltétlenül látnia kell, hogy Tito és bandájának tagjai, akik közül a legtöbben közvetlen kapcsolatban állnak a trockistákkal — ma ugyanolyan szerepet játszanak és ugyanolyan szennyes módszereket alkalmaznak.

Olvassuk el például J. L. Pjatakovnak, Trockij egyik fő hívének és a SzK(b)P-n belül működő összeesküvő társának 1937 január 23-án, a szovjetellenes trockista központ pere során elhangzott vallomását. Pjatakov felidézi Trockijjal 1935 decemberében folytatott megbeszélését:

„Ő (Trockij) akkor elmondotta nekem, hogy meglehetősen hosszú megbeszélést folytatott Hess-szel, a Német Nemzeti Szocialista Párt alelnökével... Mit jelent pontosan ez a megállapodás (Trockij és Hess között) röviden megfogalmazva?

A német fasiszták először is ígérik, hogy kedvező álláspontot foglalnak el a trockista-zinovjevista blokk irányában, és támogatni fogják, ha sikerül hatalomra kerülnie, akár háború idején, akár háború előtt következik ez be. Viszonzásul azonban a fasiszták a következő engedményt akarják megkapni: általános kedvező magatartás a német érdekek iránt és a német kormány iránt a nemzetközi politika minden kérdésében...

A megállapodás következő pontja azokat a módozatokat tárgyalja, amelyek mellett a német tőke a Szovjetunióban kiaknázhatja a számára szükséges nyersanyagforrásokat. Aranybányák, kőolajlelőhelyek, mangánbányák, erdők, apatitbányák stb. kiaknázásáról volt szó...

Hogy áll a helyzet ezekkel az engedményekkel, amelyeket több más tervezett engedménnyel együtt felvázoltunk, valamint azzal, hogy bizonyos mértékben pacifikálni kellene azokat az erőket, amelyeket Sztálin ellen mint ellenséges erőket harcba akarunk indítani? Az ellenséges rétegekre, a kulákokra gondolok. E tekintetben ugyancsak szükséges lenne, hogy belpolitikai meggondolásokból meglehetősen nagy visszavonulást hajtsunk végre a külföldieknek tett engedményeken kívül... Röviden, Trockij megmagyarázta, hogy ez igen komoly visszavonulás lenne... E tekintetben Trockij azt mondotta, hogy programunk lényegében megegyezik a jobboldaliakéval, mint-

hogy a jobboldaliak diverzáns kártevő programot fogadtak el, és véleményük szerint szükség van visszavonulásra a kapitalizmus felé"[1].

Ha az ember a trockisták és a német fasiszták titkos egyezményeiről, a Szovjethatalom ellen irányuló belső szabotázstervekről, valamint a szovjet vezetők meggyilkolásának és a német imperializmust kiszolgáló orosz kapitalizmus visszaállításának terveiről olvas, azoknak az egyezményeknek az előfutárait látja, amelyeket Titóék kötöttek az amerikai imperializmussal, a német fasizmus utódjával. Csupán az a különbség, hogy a titóistáknak Jugoszláviában ideiglenesen sikerült terveiket végrehajtaniok.

A trockisták és titóisták között a legszorosabb — személyi, célbeli, módszerbeli — kapcsolatok vannak. Sok esetben napjaink titóistái a tegnap trockistái.

Kosztov írott vallomásában elmondotta, hogyan találkozott elsőízben 1934-ben Moszkvában Titóval. Elmondja, hogy Kun Béla és Valeckij — az akkor még fel nem fedett trockisták — jelölték ki Titót, aki akkoriban „Walter" fedőnéven dolgozott, vezető funkcióra a Jugoszláv Kommunista Pártba. Elmondja, hogy Tito trockista nézeteket vallott, akár ő maga:

„Egy 1934-ben folytatott beszélgetés során Tito beszélt nekem trockista nézeteiről... Ezzel kapcsolatban feltárta, hogy gyűlöli a SzK(b)P vezetőségét, Sztálinnal együtt. Tito minél előbb vissza akart menni Jugoszláviába, hogy ott minden ellenőrzés nélkül, politikai eszméinek megfelelően dolgozhassék. Tito maga mondotta ezt nekem, kért, hogy adjam meg neki a szükséges segítséget, adjak róla kedvező véleményt, midőn személyi kérdése megoldásra kerül. Ezt megígértem. Csak a trockista Kun Béla és Valeckij támogatásának, valamint az én kedvező jelentésemnek volt köszönhető, hogy Tito 1934-ben elmehetett Jugoszláviába, és ott vezető tisztséget tölthetett be"[2].

Tito tehát 1934-ben már trockista volt és trockisták kezdeményezésére és támogatásával jutott előre a Jugoszláv Kommunista Pártban.

A Rajk- és Kosztov-féle összeesküvés számos bűnrészese

---

[1] A szovjetellenes trockista csoport perének jegyzőkönyve. Moszkva 1937. 64—66. old. Angol nyelvű kiadás.

[2] Trajcso Kosztov és bandája elleni per. 98—99. old.

a trockistákkal fenntartott kapcsolaton keresztül lépett az árulás útjára. Ivan Sztefanovot, az egyik bolgár összeesküvőt, Rakovszkij orosz trockista szervezte be, aki 1925-ben szovjet nagykövet volt Párizsban. Itt találkozott Sztefanovval[3]. Justus Pál, Rajk László egyik összeesküvőtársa, már 1930—31-ben trockista volt. Mint ilyet, a Horthy-diktatúra rendőrsége megtűrte, és Justus tulajdonképpen már akkor is a Horthy-rendőrség eszköze volt, amikor ténylegesen még be sem *szervezték:*

„Annak, hogy a szervezet (a trockista szervezet — *J. K.)* tevékenysége kizárólag az illegális kommunista párt ellen irányult, az lett a következménye, hogy a horthysta rendőrség nemcsak tűrte, hanem kifejezett jóakarattal támogatta ezt a mozgalmat, és időközben engem és társaimat hagyott a legradikálisabb szólamokkal operálni, míg ugyanakkor a kommunista mozgalmat a legbrutálisabban üldözte. Mindez, mai szemmel világosan látom, azt jelenti, hogy tulajdonképpen a horthysta rendőrség szövetségese és eszköze voltam, még mielőtt az engem ténylegesen beszervezett volna"[4].

Szoros kapcsolat van a trockizmus és a munkásmozgalomban folytatott rendőri kémkedés között. A trockista propaganda egyrészt előkészíti az árulás útját, másrészt a kommunista szervezeteken belül kifejtett bomlasztó tevékenység szempontjából hasznos politikai alappal látja el a már beszervezett rendőrügynököket. Mint Justus mondotta:

„Ha visszatekintek pályafutásomra, egy alapvető közös okát látom mindannak a bűnnek, amit elkövettem — és ez trockista meggyőződésem. Én a trockista irodalom... a nemzetközi trockista vezetőkkel való kapcsolat és befolyás alatt lettem magam is a kommunista mozgalom esküdt ellenségévé. Közel húszesztendős politikai tevékenységem telítve van a trockizmus mérgével. Már a harmincas években szövetkeztem különböző csoportokkal és frakciókkal, amelyek harcoltak az akkor illegális kommunista mozgalom ellen. Ez a tény engem már akkor a rendőrség segítőjévé tett, amikor még nem voltam beszervezett ügynöke, de röviddel később ez is megtörtént..."[5]

A trockizmustól egyenes út vezet a rendőrségi ügynök

---

[3] Lásd Ugyanott, 127. old.
[4] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 159. old.
[5] Ugyanott, 250. old.

funkciójáig, onnan pedig a magyarországi titóista összeesküvők tevékenységéig.

Mose Pijade, a Tito-banda egyik fő „teoretikusa", a *Borbá*-ban 1949 szeptember végén megjelent, a Rajk-perrel foglalkozó cikkében leleplezte magát, mint régi trockistát. „Ez a tárgyalás — írja, a Rajk-per ellen intézett dühös támadása során — emlékeztet a Szovjetunióban 1936-ban lefolyt perekre. Ezek szervezői gazdag tapasztalatukkal segíthették a budapesti per megrendezését." Ez a cikk nem Pijade szovjetellenes rágalmai miatt jelentős, hiszen azoknak száma tömérdek, hanem azért, mert feltárja, hogy Pijade hosszú évek óta a Szovjetunió álcázott ellensége, közben pedig a Szovjethatalom, a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja és a Kommunista Internacionále fenntartás nélküli hívének tüntette fel magát.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948 júniusában hozott határozata után a titóisták igen gyorsan és egyre nyiltabban áttértek mind propagandájukban, mind az oktatás anyagában a trockista vonalra. Alexander Werth brit hírlapíró ezzel kapcsolatosan már 1949 szeptemberében a következő megjegyzést tette:

„A Jugoszláv Kommunista Párt tagsága körében a «politikai oktatás» különös vonalat követ. Ha a katonákkal és tisztekkel a vonaton folytatott beszélgetéseim alapján ítélhetek, az irányvonal az, hogy Sztálin a tulajdonképpeni elhajló és Lenin szelleme csupán Jugoszláviában él"[6].

1950 végén Titóék politikai propagandája és politikai nevelőmunkája a fő vonalakban teljesen trockista alapon folyt. Valamennyi trockista hazugságot és rágalmat, alig modernizált formában, mind megismételték.

Trockij „palástja" Tito vállára került.

A titóisták szerepe a nyugati agresszióban

A titóisták, éppúgy mint a trockisták a harmincas években, fontos szerepet töltenek be a nyugati imperializmus háborús terveiben, amelyek olyan országok ellen irányulnak (a harmincas években még csak egy ilyen ország volt), ahol a nép van hatalmon. A különbség csak a következő: a titóisták-

[6] Manchester Guardian. 1949 szeptember 27.

nak van támaszpontjuk. Cselfogások és puccsok sorozatával átmenetileg megkaparintották a hatalmat Jugoszláviában, és ezért nemcsak úgy igyekeznek felkészülni az imperialista háborúra, hogy ötödik hadoszlopként próbálnak dolgozni a Szovjetunió és a népi demokráciák határain belül, valamint a kapitalista országok haladó szervezeteiben, hanem azáltal is, hogy Jugoszláviát a nyugati imperializmus rendelkezésére bocsátják, hogy az ott fegyveres támaszpontot létesítsen a szovjetellenes támadó háború céljaira.

1950 végén Titónak több mint egymilliós hadserege volt, nagyobb létszámú, mint a szomszédos népi demokráciáknak együttvéve. A fegyverkezésre fordított kiadások (még Titóék szépített hivatalos számadatai szerint is) 1948-tól kezdve évről-évre rohamosan nőnek.

Nemhivatalosan az amerikai fegyverszállítások Jugoszlávia számára 1950 elején kezdődtek meg. 1950 nyarán voltak időszakok, midőn hetenként 15—20 vonat szállította a zsákmányolt német fegyvereket Nyugat-Németország amerikai övezetéből Ausztrián át Jugoszlávia északi részébe. 1950 végén Washingtonban nyilvánosságra hozták azt a határozatot, hogy élelmiszert küldenek a jugoszláv fegyveres erők részére. 1950 október 8-án a *Sunday Observer* ezt jelentette:

„Az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország elvben elhatározták, hogy katonai segítséget nyujtanak Jugoszláviának. Ezt a döntést a három nagyhatalomnak New Yorkban tartott legutóbbi értekezletén hozták."

A nyugati imperialisták nagy gonddal igyekeztek eltitkolni, hogy felfegyverzik Tito Jugoszláviáját. Jól tudták: ha ez a tény kiderül, többé senki sem hiszi el Titónak, hogy a „szocializmust építi". Elismerték, hogy Tito felfegyverzését titokban kell tartani:

„Szó sem lehet arról, hogy Jugoszláviával egyenesen szövetséget kössünk, vagy hogy Jugoszláviának nyiltan biztosítékokat adjunk, amint az az atlanti paktum országainak, Nyugat-Németországnak, Görögországnak és Törökországnak esetében történt. Tito marsall ezt nem fogadhatná el, és ez csak további tápot adna annak a szovjet propagandahadjáratnak, amely azt hirdeti, hogy Tito a Nyugat eszköze"[7].

---

[7] Sunday Observer. 1950 október 8.

Tito hosszú időn át azt hirdette, hogy nincs szüksége nyugati fegyverekre, nem is akar ilyeneket kapni. Gárdahadosztályának 1951 február 18-án tartott második „párt"-értekezletén még azt hangoztatta, hogy „ebben a szakaszban szó sem lehet róla, hogy Nyugatról kérjünk fegyvereket"[8]. A történelem azonban igen gyorsan leleplezte ezt a mesterkedést.

A *Times* belgrádi tudósítója 1951 május 22-én közölte Ivan Gosnyak vezérezredes beszédét, amelyben ez a titóista nemzetvédelmi miniszterhelyettes bejelentette azt az elhatározásukat, hogy *nyiltan* katonai segítséget kérnek a Nyugattól. Június 9-én Kardelj bejelentette: Kocsa Popovics tábornok, a jugoszláv hadsereg vezérkari főnöke, az Egyesült Államokba, Nagybritanniába és más országokba utazott, „hogy a nyugati kormányok képviselőivel megbeszélje a jugoszláv hadsereg számára szükséges felszerelés és fegyverek vásárlásának lehetőségeit". Popovics tábornok az Egyesült Államokban felkereste a külügyminisztériumot és az Egyesült Államok vezető katonai tekintélyeit, köztük Bradley tábornokot, az Egyesült Államok fegyveres erőinek vezérkari főnökét. A *New York Herald Tribune* június 19-én jelentette, hogy az Egyesült Államokból egymillió dollár értékű fegyvert szállítottak Jugoszláviába. Ugyanez a lap június 27-én közölte, hogy az elszállított fegyverek értéke meghaladta a hárommillió dollárt, és további fegyverszállítmányok vannak útban.

Az Egyesült Államok ellenőrzési jogot követelt a Jugoszláviába szállított fegyverek elosztása felett és ugyanakkor sürgősen intézkedett, hogy jugoszláv hadseregbeli katonákat képezhessenek ki az Egyesült Államokban.

Az amerikai sajtó legjobboldalibb és legreakciósabb lapjai melegen üdvözölték ezt a fegyverszállítást, mint döntő fontosságú szovjetellenes lépést. Joseph Alsop publicista a *New York Herald Tribune* 1951 június 7-i számában ezt írta:

„Csak meg kell gondolni, mennyivel olcsóbb ott haderőt vásárolni, mint például Franciaországban."

Különleges katonai stratégiai céllal Jugoszláviában keresztül-kasul új utakat építenek. Érdemes itt megemlíteni a Belgrád—Zágráb utat, melynek építését külföldi ifjúsági brigádok segítségével kezdték meg, és amelyről most kiderült, hogy

---

[8] A „Times" belgrádi tudósítójának jelentése. 1951 február 19.

fontos szerepet játszik a keleteurópai népi demokráciák határain levő angol-amerikai katonai támaszpontok összekötésére irányuló általános nyugati stratégiai terv megvalósításában. Most azt tervezik, hogy ezt az utat észak és dél felé meghosszabbítják, hogy összekösse Zágrábon, Belgrádon és Skopljén keresztül a trieszti angol-amerikai támaszpontot az északgörögországi Szalonikiben levő angol-amerikai támaszponttal. Az önkéntes munkabrigádok, amelyeket a felszabadulást közvetlenül követő szükséghelyzetben az ifjúság és a nép oly készségesen támogatott, kényszermunka-osztagokká váltak. Most ezekkel az ingyen, megfelelő felszerelés nélkül dolgozó osztagokkal fejezik be ennek az útnak az építését. Az útvonal mentén egész sor repülőteret építettek. Az út több szakaszát kiszélesítették és betonnal vonták be, hogy a repülőgépek felszállóhelyül használhassák, azután vékony talajréteggel álcázták. Figyelemreméltó, hogy *máris* vasúti összeköttetést létesítettek Trieszt—Ljubljana—Zágráb és Belgrád között, ellenben azt a kelet-nyugati utat, mely Szlavónia és a Vajdaság termékenyebb területeit összekötné a kopár dalmát partvidékkel, és amelyre oly nagy szükség volna, nem építik meg. Új utakat terveznek ugyan, de csak olyanokat, amelyeknek megépítését a nyugati stratégia követeli. Ilyen például a bolgár határhoz vezető Nis—Caribrod út terve.

A *Neue Züricher Zeitung* tudósítója 1950 május 14-én ezt írta a Belgrád—Zágráb útról:

„A vélemények eltérőek az «autoput» (autóút) gazdasági jelentősége felől. Tulajdonképpen nem keresztezik utak, és a Belgrád—Zágráb közti fontos gazdasági és közlekedési központok legtöbbjét elkerüli. Vitatható, vajjon a Belgrád és Zágráb közötti úton lebonyolított forgalom megéri-e a ráfordított hatalmas kiadást."

Valóban, midőn ez a tudósító végigutazott az út kész szakaszán, mindössze négy magánautóval és néhány teherautóval találkozott. E miatt a „luxus" miatt azonban az amerikai kormány nem panaszkodott.

Többtízezer hold vetésterületet vettek el a parasztoktól azért, hogy repülőtereket és egyéb katonai berendezéseket létesítsenek.

A régi repülőtereket kibővítették és az amerikai szakértők segítségével sok új repülőteret építenek. Washingtonban

1950 január 1-én bejelentették, hogy az Egyesült Államok Jugoszlávia számára engedélyt adott repülőgépmotorok és alkatrészek importálására. Számos nyilt és titkos egyezmény biztosítja az Egyesült Államok számára azt a jogot, hogy Jugoszlávia repülőtereit használhassa. 1950 január 17-én a *New York Herald Tribune* belgrádi tudósítója jelentette, hogy „a következő héttől kezdve amerikai repülőgépek fognak közlekedni Jugoszlávia fölött, a Pan-American World Airways és a jugoszláv kormány megbízottjai közt lefolyt, mindössze egynapos tárgyalás eredményeképpen". A tudósító ugyanakkor kilátásba helyezi, hogy Jugoszlávia hasonló megállapodásokat fog kötni Nagybritanniával, Franciaországgal és Olaszországgal is.

Ugyanígy bővítettek ki amerikai „segítséggel" az Adriaitenger partján számos jugoszláv kikötőt. Ezeket a kikötőket azután a nyugati kapitalista országok rendelkezésére bocsátották. 1950 április 10-én Tito kormánya határozatot hozott arról, hogy idegen hajók befuthatnak jugoszláv felségvizekre, ott hajózhatnak és tartózkodhatnak. Ez a határozat feljogosítja a flottaparancsnokságot, hogy külföldi flottaparancsnokok kérésére engedélyt adhasson tengeri gyakorlatok tartására, engedélyezhesse idegen hajók legénységének fegyveres partraszállását, „díszszemléken és gyászünnepélyeken" való részvételét. A nyugatiak részvétele jugoszláviai gyászünnepélyeken — mintegy jelképe ez annak a szerepnek, melyet a nyugati imperializmus Jugoszláviában és más keleteurópai területeken betölt.

A titóista háborús tömb

A nyugatiak háborús terveiben Tito Jugoszláviájának szerepe nemcsak arra szorítkozik, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen indítandó támadás egyik támaszpontja legyen. Az Atlanti Egyezménynek megfelelő diplomácia katonai tervei arra irányulnak, hogy Jugoszláviát egy nyugati katonai tömb központjává tegyék az európai népi demokráciák határain.

A nyugati reakció a titóisták segítségével, Ausztriától déli irányban Jugoszlávián át Görögországig, és Olaszországtól kelet felé Jugoszlávián és Görögországon át Törökországig

húzódó háborús tömböt próbál létesíteni. A Belgrád—Athéntengelyt 1950 március elején alakították meg, ami logikusan következett abból a tényből, hogy Titóék elárulták a görög demokratikus hadsereget. Cyrus Sulzberger már 1949 december 11-én a „Bécs—Belgrád—Athén-átló" megteremtéséről írt a *New York Times*-ban. A *Sunday Times* 1950 május 25-én kifejtette, hogy a török sajtó (a török kormányban beállott változás ellenére) egy Görögországból, Olaszországból, Jugoszláviából és Törökországból álló „biztonsági tömb" létesítésével foglalkozik. Ugyanakkor a *Jeni Sabah* című török lap Athén és Belgrád szorosabb kapcsolatait történelmi és döntő jelentőségűnek minősítette a „balkáni helyzet megváltoztatása szempontjából".

Tito Jugoszláviája és az osztrák reakció között is szorosabb politikai és katonai kapcsolatok létesülnek. 1950 április 28-án Bécsben bejelentették, hogy a belgrádi osztrák követnek a jugoszláv külügyminiszterhelyettessel folytatott megbeszélése után a Jugoszláviában elítélt osztrák háborús bűnösök büntetését felére csökkentették. A börtönökben a háborús bűnös náci megszállók szabadonbocsátása következtében megürült helyeket gyorsan betöltötték a letartóztatott kommunistákkal és partizánokkal. Az *U. S. News and World Report* egy magasrangú belgrádi jugoszláv tisztviselővel folytatott beszélgetést közölve 1950 július 28-án azt írta, hogy az egyik feltett kérdésre adott válasz (amelyet a jugoszláv kabinet megvitatott) megállapította, hogy „a kapcsolatok Görögországgal lényegesen megjavultak, és ma már majdnem szívélyesek. Ugyanez áll Törökországra is. Olaszországgal is javulnak a kapcsolatok."

Az olasz reakciós sajtó az elmult két esztendő folyamán teljesen frontot változtatott és egyre nyiltabban sürgeti a szoros gazdasági és katonai együttműködést Tito Jugoszláviájával. A *Giornale di Trieste* 1951-es újévi vezércikkében szoros gazdasági és politikai együttműködést sürgetett Olaszország és Jugoszlávia között. Ez a felhívás annál sokatmondóbb, mert Triesztből indul ki, a Jugoszlávia ellen irányuló olasz reakciós támadás mindenkor legfenyegetőbb pontjáról. Ugyanakkor minden azt mutatja, hogy bár a trieszti kérdést a titóista sajtó és az olasz jobboldali sajtó hazai használatra tovább tárgyalja, de sem de Gasperi, sem Tito nem óhajtják, hogy a brit és

amerikai csapatokat kivonják Triesztből. A *New York Herald Tribune* 1951 január 21-én nagybetűs címben ezt írta: *„Sem Olaszország, sem Jugoszlávia nem szándékszik lépéseket tenni olyan egyezmény kötése érdekében, amely az amerikai és brit csapatok kivonását jelentené."*

Nevezhetjük, ahogy akarjuk: tengelynek, átlónak vagy „biztonsági tömbnek" — mindenesetre egyre világosabb, hogy a nyugati imperialista diplomácia Ausztriát, Jugoszláviát, Görögországot, Olaszországot és Törökországot háborús tömbbe akarja tömöríteni a népi demokráciák stratégiai határain. És ennek az ausztriai reakciós katolikus kormányból, az olaszországi keresztényidemokratákból, a görög monarchofasisztákból és a törökországi félfasisztákból álló tömbnek Tito Jugoszláviája a középpontja és tengelye.

Hasznos, ha röviden tanulmányozzuk a folyamatot, amely ezt a háborús tömböt kialakította. Nem hirtelen fordulat ez Tito politikájában, hanem tetőpontja az árulás hosszú folyamatának.

A Belgrád—Athén-tengely 1949—1950-ben történt nyilt megalakítását a görög nép felszabadító harcával szemben éveken át elkövetett titkos árulás készítette elő. Ennek az árulásnak bizonyítékai csak most tárulnak elénk. 1943-ban a jugoszláv partizánok kapcsolatot teremtettek a görög partizánokkal, az ELAS-szal. De a Jugoszláv Kommunista Párton belül működő titkos titóista csoportnak már megvoltak Görögországgal kapcsolatban a maga céljai és ezt a kapcsolatot kezdte a maga céljaira felhasználni. Hozzáfogott, hogy görög földön kifejlessze saját szervezetét. A titóisták ügynökeiket főként a Görögország északkeleti részében lakó macedónok soraiból toborozták. Fő ügynökük e munkában a Tempo néven ismert Vukmanovics volt, aki hasonló feladatokat végzett az albán és a bolgár partizánmozgalomban is.

1944 végén, midőn Churchill előkészítette a görög nép elleni offenzíváját, Tito elrendelte, hogy az ELAS szlávmacedón egységei vonuljanak vissza Jugoszláviába. 1944 decemberében Tito és Tempo arra készültek, hogy jugoszláv csapatokkal és ezekkel az ELAS-hoz tartozó macedón egységekkel elfoglalják Görög-Macedóniát és bekebelezzék Jugoszláviába.

Az ELAS és a brit csapatok athéni harcai alatt Tito min-

den segítséget megtagadott a görög partizánoktól. Mindamellett 1945-ben Tito volt az, aki erélyesen sürgette, hogy a görög nemzeti felszabadító mozgalom (EAM) mondja fel a brit kormánnyal kötött varkizai egyezményt és folytassa a harcot.

Midőn 1946 február 12-én (Varkiza első évfordulóján) megtartották a Görög Kommunista Párt Központi Bizottságának második teljes ülését, elhatározták, hogy a fegyveres harcot új formában folytatják. Ebben az elhatározásban döntő szerepet játszott az a tény, hogy Tito teljes támogatást ígért. Ugyanakkor azonban a valóságban Tito fokozta erőfeszítéseit, hogy aláaknázza a görög nemzeti felszabadító mozgalmat, a Görög Kommunista Pártot és a görög demokratikus hadsereget. Tito ügynökei egész sor vezető görög kommunistát meggyilkoltak, köztük Zevgost, a Politikai Iroda tagját. Rankovics szervezete behatolt a görög demokratikus hadseregbe is.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája 1948 júniusi határozatának megjelenése után a titóisták nyiltabban kezdtek dolgozni Görögországban.

Midőn a görög monarchofasiszták súlyos nehézségekkel küzdöttek, a titóisták segítségükre siettek. A Titónak alárendelt görögországi csoport (Keremidcsiev, Mitrovszki, Gocse stb.) fokozta bomlasztó tevékenységét a demokratikus mozgalomban és a hadseregben.

E csoport szervezte meg a macedónok Jugoszláviába szökését. 1949 tavaszán Kajmakcsalannál megkezdődött Tito és a görög monarchofasiszták nyilt együttműködése. Végül — a görög fasizmus és a görög demokratikus hadsereg fegyveres harcának legkritikusabb pillanatában — Tito a semlegesség ürügyén *lezárta* a határt, de *megnyitotta* a görög monarchofasiszta erők számára. Így ezek hátbatámadták a görög demokratákat.

A provokációknak és árulásoknak e hosszú sora készítette elő az utat a mostani Belgrád—Athén-tengely megteremtése számára.

A Görög Kommunista Párt Központi Bizottsága így foglalta össze az 1949-es grammoszi és vici katonai vereséget:

„Miért győztek le bennünket katonailag a Grammoszon és Vicinél?

Három esztendei harca után a görög demokratikus had-

sereg, leszámítva azt a tényt, hogy nem tudta megoldani a tartalékok alapvető problémáját, amelynek megoldása pedig döntő eredményt hozott volna a monarchofasizmussal szemben, megsemmisítette a reakciósok törekvéseit és a külföldi imperialisták arra irányuló intervencióját, hogy a görög demokratikus hadsereget megsemmisítsék, és lassan, de biztosan megteremtette a győzelem előfeltételeit.

1948 végén és 1949 elején a monarchofasizmus súlyos belső válságon ment keresztül. Hadserege a demoralizálódás jeleit mutatta. A görögországi reakció katonai szempontból egyre inkább zsákutcához, válsághoz közeledett.

Éppen ebben a monarchofasizmus számára oly kritikus helyzetben vetette be titóista tartalékait az amerikai imperializmus . . ."

Tito mindvégig a provokátor szerepét játszotta, mind határozottabb jellegű akciókat követelt, hogy a döntő pillanatban elkövethesse az árulást. A Görög Kommunista Párt Központi Bizottsága ugyanakkor megállapítja:

„Abban a helyzetben, melyben mozgalmunk 1948—49-ben volt, Titónak ez az árulása volt a *döntő ok,* amely a vici, grammoszi csata után időleges, de szükségszerű visszavonulásunkat okozta. És meg kell nyiltan mondanunk, hogy ha 1946-ban már ismertük volna a provokátor Tito becstelen szerepét, akkor a Görög Kommunista Párt nem határozta volna el, hogy ismét fegyvert fog, hanem más utat választott volna . . . mert mi sem világosabb, hogy nem indulhatott volna újból fegyveres harcba biztosított mögöttes terület nélkül akkor, midőn a monarchofasizmus Amerika és Nagybritannia teljes támogatását élvezte."

De nemcsak a görög kommunisták jelentették ki, hogy Tito döntő szerepet játszott a görög demokratikus hadsereg ideiglenes vereségében. Venizelosz, aki abban az időben a görög kormány miniszterelnökhelyettese volt, hivatalosan is megerősítette ezt:

„Jugoszlávia segítsége nélkül sohasem érhettünk volna el ilyen sikereket."

A brit konzervatív pártiak ugyancsak megerősítették ezt az elemzést:

„A legfontosabb azonban az a körülmény volt, hogy Tito megváltoztatta magatartását Görögországgal szemben . . . A gö-

rög felkelő hadsereg (1949) októberi összeomlását az siettette, hogy Tito lezárta (azaz a monarchofasiszták számára megnyitotta — *J. K.)* a görög-jugoszláv határt"[9].

Hugh Seton Watson „The East European Revolution (1950)" (A keleteurópai forradalom) című könyvében, amely teljes egészében ellenségesen viszonyul a Szovjetunióhoz és a kommunista párthoz, ezt írja:

„1949 nyarán végre komoly sikert értek el a kormánycsapatok. A döntő esemény szemmelláthatóan az volt, hogy Tito júliusban lezárta a határt."

Ilymódon Tito volt a döntő erő, amely biztosította egy teljesen amerikai jellegű haditámaszpont létesítését Görögországban, amely a monarchofasisztákat újból hatalomhoz segítette olyan időpontban, midőn ez a hatalom kritikus helyzetbe került. Ez valóban „újfajta kommunizmus".

Miközben a „biztonsági tömb", amelynek Jugoszlávia a központja, egy Kelet-Európa ellen irányuló agresszióra készülődik, Tito állandóan katonai provokációkat hajt végre a szomszéd országok határain. Hetenként újabb és újabb hírek érkeznek a bolgár, román és magyar határon — ahol nagyszámú titóista csapatokat vontak össze — történt jugoszláv provokációkról. A jugoszláv provokációs hadjárat főképpen a kis albán állam ellen összpontosul, és az olasz de Gasperi-kormánnyal, valamint a monarchofasiszta görög kormánnyal egyetértésben folyik. A kosovói és metohijai albán kisebbség terror alatt él. Az albán háborús bűnösök Jugoszláviában menedékjogot élveznek. Sulzberger amerikai ujságíró már 1949 végén (december 5-én) ezt jelentette:

„Tito marsall egy albán menekültekből álló, úgynevezett Kocsi Dzodze-brigádot küldött a szkutarikörnyéki határvidékre. Hivatalosan az a csoport feladata, hogy megművelhetővé tegyen terméketlen területeket, a valóságban azonban Enver Hodzsa miniszterelnök kormányának kellemetlenkedik."

1949 eleje és 1950 június vége között Tito fegyveres erői szárazföldön, levegőben és tengeren több mint 150 provokációs támadást intéztek Albánia ellen. A provokációs hadjárat azóta még fokozódott.

---

[9] Daily Telegraph. 1949. november 16.

1951 április 2. és április 30. között Tito fegyveres erői nyolcízben sértették meg az albán határt.

Tito Jugoszláviája szerves és fontos részévé vált a nyugati reakció háborús terveinek azzal, hogy:

1) nyugati segítséggel felduzzasztott számú hadsereget és rendőrséget épít ki, a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen;

2) Jugoszláviát nyugati katonai támaszponttá változtatja;

3) a szovjetellenes és népi demokrácia-ellenes „biztonsági tömb" szervezője és központja szerepét játssza Kelet-Európa határain;

4) a bomlasztó és kémtevékenységet kifejtő ötödik hadoszlop munkáját végzi a szomszédos keleteurópai országok területén;

5) gazdasági életét úgy irányítja, hogy a nyugati imperializmus és annak bábállamai részére az agresszív háború szempontjából szükséges stratégiai nyersanyagot exportál.

Nem kell messze mennünk, hogy bizonyítékot találjunk erre az áruló szerepre. Ezt a bizonyítékot maguk az agresszív háború és az imperialista diplomácia szóvivői szolgáltatják.

Joseph Harsch és Lengyel Emil „Eastern Europe Today" (Kelet-Európa napjainkban) című brosúrájukban, amelyet az Egyesült Államok Külügyi Társasága jelentetett meg 1949 végén, kifejtik, hogy közvetlenül a felszabadulás után az amerikai diplomácia az új rendszerrel szembenálló ellenséges elemekre építette „keleteurópai műveleteit". Ez azonban — teszi hozzá — nem fizetődött ki. Tito ellenben nagyszerű befektetésnek bizonyult:

„Tito egymaga annyit ér, mint valamennyi disszidens elem együttvéve... Kilenc francia hadosztály felszerelése egymilliárd dollárunkba kerül, ugyanakkor Tito húsz hadosztályt állított át potenciálisan a Nyugat oldalára."

Az *U. S. News and World Report* 1950 november 24-én ezt írta:

„Tito hadserege harminc hadosztályból áll... Stratégiai szempontból Tito Jugoszláviája nagyon fontos helyet foglal el..."

1950 november 18-án Truman levelet írt a kongresszus vezető politikusainak. Azonnali támogatást követelt Tito részére, tekintve, hogy ezt kívánják az amerikai kormány „stra-

tégiai és politikai érdekei" azon a területen. Jugoszláviával kapcsolatban az amerikai politika — úgymond — abban áll, hogy Titónak meg kell adni minden segítséget, mindent, ami az amerikai stratégiai és politikai érdekek védelme szempontjából szükséges. Jugoszláviában az élelmezési és gazdasági helyzet olyan, hogy komoly következményei lehetnek, ha az amerikai kormány nem tesz haladéktalanul intézkedéseket még a kongresszus új ülésszakának megkezdése előtt. Titót súlyosan és talán végzetesen gátolná a jugoszláviai „felforgató elemek" elnyomásában, a jugoszláv haderők ütőképességét pedig veszedelmesen gyengítené, ha a „segélynyujtásra" vonatkozó intézkedések nem történnek meg azonnal.

Ezzel a világ legnagyobb imperialista hatalmának elnöke nyiltan megmondotta, hogy Tito Jugoszláviájának politikája a nyugati imperializmus érdekeit, a nyugati háborús politika érdekeit szolgálja. Egyben nyiltan bevallotta azt is, hogy Jugoszláviában gyorsan növekszik az ellenállás Titóval szemben és hogy ez Tito uralmát fenyegeti. Végül pedig bebizonyította, hogy Truman és Tito a „felforgató elemek" meghatározásában egyetértenek.

A londoni *Economist* 1950 december 23-án Truman elnök kijelentésével kapcsolatosan megállapította:

„A legerősebb tényező, amely a kormányt erre (Tito megsegítésére) késztette, kétségtelenül az a megfontolás volt, hogy ne veszítse el Jugoszlávia 32 hadosztályát. Az elnök a kongresszus vezető politikusaihoz intézett üzenetében a következőt írta:

Ha Jugoszlávia nem részesül haladéktalanul segítségben, akkor «ez komolyan, vagy éppen végzetesen» meg fogja akadályozni, hogy Tito szembe tudjon szállni a felforgató elemekkel."

1951 januárjában az amerikai burzsoá sajtó nyiltan hirdette, hogy *Tito Jugoszláviájának központi szerepe van* az amerikai reakció háborús terveiben. A *San Francisco Chronicle* január elején ezt írta:

„Jugoszlávia döntő fontosságú helyet foglal el a demokráciák stratégiai védelmi vonalában. (Világosan szólva ez azt jelenti, hogy az imperializmus agressziójának stratégiai vonalában. — *J. K.)* ... Ha Jugoszlávia menne, Görögország is

menne és valószínűleg követné Törökország, valamint az egész Közel- és Közép-Kelet."

Joseph és Stewart Alsop „Tito értéke" címmel ezt írják a *New York Herald Tribune*-ben:

„... A harminc jugoszláv hadosztály, a közel harminc hadosztályból álló török hadsereg és Görögország újjáélesztett hadserege ... Ez együttvéve nagyobb haderő, mint amekkorát Nyugat-Európában legkevesebb két év leforgása előtt meg lehetne szervezni ... Jugoszlávia elvesztésének (azaz Tito bukásának — *J. K.)* következményei könnyen végleges vereséget jelenthetnek egy általános háborúban"[10].

1951 elején tehát Tito szerepének eltitkolása tulajdonképpen végetért. Az imperialisták nyiltan elismerték, hogy a jugoszláv titóisták központi szerepet játszanak a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen irányuló nyugati agresszív háborús tervekben.

Titót magát az események egyre inkább arra kényszerítették, hogy színtvalljon. Eleinte tagadta, hogy hadianyagot szeretne kapni a nyugati imperialista hatalmaktól, de a tagadásról csakhamar áttért a nyilt kérésre. A „semlegességről" és a „független politikáról" szóló kijelentései helyébe hamarosan olyan nyilatkozatokat kezdett kibocsátani, melyekben nyiltan azonosította magát és klikkjét az Egyesült Államok háborús politikájával. 1951 szeptember 2-án Tito az *Observer* külön tudósítójával folytatott beszélgetése során kijelentette — olyan megfogalmazásban, mely semmiben sem különbözött az Egyesült Államok nagykövetségeinek szokásos propagandaanyagától —, hogy a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal lehetetlen az együttműködés, a nyugati hatalmak ellenben mindezideig csupán nagylelkű és önzetlen segítségben részesítették. Ellenezte az öthatalmi békeegyezmény gondolatát. Azt hangoztatta, hogy Jugoszláviának együtt kell működnie a monarchofasiszta Görögországgal és Törökországgal.

Röviddel ezelőtt a *New York Herald Tribune* tudósítója beszámolt a Titóval folytatott bizalmas megbeszélésről. Tito többek között azt mondta ennek az ujságírónőnek, hogy „Jugoszlávia a szovjet imperializmus ellen emelt kollektív biztonsági fal egy részének tekinti magát"[11].

---

[10] New York Herald Tribune. 1951 január 18. (európai kiadás).
[11] New York Herald Tribune. 1951 június 28.

Truman szavai ezek — pontosan azok a kifejezések, melyeket a nyugati háborús gyujtogatók használnak. A Szovjetuniót vádolják azzal, hogy agressziót készit elő, holott a nyugati hatalmak készülnek a Szovjetuniót megtámadni. Titóék ma már nem is tagadják, hogy szerves részét alkotják a nyugati imperialista hatalmak katonai terveinek és e katonai tervekben fontos eszközül szolgálnak.

Meglepő-e tehát, hogy Averell Harriman, Truman külön megbízottja, Iránból jövet 1951 augusztus végén az amerikai külügyminisztérium olajszakértőinek kíséretében meglátogatta Titót? Meglepő-e, hogy nézeteik a külpolitika és a háború kérdéseiben teljesen megegyeztek?

Az amerikai imperializmus Tito Jugoszláviáját háborús terveinek eszközévé tette.

TITÓÉK MAI SZEREPE ÉS TAKTIKÁJA (II.)

A szovjetellenes rágalmak fegyvertára

Titónak — mint elődjének, Trockijnak is — nem csupán az a szerepe, hogy segítse az imperializmus háborús terveit a szocializmus ellen, hanem az is, hogy ellássa az imperializmust a szovjetellenes, kommunistaellenes, szocialistaellenes hazugságok és rágalmak baloldali nyelvezetbe, forradalmi szólamokba öltöztetett szakadatlan áradatával. Ezt legjobban mutatja az a rengeteg propagandaanyag, amellyel a jugoszláv diplomáciai képviseletek útján elárasztják az egyes országokat.

Soha még a történelem folyamán nem árasztották el a világot egy ország kormánya által irányított hivatalos propagandának ilyen tömegével. A legkülönfélébb nyelvekre lefordított, ingyen, kéretlenül, hivatlanul, a szó szoros értelmében tonnaszám szétküldött anyagnak már a súlyából is világosan kiderül, hogy ezt a propagandát nem csupán, sőt nem is főképpen jugoszláv forrásokból fedezik, hanem a dollárok és fontok keveredtek a dinárokkal. Gyilasz, aki a jugoszláv államgépezetben Goebbelshez hasonló szerepet játszik, a Jugoszláv Tájékoztató Hivatalt egy különleges osztállyal bővítette — a „Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája elleni propaganda osztályá"-val. Ez az osztály 1948-ban 40 millió dinárt, 1949-ben több mint 100 millió dinárt kapott. A jugoszláv rádió is mintegy 14 nyelven szórja a legvadabb rágalmakat. Így már érthető, miért hagyta jóvá olyan készségesen a brit kormány a háború végefelé azt a jugoszláv kérést, hogy főbb rádióállomásainak megjavításához és rádiószolgálatának kibővítéséhez felszerelést szállítsanak.

Elegendő kézbevenni a legújabb titóista kiadványok valamelyik sorozatát, és azonnal megláthatjuk, hogy ezek az „újfajta kommunisták" a kommunisták és a haladók elleni támadásra összpontosítják figyelmüket, de egy ujjal sem nyúlnak a nyugati kapitalistákhoz, legfeljebb alkalomszerűen vetnek oda demagógiából egy-egy enyhe bíráló szót.

Vegyük például a *Yugoslav Bulletin*-nek a jugoszláv hatóságok által Londonban 1949 novembere és 1950 júniusa között kiadott első harminc számát. Íme a rövid elemzés. Az első szám a Békevilágkongresszust és a brit békekongresszust támadja, a nyugati imperializmust nem. A második szám a *Daily Worker*-t és a magyar népi demokráciát támadja, a nyugati imperializmust nem. A harmadik szám a brit békebizottságot, a Nemzetközi Diákszövetséget, a Brit-Jugoszláv Társaságot (ez a jugoszláv nép barátainak szervezete és ezért bírálja a Tito-rendszert) támadja, a nyugati imperializmust egyetlen bíráló szóval sem illeti. A negyedik szám a Brit-Jugoszláv Társaságot, az új Magyarországot, valamint a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját támadja, a nyugati imperializmust nem. Az ötödik szám a bolgár népi demokráciát támadja, hazugságokat közöl Dimitrovról, támadja a Szovjetuniót, a nyugati imperializmust nem. A hatodik szám a Szakszervezeti Világszövetséget és az új Magyarországot támadja, a nyugati imperializmust nem. A hetedik szám a bolgár kormányt támadja, a nyugati imperializmust nem. A nyolcadik szám a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját támadja, és egész sor csűréssel-csavarással mentegetni próbálja Jugoszláviának a Nyugattal folytatott kereskedelmét, miközben a Szovjetunió kereskedelmi politikája ellen acsarkodik. A kilencedik szám a Szovjetuniót támadja és Zilliacus szovjetellenes propagandájának csinál reklámot.

A 11—20. számok egyebek közt támadják a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját (ismételten), a Brit-Jugoszláv Társaságot, a Nemzetközi Diákszövetséget, az Angol Kommunista Párt tagjait, a Demokratikus Ifjúsági Világszövetséget, a bolgár kormányt, a Szakszervezeti Világszövetséget és a Szovjetuniót (ismételten).

A 21—30. számok a Nemzetközi Ujságíró Szövetséget, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját (ismételten), a Szovjetuniót (ismételten), a Demokratikus Jogászok

Nemzetközi Szövetségét, Bulgáriát, Csehszlovákiát, Albániát, Magyarországot, a békealáírások gyüjtését és a Spanyol Kommunista Pártot támadják.

Igen rövid összefoglalása ez harminc szám szovjetellenes, kommunistaellenes, haladásellenes támadásainak és rágalmainak.

Vajjon meglepő-e, hogy ez az „újfajta kommunizmus" tetszik a kapitalistáknak?

És ezt az elemzést megismételhetjük az utóbbi két és fél esztendő jugoszláv sajtójának bármely részével kapcsolatban. Nézzük például „A béke védelméért" című kiadványt, amelyet az úgynevezett „jugoszláv békevédelmi bizottság" adott ki. Az 1950 január-februári első és második szám többek között támadja a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját, a Szakszervezeti Világszövetséget, a szovjet tudományt. Ezen felül cikket közöl Jugoszlávia középkori művészetéről és Mo-Ce kínai filozófusról, Konfucius kortársáról. Közli egy szerb szocialista 1910-ben elhangzott beszédét, mely a kapitalizmust támadja, de ennél újabbat e téren nem hoz. Egyetlen kapitalista háborús uszító vagy pénzmágnás sem habozna a lapot gyermekei kezébe adni. A háborús uszítók kedvére való, „illemtudó" békemozgalom ez.

Vagy lássuk például az úgynevezett *Review of International Affairs* (Nemzetközi Szemle) első számát, amelyet a jugoszláv (titóista) ujságírószövetség 1950 júliusában adott ki angolul és más nyelveken. Ez a különösen reakciós folyóirat, melynek az a célja, hogy nemzetközi titóista fórumot teremtsen, többek között támadja a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját, az Olasz Kommunista Pártot, a Szovjetuniót, az Izraeli Kommunista Pártot, a szovjet filozófiát, a *Znanyije* című szovjet folyóiratot, a *l'Unitá*-t (az Olasz Kommunista Párt lapját), az *Izvesztyijá*-t, Szimonov szovjet írót, a moszkvai rádiót, a csehszlovák kormányt, a *Drapeau Rouge*-t (a Belga Kommunista Párt lapját), a prágai rádiót, a budapesti rádiót, a Német Szocialista Egységpártot, a nyugatnémetországi kommunista pártot és a Spanyol Kommunista Pártot. A legtöbb cikk „baloldali" kifejezéseket használ. Nehéz volna bármelyik tory folyóiratban, vagy akár Goebbels valamely régi kiadványában — ilyen viszonylag csekély helyre összpontosítva — ennyi szovjetellenes és kommunistaellenes rágalmat találni. Hozzá-

tehetjük, hogy az újabbakhoz képest ez még „mérsékelt" szám.

Vagy vegyük a *Borbá*-t, az úgynevezett Jugoszláv Kommunista Párt lapját. Az 1949 január 7-ét követő négy hónap alatt megjelent 105 számában nincs egyetlen olyan cikk sem, amely az angol vagy amerikai imperializmust támadná. Ugyanebben a 105 számban viszont 174 nagy cikk támadja a Szovjetuniót és a népi demokráciákat. 1949 március 1 és május 1 között a *Borba* 13 hosszú cikkben támadta Albániát, 15 cikkben Bulgáriát, 8-ban Magyarországot stb. Mindez azonban Titóék propagandájának régebbi, „mérsékeltebb", „pártatlanabb" időszaka. 1950 óta a Szovjetunió, a népi demokráciák, a kommunista pártok, a békebizottságok és demokratikus szervezetek ellen irányuló sajtótámadások még terjedelmesebbek, még hangosabbak és még gyakoribbak lettek. És a nyugati kapitalizmusról való hallgatást az imperialista hatalmak belés külpolitikáját magasztaló cikkek váltották fel.

Nehéz-e megérteni ezekután, hogy miért Tito *Borbá*-ja az a lap, melyet Anglia, Amerika, Franciaország és Nyugat-Németország jobboldali sajtója, valamint ugyanezen országok jobboldali munkásvezéreinek sajtója a leggyakrabban idéz?

A titóista sajtó szovjetellenes, demokráciaellenes rágalmait a kapitalisták jobboldali sajtója sietve felkapja. Tito Jugoszláviája az ilyenfajta koholmányok fő fegyvertárává vált.

A konzervatív párt és a trösztök Angliában, valamint a hozzájuk hasonló reakciós szervek más országokban tudják azt, hogy *közismert* hírforrásaik a nép széles rétegei előtt gyanúsak. Ennélfogva a ravaszabb és fondorlatosabb titóista hazugságokat alkalmazzák épp úgy, mint a trockisták hazugságait a harmincas években. A *Times* és a *Telegraph*, a *Daily Express* vagy a *Daily Mail*, a *New York Times* vagy a *New York Herald Tribune*, a Hearst-lapok vagy a *Wall Street Journal* majdnem szóról-szóra, néha elismerő hangon, néha anélkül idézik kollégájuk, a *Borba* kitalálásait.

A *New York Herald Tribune* belgrádi tudósítója azt írja az európai kiadás 1950 április 6-i számában, hogy „Belgrád úgyszólván minden nap újabb jugoszlávellenes cselekedetekkel vádolja a Kominformot". A tudósító idéz néhányat az 1950 első néhány hónapjában elhangzott „vádak" közül: „a román titkosrendőrség cselekedetei", támadások a csehszlovák kor-

mány ellen, „a bolgár titkosrendőrség cselekedetei", támadások a Duna-bizottság ellen stb. stb. *Mindezeket* a vádakat a kapitalista sajtó széles körben terjesztette. A *Borba* kitalálásai nyomán, amelyeket a TANJUG bulletinjei és a többi titóista kiadványok világszerte terjesztenek, számtalan cikk jelent meg a kapitalista sajtóban „a vasfüggöny mögötti rendőrállamok" borzalmairól — olcsó forrásul szolgáltak valamennyi vörösfaló és vörösgyűlölő szerkesztő számára a vasfüggöny mögötti történeteik megírásához.

És akár tízezer példát is idézhetnénk. A *New York Herald Tribune* európai kiadása 1950 június 4-i száma nagybetűs címmel szenzációs történetet tálalt fel arról, hogy az oroszok megkaparintják a csehszlovák olajmezőket. Ez az „értesülés" persze Belgrádból származik. Ugyanez a lap 1950 július 6-án ezt a nagybetűs címet hozza: „Varga Jenő, a magyar kereskedelem irányítója". Alcím: „*Glasz* titóista lap szerint a szovjet közgazdász «gazdasági diktátor»". Mindebből egy szó sem igaz: a forrás Belgrád. Közismert tény, hogy Palmiro Togliatti és Maurice Thorez, az olasz, illetőleg a francia kommunista párt vezetői, a Szovjetunióban részesülnek a számukra annyira szükséges orvosi kezelésben. Ez az igazság, csakhogy az imperialista sajtó céljainak ez nem felel meg. A *New York Herald Tribune* európai kiadása 1951 január 11-én azt írja: Togliattit és Thorezt Moszkvába „rendelték", mert utasításokat akarnak adni nekik, hogy hazájukat rendeljék a Szovjetunió uralma alá.

Úgylátszik, még a kapitalista sajtó is húzódozott attól, hogy ezt az „értesülést" a maga nevében közölje. Ezért a hírt belgrádi keltezéssel közli. A kapitalista világ jobboldali sajtója legreakciósabb részének türelmes tanulmányozása megmutatja, hogy a szovjetellenes, népi demokrácia-ellenes, vörösfaló anyagok legtermékenyebb forrása Tito Jugoszláviájának sajtója és tájékoztató szolgálata.

1949-ben a titóista sajtó fővonala abban állt, hogy támadta és rágalmazta a Szovjetuniót és a népi demokratikus országokat, Nyugatot pedig említés nélkül hagyta. 1950-ben nyiltabban kezdte dícsérni és mentegetni a nyugati imperializmust. Pontosan úgy történt, ahogy az a Rajk-per során lelepleződött. A kampány terve ez volt: *először* az egekig magasztalni Tito Jugoszláviáját, elvonni a figyelmet a Szovjetunió szerepéről;

másodszor: fokozatosan áttérni a Szovjetunió és a népi demokráciák elleni nyilt támadásra, nem beszélni a Nyugatról, mindössze itt-ott enyhe bírálatban részesíteni, hogy a szovjetellenes rágalmak reálisabban hangozzanak; és *harmadszor:* egyre nyiltabban és nyiltabban áttérni a nyugati kapitalizmus tisztára mosására.

1950 április 7-én Tito nyilatkozott a *Times*-nak. Témája ez volt: „A Nyugat jobb mint a Kelet". 1950 április 27-én Tito a jugoszláv nemzetgyűlés mindkét háza együttes ülésén beszédet mondott, amelyről a *Daily Herald* 1950 április 28-án ezzel a címmel írt: „Tito kijelentette, hogy Nyugat felé fordul". A lap „a Nyugat felé legbékülékenyebb hangú Tito-nyilatkozatnak" minősítette a beszédet. 1950 április 29-én Alexander Werth a következő szavakkal emlékezett meg Tito előző napi sajtóértekezletéről:

„Tito megjegyezte, hogy a Nyugat részéről nem nyilvánult meg politikai nyomás. Mindent összevéve a Nyugathoz fűződő gazdasági kapcsolatok fejlődése — mondotta — helyrehozza a Kominform bojkottja által okozott kárt..."

Az amerikai kormánynak, a toryknak és az angol Labour pártnak egyre nagyobb nehézségébe került, hogy megindokolják a Marshall-tervet és álcázzák az amerikai „segély" gyarmatosító jellegét. Egyre nagyobb ellenállásba ütköztek. Titót vetették tehát harcba, hogy megmagyarázza a nyugati imperializmus „nagylelkűségét", megmagyarázza, hogy a kapitalizmus már nem kapitalizmus.

De milyen téren van a kapitalistáknak leginkább szükségük a titóista propaganda segítségére? Bizonyára központi törekvésük — a szocializmus országa és a népi demokratikus országok ellen irányuló agresszív háború előkészítése és megvalósítása érdekében.

Minthogy a kapitalista országok népei mindjobban felismerik a közelgő háború veszélyét, az imperializmusnak Tito segítségére van szüksége, hogy elaltassa az emberek éberségét.

A kapitalista országok népei mindinkább meggyőződnek arról, hogy *saját* kormányuk, *saját* uraik készítik elő az agressziót. A kapitalisták ezért úgy próbálják álcázni háborús előkészületeiket, hogy agresszív céljaikat és terveiket a Szovjetunió és a népi demokráciák állítólagos agresszió ja elleni véde-

kezésnek tüntetik fel. Az igazságot feje tetejére kell állítani. Van-e ehhez a művelethez jobb eszköz, mint Tito?

A kapitalista országok népei egymásután hallják a Szovjetunió konkrét békejavaslatait a nyugati és keleti nagyhatalmak közt felmerülő minden probléma és ügy békés megoldása érdekében, látják, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák békét akarnak és a békéért harcolnak. Ezért a nyugati imperializmus megpróbálja eltitkolni, majd pedig elferdíteni a Szovjetunió békepolitikáját és valamennyi békejavaslatát. Titóék itt ismét szerephez jutnak.

A kapitalista országok népei, valamint a szocializmus és a népi demokrácia új világának népei a béke védelmében kezdenek összefogni, egyesülni, világmozgalmat szerveznek, elszigetelik és leleplezik a háborús uszítókat. Ezért az Egyesült Államok és Nagybritannia kormányai, a trösztök, a toryk és a jobboldali munkásvezérek számára fontos, hogy támadják, kompromittálják, bomlasszák ezt a mozgalmat, amelyet annyira gyűlölnek, amelytől annyira félnek. Így tehát a nyilt reakciósoknak a békemozgalom ellen irányuló nyilt támadásai kiegészítéséül bevetik a harcba a titóisták körmönfont érveit.

A titóista propaganda lényeges szerepe, hogy megpróbálja megtörni a nemzetközi haladó mozgalmak — a Szakszervezeti Világszövetség, a Demokratikus Ifjúsági Világszövetség, a Nemzetközi Diákszövetség és mindenekelőtt a békevilágmozgalom — egységét.

A titóisták szokásos álforradalmi szólamaik leple alatt igyekeznek a népeket hamis biztonságérzetbe ringatni azzal, hogy letagadják az imperialisták háborús előkészületeit.

„Egyáltalán nem hiszem, hogy közvetlen háborús veszély fenyeget... Nem valószínű, hogy a melegháború fel fogja váltani a hidegháborút"[1].

Azután elkezdték bizonygatni, hogy a Szovjetuniónak és a népi demokráciáknak a béke védelmében kifejtett erőfeszítései „nem egyebek hamis és képmutató mesterkedéseknél". Ez a titóista fogás egyre fontosabb lett, mert már a kapitalista országok egyes jobboldali elemeire is hatást gyakoroltak a Szovjetunió és a népi demokráciák állandó és türelmes erőfeszítései a béke érdekében, ismételt konkrét békejavaslataik

---

[1] Tito nyilatkozata a „Times" számára, 1950 április 8-án.

és kísérleteik a békés tárgyalások megindítására. Ezért tehát a nagykapitalisták ismét Titót vették elő.

„Az európai győzelem napjának ötödik évfordulóján a *Borba*, a Jugoszláv Kommunista Párt hivatalos lapja, a szovjet politika ellen intézett támadásában kijelentette, hogy az «lényegében imperialista» politika, és azt állította, hogy a békeszólamok hamis volta megnyilvánult az oroszok Jugoszláviával szemben tanúsított magatartásában, a propagandahadjáratukban, a gazdasági blokádban és a «háborús uszító beszédekben»"[2].

A titóista propagandisták ezután azt igyekeztek bizonygatni, hogy a háború veszélye nem a nyugati imperializmustól, hanem a Szovjetuniótól és a népi demokráciáktól indul ki. Valahányszor a nyugati kapitalisták valamilyen új agressziós kampányt indítanak — Vietnamban, Koreában vagy a Malájföldön —, vagy valamilyen új háborús tömböt, felfegyverzést készítenek elő, mindig a titóistákra hivatkoznak, hogy a Szovjetunió és Kelet-Európa ellen irányuló rágalmakkal „háborús rémületet" keltsenek. Valahányszor a titóisták maguk tesznek határaikon valamilyen ellenséges lépést, ezért mindig szomszédaikra igyekeznek hárítani a felelősséget. Ha a nyugati háborús propagandát valamilyen békehullám „fenyegeti", a titóista sajtó feladata, hogy újabb „veszélyt" fedezzen fel Jugoszlávia határain.

Így Belgrádban 1950 május 17-én Dedier, Titóék tájékoztatási főnöke kijelentette, hogy Jugoszlávia határai mentén ellenséges csapatmozdulatok folynak. Ezt a propagandát külön külföldi használatra eszelték ki:

„Talán jellemző, hogy Dedier beszédének nyugtalanítóbb kijelentéseit, melyek arra vonatkoztak, hogy Jugoszlávia szomszédságában szovjet háborús készülődések folynak, a mai belgrádi sajtó nem idézte . . . Valószínűnek látszik, hogy e kijelentésekkel elsősorban a külföldi közvéleményt akarták felkavarni"[3].

Július közepén újabb uszító hadjáratot indítottak. A *Narodna Armija* (a belgrádi hadsereg lapja) hazug híreket közölt különböző bolgár csapatmozdulatokról és román csa-

---

[2] Times. 1950 május 10

[3] A „Manchester Guardian" jugoszláviai tudósítója, 1950 május 18

patoknak a jugoszláv határ mentén tett „rendkívüli intézkedéseiről". 1950 július 23-án Eric Bourne, a *Sunday Times* jugoszláviai tudósítója, a szokásos titóista források alapján arról az „értesüléséről" számolt be, hogy a jugoszláv határ mentén magyar, román és bolgár csapatmozdulatok folynak. Ezt a jelentést azért adták ki, mert szükség volt rá, hogy mentegessék az amerikai csapatok koreai hadmozdulatait. 1950 december 29-én a *New York Herald Tribune* belgrádi tudósítója ugyanezt a nótát fújta. El kellett feledtetni az Egyesült Államok koreai agresszióját. A siralmas gazdasági helyzet közepette folyó jugoszláv újrafelfegyverzést „igazolni" kellett, tehát:

„Tito marsall azt állította, hogy Magyarországnak, Romániának és Bulgáriának 600 000 felfegyverzett embere van... A marsall azzal vádolta őket, hogy széleskörű katonai előkészületeket tesznek uralma ellen"[4].

Ez abban az időpontban történt, midőn a koreai események hatására Nagybritanniában, Amerikában és általában a Nyugaton széleskörű mozgalom volt keletkezőben a békés megegyezés érdekében. Így tehát Truman és Churchill, valamint Csang Kaj-sek mellett Tito marsall segítségét vették igénybe, hogy letérítsék a népeket a békés rendezés útjáról.

Így tehát midőn Trumannak, Churchillnek vagy Morrisonnak háborús lépéseik számára kifogásra van szükségük, a titóisták szolgáltatják az ürügyet.

És végül, a titóisták azzal támogatják a Wall Street háborús törekvéseit, hogy igyekeznek bebizonyítani: a népek világméretű békemozgalma kommunista mesterkedés. A harmincas években a trockisták igyekeztek hasonló módon bebizonyítani, hogy a fasizmus elleni kollektív biztonságért kialakuló világmozgalom a Kommunista Internacionále mesterkedése. Midőn az atombomba betiltásáért megindult világmozgalom a népek békeharcának előterébe került, Tito összpontosította ez ellen propagandagépezetének erejét és ugyanakkor Jugoszláviában megtiltotta az aláírásgyüjtést. A Békevilágkongresszus Állandó Bizottsága által szervezett békemozgalom kompromittálása céljából a titóisták egy álbékebizottságot létesítettek Jugoszláviában. Ennek a bizottságnak kizárólag az volt

---

[4] New York Herald Tribune 1950 december 29. (európai kiadás).

a feladata, hogy igyekezzék szakadást előidézni más országok széleskörű békebizottságaiban.

„Tito marsall azt mondotta, hogy «drága időt» vesztegettünk az atomfegyver betiltása körül folyó vitákban... Nem üres nyilatkozatok és jelszavak, hanem konkrét cselekmények mutathatják meg, ki áll a béke oldalán és ki nem"[5].

Így tehát egy olyan időpontban, midőn a nyugati imperialisták háborús törekvései miatt a békéért folyó harc az egész világ haladó embereinek központi feladata, a titóisták a háborús uszítók fehérre mosására törekszenek, igyekeznek az igazságot feje tetejére állítani és a felelősséget a békeszerető hatalmakra hárítani; rágalmazzák a Szovjetunió békejavaslatait, és szakadást próbálnak kelteni a békevilágmozgalomban. Hitlernek is megvoltak a maga „békepropagandistái", akik hasonló módon dolgoztak.

Titóék az ENSz-ben

Ugyanilyen szerepet játszanak Titóék az Egyesült Nemzetek Szervezetében.

1949 végén az ENSz-ben egyre nehezebben lehetett eltitkolni a kapitalista országok népei elől, hogy a békét az imperializmus akadályozza. Egyre nehezebben lehetett eltitkolni, hogy a Szovjetunió és a népi demokráciák hívek az ENSz Alapokmányához és ennek szellemében egyik konkrét tervet a másik után terjesztik elő a béke megőrzése érdekében. A „Molotov nemet mond" mese már nagyon átlátszó lett. Bevin, Hector MacNeil, Acheson, Truman voltak azok, akik „nemet" mondtak minden konkrét békejavaslatra. A szovjet küldöttek az atombomba betiltását indítványozták, és ugyanakkor nemzetközi ellenőrzést a tilalom betartása felett. „Nem" volt a válasz. Javasolták az öt nagyhatalom fegyverzetének egyharmadával való csökkentését. A válasz ismét: „nem". Javasolták, hogy az öthatalom kössön békeegyezményt. Erre is „nem" volt a válasz. Egymásután tették az elfogadható javaslatokat, de a válasz mindig ez volt: „nem".

A közvélemény idegessé, türelmetlenné vált. Új fegy-

---

[5] Az ENSz Tudósítói Szovetségének telefoninterjúja Titóval. Lásd Manchester Guardian. 1950 május 26.

verre volt szükség a szovjet javaslatok ellen, hogy igazolják, miért utasít vissza Bevin és Acheson minden békejavaslatot. Ez a speciális szerep Titóék ENSz-megbízottainak jutott. A szovjet javaslatok ellen elhangzott jobboldali támadások már elcsépeltek voltak. — Tehát „balról" kellett támadni. És jött a szokásos munkamegosztás.

Az ENSz Közgyűlésének 4. és 5. ülésszakán, a teljes üléseken és a bizottsági üléseken, valahányszor a Szovjetunió vagy a népi demokráciák megbízottai konkrét javaslatot terjesztettek elő, a titóisták — Kardelj, Vilfan, Dedier vagy valamelyik másik tüstént felugrott és álforradalmi szólamokkal dühödten támadta a javaslatot, „képmutatónak", „őszintétlennek" mondotta azt; vad rágalomáradatot zúdított a javaslatot tevő országra, majd az Egyesült Államok, Anglia, Csang Kaj-sek, a Fülöp-szigetek és a többi amerikai csatlósállam küldötteinek tapsa közepette ült vissza helyére. Ekkor azután felállott az Egyesült Államok vagy Nagybritannia képviselője, melegen támogatta „jugoszláv kollégájának" közbelépését, kapott a rágalmakon és még vitázni sem volt hajlandó az eredeti javaslat felett. A jugoszláv küldött, hogy bebizonyítsa „függetlenségét", időnként tartózkodott a szavazástól, de minden döntő jelentőségű kérdésben a „nyugatiak" mellett szavazott. Midőn az Egyesült Államok jobboldali sajtójának egyes részei helytelenítették az alkalmakkénti tartózkodást, mások, melyek tisztábban láttak, ezt válaszolták: „Ezek a tartózkodások a szavazástól azért szükségesek, hogy «Tito függetlenségét» mutassák, mert ha nem volna «független», nem lehetne valóban hasznos csatlós."

1949 október elején a szovjet küldöttek konkrét békejavaslatokat tettek a Közgyűlés 4. ülésszakának teljes ülésén. Az imperialisták ezúttal a titóista Kardeljnek adták fel a leckét.

„A Közgyűlés multheti vitájában Kardelj jugoszláv külügyminiszter kifejezetten azzal vádolta a Szovjetuniót, hogy beavatkozik Jugoszlávia belügyeibe. Azt is mondotta, hogy «nem lehetnek békés szándékai annak a nemzetnek, amely olyan fenyegetéseket zúdít Jugoszláviára, amilyenekkel a Szovjetunió kormánya árasztja el»"[6].

---

[6] United States Information Bulletin. 1949 október 7. (Kiadja az Egyesült Államok londoni nagykovetsége.)

„Kardelj kollégánknak természetesen igaza van — visszhangozta a brit és az amerikai megbízott. — A szovjet javaslatokat tehát nem érdemes megvitatni." A kapitalista sajtó pedig eltitkolta vagy elferdítette a szovjet javaslatokat, ellenben nagybetűs címekben hozta Titóék rágalmait.

Vagy, néhány nappal később, ugyanannak a Közgyűlésnek Gazdasági Bizottságában a Szovjetunió és a népi demokráciák felhívták a figyelmet arra, hogy az Egyesült Államok kormánya bojkottpolitikát folytat a kelet-nyugati kereskedelemmel szemben; ugyanakkor konkrét javaslatokat terjesztettek be a kelet-nyugati kereskedelmi kapcsolatoknak a béke és a népek gazdasági viszonyai érdekében történő megjavítására. És mi volt erre a válasz?

„Az Egyesült Nemzetek Gazdasági Bizottsága elé egy elemzést terjesztettek be, amely megmutatja, milyen éles különbség áll fenn a Szovjetuniónak a nemzetközi gazdasági kapcsolatokban alkalmazott módszerei és az Egyesült Nemzetek által az elmaradt területek számára javasolt technikai megsegítési program között.

Az összehasonlítást a jugoszláv dr. Joza Vilfan tette meg, aki azzal vádolta a Szovjetuniót, hogy imperialista módszereket alkalmaz..."[7]

„Természetesen — visszhangozza a brit és amerikai megbízott — Vilfannak igaza van. A Szovjetunió imperialista politikát folytat. Éljen Truman negyedik pontja."

A viták tovább folynak. A szocializmus országa és a népi demokráciák megbízottai egyik javaslatot a másik után terjesztik elő. A titóisták demagóg szólamokkal támadnak, mint például Szava Koszanovics jugoszláv küldött, aki arról szónokolt, hogy a Szovjetunió új békeegyezményt sürget, ugyanakkor minden eszközzel támadja és lejáratni igyekszik a jugoszláv kormányt[8].

Az Egyesült Államok sajtószolgálata világszerte terjesztette a titóista rágalmakat, ugyanakkor bojkottálta a békejavaslatokat. A kapitalista sajtó visszhangozta a titóista rágalmakat, de elhallgatta vagy elferdítette a békejavaslatokat. Az

---

[7] United States Information Service 1949 október 10
[8] Ugyanott, 1949 december 2.

imperialista küldöttek örömmel hallották a titóistáktól, hogy a szocializmus imperialista politikát folytat, az imperializmus pedig nagylelkű. Ezért egyetértettek Titóékkal, támogatták őket és visszhangozták szavaikat.

Az ENSz Európai Gazdasági Bizottságának 1950 közepén Genfben tartott ülésszakán Titóék ugyanezt a szerepet játszották. A szocializmus országa és a népi demokratikus országok képviselői újból felhívták a figyelmet az Egyesült Államok reakciós kereskedelmi politikájára: az Egyesült Államok a tőle függő országoknak megtiltja, hogy kereskedelmi kapcsolatokat tartsanak fenn Kelet-Európával. Az imperializmus képviselői zavarban voltak.

Nagybritanniában, Franciaországban és a skandináv államokban a hangulat egyre inkább szembehelyezkedett az amerikai gazdasági diktatúrával. Egyre inkább felismerték, hogy a Kelettel folytatott kereskedelem bojkottálására vagy csökkentésére irányuló amerikai utasítások betartása fokozatosan gyarmatosításra és a válságsujtotta amerikai gazdasági élettől való mind nagyobbmérvű függésre vezet. Mindinkább elterjedt az a vélemény, hogy át kell térni a kelet-nyugati kereskedelmi kapcsolatok erősítésére. Az imperialisták törték a fejüket, hogyan lehetne a Wall Street parancsainak való engedelmeskedést indokolni? Ismét a titóistáknak a „szovjet imperializmus"-ról szóló rágalmat vették elő.

„Ragyogó — mondják a kapitalizmus képviselői. — Vajjon nem világos-e, amit «kommunista kollégánk» mond, hogy a Szovjetunió az imperialista ország, nem pedig az imperialista hatalmak? Gondoljunk a szegény kis Jugoszláviára, amelyet a szocialista országok imperializmusa bojkottál." És e gondolatnál szemük megtelik könnyel.

Hogy a „szovjet imperializmusról" szóló Tito—Truman-féle hazugság mennyire pontosan ellenkezője az igazságnak és a történelmi tényeknek, azt részletesen a hetedik fejezetben vizsgáljuk meg.

És 1950 végén, az ENSz Közgyűlésének 5. ülésszakán ugyanez a komédia folytatódott, nemcsak a béke általános kérdésével, hanem Korea konkrét kérdésével kapcsolatban is. A titóisták most Churchill örömére az amerikai imperializmus jutalmaképpen helyet kaptak a Biztonsági Tanácsban. Ott is engedélyezték nekik, hogy esetenként tartózkodjanak

a szavazástól. Így akartak az imperialisták hangsúlyt és nagyobb „presztizst" adni annak a ténynek, hogy Titóék általánban véve támogatják az amerikaiak koreai agresszióját. Itt is megvolt a munkamegosztás. Miközben a jobboldali sajtó egyenesen jogosnak tüntette fel az amerikai inváziót és az ENSz törvénysértő határozatát, a titóisták a kérdés elferdítésével foglalkoztak és így igyekeztek bebizonyítani, hogy a koreai háború oka a Szovjetunió, valamint a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája.

Midőn 1951 június végén Malik Koreával kapcsolatban azt indítványozta, hogy szüntessék be a hadviselést és kössenek békét, a titóisták maguk léptek fel kezdeményezőkként és azt „tanácsolták", hogy az amerikai kormány ne fogadja el ezt az indítványt:

„A jugoszlávok kezdeményezőkként léptek fel és óva intették az amerikaiakat attól, hogy a Szovjetunióval szemben engedjenek bizalmatlanságukból... figyelmeztették az amerikaiakat: a koreai üggyel kapcsolatban az a veszély fenyegeti őket, hogy beleesnek a Szovjetunió által állított csapdába. A jelentések szerint aránylag ritkán fordul elő, hogy az Egyesült Államok más európai országoktól ilyen engesztelhetetlenül szovjetellenes tanácsot kap"[9].

Valóban, a titóistákon kívül csupán Li Szin Man és Csang Kaj-sek adtak ilyen „tanácsot".

Midőn az ENSz Közgyűlése 5. ülésszaka alatt a Politikai Bizottság megvitatta „az új háború veszélyének elhárításáról, valamint a békének és a népek biztonságának megszilárdításáról" szóló szovjet javaslatot, Kardelj helytelenítette és kijelentette, hogy ellene fog szavazni. Midőn az emberi jogok megsértéséről folyt a vita, a titóisták nem hibáztatták a brit hatóságokat, amiért agyonlövik a nigériai bányászokat, sem azt a módot, ahogyan a Délafrikai Unió bánik a bennszülött lakossággal (vagyis az ország túlnyomó többségével), sőt azt sem, ahogyan az Egyesült Államokban a négerekkel bánnak. Ezzel szemben Magyarországot, Bulgáriát és Romániát rágalmazták. A titóisták támogatták Trygve Lie-nek az ENSz főtitkárává való jogsértő újraválasztását. De mindenekfelett Korea kérdésében vetették latba súlyukat. Midőn a szovjet

---

[9] New York Herald Tribune. 1951 július 9.

megbízott nem ismerte el a Biztonsági Tanács Korea kérdésében június 27-én hozott határozatának jogos voltát, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól. Midőn a szovjet küldöttek felszólították az Egyesült Államokat, hogy szüntesse be a koreai városok és a polgári lakosság bombázását, Jugoszlávia tartózkodott a szavazástól.

Kardelj, a titóista külügyminiszter, a Szovjetuniót, valamint a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodáját hibáztatta az amerikaiak koreai agressziójáért.

Beszédében szó sincs amerikai agresszióról, arról, hogy amerikai csapatokat küldenek tömegesen Koreába, arról sem, hogy Koreában egyáltalán nincsenek szovjet csapatok. Egyetlen olyan szót sem mond, amely Trumant vagy Churchillt, vagy Csang Kaj-seket megsérthetné.

1950 decemberében Vladimir Dedier, akit a *Times* belgrádi tudósítója „a jugoszláv parlament külügyi bizottsága tagjának és Tito marsall bizalmasának" nevez, cikket írt Koreáról a *Kommunist*-ban, a Tito-féle „kommunista párt" lapjában. Mi okozta a koreai nép kimondhatatlan szenvedéseit? Mi rejlik amögött, hogy az Egyesült Államok repülőgépei állandóan bombázzák, az angol és amerikai hadihajók állandóan lövik a koreai városokat és falvakat? Miért gyilkolják az amerikai, brit, török, sziámi, fülöpszigeti csapatok Korea földjén, hazájuktól többezer mérföldnyi távolságban a koreaiakat? Dedier így válaszol:

„Dedier a koreai eseményeket a Szovjetunió világuralmi törekvése megnyilvánulásának tekinti ... ahhoz, hogy ennek sikeresen ellent tudjunk állni ... a világ munkásainak fel kell ismerniök, hogy egy újabb ország tör világuralomra, meg kell szabadulniok attól az illúziótól, hogy a Szovjetunió a demokrácia és béke erőihez tartozik ..."[10]

Egyetlen szó sem esik az Egyesült Államok politikájáról. Dedier álmarxista frazeológiájával megírt cikkei mellett a *Times* vezércikkei, vagy Walter Lippmann *New York Herald Tribune*-ban megjelenő cikkei „vörösnek", Dzsavaharlal Nehru nyilatkozatai pedig veszedelmes forradalmár megnyilvánulásainak tűnnek. Csodálkozhatunk-e tehát, hogy Titóéknak

---

[10] A „Times" belgrádi tudósítójának jelentése, 1950 december 27-én.

Koreával kapcsolatos cikkeit és beszédeit a Hearst-lapok nagybetűs címekkel hozzák?

Az *U. S. News and World Report*, az imperialista Amerika egyik legjobboldalibb hetilapja, 1950 július 28-án hosszú interjút kozolt egy „magasrangú belgrádi jugoszláv hivatalos személlyel". „Az interjú — írja a lap —, amely ezeken a hasábokon megjelenik, azokat a válaszokat tartalmazza, amelyeket a jugoszláv kormány egyik magasrangú hivatalos személyisége adott. Mind a kérdéseket, mind a válaszokat Tito kabinetje megtárgyalta, úgyhogy az itt kifejtett nézetek a Tito-féle kommunisták hivatalos véleményét jelentik."

Az *U. S. News and World Report* majdnem hetente követeli Nyugat-Németország, Japán, Franco Spanyolországa és Tito Jugoszláviája felfegyverzését. Többet bírálja Attlee Angliáját, mint Tito Jugoszláviáját. És csodálkozhatunk-e ezen? Csodálkozhatunk-e azon, hogy Truman 1950 novemberében kijelentette, miszerint Tito Jugoszláviája teljes egészében megfelel Amerika „stratégiai és politikai érdekeinek"?

1949 novemberében a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának Jugoszláviáról hozott határozata megállapította:

„A Tito—Rankovics-klikk ... az imperializmus kozvetlen ügynökségévé és a háborús gyújtogatók segítőtársává vált ... a jugoszláv kormány nyiltan csatlakozott az imperialista blokkhoz az Egyesült Nemzetek Szervezetében, ahol a kardeljek, gyilaszok, beblerek a nemzetkozi politika legfontosabb kérdéseiben az amerikai reakciósokkal egységfrontban lépnek fel"[11].

A következő esztendőben a titóisták szerepének a Wall Street háborús politikájával való azonossága még teljesebbé, még nyiltabbá vált.

Éppúgy, mint a harmincas évek trockistái, akik különböző álforradalmi szólamok leple alatt a szovjetellenes, kommunistaellenes, haladásellenes rágalmak fegyvertára voltak, a titóisták kiegészítik a toryk, a lapkirályok és a jobboldali munkáspárti vezérek nyilt propagandáját. A titóisták, akárcsak trockista elődeik, csak úgy ontják írásaikat, hogy megfeleljenek azoknak a követelményeknek, melyeket az Egye-

---

[11] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata. 46. old.

sült Államok és általában a kapitalista világ sajtójának legszennyesebb, legreakciósabb, legvadabb háborús uszítói támasztanak.

A baloldali mozgalmakba befurakodott ellenség bomlasztó tevékenysége

A titóisták szerepe azonban nem merül ki abban, hogy a sajtóban és beszédeikben a baloldali szólamokkal álcázott jobboldali propaganda szakadatlan áradatát zúdítják, amelyet aztán a reakciós sajtó és rádió világszerte visszhangoz. Harmadik szerepük — éppúgy, mint elődeiké, a trockistáké — az, hogy megpróbáljanak behatolni a munkás- és haladó mozgalmak szívébe, ott kémtevékenységet folytassanak, zavart keltsenek, megbontsák az egységet, és *belülről* bomlasszanak. A leplezetlen reakció nyilt támadásait a burkolt reakció belső aknamunkája egészíti ki. Minél inkább megerősödik a haladó és forradalmi mozgalom a népi demokrácia országaiban, ahol a dolgozó nép van hatalmon, valamint a kapitalista országokban, annál fontosabbá válik a reakció számára a titóisták — e titkos fegyver — szerepe.

A német Gestapo még a Hitler vereségét közvetlenul megelőző legutolsó napokban is szükségesnek látta, hogy a baloldalon belül létesített titkos „internacionále" segítségével megvesse visszatérésének alapját. Paul Ghali, a *Chicago Daily News* és a *New York Post* tudósítója, 1944 szeptember 28-án ezt jelentette Svájcból:

„A francia lakosságnak ezt a söpredékét most Heinrich Himmler személyes parancsára arra képzik ki, hogy a Trockij-féle internacionále hagyományainak megfelelő tevékenységet folytasson...

Az az utasításuk, hogy honfitársaikkal elhitessék, miszerint a mostani Szovjetunió csupán burzsoá elfajulása Lenin eredeti elveinek, és legfőbb ideje visszatérni az «egészséges bolsevik ideológiához». Ilyen «igazi leninista csoportok» megalakítására irányul Himmler legújabb politikája, amelynek az a célja, hogy egy náci bacillusokkal bőven megfertőzött negyedik internacionálét teremtsen..."

Olyan internacionálét, amelynek ellenőrzése és vezetése a Gestapo-főnök Himmler kezéből átment Hoovernek, az

Egyesült Államok Szövetségi Nyomozó Irodája (FBI) főnökének kezébe, amelyben ugyanaz a „söpredék", ugyanazok a „náci bacillusok" találhatók meg, amelynek ugyanaz a „platformja", mint amilyet ma Titóék képviselnek. A *U. S. News and World Report* 1951 január 5-i száma azt a lehetőséget tárgyalja, hogy 1951-ben sor kerülhet a „nagy háborúra". Mérlegeli az amerikai imperializmus aktíváit. Tárgyalja az atombombát, azt az amerikai politikát, mely más népek földjének felégetésében áll. Azután áttér „a titóizmusra, a Joszip Broz Tito marsall védnöksége alatt álló nemzeti kommunizmusra". Ezt is fegyvernek tekinti a Szovjetunió ellen. Megmagyarázza, hogy „a Tito-fajta kommunisták számos ország kommunista pártjában működnek. Totális háború esetén törekedni fognak arra, hogy kezükbe kerítsék a párt vezetését." Az amerikai reakciónak ez a lapja a világ munkás- és haladó mozgalmának szervezeteibe beépített ötödik hadoszlopnak tekinti a titóistákat, mely háború esetén különleges szolgálatot fog tenni az imperializmusnak.

A keleteurópai népi demokráciákban a titóisták igyekeztek és igyekeznek ma is a kommunista és munkáspártokon *belül* Belgrádból irányított ügynökökből álló csoportokat létesíteni. Ezirányú kísérleteikkel a magyarországi, bulgáriai és albániai Rajk-, Kosztov- és Dzodze-per során ismerkedtünk meg. Tevékenységük azonban egyáltalán nem szorítkozott erre a három országra. 1950 augusztus elején Bukarestben tárgyalták 12 titóista ügynök perét. Ez a per Belgrádból irányított széleskörű kémhálózatot leplezett le, mely 1944 óta, Romániának a Vörös Hadsereg által történt felszabadítása óta működött. Ugyanebben a hónapban a prágai bíróság egy titóista ügynökökből álló csoport perét tárgyalta. A csoport vezetője Szefik Kevics, egykori bratislavai jugoszláv alkonzul volt. Ezt a hálózatot is közvetlenül Csehszlovákia felszabadítása után létesítették. Komoly erőfeszítéseket tettek a titóisták annak érdekében is, hogy Lengyelországban megvethessék lábukat.

Kelet-Európában a titóisták nemcsak azzal igyekeztek befolyást szerezni a kommunista pártokban és valójában az egész haladó mozgalomban, hogy a népi szervezetekben megbúvó egykori ügynököket és reakciósokat beszervezték, hanem azzal is, hogy elferdített „marxista" elméletekkel állot-

tak elő. Arra számítottak, hogy ezekkel megnyerhetik a haladó mozgalmak ingadozó és gyengébb elemeit.

A keleteurópai országokban Titóék általában a szűklátókorű burzsoá nacionalizmus elméletével léptek fel.

Ismeretes, hogy a balkáni és keleteurópai népek legjobb fiai évszázadokon át harcoltak a nemzeti elnyomás, a török hódítók, a régi osztrák-magyar uralom és később a nyugati imperializmus ellen. A nemzeti kisebbségeket uldözték, és a reakció úgy őrizte meg hatalmát, hogy nemzeti viszályt és gyűlöletet szított, egymás ellen uszította a népeket. Most azonban új korszak kezdődött a népi demokráciákban. Végre kivívták az igazi függetlenséget. Megszűnt egyik nép uralma a másik felett. Megszűnt a régi burzsoá nacionalizmus gazdasági és politikai alapja és megvetették az új, haladó szocialista hazafiság gazdasági és politikai alapját, de ugyanakkor ápolják az igazi internacionalista szolidaritást, a keleteurópai népek közötti barátságot és együttműködést. Azonkívül szoros barátság és együttműködés fűzi ezeket az országokat az őket felszabadító Szovjetunióhoz. Ez a barátság és együttműködés segíti őket abban, hogy gazdaságilag erős és független államot építhessenek fel, ez szükséges ahhoz, hogy megóvhassák újonnan elnyert nemzeti szuverénitásukat.

A titóisták azt remélik, hogy a régi nacionalizmusnak az emberek tudatában megmaradt csökevényeit saját céljaikra használhatják fel. Ugyanis a régi burzsoá nacionalizmust és sovinizmust nem lehet egycsapásra kiirtani. És a burzsoá nacionalisták még a régi, igazságos, demokratikus nemzeti felszabadító harcok emlékét is reakciós sovinizmussá ferdítik, ha nem folyik széleskörű szakadatlan ideológiai felvilágosító munka ezek leleplezésére.

Így tehát a titóisták Kelet-Európában a burzsoá nacionalizmust tették fő platformjukká. Igyekeznek Jugoszlávia népeiben gyűlöletet szítani magyar, román és albán szomszédaik ellen. Igyekeznek egy szűklátókörű macedón nacionalizmust kifejleszteni a bolgár és görög nép ellen olymódon, hogy a titóista Jugoszlávia keretében megvalósítandó nagymacedón tömörülésről folytatnak hazug propagandát. Újból életre keltik a régi nacionalistákat, a csetnikeket és usztasákat, a nagyszerbeket és a horvát nacionalistákat. Mindenekfelett azonban a sovinizmus és nacionalizmus mérgével akar-

ják megfertőzni a keleteurópai országok népeit, *hogy azokat a Szovjetunió ellen fordíthassák.*

A Szovjetunió tette lehetővé és biztosítja ma is a népi demokráciák nemzeti szuverénitását, a titóista politika azonban elsősorban arra irányul, hogy a népi demokráciákat eltántorítsa a Szovjetunióhoz fűződő barátságtól és azután a nacionalista elemeket a Szovjetunió *ellen* uszítsa. Titóék Jugoszláviája az amerikai imperializmus félgyarmatává válik, de azért a titóistáknak ez a fő jelszavuk: harc a „szovjet imperializmus" ellen. Feje tetejére állították az igazságot — Truman és Acheson ideológiai vonalát követik.

A nyugati reakció tudja ezt, és elismeréssel adózik Tito „nacionalizmusának".

„...Tito mozgalma azért erősíti az ilyen reményeket, mert erejét a nacionalizmusból meríti..."[12]

„A Tito marsall által követett politika támogatása döntő fontosságú, mivel ez a politika szembehelyezkedik a Szovjetunió azon törekvésével, hogy a keleteurópai népek körében megszüntesse a nacionalizmust"[13].

Kelet-Európában a népek feladata a szocializmus építése. A népi demokráciák a Szovjetunió segítségével kivívták nemzeti függetlenségüket s így mindazok áldozatai, akik a történelem folyamán országuk nemzeti szabadságáért küzdöttek, nem bizonyultak hiábavalóknak. Ezekben az országokban a titóisták burzsoá nacionalista platform alapján tesznek kísérletet kártevő tevékenységük kifejtésére.

Igen érdekes ezzel összehasonlítani a titóistáknak a gyarmati és függő országokban, különösen Indiában és Afrikában, a Közép- és Távol-Keleten vállalt szerepét. A titóistákra, épp úgy, mint trockista elődeikre, gazdáik e területeken különös fontosságú feladatokat bíztak.

A gyarmati népeket a szociáldemokrácia nem egykönynyen tudja eltéríteni nemzeti felszabadító harcuktól. Míg az imperialista országokban a gyarmati népek kizsákmányolásából származó extraprofit anyagi bázist jelent a szociáldemokrácia számára, ugyanakkor magukban a gyarmati országok-

---

[12] Daily Telegraph. 1949 június 16.

[13] Hector MacNeil beszéde a Kanadai Klubok Szovetsége és az Egyesult Nemzetek Barátai Szovetségének kanadai tagozata előtt. Idézi a „Times". 1949 október 25.

ban a szociáldemokráciának nincs ilyen anyagi bázisa. Az imperializmusnak tehát új ideológiai fegyver után kellett néznie, hogy a gyarmati és függő népeket eltérítse az imperialista-ellenes harctól.

Ezért történt az, hogy a burzsoázia trockista ügynökei már a harmincas években erősen bomlasztó szerepet játszottak nem csupán a kommunista pártokon belul, hanem a szocialista pártokban is, azokon a gyarmatokon, ahol ilyenek voltak, valamint a nemzeti mozgalmakban. Visszaélve ezeknek a népeknek izzó forradalmi szellemével, arra számítva, hogy sok gyarmati országban a marxista csoportok elméleti színvonala alacsony és a haladó politikai szervezetek gyengék, a trockisták ultrabaloldali jelszavakkal igyekeztek megbontani az imperialistaellenes front széleskörű egységét. Igyekeztek elválasztani az élcsapatot a tomegektől, igyekeztek elszakítani a gyarmati és függő népek harcát a munkásosztálynak az imperialista országokban vívott harcától.

A trockisták azonnali harcot hirdettek a szocializmusért olyan időszakban, amidőn a forradalmi mozgalom még nem ért el ennek megfelelő fokot (Ceylonban, Indiában, Észak-Afrikában); az imperializmus fogásának bélyegezték a fasizmus elleni harcot, burzsoá nacionalista jelszavakat terjesztettek, melyek a fasizmus malmára hajtották a vizet. (Ilyen jelszó volt „harc a fehér imperializmus ellen" stb.) Ezzel nagy kárt okoztak az imperialistaellenes harcnak Indokínában, Ceylonban, Észak-Afrikában, Indonéziában. A japán titkosrendőrség és a Gestapo nagy súlyt helyezett arra, hogy a gyarmati országokban ilyen csoportok alakuljanak.

Ma e téren is Tito vette át Trockij örökét.

A nemzeti felszabadító mozgalom hatalmas lépéseket tett előre. Óriási területek vívták ki fuggetlenségüket. A munkásosztály élére állt a felszabadító harcnak, illetőleg szerte a gyarmati világban kezébe veszi a harc vezetését. Sok gyarmati és függő országban erős kommunista pártok fejlődtek vagy vannak fejlődőben. Mindezekben az országokban a feladat: harc a nemzeti függetlenségért, az imperializmus ellen. A munkásosztályra az a feladat hárul, hogy a saját vezetésével megteremtse a nép túlnyomó többsége — munkások, parasztok, kispolgárok és a nemzeti burzsoázia — egységét az idegen imperializmus, a feudális nagybirtokosok és a nagy

(„bürokratikus") burzsoázia ellen, melyek eladták magukat az imperializmusnak. A népi demokratikus uralom, a népi demokrácia új rendszere, amelyre a gyarmati és függő népek törekszenek, első szakaszában nem lesz a proletariátus diktatúrája. A forradalom feladatai az első szakaszban imperializmus- és feudalizmusellenesek. Itt még nem a szocializmus építése a soron következő feladat.

Mi hát a titóisták fő platformja a gyarmati és függő országokban? Az, hogy közvetlenül szocializmust, szocialista forradalmat hirdetnek. Arra ösztönzik a népet, hogy ugorja át a forradalmi harc jelentős szakaszait. A provokátorok régi módján igyekeznek a munkásosztály élcsapatát beugratni a harcba, túl messze és túl gyorsan vezetni előre, elszakítani a tömegektől és ezzel elérni azt, hogy harcukat az imperializmus elnyomja és leverje. Ott, ahol a marxista elméleti színvonal még nem elég magas, a titóisták igyekeznek nagyhangú, ultraforradalmár jelszavakkal zavart kelteni a nép és a forradalmi csoportok körében. Igyekeznek kihasználni a nép erős forradalmi lendületét, harc- és áldozatkészségét, hogy elferdítsék, céljától eltérítsék, megbontsák és bomlasszák az imperialistaellenes harcot, és a nép *nemzeti függetlenségi* vágyát átváltoztassák vak, burzsoá-nacionalizmussá.

Ezért tesznek a titóisták különleges erőfeszítéseket, hogy kapcsolatot teremtsenek a gyarmati népekkel. Ma már világos, miért „tanulmányozta" Kardelj, aki külpolitikai kérdések szakértőjének tüntette fel magát, 1945—46-ban éppen a gyarmatok kérdését, miért vették fel a kapcsolatot az imperialista országokban működő jugoszláv külképviseletek a forradalmi szervezetekkel, és kértek tájékoztatást a gyarmati harcról, miért létesítettek a jugoszláv kulügyminisztériumban külön gyarmati problémákkal foglalkozó osztályt, miért van szüksége a jugoszláv külügyminisztériumnak a gyarmati világban megjelenő minden kiadványra, de különösen a baloldali szervezetek kiadványaira. Ezért követtek el a háború utáni időszakban Titóék mindent, hogy a gyarmatok forradalmi vezetőit Belgrádba hívják. Ezért különleges feladata a nagybritanniai, belgiumi, franciaországi, hollandiai stb. jugoszláv diplomáciai képviseleteknek, hogy kapcsolatot létesítsenek az említett országokban tanuló gyarmati diákokkal és rábírják őket, hogy ellátogassanak Jugoszláviába. Ezért követnek el az

imperialisták — akikben a gyarmati népek legcsekélyebb kapcsolata a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal már riadalmat okoz — mindent a Titóék Jugoszláviájával fenntartott kapcsolat támogatására és fejlesztésére.

A titóisták különösen Indiára fordítottak nagy energiát. Igyekeztek elhitetni az indiai kommunista mozgalommal, hogy a forradalmi világmozgalom új központja Belgrád. Igyekeztek rossz viszonyt teremteni az indiai forradalmárok, valamint az angol és a többi kommunista párt között. Elküldték megbízottaikat — többek között Dediert, a vezető titóistát — az Indiai Kommunista Párt II. kongresszusára. Mind nyilvánosan, mind bizalmasan hangoztatták „a nemzeti felszabadító harc és a szocialista forradalom egybefonódását", amit a „marxista elmélet Kardelj által történt továbbfejlesztésének" neveztek.

Mit jelentett ez? Azt jelentette, hogy a titóisták minden befolyásukat latbavetették, hogy rábírják az indiai forradalmárokat túlzó baloldali akciók megindítására. Arra számítottak, hogy ez megtöri az imperialistaellenes indiai népek egységét, elválasztja az élcsapatot a néptömegektől, elszigeteli a munkásosztály vezető erőit és utat nyit a reakció elnyomó és üldöző intézkedéseinek.

A Titóék által javasolt politika éles ellentétben áll az indiai forradalmi mozgalom helyes útjával, azzal, amelyet az Indiai Kommunista Párt 1951 áprilisában megjelent történelmi jelentőségű programtervezete határozott meg, és ellentétben áll a programtervezetet követő politikai nyilatkozattal is.

A titóisták megpróbáltak befolyásra szert tenni a Ceyloni Kommunista Pártban is. Kapcsolatot létesítettek a ceyloni trockista csoportokkal, ellátták őket szovjetellenes rágalmakkal. A ceyloni kommunisták azonban leleplezték szerepüket és a titóista propagandisták kísérlete teljes kudarcba fulladt. Különleges erőfeszítéseket tettek, hogy a Nyugaton tanuló afrikai diákokon keresztül kapcsolatot létesítsenek az afrikai marxistákkal és az afrikai nemzeti mozgalommal. Ugyanezt tették a vietnami diákokkal is. Különleges rádióvevőkészülékeket ajánlottak fel, hogy a gyarmatokon meghallgathassák a jugoszláv hírszolgálatnak a gyarmati mozgalmak számára szánt adásait. Elszánt, de teljesen hiábavaló kísérletet tettek, hogy a kínaiak támogatását megnyerjék szovjetellenes bur-

zsoá nacionalista politikájuk számára és kapcsolatot teremtsenek a külföldön tanuló kínai diákokkal. Addig, amíg le nem leplezték őket, a nemzetközi demokratikus szervezetekben, a Nemzetközi Diákszövetségben, a Szakszervezeti Világszövetségben, a Demokratikus Ifjúsági Világszövetségben stb. elfoglalt pozícióikat igyekeztek felhasználni arra, hogy kapcsolatot teremtsenek a gyarmati népekkel és átadják nekik „tanaikat".

A nyugati imperializmus számára tehát a titóisták különös fontosságú fegyverül szolgáltak az imperialistaellenes harc bomlasztására. Az imperialisták arról álmodoztak, hogy a gyarmatokon és a függő országokban új, „nemzeti kommunista" csoportokat sikerül létrehozniok.

Az amerikai külügyminisztérium minden erőfeszítést megtett és megtesz, hogy a titóista Jugoszlávia diplomáciai képviseleteinek hálózatát a függő országokban világszerte kiterjessze. E hálózat fő központjául a delhi jugoszláv követséget szánják. A *Daily Telegraph* újdelhi tudósítója 1950 elején jelentette, hogy az Egyesült Államok kormánya Ázsiában mindenütt támogatja a titóista diplomáciai képviseletek felállítását.

A *Libre Belgique* című lap 1950 január 14-én ezt írta:

„Washington az ázsiai államok irányában teendő lépései terén két tényezőre számít — a nacionalizmusra és a Tito-féle nemzeti kommunizmusra. Az amerikai szakértők arra a meggyőződésre jutottak, hogy az utóbbi forma tökéletesen összeegyeztethető lesz azzal a segítséggel, amelyet az Egyesült Államok ezeknek az országoknak szándékszik adni. Ilyen típusú amerikai akció indult meg már Burmában, ahol amerikai ügynökök ténylegesen támogatják a titóista csoportokat és igyekeznek ezeket a csoportokat a kormánypártokkal közös tömbbe tömöríteni. Ha ezt az akciót siker koronázza, az Egyesült Államok tovább megy és egy olyan központ megteremtésére készül, amelynek fő feladata a szovjetbarát elemek tevékenységének meghiúsítása."

1951 elején az amerikaiak erősen sürgették az indonéziai jugoszláv követség felállítását.

Van-e ennél világosabb? Ahhoz a harchoz, melyet az imperializmus Ázsiában és mindenütt a gyarmati és függő országokban a kommunizmus ellen folytat, olyan eszközre van szük-

sége, amely látszólag a) nacionalista, b) forradalmi jellegű, amely azonban valójában kommunistaellenes és szovjetellenes irányzatú. Imperialistaellenes szólamokba öltöztetett imperialista politikára van szükségük. Erre megint csak Tito és a titóisták alkalmasak.

Titóék tevékenysége nem korlátozódik a népi demokráciákra, valamint a gyarmati és függő országokra. Alig van imperialista uralom alatt élő ország, ahol a titóisták valamilyen formában ne működnének együtt a hazai reakciósokkal — vagy titkos ügynökökként a kommunista pártban, vagy nyiltabban a szocialista és nacionalista szervezetekben, vagypedig különböző trockista csoportokban. De tevékenységük mindig és mindenütt a munkásosztály, a dolgozó nép egysége és érdekei ellen irányul.

Nyugat-Németországban egy ideig illegálisan a Német Kommunista Párton belül próbáltak dolgozni. Amikor azonban leleplezték őket, a nyugati megszálló erők segítségével és ösztönzésére egy soviniszta irányzatú „ál-kommunista pártot" alakítottak. Az úgynevezett „Független Német Kommunista Párt" a titóista Schappe vezetésével 1950 július 23-án alakult Düsseldorfban. Schappet nem sokkal azelőtt kizárták a kommunista pártból.

Mire volt az imperialistáknak szükségük Nyugat-Németországban? Olyasmire, ami kiegészíti a befolyásukat vesztett jobboldali szociáldemokrata vezéreknek a munkások körében kifejtett tevékenységét; olyasmire, ami baloldali módon beszél, de nacionalista irányzatú és a potsdami egyezmény, valamint a Szovjetunió ellen irányuló politikát folytat; olyasmire, ami a keleti övezet Szocialista Egységpártján belül folytatandó kémtevékenység alapja lehet. Itt volt hát „az újfajta kommunizmus", amely örömkönnyeket csalt az imperialisták szemébe:

„. . . Az a hosszú időre szóló lehetőség, hogy egy valóban erős, független kommunista mozgalom bontakozik ki, mely felveszi a harcot a Moszkvából irányított nyugateurópai mozgalommal, mindenféle örömteli politikai elképzeléseket ébreszt a nyugati szövetségesek hivatalos személyiségeiben"[14].

---

[14] A „New York Herald Tribune" bonni tudósítójának cikke, 1950 augusztus 4-én

A titóisták a Francia Kommunista Pártban is megpróbálták megvetni a lábukat, de gyorsan leleplezték őket. Különösen tevékenyek voltak a Franciaországban élő jugoszláv emigránsok körében, de eredményt itt sem értek el. Minthogy a szociáldemokratizmus csúnyán kompromittálta magát, a titóisták 1951 elején egy „független", „harmadikutas" pártot próbáltak alakítani. Ez a párt, amelynek alapítója Jean Rous, a jólismert trockista, és Yves Dechezelles, a szocialista párt egykori másodtitkára volt, „független szocialista baloldalnak" nevezte magát. Azt hangoztatta, hogy olyan „demokratikus szocializmusért küzd, amely egyaránt helyettesíteni fogja mind a szociáldemokráciát, mind a kommunizmust". Ez a párt együttműködik „a szocialista és demokratikus akció koordinációs központjával", amelynek egyik vezetője Louis Dalmas, Titóék buzgó propagandistája, Tító Jugoszláviájának gyakori vendége.

A titóisták Olaszországban is először az Olasz Kommunista Pártba próbáltak behatolni. Azután Nenni szocialista pártjával próbálkoztak, de itt sem értek el eredményt. Különösen nagy hangon szálltak síkra a provokációs jellegű politikai demonstrációkért, amelyek a de Gasperi-kormánynak megadták volna az annyira nélkülözött ürügyet az elnyomó intézkedésekre. Az olaszországi jugoszláv nagykövetség nagymennyiségű propagandaanyagot bocsát ki. A diplomáciai küldöttségek megnyerésére szabadon használják a megvesztegetés formáit. Az Olasz Kommunista Párt két tagját kizárták a pártból, mert kapcsolatot tartottak fenn Titóékkal. A hír közlésekor a helyi rendőrfőnök szerencsekívánatait fejezte ki a titóistáknak és teljes támogatást ígért nekik. Ez igen gyorsan megmutatta mindenkinek a titóisták igazi szerepét.

Titóék a spanyol köztársasági menekültek körében is tevékenykednek. Igyekeznek szakadást és zavart kelteni a köztársasági mozgalomban. Részben tőlük származtak azok a franciaországi spanyol köztársaságiakra vonatkozó „felvilágosítások", melyek alapján a francia kormány nemrég tömeges letartóztatásokat foganatosított. Még Franco is felismerte Tito szerepét. Az *Arriba* című falangista lap 1951-ben azt írta, hogy „Tito nem igazi kommunista". Ugyanakkor Franco lapja, az *Heraldo de Aragon* kifejtette: „A nyugati világ számára előnyös, ha Titót továbbra is marxistának nevezik."

Titóék Angliában végzett munkájával egy későbbi fejezet foglalkozik.

Hogyan foglalhatjuk össze Titóék arra irányuló kísérleteit, hogy behatoljanak a baloldali mozgalomba, ott kémtevékenységet folytassanak és a mozgalmat belülről bomlasszák? Milyen módszerek közösek valamennyi ország titóista csoportjainál?

A titóisták elsősorban a kommunista pártokba próbáltak behatolni, hogy ott titkos csoportokat létesítsenek és egy elferdített „marxista" elméletet alakítsanak ki, azzal a céllal, hogy ezeket a pártokat a kapitalizmus kényére-kedvére kiszolgáltassák. A Tájékoztató Iroda 1948 júniusi határozata után azonban, majd még világosabban a Rajk- és Kosztovper leleplezései során kiderült a titóisták igazi szerepe. Bár természetesen továbbra is igyekeztek titkos csoportokat szervezni a kommunista pártokon belül, általában eltávolították őket a kommunista szervezetekből. A becsületes kommunisták pedig, akik a leleplezés előtt hatásuk alá kerültek, belátták, hogy félrevezették őket.

A titóistáknak tehát nem sikerült elérniük azt a céljukat, hogy szakadást idézzenek elő a kommunista világmozgalomban. Most arra törekszenek, hogy a szociáldemokrata szervezeteken belül folytassák munkájukat, és kicsiny szakadár csoportokat — a harmincas évek számtalan trockista szakadár csoportjára emlékeztető „független", „szocialista" „bolsevik-leninista", „leninista-internacionalista", „nemzeti kommunista" stb. stb. csoportosulásokat létesítsenek. Olyan csoportok ezek, melyek a különböző országok rendőrségének segítségével igyekeznek megbontani a munkásosztály és a nép egységét.

Mi ezeknek a titóista csoportoknak az ideológiája? *A titóista csoportokban nincs ideológia, nincsenek elvek.* Szólamaik országok, helyek, időpont szerint változnak, nem a helyzet változásának, nem az osztályerőviszonyok változásának, hanem annak megfelelően, hogy mi szolgálja jobban a kapitalizmus érdekeit a haladó mozgalmon belül. Mindazt, ami a munkásosztály érdekei *ellen* irányul, ami *szovjetellenes, kommunistaellenes,* a munkásosztály egysége, a béke *ellen* irányul, azt nagyhangú, ultraforradalmi, álmarxista nyelven az adott pillanat jelszavaként tálalják fel. A titó-

istáknál, épp úgy, mint elődeiknél a trockistáknál, az egyetlen közös jellemvonás a teljes elvtelenség.

A keleteurópai népi demokráciákban még a haladó elemek tudatában is vannak bizonyos burzsoá nacionalista maradványok. Így ezekben az országokban a *burzsoá nacionalizmus* válik a titóisták „programjának" lényeges részévé. Ezekben az országokban 1947—49-ben a haladást elősegítő legfontosabb feladat az volt, hogy előbbre vigyék a szocializmus ügyét, harcoljanak a munkásosztály vezető szerepéért, megszilárdítsák a munkásosztály szövetségét a dolgozó parasztsággal, elszigeteljék és korlátozzák a kulákokat, előkészítsék a dolgozó népet az osztályharc fokozására, megszilárdítsák a kommunista és munkáspártok vezető szerepét. Éppen ezért a titóisták nyiltan és burkoltan mindennek éppen az *ellenkezőjét* tanították. „A leninizmus továbbfejlesztéséről" beszéltek — de az *ellenkezőjét* tanították annak, amit Lenin tanított. Elvetették a munkásosztály vezető szerepét, azt mondották, hogy nem kell különbséget tenni a parasztság különböző rétegei között, azt tanították, hogy a kommunista pártot el kell konspirálni, fel kell oldani a Népfrontban, azt bizonygatták, hogy az osztályharc elhal. Midőn a szocializmusért vívott harc van napirenden, a titóisták nacionalista eszméket hirdetnek. A szocializmus csupán a Szovjetunió segítségével, a Szovjetunióval barátságban építhető fel, de a titóisták a Szovjetunió elleni gyűlöletet hirdetik.

A gyarmati országokban azonban megváltoztatták jelszavaikat. Ezekben az országokban a forradalmi harc fő feladata az adott szakaszban az imperializmus és a feudalizmus elleni harc. A harc további és mégtovábbi szakaszaira van szükség, míg sor kerülhet a szocializmusért vívott harcra. Ott tehát a titóisták szocializmust, „a nemzeti felszabadító harcnak a szocializmusért vívott harccal való összekapcsolását" hirdették. Ahol a nemzeti felszabadítás a közvetlen fő feladat, a titóisták „szocializmust" hirdetnek. Ahol azonban a szocializmus építése a következő feladat, ott Titóék „nacionalizmust" prédikálnak. Az egyik helyen megpróbálják visszatartani a forradalmi haladást, a másikon provokatív baloldali jelszavakkal meg akarják törni a forradalmi mozgalmat, hogy szakadást idézzenek elő, elvágják és megsemmisítsék az élcsapatot. *Mindenütt az imperializmust segítik.*

Így tehát éppúgy, mint trockista elődeiknek és a régi trockisták közül megmaradtaknak, akikkel a legtöbb esetben egyesültek, nekik *sincsenek elveik,* csupán egy álláspontjuk van: gyűlölik a munkásosztályt és a szocializmust. A „marxizmus", amelyet hirdetnek, csak „rendőri marxizmusnak", „M. I. 5. marxizmusnak" nevezhető. Abból áll, hogy az imperializmus céljait álmarxista zsargonban fejezik ki.

Van-e platformjuk, céljuk? Igen. Céljuk az, ami uraik célja: a kapitalizmus visszaállítása, behódolás az amerikai imperializmus előtt, háború a szocializmus országa és a népi demokratikus országok ellen.

Ez azonban a titóisták belső csoportjának a platformja. Követőik előtt ezt nem merik ismertetni. Így volt ez a Szovjetunióban is a trockista összeesküvőkkel. Azok sem merték platformjukat felfedni még saját híveik vezetői előtt sem.

„Érthető, hogy ezt a platformot a trockisták kénytelenek voltak elrejteni a nép, a munkásosztály elől. És rejtegették is, nemcsak a munkásosztály elől, hanem a trockista népség elől is, és nemcsak a trockista népség elől, hanem még a 30—40 emberből álló kis csoportot alkotó trockista vezető réteg elől is. Amikor Radek és Pjatakov engedélyt kért Trockijtól egy 30—40 emberből álló kis értekezlet összehívására abból a célból, hogy tájékoztassák őket ennek a platformnak a jellegéről, Trockij ezt megtiltotta, mondván, hogy nem célszerű a platform igazi jellegéről beszélni még egy kis csoport trockista előtt sem, mivel ez az «operáció» szakadást idézhet elő"[15].

Ugyanígy Tito, Kardelj, Rankovics, Gyilasz is kizárólag legközelebbi társaik legbelsőbb köre, az imperializmus ügynökei előtt tárták fel az igazi platformot.

És a titóisták, épp úgy, mint a trockisták, hogy megtartsák távolabbi társaik támogatását, hogy megnyerjék azokat a becsületes munkásokat, akik még nem láttak át mesterkedéseiken, hogy megpróbáljanak zavart kelteni és szakadást előidézni a munkások és szövetségeseik körében — minden elvi alap nélkül olyan frázisokat hirdetnek, amilyeneket pillanatnyilag éppen hasznosnak tartanak. Felújítják a régi trockista jelszavakat: „Sztálin eltért a leninizmustól", „a Szovjet-

---

[15] *Lenin—Sztálin* Párt és pártépítés. Szikra 1950. 706—707. old.

unió bürokratikus állam", „a kommunista pártok a szovjet külpolitika eszközei". Gyilasz, Pijade, Kardelj, Rankovics és Tito aljas rágalmai mind megtalálhatók Trockijnak Hitler idejében németre fordított és a Gestapo segítségével terjesztett írásaiban.

Sztálin fentidézett beszédében megmutatta, hogy a trockizmus a harmincas évek óta már nem a munkásosztályon belüli politikai áramlat:

„...a trockizmus már nem a munkásosztályon belüli politikai áramlat... a trockizmus a munkásosztályon belüli politikai áramlatból, ami 7—8 évvel ezelőtt volt, a külföldi államok kémszervezeteinek utasításai szerint működő kártevők, diverzánsok, kémek és gyilkosok gaz, elvtelen bandájává fajult"[16].

Ilyen elvtelen banda ma a titóisták bandája. Platformjuk, amelyet csak a legbelső körük ismer: a kapitalizmus visszaállítása vagy fenntartása, az amerikai imperializmus világuralma, háború a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen. Jelszavaik álbaloldali frázisok, amelyeknek célja zavarkeltés, szakadás előidézése, bomlasztás — egyszóval mindaz, ami a munkásosztály és a dolgozó nép érdekei ellen irányul.

Rajk ezt világosan megmondotta. Perének tárgyalása során a bíróság elnöke azt kérdezte tőle: „Azt mondja, hogy trockista politikát folytattak. Mi volt ennek a csoportnak az álláspontja?" Rajk így válaszolt:

„Lényegileg pár szóval azzal tudnám vázolni, hogy teljesen elvtelen politikai alapon állva, cáfolása és bomlasztása mindennek, ami a forradalmi munkásmozgalom érdekébe való"[17].

Így tehát a titóisták ma ugyanazt a szerepet játsszák a világ haladó mozgalmaiban, mint a két háború között a trockisták. A titóisták

1) az imperializmus háborús terveinek eszközei;

2) a kommunistaellenes, szovjetellenes, haladásellenes, „baloldali" mezbe öltöztetett rágalmak fegyvertára;

---

[16] Ugyanott, 704—705. old.
[17] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 34. old.

3) az imperializmus fegyverként használja őket a kommunista pártokba, haladó szervezetekbe és mozgalmakba való behatolás céljára, hogy ott kémtevékenységet folytassanak, zavart keltsenek és *belülről* végezzék bomlasztó munkájukat.

VI. FEJEZET

TITO JUGOSZLÁVIÁJÁBAN

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája 1948 júniusi határozatában figyelmeztette a jugoszláv népet, hogy az országot elkerülhetetlenül hová vezeti a Tito-csoport álnok politikája:

„A jugoszláv vezetők úgylátszik nem értik meg, vagy úgy tesznek, mintha nem értenék meg, hogy ilyen nacionalista beállítottság csak Jugoszláviának közönséges burzsoá köztársasággá való elfajulásához, Jugoszlávia függetlenségének elvesztéséhez vezethet és ahhoz, hogy Jugoszlávia az imperialista országok gyarmatává váljék."[1]

Helyesnek bizonyult ez a komoly figyelmeztetés? Ha megvizsgáljuk a Tito Jugoszláviájában a Tájékoztató Iroda határozata után uralkodó viszonyokat, meglátjuk, milyen borzalmas nyomorba juttatta a titóisták uralma Jugoszlávia népét.

A munkásosztály

Mi sem természetesebb, mint az a tény, hogy azok, akik elárulták a jugoszláv nemzeti felszabadító mozgalmat, a Jugoszláv Kommunista Párt céljait és harcait, gyűlölik a jugoszláv munkásosztályt. A titóisták az ipari munkásokat kitúrták a párt és az állam vezető pozícióiból, tagadták a munkásosztály vezető szerepét, lekicsinyelték a munkások részvételét a partizánmozgalomban.

---

[1] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai. 24. old.

Tito Jugoszláviájában a munkásoknak igen nehéz a sorsuk. Életkörülményeik az utóbbi három esztendőben állandóan rosszabbodtak. A létfenntartási költségek emelkedtek, a bérek változatlanok maradtak. A munkaidőt állandóan hosszabbítják, a végletekig fokozzák a munka ütemét és bevezették a kényszermunka különféle formáit. A veszélyes iparágakban mellőzik a biztonsági intézkedéseket, emelkedik a balesetek arányszáma. A belgrádi Ikarus-gyárban például 1949 végén napi 12 órát dolgoztak. A munkásokat még ezenfelül arra kényszerítették, hogy „önként" ajánljanak fel ingyen munkát. Több vállalatnál bevezették azt a rendszert, hogy a munkásoknak „kártérítést" kell fizetniök a vállalatnak, ha nem érik el az igazgatóság által megszabott normákat.

A jugoszláv bányászok helyzete jellemző a munkásosztály általános helyzetére. 1949-ben körülbelül 450 000-en dolgoztak Bosznia, Szlovénia és Horvátország bányáiban. A balesetek arányszáma feltűnően nagy volt. A szerbiai trepcsai bányákban gyakori az ólom- és higanymérgezés. Borban a bányabeomlás számos szerencsétlenséget okozott. A mosztari bányákban a munkások térdig gázoltak a vízben. Még a *Borba,* Titóék hivatalos napilapja is elismerte (1951 július 8-án), hogy a Deszpotovac közelében fekvő rasztokai szénbányákban „szomorú a helyzet".

„Mi, bányászok — írja a trepcsai ólombányák egyik dolgozója — rozzant barakokban, árkokban, istállókban lakunk."

A munkások nyomorúságos életkörülményeik miatt egyre nagyobb tömegben maradnak távol a munkától. Ez a távolmaradás olyan arányúvá vált, hogy még a hivatalos titóista sajtó is kénytelen volt beismerni. A munkások elhagyják az üzemeket, munkahelyüket. A szegényparasztok, jóllehet a falvakban nyomorúságos a helyzetük, nem hajlandók az iparba menni dolgozni. Ha pedig erre kényszerítik őket, megszöknek a városokból.

1949-ben Jugoszláviában a távolmaradók aránya a legtöbb építkezésen elérte a 60 százalékot, a bányákban a 40—45 százalékot. A *Rad,* Titóék szakszervezeti lapja, 1949 végefelé jelentette, hogy 1949 júliusának első felében 4 306 új munkás érkezett a bori rézbányákba, de ugyanezen idő alatt 5 070-en távoztak. A *Borba* 1949 júliusában beismerte, hogy a trepcsai

bányákat az odairányított 11 000 munkás közül 10 500-an hagyták el.

Tito 1950 márciusában Splitben mondott beszédében beismerte, hogy 2 200 000 munkás közül 400 000 hiányzik munkahelyéről. A jugoszláv munkaügyi miniszter 1950 júliusában a *Borbá*-ban megírta, hogy a bányamunkára „mozgósított" parasztok többsége visszatért a falvakba. „Még nem sikerült elérnünk — írta —, hogy a többségük állandó munkássá váljék."

1951 közepére a 630 000 kényszermunkára mozgósított paraszt közül 400 000 megszökött.

Az „önkéntes munkabrigádok" valójában kényszermunkát végző osztagok. 1948-ban 96 jugoszláv bányában összesen több mint egymillió ingyen munkaórát kényszerítettek ki a munkásokból. 1949-ben 465 000 embert soroztak be kényszereszközökkel a horvátországi „önkéntes munkabrigádokba".

A tömeges hiányzások leküzdésére Titóék kormánya az éhség fegyverét igyekszik felhasználni. 1949-ben a kormány megkísérelte hosszúlejáratú munkaszerződések aláírására kényszeríteni a munkásokat. E szerződéseket azonban általában mindenütt állhatatosan visszautasították. Ezért tehát az élelmiszerjegyek és pótfejadagok visszavonásának rendszerét alkalmazták azokkal szemben, akik nem voltak hajlandók aláírni a hosszúlejáratú szerződéseket. Ezzel kiszolgáltatták őket mind az élelmiszer-, mind a ruházati, valamint az egyéb létfenntartási cikkek beszerzése terén a feketepiac spekulánsainak. Ez pedig lényegében egyenlő volt az éhenhalással.

A hivatalos szakszervezet (Zemeljski Sindikalni Savez — ZSS) nem nyujt védelmet a munkásoknak, nem védi életszínvonalukat, a rendszer fegyverévé vált abban, hogy a súlyos feltételeket rákényszerítse a munkásokra. Minden harcos, küzdő elemet eltávolítottak a hivatalos pozíciókból és sok embert mint „kominformistát" letartóztattak. Djuro Salajtól lefelé, minden fontos funkcionárius „megbízható" titóista. A ZSS beleegyezett abba, hogy azokat a munkásokat, akik nem írják alá a hosszúlejáratú munkaszerződéseket, megbüntessék, kizárják a szakszervezetekből és gyakran egész családjuktól megvonják az élelmiszer- és ruhajegyeket.

A Csehszlovákiában élő jugoszláv politikai emigránsok

titóellenes lapja közölte egy rijekai (Fiume) gyári munkás levelét:

„Itt az üzemben új módszert vezettek be. Az élelmiszerjegyeket és egyéb jegyeket mostantól kezdve nem a városi közellátási hivatal, hanem az üzem vezetősége osztja ki. Ha a munkás indokolatlanul hiányzik, az üzemvezetőség megvonja tőle és családtagjaitól az aznapi élelmiszerjegyeket. Textil- és cipőutalványokat az üzemvezetőség csak azoknak a munkásoknak ad, akik három-hat hónapon át dolgoztak anélkül, hogy távolmaradtak volna munkahelyüktől.

...Azt a gyűlést, amelyen ezeket az új titóista terrormódszereket a gyár munkásainak bejelentették, a szakszervezeti üzemi bizottság hívta össze. A bejelentés után a munkások magatartása igen ellenséges volt. Jóllehet a tiltakozókat letartóztatással fenyegették, sokan felszólaltak a rabszolgatartó módszerek ellen és kijelentették, hogy nem fognak szakszervezeti tagdíjat fizetni, mert a szakszervezet a rezsim fasiszta érdekeit képviseli, nem pedig a munkások érdekeit"[2].

A Belgrádban megjelenő *Republika* 1951 január 30-án ezt írta:

„Különböző tényezők, különösen a ragalyos betegség módjára terjedő lelki depresszió és a jövő miatti aggódás hatása alatt sok szellemi és testi munkás, aki eddig lelkiismeretesen teljesítette kötelességét, most csak azért dolgozik, mert fél a büntetéstől, legjobb esetben gépiesen végzi munkáját."

Még a hivatalos titóista sajtó is kénytelen beismerni, hogy a munkásosztály egyre fokozottabban szembehelyezkedik Tito uralmával.

A parasztok helyzete

Láttuk az első fejezetben, hogy a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának első határozata Titóék politikájában egyik fő hibaként a parasztsággal szemben tanúsított magatartásukat bírálta. A titóisták, miközben azt állították, hogy a szocializmus felé vezetik Jugoszláviát, nem tettek különbséget a parasztság különféle rétegei között, nem tettek semmit a kulákok korlátozása terén, nem nyujtottak külön

[2] Nova Borba. 1950. 24. sz.

segítséget a szegény- és középparasztoknak. Tagadták, hogy a falun osztályharc van. Külön elméletet gyártottak „Jugoszlávia kivételes helyzetéről".

A Tájékoztató Iroda határozatának közzététele után a titóisták nagy erőfeszítéssel igyekeztek igazolni álláspontjukat. Neskovics, a szerbiai titóista vezető, 1949 február 8-án egy belgrádi értekezleten azt állította, hogy a kulákok Jugoszláviában a haladó elemek szerepét fogják játszani a „szocializmus építésében":

„Nincs mit hozzátenni ahhoz a fikcióhoz, hogy nálunk a falun osztályharc folyik. A mi kulákjaink nem olyanok, mint a szovjetunióbeliek voltak. A mi kulákjaink segítettek bennünket a háborúban. Éppen ezért úgy kell őket tekinteni, mint a dolgozó parasztság egy részét. Be kell vonnunk a kulákokat a népi hatalom bizottságaiba, a Népfrontba, a szövetkezetekbe stb."

Bebler külügyminiszterhelyettes, Tito, Kardelj és Rankovics közvetlen környezetének egyik tagja, ugyanezt az „elméletet" fejtette ki 1949 április 29-én:

„A mi kulákjaink nem olyanok, mint a szovjetunióbeliek voltak. A mi gazdag parasztjaink tömegesen vettek részt a népi felszabadító háborúban. Sőt, mi több, számításba véve a Szovjetunió létezését, igen sokat tanultak a szovjetunióbeli kulákok sorsából. Ezt szem előtt tartva okosabbaknak mutatkoztak és kapituláltak ... Azért kell-e pusztítanunk a kulákokat, hogy eleget tegyünk bizonyos megkövesedett, dogmatikus maradványoknak? Talán hiba lenne-e, ha sikerülne nekünk a kulákokat osztályharc nélkül átvinnünk a szocializmusba?"

Tito még tovább ment. Még azt a tényt is tagadta, hogy falun kulákok vagy osztályok léteznek:

„Nem mondhatjuk meg, hol kezdődik vagy végződik a határ a középparaszt és a kulák között ... Nem lehet valakit annak alapján kuláknak ítélni, hogy hány hektár földön terül el gazdasága." (1949 augusztus elején Szkopljéban tartott beszéde.)

Ez az a faluval kapcsolatos osztályelmélet, melyről Titóék ismételten azt állítják, hogy ez az „igazi leninizmus". Olyan elmélet ez, mely a kapitalisták segítségével akar „végezni" a kapitalizmussal, mely tagadja az osztályok létezését, tagadja

azt a tényt, hogy a szocializmus forradalmi építésének megvannak a maga szakaszai és hogy a különböző szakaszokban különböző osztályszövetségesekre van szükség.

Lenin ismételten kifejtette, hogy a szocializmus építéséhez először *korlátozni* kell a kulákokat mint osztályt, majd elő kell készíteni az utat a kulákok mint osztály végleges *felszámolására*. Kifejtette, hogy ennek elmulasztása a kapitalizmus visszaállítására, a szegényparasztok kizsákmányolására, tehát a forradalmi harc elárulására vezet.

A jugoszláv faluban a legutóbbi két esztendő alatt kialakult helyzet megmutatta, hogy a falusi osztályharc tagadásának titóista elmélete a gyakorlatban — amint ez elkerülhetetlen volt — a kulákság mint osztály megnövekedésére, a kulákok uralmára, a dolgozó parasztság tömeges elnyomorodására, a szegényparasztnak a gazdag által történő nagyfokú kizsákmányolására vezetett.

Titóék adópolitikája pusztulást jelent a szegény- és középparasztok számára. A szegényparasztokat, akik az elkésett és korlátozott földreform során földet kaptak, a kormány nem segítette olcsó hitelekkel, vetőmaggal, mezőgazdasági felszereléssel, igásállatokkal. Ennélfogva a szegényparasztok az erejüket meghaladó adóterhek miatt hamarosan a kulákok igájába kerültek. Az állam által eladásra kötelezett mezőgazdasági termékeket oly olcsó áron kellett a hatóságok rendelkezésére bocsátani, hogy ez súlyosan érintette a szegényparasztokat és kedvezett a gazdag parasztoknak. Azokat a dolgozó parasztokat, akik a beszolgáltatást nem idejében vagy nem teljes egészében teljesítik, 50 000 dinárra büntetik, ami átváltoztatható háromhavi kényszermunkára (erdőirtás, út építés, bányamunka, persze rendőri felügyelet mellett).

A *Vesztnik*, Titóék horvátországi lapja, 1950 szeptember 9-i számában elismeréssel nyilatkozott a hatóságról, mivel az egyik kerületben húsz százalékkal felemelték a szegényparasztok számára megszabott beszolgáltatás alá eső gabonamennyiséget. A lap felszólít más kerületeket is e példa követésére. Azt a korábbi rendeletet, amely a legszegényebb parasztokat felmenti az adózás alól, hatályon kívül helyezték. A *Pobeda* című montenegrói lap leírja Podgorica vidéke „népi" közigazgatásának munkáját, és ezzel kapcsolatban megemlíti,

hogy ezen a vidéken a parasztok egyforma adót fizetnek, tekintet nélkül jövedelmükre és vagyonukra.

Az eredmény az, hogy a szegény- és középparasztok, akik nem tudnak eleget tenni a kötelező beszolgáltatásnak és igyekeznek elkerülni a súlyos büntetést, kölcsönt vesznek fel a kulákoktól, azok adósaivá válnak és egyre inkább a kulákok kizsákmányolása alá kényszerülnek.

Ugyanakkor a kulákok egyre gazdagodnak. 1948-ban kiadtak egy rendelkezést, amely szerint a parasztok — tekintet nélkül arra, hogy szegény-, közép-, vagy zsírosparasztok-e — gabonát adhatnak el termény-*feleslegükből* (ha a beszolgáltatásnak eleget tettek) az államnak. Ennek fejében pénz helyett utalványokat kapnak, amelyek olcsó iparcikkekre — ruházati cikkekre, szerszámokra, bútorra stb. — válthatók be, vagyis olyan cikkekre, melyekben Tito Jugoszláviájában rendkívül nagy a hiány. Ez lehetővé tette a kulákoknak, hogy feleslegeiket necsak a gabonaspekulációkra, hanem az utalványokkal való manipulációkra is felhasználhassák. A kulákok nagyszámú utalványt vagy nagymennyiségű árut halmoztak fel, és kupeckedni kezdtek vele a falvakban. A falusi piacon a kulákok most már nem csupán igásállatokat, gabonát, tejet, zsírt árultak, hanem bútort, cipőt, csizmát, ásót, kaszát és egyéb szerszámokat, sőt még amerikai grammofonokat is — mindezt inflációs árakon. Ugyanakkor a szegényparasztság, a munkások, az értelmiségi dolgozók gyakran még egy fogkefét sem tudtak vásárolni. A szegényparasztság, hogy a kulák kupecektől megszerezhesse ezeket az iparcikkeket, kénytelen földjéből bizonyos részeket átengedni, vagy a kulákgazdaságban végzett munkával fizetni.

Todor Todorovics, Szerbia volt pénzügyminiszterhelyettese, aki a titóisták elől Bulgáriába menekült, a következő jellemző adatot közölte: a szerb pénzügyminisztérium 1949 március 18-i 17. számú bizalmas rendelete utasította a helyi hatóságokat, hogy módosítsák (természetesen lefelé) a kulákok adóját. A pancsevói kerületben a kulákok terményeire kivetett adót 200 millió dinárról 110 millióra, a negotini kerületben 112 millióról 65 millióra csökkentették.

Ugyanakkor a titóisták tömegével ültetik be a kulákokat helyi közigazgatási szervek kulcspozícióiba és a Népfrontbizottságokba.

Álszövetkezetek

A titóizmus kétszínűségét, a reakciós jobboldali politikának baloldali formák és szólamok mögé rejtését mi sem mutatja jobban, mint Tito Jugoszláviájának álszövetkezetei. Ezekre a titóisták úgy hivatkoznak, mint a szocializmus építésének ragyogó bizonyítékaira. De közelebbi vizsgálat után kiderül: ezeknek a „szövetkezeteknek" az a rendeltetésük, hogy a jugoszláv falvakban fenntartsák a kulákok uralmát.

A titóisták formálisan 1946-ban kezdték meg „mezőgazdasági szövetkezeteik" megalakítását. 1950 januárjában már azt állították, hogy 6 615 termelőszövetkezetük van, összesen mintegy 2,8 millió hold területtel. A szervezeti forma szerint a tagok „befizetik" földjüket, igásállataikat, mezőgazdasági állataikat és a befizetés arányában részesednek a jövedelemből. Amellett ezt a szervezeti formát nem úgy tekintik, mint első lépést a későbbi fokon megvalósítandó szocialista mezőgazdaság felé. Inkább úgy tekintik, mint a kollektív gazdálkodás végleges formáját. Így ezekben az áltermelőszövetkezetekben, ahol nemcsak a gazdasági hatalom van a kulák kezében, hanem valamennyi vezető pozíció, állandósítják, sőt megerősítik a kulákok és a szegényparasztok közti osztályviszonyt. Ezért van az, hogy a kulákok gyakran szívesen, sőt lelkesen lépnek be a „szövetkezetekbe", viszont a szegény- és középparasztok tömegesen ellenállnak.

Vegyük például a Vajdaságot, ezt a termékeny mezőgazdasági területet. Ezen a vidéken körülbelül 251 000 parasztgazdaság van. Ezek közül 14 672 kulákgazdaság. 1946-ban a Vajdaság „falusi szövetkezetei" 34 kulákgazdaságot foglaltak magukba, 1947-ben 217-et, 1949-ben már 7 122-őt, vagyis a kulákgazdaságok 50 százalékát.

A „szövetkezetek" szegényebb tagjainak jövedelme elárulja a kizsákmányolás tényét, melyet kifelé gondosan titkolnak. A Prijedor közelében fekvő Dragotin falu „Babic"-szövetkezetében a parasztok 15 dinárt kapnak munkaegységenként, az ugyanebben a kerületben fekvő „Naprijed"-szövetkezetben körülbelül 11 dinárt. A szegényparasztok napi átlagkeresete a „szövetkezetekben" 15—20 dinár. A jövedelemnek nagyrésze „földbérre" megy el. Ezen felül nagy összegeket fizetnek a különböző tisztségeket betöltő személyek-

nek, akik általában kulákok. A horvátországi urbanjai „szövetkezet" 28 funkcionáriusa közül 16 kulák. Az egyszerű tagok a „szövetkezet" összjövedelmének mindössze körülbelül 15 százalékát kapják részesedésképpen. De még ezt az összeget is gyakran csak nagy késedelemmel fizetik ki.

Az egyik boszniai falu titóista „szövetkezetének" elnöke készpénzben és természetben többet vett ki, mint a többi 15 tag együttvéve, és nyugodtan ült, mialatt a szegényparasztok munkáját ellátták és földjét művelték. Sok kulák kettéosztja földjét, annak egyik részét jövedelmező befektetésként beviszi a „szövetkezetbe", a profitot pedig arra használja fel, hogy a szegényparasztokkal megműveltesse földjének fennmaradó részét. A szlovéniai pártértekezleten 1950-ben közölték, hogy a szlovéniai „szövetkezetek" taglétszáma négy százalékkal, a „bevitt" földek területe ellenben 17 százalékkal emelkedett. Ez a szám mutatja, milyen parasztok lépnek be a „szövetkezetekbe".

A huszas és harmincas években az egész világ kapitalista sajtója tombolt és dühöngött a Szovjetunió szocialista mezőgazdaságának fejlődése láttán. Ugyanez a sajtó nem talált elég erős kifejezéseket ahhoz, hogy a keleteurópai népi demokráciák igazi szocialista kollektív gazdálkodásának fejlődése ellen kikeljen és azt rágalmazza. Jugoszláviában azonban olyasmi történt, ami első pillantásra csodának tűnhet. Ez „újfajta kommunizmus", amely elbűvöli a kapitalistákat, „újfajta kollektív gazdálkodás", amely melegséggel tölti el a szívüket.

„Jugoszláviában a kollektivizálás gyorsabban folyik, mint máshol, de a kulákokat kevésbbé szigorúan üldözik. A kulákokat nem zárják ki már eleve a kollektív gazdaságokból, mint a többi «népi demokráciákban» ... A kommunista teoretikusok véleménye szerint a mezőgazdaság kollektivizálását megvalósítani, még mielőtt a kulákokat felszámolnák, olyasvalami, mint amikor a fogorvos betömi a fogat anélkül, hogy előbb eltávolítaná a rossz részt. Tito azonban egyszerű okoknál fogva folytat ilyen politikát. Politikája eddig is elég ellenséget szerzett már magának. Ha fenn akarja tartani uralmát ... legalább attól kell tartózkodnia, hogy a parasztság egész felső rétegét maga ellen fordítsa"[3].

[3] Economist. 1950 február 8.

Tito Jugoszláviájának ál-termelőszövetkezetei — amelyekhez a kulákok lelkesen csatlakoznak, amelyektől azonban a szegényparasztok visszariadnak, és amelyeket az *Economist* annyira magasztal — épp oly kevéssé hasonlítanak a népi demokráciák termelőszövetkezeteihez, mint amennyire a Federation of British Industries (az Angol Gyáriparosok Szövetsége) hasonlít egy ipari szakszervezethez. A népi demokráciák termelőszövetkezetei a szegény- és középparasztokat tömörítik, emelik életszínvonalukat és erősítik harcukat a falu kapitalistái, a kulákok ellen. Tito Jugoszláviájában az ál-termelőszövetkezetek a kulákokat hozzák össze, hogy még kíméletlenebbül zsákmányolhassák ki a dolgozó parasztságot.

Látjuk tehát, hogy a faluban mind az ál-termelőszövetkezeteken belül, mind azokon kívül a kulákok uralma érvényesül. Ez azt eredményezi, hogy a dolgozó parasztság egyre nagyobbfokú ellenállást tanúsít a Tito-rendszerrel szemben. Ez az ellenállás annyira széleskörű, hogy még Tito hivatalos szerveinek is számolniok kell vele, és Tito legbuzgóbb külföldi kapitalista támogatói is kénytelenek ezzel a kérdéssel foglalkozni. Maga Tito is kénytelen volt 1950 március közepén elhangzott drvári beszédében elismerni, hogy a parasztok nem hajlandók eleget tenni a természetbeni kényszeradózásnak. Kénytelen volt beismerni, hogy

„. . . a helyi hatóságok helytelenül rótták ki a parasztokra az adót. Sok paraszt csűrjét teljesen kiürítették . . . a parasztok nem hajlandók kenyérgabonát vetni."

A következmény ezután az, hogy a dolgozó parasztok nem hajlandók belépni az ál-termelőszövetkezetekbe, ha pedig belépésre kényszerítik őket, akkor szabotálnak. Mint Tito Drvárban beismerte:

„Ha a parasztokat a szövetkezetbe való belépésre kényszerítik, eladják szerszámaikat, eladják vagy levágják állataikat és ezzel bűncselekményt követnek el."

És Tito ellenszere: fenyegetések és új törvény a „szövetkezetekről". Ez a törvény halálbüntetést szab ki azokra, akik „aknamunkát folytatnak a szövetkezetekben", vagy „kárt okoznak a szövetkezet vagyonában", és hosszútartamú börtönbüntetéssel fenyegeti azokat, akik törvényellenesen kilépnek a szövetkezetekből.

A parasztok ellenállása megmutatkozik abban is, hogy

nem hajlandók adózni sem pénzben, sem természetben. Ez az ellenállás akkora méreteket kezd ölteni, hogy Titóék sajtója már „parasztzendülésekről" kénytelen hírt adni.

A jugoszláv faluban az utóbbi három év alatt kibontakozó viszonyok azt mutatják, hogy a kulákok egyre jobban kiterjesztik uralmukat, hogy Tito klikkje a falvakban a kulákokra támaszkodik. Ez a fejlődés egyben a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája 1949 novemberében hozott határozatának helyességét bizonyítja. A határozat megállapítja, hogy Jugoszláviában „az erőszakkal létrehozott álszövetkezetek a faluban a kulákság és ügynökei kezében vannak és a dolgozó parasztság széles tömegei kizsákmányolásának eszközei"[4].

Jugoszlávia gazdasági helyzete

A parasztok tehát ellenállnak, és ellenállásukat főleg úgy juttatják kifejezésre, hogy nem hajlandók megművelni a földet. Minek műveljék meg a földet, ha terményeiket Titóék adószedői elrabolják?

Már 1949-ben kisebb volt a szántóterület, mint az előző évben, és 1950-ben még inkább csökkent. Még a hivatalos sajtó is kénytelen volt ezt elismerni. A *Sunday Times* belgrádi tudósítója a *Borba* 1950 május 14-i számából idézve ezt írta:

„... Nem egészen egy hét van már csak hátra, hogy behozzuk lemaradásunkat. A tavaszi vetési kampány a mezőgazdaság magánszektorában — amely a szántóterületnek még körülbelül 80 százaléka — veszedelmesen elmaradt. Szerbiában az egyénileg gazdálkodó parasztok által művelt földeknek mindössze 60—70 százalékát, Bosznia-Hercegovinában körülbelül 51 százalékát és Horvátországban 45 százalékát vetették be. Szlovéniában, Macedóniában és Montenegróban ez az arány 40 százalék alatt van."

Amint az év előrehaladt, a jugoszláv mezőgazdaság csődje egyre világosabbá vált. A termékeny országot éhínség fenyegette. Kraiger, a szlovéniai gazdasági tanács elnöke, Ljubljanában, Szlovénia fővárosában, 1950 októberében kijelentette:

---

[4] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai. 47. old.

„Ebben az esztendőben a köztársaság kukoricatermése 35 százalékkal marad a multévi mögött... A cukor mennyisége is sokkal kevesebb lesz. Nem lesz elegendő cukrunk a lakosság ellátására. Nincsenek takarmánykészletek, ezért a parasztok leölik állataikat... A harmadik évnegyedben a beszolgáltatási programot rosszul teljesítették. Még rosszabb a helyzet a lakosság húsellátásával..."

Akik figyelemmel kísérték a jugoszláviai eseményeket, azok már régen megjósolták ezt a katasztrófát. Tudták, hogy a parasztttömegek ellenállása, a föld megművelésének megtagadása azt jelenti, hogy katasztrofális lesz a termés. Amint azonban a következmények ismeretessé váltak, a titóisták igyekeztek indokot találni a bajra: mindennek az aszály az oka. Tény, hogy szárazság volt, ez azonban csupán kis mértékben járult hozzá a jugoszláviai élelmiszerhiányhoz. A fő ok az volt, hogy a parasztok nem művelték meg a földet, hogy a falvakban általában a kulák uralkodott és elnyomta a dolgozó parasztságot, hogy az élelmiszereket tömegesen szállították a nyugati kapitalista országokba. A *Times* trieszti tudósítója 1950 október 10-én ezt írta:

„Azt mondják, Jugoszlávia ezévi termése még fele sem lesz az 1949. évinek és kevesebb, mint az 1944. esztendei volt, amikor az ország nagy részében súlyos harcok folytak... A parasztok nyiltan megtagadták terményeik beszolgáltatását a kormánynak... Az állatok levágása ideiglenesen megjavította a városok húsellátását, a legutóbbi hetek jelentései szerint azonban a húsadag megint igen csekély."

A tudósító elismeri, hogy bár a szárazság a katasztrófa egyik oka, de „nem az egyetlen", és hozzáteszi:

„Hivatalos adatok szerint ebben az esztendőben Jugoszláviában a háború előtti megművelt földterületnek nem több mint három- vagy négyötödét művelték meg. Ennek egyik oka: a parasztokat semmi sem ösztönzi arra, hogy többet dolgozzanak, mint amennyi feltétlenül szükséges, mert a termányeikért fizetett árak alacsonyak és fogyasztási cikkek nem kaphatók. Ehhez járul még az az ok, hogy hiány van mezőgazdasági gépekben, sőt egészen egyszerű gazdasági eszközökben is... A termelés az állami tulajdonban levő gazdaságokban is csökkent."

A svájci *National-Zeitung* 1950 október 26-án ezt írta:

„A háború vége óta sohasem volt olyan rossz a helyzet, és a Tito-rendszer előtt még sohasem merültek fel olyan nehézségek, mint az ősz végén, a tél küszöbén, amely a jugoszláv népet éhséggel és nélkülözéssel, a jugoszláv rendszert pedig a rend felbomlásával fenyegeti és szorult helyzetbe hozza... Az árak felszöknek, a szegénység hónapról-hónapra fokozódik."

Rákosi Mátyás leleplezte Titóéknak azt a „kifogását", hogy az éhséget egyes-egyedül a szárazság okozta:

„A Tito-banda a gazdasági válságért és zűrzavarért az idei szárazságot teszi felelőssé. Nálunk Magyarországon is volt az idén szárazság, semmivel sem kisebb, mint Jugoszláviában. Tudvalevő, hogy a legfontosabb jugoszláv mezőgazdasági területek a magyar határ mentén húzódnak. A szárazság teljesen egyforma volt Makón és Nagykikindán, Szegeden és Szabadkán, Baján és Zomborban, Pécsett és Eszéken. Ennek dacára nálunk távolról sem okozott olyan bajokat, mint Jugoszláviában, mert a mi megelégedett parasztságunk a népi demokrácia segítségével lelkesen, pontosan és idejében elvégezte mindazokat a mezőgazdasági munkálatokat, amelyek jórészben ki tudták védeni vagy csökkenteni az aszály hatását"[5].

A szárazság Jugoszlávia többi szomszédját, Bulgáriát és Romániát is sujtotta, de a népi demokráciák, amelyeknek dolgozó parasztsága támogatja a kormányt és az államot, és amelyeknek kormánya és állama támogatja a dolgozó parasztságot, ellen tudtak állni a szárazságnak és következményeit ellensúlyozni tudták.

A jugoszláv iparban sem jobb a helyzet, mint a mezőgazdaságban. Az ötéves terv még hivatalos források szerint is csúfosan megbukott. 1948-ban (hivatalos adatok szerint) a villamossági, kohászati, szén-, élelmiszer-, textil-, üveg-, vegyi- és több más iparágban a terv nem érte el célkitűzéseit. 1949-ben még rosszabb volt a helyzet. Tito kormányának az ENSz Európai Gazdasági Bizottságához intézett jelentése beismerte, hogy 1949 első felében Jugoszlávia ipari termelése 20 százalékkal *csökkent*. 1950-ben az iparágak egész sora még 50 százalékát sem teljesítette az évi tervnek.

---

[5] *Rákosi Mátyás.* A békéért és a szocializmus építéséért. Szikra 1951. 373—374. old.

A hosszúlejáratú tervek alapján dolgozó keleteurópai országok teljesítették tervüket, ugyanakkor Titóék „tervezése" hanyatlás útjára vitte Jugoszláviát.

A mezőgazdaság és az ipar súlyos helyzetének elkerülhetetlen következménye volt az életszínvonal gyors süllyedése. A fejadagok 1950-ben elméletben a nép szükségleteinek körülbelül 35 százalékát fedezték. A valóságban azonban a leglényegesebb szükségletek 15 százalékát is alig biztosították. A hús-, cukor-, zsír és olajjegyek gyakran nem értek többet, mint az a papírdarab, amelyre nyomtatták őket. Nézzük csak egy pillanatra a szemtanúk tudósításait, olyan lapokban, amelyek politikai kérdésekben buzgón támogatják a Tito-rendszert.

A *Frankfurter Zeitung* tudósítója ezt írta Zágrábból 1950 május 11-én:

„Az élelmiszerhiány Zágrábban épp oly súlyos, mint bárhol Jugoszláviában. Még a legközönségesebb mindennapi szükségleti cikkek — tű, cérna, szappan stb. — sem kaphatók. A szerencsés külföldi, aki hazulról csomagot kap, igen boldoggá teheti jugoszláv barátját, ha egy fogkefét vagy egy levél nyomókapcsot ajándékoz neki. Az üzletek kirakatai nyomorúságos képet mutatnak. Néhány méter silány textilanyag, néhány palack gyenge minőségű kölnivíz, pár durva kefe, kosár . . ."

A *Neue Züricher Zeitung* tudósítója ezt írja 1950 május 14-én:

„A zágrábi Esplanade kávéházban az ember kicsorbult csészében olyan löttyöt kap, amelynek csak a színe emlékeztet kávéra. Az utcai járókelőkről lerí, hogy nehéz körülmények között élnek. Az áruhiány — ruhanemű, szappan, tű, cérna, borotvapenge és minden egyéb szükségleti cikk hiánya — Zágrábban épp oly nagy, mint bárhol másutt Jugoszláviában."

G. E. R. Gedye, aki Titóék szovjetellenes tevékenységének lelkes bámulója, ezt írta a *Tribune*-ban, amely rendszerint nagy hangon dicsőíti a Tito-rendszert, 1950 június 9-én:

„. . . Fantasztikus árakat fizetnek egészen egyszerű árucikkekért, mint például borotvapengéért vagy zsebfésűért. Magam láttam, amint egy jugoszláv ember 350 dinárért adott el egy használt fésűt."

Fitzroy MacLean dandárparancsnok, parlamenti képviselő, aki igen helyesli Tito „liberális leninizmusát" és Titót, akinek

érvényesülése érdekében annyit tett, hasznos szovjetellenes eszköznek tekinti, 1950 szeptemberében tett jugoszláviai útjáról beszámolva kénytelen volt beismerni, hogy

„szörnyű hiány van fogyasztási cikkekben.

Pénzért nagyon nehéz bármit is vásárolni. Ennek következtében az iparban igen sok a hiányzás és a parasztok körében, akiket a kormány beavatkozása már amúgyis elégedetlenné tett, egyre növekszik az az irányzat, hogy csak annyi élelmiszert termeljenek, amennyire maguknak szükségük van"[6].

Ian MacKay a *News Chronicle*-nek küldött belgrádi jelentésében 1950 szeptember elején megállapította, hogy

„... a (vaj és cukor) jegyekre több hete nem adtak semmit. A szabadpiaci árak csak csillagászati számokkal mérhetők"[7].

Denis Martin 1950 végén tett jugoszláviai utazásáról beszámolt a *Daily Herald*-ban, amely az utóbbi két esztendő során felülmúlta önmagát Tito-barát állásfoglalásában. A belgrádi helyzetről így ír:

„Emberi madárijesztők kavargó forgatagában találtam magamat. Az embereket a kétségbeejtő ruha-, kabát-, harisnya-, cipő- és kalaphiány egészen kivetkőztette formájukból. A nyomorúságos étkezés állandóan eszükbe juttatja, hogy mit hoz majd a tél. A legfontosabb élelmiszerjegyekre hetek óta nem kapták meg a teljes adagot...

A jugoszlávok egyre inkább az úgynevezett «szabad piacra» kényszerülnek. Ott az egyre emelkedő árak és a primitív cserekereskedelem azt mutatják, hogy szó sincs normális viszonyokról... Hiányoznak a mindennapi élet legelemibb szükségletei. A munkásnak egyhavi fizetésébe kerül, ha egy pár cipőt akar vásárolni. Nem kapni jó szappant... Gondterhelt arcú asszonyok naphosszat keresnek tűt, cérnát, tömőfonalat és gombokat...

A közerkölcs nem jó és a közegészségügy aggodalomra ad okot. Ezeket az embereket — mondotta egy agyonhajszolt és fáradt orvos — gümőkór pusztítja. A szappan és melegvíz hiánya miatt a rüh-esetek száma rekordmagasságot ért el. Ugyanezen okból növekszik a népbetegségek száma is"[8].

---

[6] Sunday Times. 1950 szeptember 17.
[7] News Chronicle. 1950 szeptember 18.
[8] Daily Herald. 1950 november 28.

A *U. S. News and World Report* című szélsőjobboldali amerikai lap, amely mindezideig igen kedvező nyilvánosságot biztosított a titóistáknak, leírja, hogyan adja el Tito Jugoszlávia népét és „zálogosítja el" az ország javait az Egyesült Államok kapitalistáinak:

„Nem kétséges, hogy Tito szorult helyzetben van és rendkívül nagy szüksége van külső segítségre. Ha nem érkezik külföldről élelmiszer, Jugoszlávia egyes részeiben éhínség törhet ki... Tito már Jugoszlávia jövőbeni exportszállítmányát zálogosítja el, hogy kifizethesse a multban kapott importárut... Még a nehézipari termékek is gyakran gyenge minőségűek. Félkész épületek bizonyítják, hogy rossz a tervezés. A munkaerővándorlás igen nagyméretű. A trepcsai nagy ólombányákban például (ezeket is elzálogosították az Egyesült Államoknak — *J. K.)* 11 000 felvett munkás közül néhány hónap alatt 10 500 eltávozott"[9].

Ezek a Zilliacus által „újfajta kommunizmusnak" nevezett rendszer „eredményei". Ez a gyümölcse a titóista politikának, amely megszakította a barátságot és a kölcsönös együttműködést a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal. Ez a gyümölcse az Egyesült Államok és a többi nyugati imperialista állam „jóakaratú és nagylelkű segítségének". A rögzített bérek, a ki nem osztott fejadagok, a közszükségleti cikkek árának fantasztikus emelkedése, a legelemibb fogyasztási cikkek hihetetlen hiánya, a betegségek terjedése a szerencsétlen jugoszláv népet a háború végét követő nagy remények magasságából a nyomor mélységeibe taszították.

Hasonló jelentéseket idézhetnénk vég nélkül, akár a Nyugat Tito-barát sajtójából, akár olyanokat, melyeket maga a jugoszláv nép juttat ki Jugoszláviából. Ezek a jelentések egymást támasztják alá. Néhány nyugati „vendéget", akik közül egyeseket megvásároltak, másokat félrevezettek, a titóista hivatalos személyiségek elvisznek a legjobb szállókba, ott itatják, etetik és ünneplik őket, személyesen elvezetik őket néhány jól előkészített „mintaintézménybe". Ezek titóista propagandistákként térnek haza, éppúgy, mint ahogy a hitleri Németország „vendégei" is azt erősítgették visszatértükkor, hogy Hitler békét akar, hogy a német nép jómódban él és

---

[9] U. S. News and World Report. 1950 november 24.

a koncentrációs táborok és a zsidóüldözés „a Komintern kitalálása".

A Titóék uralma alatt sinylődő jugoszláv tömegek helyzete egyre inkább a nyugati imperializmus tipikus félgyarmatának képét mutatja.

A jugoszláv nép elnyomása

És a jugoszláv dolgozó nép — éppúgy, mint minden gyarmati vagy félgyarmati ország lakossága — nem csupán gazdasági, hanem politikai elnyomás alatt is szenved. A kommunista párt vezetőségi tagjainak és a nemzeti felszabadító harc vezetőinek letartóztatása már a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája határozatának közzététele előtt megkezdődött, amikor 1948 áprilisában letartóztatták Hebrangot, a Jugoszláv Kommunista Párt Központi Bizottságának tagját.

Amint a Tájékoztató Iroda határozatát nyilvánosságra hozták, és a világ legnagyobb és legtapasztaltabb kommunista pártjainak bírálatát többé nem lehetett titokban tartani a jugoszláv párt tagjai előtt, a titóisták hozzáfogtak a nagyarányú letartóztatásokhoz és üldözéshez. Kizárták a pártból, letartóztatták, börtönbe vetették vagy koncentrációs táborba zárták mindazokat, akik azt kívánták, hogy továbbra is tartsák fenn a barátságot a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal, vagy akik bármilyen formában nyiltan bírálták a titóisták árulását.

Noviszádon például körülbelül 80 kommunistát zártak ki a pártból a határozat közzétételét követő néhány nap alatt. A kladovói pártbizottság 17 tagja közül mindössze kettő támogatta Titót (az egyik a helyi titkosrendőrség főnöke volt). A bosznia-hercegovinai területi bizottság 25 vezető propagandistája közül mindössze egy támogatta Titót. A szarajevói városi pártbizottság 40 tagja közül 39 a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának bírálata mellett foglalt állást. A válasz tömeges kizárás és letartóztatás volt. Az 1948 júliusában tartott V. pártkongresszust a letartóztatások, sőt gyilkosságok egész hulláma előzte meg és követte. Szarajevóban, Rijekán, Zajecsárban, Negotinban, Bijelo Poljén, Crkvenicán, Pólában, Pristinában és országszerte, a városokban és falvakban kizárták a pártbizottságok számos tagját. A szövetségi

kormány és az egyes államok kormányainak több mint 20 miniszterét tartóztatták le.

1949-ben és 1950-ben a nép ellen indított támadás még nyiltabbá vált. A háborús bűnösöket és az egykori együttműködőket kiengedték a börtönökből, helyükre kommunista funkcionáriusokat és partizánvezéreket zártak. Minthogy azonban a régi börtönökben nem volt elég hely, nagy mértékben kibővítették a börtönöket és régi fasiszta módra koncentrációs táborokat létesítettek. Kommunisták gyakran ugyanabba a börtönbe kerültek vissza, amelyet a két háború közti diktatúra idejéből már ismertek.

A letartóztatottak között ott volt a nemzeti felszabadító hadsereg több igen kiváló vezetője. Arszo Jovanovics tábornokot meggyilkolták. Arszo Jovanovics volt 1941-ben az első partizánosztagok egyik fő szervezője, 1941 júliusától a háború végéig pedig a felszabadító haderők vezérkari főnöke. A vezető brit és amerikai összekötőtisztek sohasem szerették, mert szilárdan védelmezte a jugoszláv nép érdekeit. A háború végén Kocsa Popovics, a nyugati diplomáciai missziók és nagykövetségek kedvelt embere, került a helyére. Jovanovics tábornok, a jugoszláv katonai akadémia vezetője, 1948 júliusában a Tájékoztató Iroda Titóék ellen elhangzott bírálata mellett foglalt állást, ezért augusztusban meggyilkolták.

Szlavko Rodics tábornokot, a legfiatalabb partizántábornokot, börtönben ölték meg. A hadsereg legmagasabbrangú tisztjei közül letartóztatták Branko Petricsevics tábornokot, Krdjics tábornokot, Száva Sztanojevics ezredest, a nemzeti hőst, Vlado Dapcsevics ezredest és Moma Djurics vezérőrnagyot. Utóbbi szervezte meg a macvai felkelést és Tito gárdazászlóaljának parancsnoka volt. A *Narodna Armija*, a hadsereg lapja szerkesztőségének öt tagját is „eltávolították". Pero Popivoda, a jugoszláv légihaderő vezérőrnagya, kénytelen volt külföldre menekülni, hogy elkerülje a letartóztatást. Őrnagy fivérét, aki 1941-től, a harc első napjaitól kezdve partizán volt, megfosztották rangjától, letartóztatták és megkínozták, amikor testvére menekülése kiderült. Popivoda tábornok anyját, aki családjának hat tagját adta a partizánhadseregnek, kitiltották Belgrádból. Ez csak néhány példa a sokezer tiszt és katona esete közül, akiket a felszabadító harc során tanusított ragyogó magatartásuk ellenére hasonló sors ért.

Ugyanilyen elnyomás — letartóztatás, kínzás és gyakran gyilkolás — kezdődött a dolgozó nép minden rétege ellen is. A legnagyobb államellenes bűncselekménynek számított, ha valaki „kominformista" volt, azaz ha a Szovjetunió és a népi demokráciák iránti barátság, a szocialista elvekhez való hűség mellett foglalt állást. Azok között, akik a legtöbbet szenvedtek, ott voltak a fiatalok és a diákok. Ezrével zárták ki a diákokat az egyetemekről, százával tartóztatták le őket. Először a belgrádi egyetemen tört ki az ellenállás Titóék ellen. Ennek az egyetemnek nagy hagyományai vannak a fasizmus és a diktatúra ellen vívott harc terén, és erről az egyetemről még a diktatúra idején is erős marxista befolyás indult ki. Éppen ezért a belgrádi egyetem diákjai szenvedték el a legsúlyosabb csapásokat.

A vezető jugoszláv baloldali értelmiségiek közül is sokat letartóztattak, köztük a belgrádi egyetem több kiváló professzorát és Radován Zogovicsot, a kiváló partizánköltőt.

Az elnyomás az idegen állampolgárokat is sujtja. Számos szovjet állampolgárt, aki hosszú évek óta élt Jugoszláviában, koholt vádak alapján letartóztattak. Kétezer macedón és bolgár állampolgártól, aki Bulgáriába akart menni, megtagadták a kiutazási engedélyt. Azokat a külföldi ujságírókat, akik a titóellenes ellenzékről írtak, kiutasították az országból, ugyanakkor Nagybritannia és Amerika legvadabb kommunistagyűlölő és vörösfaló sajtójának képviselői előtt kitárták a kapukat.

A *Times* belgrádi tudósítója így foglalta össze megfigyeléseit:

„Embereket indokolás nélkül letartóztathatnak és hónapokig tárgyalás nélkül börtönben tarthatnak a belügyminiszter egyszerű parancsára . . .

A kormány számos embert letartóztatott, hogy a kommunista párton belül kiirtsa a kominformista ellenzéket és kierőszakolja a parasztoktól a kötelező beszolgáltatást . . . A legtöbb megfigyelő százezer és kétszázezer közöttire becsüli a börtönbe zártak számát. Bizonyos, hogy a börtönöket a nagy munkaerő- és építőanyaghiány ellenére állandóan bővítik. Nem lehet megállapítani, hogy a foglyok közül hánynak az ügye került bírósági tárgyalásra."

Becslés szerint 1951 közepén 200 000 hazafi sínylődött

Titóék börtöneiben; köztük 15 000 tiszt és többezer tisztes. Csupán 1950-ben körülbelül 9 500 szakszervezeti funkcionáriust tartóztattak le.

A börtönökben és a koncentrációs táborokban éheztetik, ütlegelik és a legraffináltabb Gestapo-módszerekkel kínozzák a foglyokat.

Ahhoz, hogy a titóista klikk végre tudja hajtani ezeket a népellenes elnyomó intézkedéseket, az államhatalom kulcsszerveit át kellett alakítania elnyomó szervekké a néptömegek ellen, akik Jugoszláviában a szocializmust akarják építeni. E téren Tito egyik első célkitűzése az volt, hogy „megbízható", azaz szocialistaellenes, munkásosztályellenes hadsereget és titkosrendőrséget teremtsen.

A titóista csoport, amely titokban működött a Jugoszláv Kommunista Párton belül és a felszabadító haderők soraiban, már az első partizánosztagok 1941-ben történt megalakulásától kezdve összeesküvést szőtt, hogy saját embereit helyezze a fegyveres erők kulcspozícióiba. Tito fő emberei, mint Peko Dapcsevics, Kocsa Popovics, Ivan Gosnyak, vezető pozíciókba jutottak. A reakciós nagyszerb (szerb soviniszta) beállítottságáról közismert régi jugoszláv királyi hadsereg számos tisztjét felvették a partizánhadseregbe, meghagyták eredeti rangjukat és hamarosan igen fontos beosztásba helyezték őket. Hasonlóképpen kezelték azokat a tiszteket, akik a különféle quisling-alakulatokból — az usztasák (horvát terroristák), a domobranecek (a „független", azaz a fasiszta megszállók irányítása alatt álló horvát bábállam hadserege), a szlovén „fehérgárdisták" — és Mihajlovics hívei közül mentek át. Ilyen volt például Krisanics ezredes, aki Pavelics egyik egységének parancsnoka volt, de a partizánok foglyulejtették és Tito vezérőrnaggyá léptette elő. Vagy Szulejman Filipovics, aki a horvát bábhadsereg alezredese volt, ma pedig magasrangú kiképzőtiszt.

A jugoszláv hadsereg, amelynek legfőbb parancsnoka Tito, és amelynek kulcspozícióiban Tito fő cinkosai — Ivan Gosnyak, Kocsa Popovics (egy belgrádi milliomos fia), Peko Dapcsevics, Otmar Kreacsics — ülnek, melynek parancsnokai egykori csetnikek, usztasák és a régi királyi hadsereg reakciós tisztjei — leplezetlenül szolgálja a reakciót. A légierők parancsnoka Ulepsics altábornagy, aki a régi királyi hadsereg

tisztje volt. Joszip Cserni, a jugoszláv királyi haditengerészet tisztje, ma altengernagy Tito flottájában. Jovanovics vezérőrnagy, aki ugyancsak a jugoszláv királyi hadsereg tisztje volt, csetnik és nagyszerb soviniszta, ma Tito tüzérségének parancsnoka. Aposztolszki, aki ugyancsak a régi királyi hadsereg tagja volt, ma altábornagy, a szarajevói katonai kerület parancsnoka. Döntő jelentőségű pozíciót tölt be Radoszlav Djurics ezredes, Mihajlovics egyik fő embere Szerbiában, aki hírhedt volt arról, hogy üldözte a szerb lakosságot.

Alighogy 1948 júniusában megjelent a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata, dühödt „tisztogatás" kezdődött a jugoszláv hadseregben, mely mind a mai napig tart. A katonák tömegei a népből jöttek és barátságot akartak a Szovjetunióval. Sokan közülük hősiesen küzdöttek, hogy legyőzzék a fasiszta megszállókat és a győzelem után felépítsék az új népi Jugoszláviát. Bennük Titóék nem bízhattak. Így tehát, mialatt Kelet-Európában valamennyi népi demokráciában új néphadsereget szerveznek, új tisztkádereket nevelnek a népből, a munkásokból és kisparasztokból tábornokok és a légierők marsalljai lesznek — addig Tito Jugoszláviájában a hadsereg vezető tisztségeit Tito saját fő cinkosaival és a régi rendszer tisztjeivel tölti be.

Ezért beszél az amerikai jobboldali sajtó Tito hadseregéről, akárcsak Franco haderőiről és a nácikról úgy, mint a nyugati imperialista tömb szerves részéről. Ezért jelenthette ki a fő reakciós James F. Byrnes volt amerikai külügyminiszter 1951 januárjában, midőn Dél-Karolina állam kormányzói esküjét letette:

„Az elmult szeptember vége óta vitatjuk Franciaországgal és Nagybritanniával a Nyugat-Németországban toborzott katonai erők korlátozásának kérdését. Ezt az időt arra kellett volna felhasználni, hogy Nyugat-Németországot hadsereg felállítására ösztönözzük... Nem elégedhetünk meg azzal, hogy Spanyolországba egy nagykövetet küldünk. Oda katonai felszerelést is kell küldenünk, mégpedig amilyen gyorsan csak lehet. Tito barátságát kell keresnünk és katonai felszerelést szállítani Jugoszláviába. Tito katonákat képzett ki..."[10]

Ezért küldött Truman elnök 1950 utolsó heteiben nagy-

---

[10] U. S News and World Report. 1951 január 26.

sietve 12 millió dollár értékű élelmiszert Tito hadseregének. A nácikat, Franco haderőit és Tito hadseregét „megbízható szövetségesnek" tekintik az amerikai imperialisták.

A titóisták számára az is rendkívül fontos volt, hogy a titkosrendőrséget, a polgári és katonai biztonsági szerveket is „megbízható" népellenes fegyverré változtassák.

A Rajk-, Kosztov- és Kocsi Dzodze-per bebizonyította, hogy a titóisták 1941-től kezdve idegen ügynökokkel, a régi rendszer rendőrségének és titkosrendőrségének tagjaival, a Rankovics-klikk megbízható embereivel töltötték be a biztonsági szervek vezető pozícióit. Ezekből a forrásokból kerültek ki elejétől fogva az OZNA (az úgynevezett népvédelmi osztály) vezető káderei. A munkásosztály e „megbízható" ellenségei intézték el a háború alatt minden skrupulus nélkül több kommunista funkcionárius — mint Ivan (Lolo) Ribar, az Ifjú Kommunisták Szövetsége vezetője, Milutinovics tábornok és Petar Drapsin tábornok — eltávolítását, illetőleg meggyilkolását.

1948-ban a titóisták már a Tájékoztató Iroda határozatának közzététele előtt egy lépéssel továbbmentek a biztonsági szervek „megtisztítása" terén. Az OZNA helyére az UDB (Államvédelmi Igazgatóság) került. Ez magába foglalja a rendőrséget, a határőrséget és a titkosrendőrség valamennyi válfaját.

Veszelin Popovics, az UDB egykori ezredese, aki elmenekült a titóistáktól, mert undorodott attól a szereptől, melyet a parancs szerint vállalnia kellett, elmondja, hogy 1948 áprilisában értekezletre hívták össze Jugoszlávia valamennyi UDB-megbízottját. Rankovics elnökletével megtárgyalták, milyen akciókat indítanak az igazi kommunisták ellen. Elhatározták, hogy fokozzák külföldi tevékenységüket és „a kominformisták eltávolítására" különleges szervet létesítenek. Ezt az értekezletet követően az UDB-n belül újabb tisztogatást hajtottak végre, mert sokan voltak olyanok, akiket azelőtt ugyan „megbízhatónak" tekintettek, de már nem lehetett arra számítani, hogy a népi demokráciákban végrehajtják a nyiltan szovjetellenes, haladásellenes szabotázsprogramot és az igazi baloldal fizikai megsemmisítését, amelyet Rankovics és Tito félreérthetetlenül kijelölt számukra.

Az UDB — miután ennek megfelelően megtisztították minden haladó elemtől — a jugoszláv államgépezet minden

egyes részében a Gestapo szerepéhez hasonlóan uralmi helyzethez jutott. UDB-tisztek uralkodnak a „párt"-szervezeteken, a helyi tanácsokon, a tömeg- és az úgynevezett „népi" szervezeteken.

Maga Rankovics főtitkára a „Népi Felszabadító Harc Frontharcosai Szövetségé"-nek. Ugyanebben a szervezetben Szerbia, Horvátország, Szlovénia és Macedónia rendőrminiszterei vezető tisztséget töltenek be. Az UDB-tisztek vezető tisztséget töltenek be a kulturális és nevelésügyi szervezetekben, és UDB-tisztviselők foglalják el a gazdasági élet számos kulcspozícióját.

Micsunovics altábornagy, azelőtt Rankovics helyettese, a kohászat vezérigazgatója lett. Maksz altábornagy, aki azelőtt az UDB hírszerző osztályának főnöke volt, tengeri közlekedésügyi miniszter lett. Jovan Bozsovics ezredest, aki egykor Bulgáriában végzett szervező munkát és az UDB személyzeti osztályának főnöke volt, a polgári légiforgalom vezetésével bízták meg.

A titóisták tehát a második világháború után Jugoszlávia államgépezetét azok ellen a célok ellen fordítják, amelyekért a dolgozók súlyos áldozatokat hoztak és életüket áldozták a nemzeti felszabadító harcban. Az államnak a dolgozó nép érdekében kellett volna működnie a régi uralkodó osztály és a külföldi reakció ellen. Titóék olyan gépezetté alakították, amely Jugoszlávia dolgozó népének érdekei ellen irányul, a külföldi reakció érdekeit és az országban a kapitalizmus visszaállítását szolgálja.

A népi demokrácia puszta formáit fenntartották, hogy otthon és külföldön egyaránt megtévesszék a haladó gondolkodású embereket, ugyanakkor azonban Tito Jugoszláviájának állama *tartalma* szerint a munkások, a dolgozóparasztság és a haladó értelmiség nyilt elnyomására irányul. A hadsereg és a biztonsági szervek, amelyeket a nép segített a fasiszta megszállók oldalán álló gyilkosok és hazai quislingek ellen irányuló fegyverré kovácsolni, a belső árulás következtében a Szovjetunió és a népi demokráciák elleni támadás, az igazi kommunisták által vezetett dolgozó tömegek elleni támadás szerveivé lettek.

A titóisták a Jugoszláv Kommunista Pártban és az államapparátusban végrehajtott titkos puccs segítségével megkapa-

rintották a hatalmat. Jugoszlávia urai egy ideig a nyilvánosság előtt kénytelenek voltak a nép által megkövetelt politikát és gazdaságpolitikát végrehajtani. Rajk vallomása során elmondotta, amit ezzel kapcsolatban Rankovics kifejtett előtte:

„Először is tisztában kell lennem azzal, hogy sem Tito, sem a jugoszláv kormány többi tagja, a felszabadulás után sem akarták a népi demokratikus rendszert és azon keresztül Jugoszláviában a szocializmus építését. Hogyha ők... mégis kénytelenek voltak... forradalmi intézkedéseket hozni... ez nem onnan van, hogy ők komolyan akarták ezt a programot megvalósítani, hanem a jugoszláv dolgozó néptömegek nyomása alatt kényszerültek ezt megtenni"[11].

És a titóisták, miután hatalomra jutottak, fasiszta típusú elnyomó állammá tették Jugoszláviát. Ahol lehetséges volt, fenntartották a régebbi külső szervezeti formát, hogy jobban eltitkolhassák *valódi* céljaikat és megtévesszék az embereket.

A titóisták azonban, akik a kapitalizmus visszaállítását vették tervbe, nem változtathatták Jugoszláviát egyszerűen burzsoá *demokráciává*. A jugoszláv népnek erős forradalmi hagyományai voltak, komoly tapasztalatokat szerzett a nemzeti felszabadító harcban. Ha akárcsak minimális demokratikus lehetőségeket adtak volna neki, a jugoszláv nép ezeket felhasználta volna arra, hogy kihajítsa az árulókat, eltávolítsa a titóistákat. Titóéknak tehát, hogy visszafordíthassák a történelem kerekét, hogy a népet a kezdeti népi demokráciából *visszajuttathassák* a kapitalizmusba, diktatórikus, fasiszta típusú, erős elnyomó államgépezetre volt szükségük. Tito elődje, Trockij, már korábban látta ezt. Ilyen rendszert szeretett volna Trockij reáerőszakolni a szovjet népre, ha titkos ellenforradalmi puccs segítségével hatalomra juthat. A szovjetellenes trockista központ perének tárgyalásán Radek Trockij 1935 decemberi leveléről beszélve, amelynek létezését Pjatakov és Szerebrjakov is megerősítette, vallomásában kifejtette:

„A politika területén ez a levél új hangot ütött meg azzal, ahogyan a hatalom kérdését felvetette. Trockij azt írta levelében: szó sem lehet a demokrácia semmiféle fajtájáról. A munkásosztály 18 esztendőn keresztül forradalomban élt és ezért természetesen nagy az étvágya. És ezt a munkásosztályt

---

[11] Rajk László és társai a népbíróság előtt. 53. old.

kell visszaküldeni részben megántulajdonban levő üzemekbe, részben pedig állami üzemekbe, amelyeknek a legnehezebb feltételek között kell majd versenyezniök az idegen tőkével. Ez azt jelenti, hogy a munkásosztály életszínvonala jóval alacsonyabb lesz, mint a mostani. A falun is kiújul majd a szegény- és középparasztok harca a kulákok ellen. És akkor majd, a hatalom megtartása érdekében, erőskezű kormányra lesz szükségünk, tekintet nélkül arra, hogy *milyen formát használunk majd fel leplezésére*"[12]. (Kiemelés tőlem — *J. K.)*

Ezt a tervet, mely annakidején Trockijnak nem sikerült, igyekszik ma Tito Jugoszláviájában végrehajtani. Tito bonapartista típusú államcsínyt követett el. Az államcsínynek erről a típusáról írta Sztálin 1927-ben:

„A bonapartizmus kísérlet arra, hogy erőszakkal rákényszerítsék a többségre a kisebbség akaratát. A bonapartizmus azt jelenti, hogy a pártban vagy az országban a kisebbség a többség ellen erőszakkal magához ragadja a hatalmat"[13].

A hatalmat a párton belül működő leplezett titóista csoport titokban végrehajtott államcsínnyel szerezte meg. A titóisták azonban, hogy fenntartsák hatalmukat, és hogy „erőszakkal rákényszerítsék a többségre a kisebbség akaratát", azon dolgoznak, hogy Jugoszláviában visszaállítsák a kapitalizmust. Jóllehet ez nem olyan cselekedet, mely máról holnapra végrehajtható, és bár a titóisták minden elképzelhető fogással megpróbálják álcázni a kapitalizmus visszaállításának általuk megindított folyamatát, a titóizmus kibontakozó osztályalapja napról-napra világosabban feltárul.

Falun — mint láttuk — a kulákokra támaszkodnak, akik kizsákmányolják a dolgozó parasztság tömegeit és nyomorba taszítják őket. Ma 72 000 kulákgazdaság két és félszer annyi föld felett rendelkezik, mint 629 000 kisparaszti gazdaság.

A jugoszláv ipar államosított szektora nem a dolgozó nép érdekében működik. Az államosítás, amint azt az angol példa is mutatja, magábanvéve még nem jelent szocializmust, még akkor sem, ha a hatalmon levő kormány ezt így igyekszik feltüntetni. Hogy az ipar állami ellenőrzése szocialista jellegű-e vagy sem, az végső soron az ipart ellenőrző állam jellegétől

---

[12] A szovjetellenes trockista központ perének jegyzőkönyve. 114. old.
[13] *Sztálin* Művei. 10. köt. 164. old. (oroszul).

függ. A jugoszláv államot pedig a titóisták olyan reakciós gépezetté változtatták, amelyet egy kaszt irányít és amely azon dolgozik, hogy az országot idegen, főként amerikai imperialista uralom alá juttassa és visszaállítsa a kapitalizmust. Jugoszlávia államosított ipara lényegében a nép kizsákmányolásának eszközévé vált a nyugati kapitalizmus érdekében. Ugyanúgy, ahogyan a kulákok Tito álszövetkezeteinek leple alatt kizsákmányolják a dolgozó parasztokat, úgy a titóista államosított ipar is kaszturalmat és idegen imperialista kizsákmányolást takar.

A titóisták legújabb demagóg intézkedése — az úgynevezett decentralizálás — valójában részleges visszatérés az ipari kapitalista magántulajdonhoz. Maga Tito jelentette ki 1950 decemberében, hogy sok iparvállalatot „denacionalizálnak" és visszaadják korábbi tulajdonosának. Nagyon jellemző, hogy az állami mezőgazdasági gépállomások egész sorozatát felosztatják és a gépeket átadják az álszövetkezeteknek, azaz a kulákoknak. Bizonyos iparvállalatok vezetését úgynevezett „munkaközösségek" kezébe adják. A végső ellenőrzés azonban a titóista állam kezében marad. Ez az eljárás nagy mértékben megegyezik azzal, amelyet Mussolini fasiszta „munkakorporációiban" alkalmaztak.

A sokat dicsőített „decentralizálás", vagyis a gazdasági életet azelőtt államilag irányító minisztériumok és központi állami szervek (öt gazdasági minisztérium és a központi tervbizottság) megszüntetése jellegzetesen demagóg módon egyszerűen azt leplezi, hogy a jugoszláv gazdasági élet ellenőrzését az idegen imperializmus kezébe adják. Ezt nevezik a titóista „teoretikusok" „az állam elhalásának".

A Tito-féle állam osztályalapja falun a kulákság, a városban pedig az újjáéledő tőkésosztály. A kereskedelem már majdnem teljes egészében újból átment a magánkereskedők kezébe. A külkereskedelem állami monopóliumát eltörölték, és a külföldi cégekkel folytatott kereskedelem előmozdítása céljából kedvezményeket nyujtanak különböző szervezeteknek, vállalatoknak és egyéneknek. Ezidőszerint több mint száz export-import cég és kilenc export-ügynökség működik.

A nyugati imperialisták nyiltan dicsekszenek vele, hogy „meggyőzésük" eredményeképpen Titóék visszatértek a kapitalizmushoz. Az amerikai nagytőke lapja, a *U. S. News and*

World Report, 1951 augusztus 3-i számában megjelent egyik cikk címe: „Tito úgy találja, hogy a kommunizmus nem kifizetődő — csőd előtt álló országa Nyugat felé fordul." A cikk dicsekedve említi, hogy összefüggés van a nyugati segítség és a szocializmusról való lemondás között:

„...Most, hogy Tito egyre jobban Nyugat felé fordul segítségért, kezdenek letérni a szigorú tervezés és ellenőrzés útjáról. Az üzletkötés kommunista módszere helyett visszaállítják a szabad üzleti életet. Hogy egy egyszerű példát említsünk: azok, akiknek az volt a feladatuk, hogy az iparcikkeket az egyes üzletek között szétosszák, mostanáig meghatározott fizetést kaptak. A jövőben jutalékot fognak kapni az eladott áru után... Bevonják a bankárokat, hogy rendet teremtsenek az ipari könyvelésben... Az üzleti életben és termelésben jártas szakembereket a pártvezetők fölé fogják helyezni... Korlátozni fogják a nyersanyagok központi elosztását. Az egyes vállalatoknak meg fogják engedni, hogy a tiszta nyereség 70 százalékát megtartsák és beruházásokra fordítsák. Így akarják előmozdítani a termelés megjavítását és a szabadversenyt. Most foglalkoznak azzal, hogy a bérezést inkább az Egyesült Államok, mint a Szovjetunió mintája alapján átalakítsák... A bírálók véleménye szerint legfőbb ideje, mert az ország a tönk szélén áll."

Az amerikai monopoltőkések üzleti lapja, mely a labourista Anglia „szocialista" fejlődését rendszerint ócsárolja, nagy megelégedéssel veszi tudomásul, hogy Jugoszláviában bevezetik a „szabad üzleti életet", a profitot, a szabadversenyt és az „amerikai mintára történő bérezést".

Londonban az *Economist* (1951 szeptember 1.) osztja amerikai kollégái lelkesedését. „Egy szenzációs belgrádi nyilatkozatról" ír, „mely új belső reformok előhírnöke". Közli, hogy ezek a reformok legkésőbb 1952 január 1-ig életbe fognak lépni és „sokkal közelebbről fogják érinteni a jugoszláv gazdaság alapját, mint bármely megelőző, az adminisztratív decentralizációra és a politikai kiváltság megszüntetésére irányuló lépés". Az *Economist* közli, hogy a javaslatokat a következő figyelemreméltó cím alatt hozták nyilvánosságra: „Előkészületek a gazdasági tervezés és pénzügy új rendszerének bevezetésére."

Melyek voltak ezek a reformok, amelyek, mint az *Eco-*

nomist írja, joggal keltik fel a Nyugat tiszteletteljes figyelmét? Először, a „szövetségi kormány... azt javasolja, hogy a részletekre kiterjedő tervezést bízzák az egyes köztársaságokra, ezek a köztársaságok pedig bízzák a tervezést a helyi hatóságokra és az egyes «gazdasági vállalatokra»". Másodszor, „a vállalatok maguk megtarthatják a tiszta nyereséget". Harmadszor, „a munkások prémium formájában részesednek az így felszabadult nyereségben, *de hogyha a vállalat nem hoz annyit, hogy fedezze a béralapot, a munkásoknak be kell érniök kevesebbel*". Negyedszer, (micsoda „új", micsoda „forradalmi" gondolat, milyen újszerű „továbbfejlesztése a marxizmusnak"!) „az árakat a piac, vagyis a kereslet és kínálat kell, hogy meghatározza".

Ezek a javaslatok örömmel töltik el az *Economist*-ot. „A Nyugat csak üdvözölheti e javaslatokat", jelenti ki elragadtatva. A *Daily Mail* levelezője, Alexander Clifford, még nagyobb lelkesedéssel fogadja Tito új gazdasági reformját. „Ha sikerül — írja (1951 augusztus 31.) —, Jugoszláviában a végén sokkal kisebb mérvű lesz az államosítás, mint Angliában." Elégedetten veszi sorra Tito beigért gazdasági intézkedéseit: „az áruk ára... melyeket a piac, vagyis a kereslet és kínálat határoz meg" — „a munkabérek és fizetések..., melyeket a vállalat jövedelme vagy nyeresége alapján állapítanak meg" — gazdasági vállalatok, melyek „önállóan döntik el, hogy mit termeljenek és milyen mennyiségben".

Azzal fejezi be — mégpedig igen helyesen —, hogy „mindebben nemigen érvényesül a klasszikus marxizmus".

Az Egyesült Államok és Anglia nagytőkéseinek lapjai örömmel üdvözlik a Tito-féle „újfajta kommunizmust", melyet a *Daily Mail* tudósítója „liberális kommunizmusnak" nevez. Valójában nem más ez, mint a jólismert kapitalizmus.

Az egész országot a külföldi, főként az amerikai imperializmus uralma alá juttatják.

A titóisták uralma alatt Jugoszlávia visszatért a kapitalizmushoz, de nem a kapitalista demokráciához. Jugoszlávia ma félgyarmati ország, amelyet egy reakciós kaszt kormányoz. Ez a kaszt irányítja a külföldi imperializmus valamint a hazai kulákság és az újjáéledő kapitalisták érdekében ezt a fasiszta típusú rendőrállamot.

Különösen érdekes az ausztriai Karintiából való Andrej

Haderlapnak 1950 decemberében Tito Jugoszláviájáról írt beszámolója. Haderlap a Szabadságfront (a szlovén kisebbség szervezete) egyik funkcionáriusa volt Karintiában. A Tájékoztató Iroda határozatának 1948 közepén történt megjelenése után Tito mellett foglalt állást, ezért kizárták az Osztrák Kommunista Pártból. Ennélfogva Titóék kegyeltjévé vált. Szlovéniában tett látogatása után, amelynek ismerte a nyelvét és ahol bárhol szabadon megfordulhatott, ezt írta:

„1949-ben háromízben jártam Jugoszláviában. Látogatásaim alkalmával meggyőződhettem róla, hogy a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának bírálata helyes, Jugoszlávia rossz úton jár. Meggyőződhettem róla, hogy a jugoszláv vezetők magatartása a Szovjetunióval szemben teljesen megváltozott, hogy Jugoszláviában csupán a lakosságnak egy része, a vezető pozíciókban levők élnek kényelmesen és fényűzően, a dolgozó nép azonban éhezik.

Megcáfolhatatlan tény, hogy Jugoszláviában régi kommunistákat letartóztatnak. Tele vannak velük a börtönök és pozicióikba Tito klikkjének emberei kerülnek, vagy éppen Mihajlovics, a Fehér Gárda egykori hívei, vagy azok, akik együttműködtek a nácikkal és a Gestapóval...

Most már meggyőződtem róla, hogy Jugoszláviában olyan klikk került a vezető pozíciókba, amelynek semmi köze a kommunista ideológiához vagy a munkásosztályhoz...

A demokratikus front politikai vonala szintén megváltozott. Szlovéniai központi bizottságának egyetlen célja van: harc az Osztrák Kommunista Párt, a népi demokráciák és mindenekelőtt a Szovjetunió ellen. A Tito-klikk árulása határozottan megmutatta, hogy azok, akik elszakadnak a haladás híveinek táborától, előbb vagy utóbb elkerülhetetlenül az imperializmus és a fasizmus oldalára mennek át."

A jugoszláv nép ellenállása

A Tito-banda pusztulásba döntötte Jugoszláviát. A dolgozó népet ismét éhínség fenyegeti. Ez a gazdag ország ismét az idegen imperialistáknak és egy elenyésző számú hazai kisebbségnek ontja kincseit. Ugyanakkor a néptömegek éheznek. Ismét az a helyzet, hogy a dolgozók szenvednek és nyomorognak, hogy a rendőrség és a hadsereg letartóztatja azokat,

akik jobb életkörülményekért küzdenek és gyakran bírói tárgyalás nélkül a börtönök, a koncentrációs táborok szenvedéseire ítéli őket. Egy reakciós kormány ismét azzal próbálja magát hatalmon tartani, hogy nemzeti gyűlölködést szít, hogy a nép megosztása segítségével igyekszik uralkodni. Egy hatalmon levő reakciós klikk a népet ismét igazi külföldi barátai és szövetségesei ellen igyekszik fordítani és kiszolgáltatja igazi ellenségeinek és kizsákmányolóinak. Mindazt, amit a jugoszláv népek a két háború között tapasztaltak és elszenvedtek, azt tapasztalják és szenvedik el ma, sőt rosszabb változatban.

A nép azonban egyre nagyobb szervezettséggel és egyre nagyobb erővel áll ellen Titóéknak.

A népet először megzavarta és megbénította a Tito-csoport árulása. Az ellenállás szervezetlen jellegű volt és egyéni cselekményekben jutott kifejezésre, melyek főleg a munkásoktól indultak ki. Az egyes munkások nem léptek be az ingyenes („önkéntes") munkabrigádokba. Nem teljesítették a gyárvezetőség által kiszabott normákat és feladatokat. Az élelmiszerjegyek megvonásával, bércsökkentéssel, az ünnepnapok megrövidítésével, az ingyenes orvosi kezelés megvonásával, elbocsátással és bebörtönzéssel büntették őket.

Az egyéni ellenállásnak e szakasza után az ellenállás kollektívabb formákat öltött. A munkától való távolmaradás — mint láttuk — tömeges jellegűvé vált, különösen a bányászatban és más fontos iparágakban. A Tito-klikk azzal válaszolt, hogy megpróbálta a munkásokat hosszúlejáratú munkaszerződések kötésére kényszeríteni. Becslés szerint a munkásoknak mindössze harminc százaléka írt alá ilyen „szerződéseket", melyeket persze igen gyakran megszegtek.

A kényszermunkával büntetett munkások az akció fejlettebb formáira, a sztrájkokra és szabotázsakciókra tértek át. 1949-ben a szerbiai trepcsai bányákba küldött 11 000 munkás közül 10 500 eltávozott. A munkások, akiket súlyos büntetés és letartóztatás fenyegetett, szabotálni kezdtek. Felrobbantottak egy drótkötélpályát és aláaknáztak egy közeli vasúti alagutat. Ilymódon akadályozták meg, hogy az ércet az imperialistáknak szállítsák. Az élelmiszerjegyek visszaadásáért indított egyik sztrájk nagy arányokat öltött, és midőn a sztrájk letörésére az UDB 3 000 foglyot küldött a bányákba, a bányászok az egyik legnagyobb kapacitású dinamó szétrombolásával

válaszoltak. 1950 első felében — és ezt a *Rad,* a titóista „szakszervezetek" lapja, is elismeri — Szerbiában az oda küldött munkások 22 százaléka, Horvátországban 30 százaléka, Boszniа-Hercegovinában 28 százaléka hagyta el a kijelölt bányákat és vállalatokat.

A Titóékkal szemben kibontakozó ellenállás második szakaszában a szegény- és középparasztság kezdett összefogni a munkásokkal. A megművelt föld területe 1949-ben rendkívül erősen csökkent és 1950-ben még inkább összezsugorodott. A parasztok ellenállási mozgalmának jellege, mely eredetileg passzív volt, egyre aktívabbá és harcosabbá vált.

A falvakban kezdték szervezetten megtagadni a terményadók befizetését, s ennek során fegyveres összetűzésekre került sor a hatóságokkal. A *New York Herald Tribune* tudósítója, aki bejárta a jugoszláv falvakat, azt jelentette, hogy a dolgozó parasztság körében nagy az elégedetlenség:

„Tito marsallnak Jugoszlávia e részében (Horvátországban és Boszniában) komoly gondot okoz a paraszt lakosság. A mult hónapban egy közeli faluban 12 parasztot ítéltek halálra a helyi «kommunista» (olvasd: titóista — *J. K.*) hatóságok elleni zendülés miatt. Három másik közeli kerületben is lázadásszerű tüntetések voltak.

... A parasztok azt mondják, hogy egyedül Glina faluból 150 embert börtönöztek be májusban, és még mindig nem bocsátották őket szabadon. Azok a falvak, ahol ezek a tüntetések lefolytak, Horvátországban és Bosznia egyik szomszédos körzetében fekszenek, Zágrábtól, Jugoszlávia második legnagyobb városától délre 30—60 mérföldnyire ...

A falvakban igen elkeseredett a hangulat. A helyi kommunista bizottságok és a kommunista gazdaságpolitika miatt nagy a felháborodás"[14].

A *New York Herald Tribune* tudósítójának be kellett ismernie, hogy az ellenállás nem a kulákoktól, hanem minden esetben a szegényparasztságtól indul ki:

„Sok paraszt kétségtelenül súlyos nyomorban él. Azok közül, akikkel beszéltem, egyiknek sincs több mint két acre földje"[15].

---

[14] New York Herald Tribune. 1950 augusztus 1.
[15] Ugyanott.

1950 augusztusában Szerbiában egyre sűrűbbé váltak a paraszt-„lázadások" és a titóellenes megmozdulások. Augusztus 26-án 118 szegényparasztot tartóztattak le Szerbiában egyetlen nap alatt, mert későn, vagy egyáltalán nem tettek eleget gabonabeszolgáltatási kötelezettségüknek, 68-at pedig kényszermunkára ítéltek. Néhány nappal később 342 dolgozó parasztot tartóztattak le és ítéltek el. A dolgozó parasztok egyre fokozottabb ellenállást tanusítottak az ál-termelőszövetkezetekkel szemben. Ugyancsak augusztusban szerb parasztok felgyujtották a Borina „kollektíva" magtárát és malmát, valamint a Blagoje Neskovics „kollektíva" magtárát. 1950 júliusában 103 macedón parasztot ítéltek el, mert „indokolatlanul" elhagyták a „kollektívát".

A föld megművelését megtagadó passzív ellenállás egyre aktívabbá válik, a parasztok megtagadják az adófizetést, szabotálnak, sőt fegyveresen is ellenállnak.

A *Manchester Guardian* diplomáciai tudósítója 1951 június 14-én „Jugoszlávia átmeneti szakaszban" címmel a következőket írta a parasztoknak a Tito-rendszerrel szemben tanúsított fokozódó ellenállásáról:

„Több megfigyelő, nyugatiak és jugoszlávok egyaránt, azon a nézeten vannak, hogy a Tájékoztató Iroda iránti hűség még mindig elég erős a falusi pártfunkcionáriusok alsóbb rétegei körében... A kialakult vélemény szerint a helyi kommunista funkcionáriusok attól félnek, hogy ha Jugoszlávia a nyugati hatalmak oldalán résztvenne a háborúban, a parasztok megragadnák az alkalmat és eltennék őket láb alól."

A *New York Herald Tribune* tudósítója, Gaston Coblentz, 1951 augusztus végén és szeptember elején bejárta Jugoszláv-Macedóniát. Útjáról a következőket jelentette:

„Jugoszláv-Macedónia egyes részei megdöbbentő látványt nyujtanak. Számos szántóföldön még mindig csépeletlenül hever a búza, mivel a parasztok halogatják a gabonabeszolgáltatást... A tarlókon sorsukra hagyott gabonaasztagok hevernek, ameddig csak a szem ellát... Egyes területeken a cséplés egy egész hónappal elmaradt a szokásos időpont mögött. A parasztok azt mondják, hogy elromlottak a mezőgazdasági gépek"[16].

---

[16] New York Herald Tribune. 1951 szeptember 3.

1950-ben a nép tisztán *gazdasági* és félösztönös ellenállása a titóistákkal szemben fokozatosan *politikai* ellenállássá vált. Ez megmutatkozott abban is, hogy a márciusban megtartott szövetségi parlamenti „választások" alkalmával számos helyen a terror ellenére sokan szavaztak a rendszer ellen. Ez a terror jólismert kommunista és partizánvezérek növekvő számú letartóztatásában nyilvánult meg. 1950 szeptember első felében letartóztatták a horvát kormány három tagját, akik egyben a Horvát Kommunista Párt Központi Bizottságának is tagjai voltak: Dusan Brkicset, a horvát miniszterelnökhelyettest, Rade Zigicset, a gazdasági tanács tagját, és Opasics erdészetügyi minisztert:

„... Azzal vádolták őket... hogy felforgató szándékkal azt terjesztik a jugoszláv párt alsóbb rétegeiben: Tito és társai elherdálják a nemzet vagyonát, kirabolják a népet; bármelyik falusi kereskedő jobban irányítaná a gazdasági életet, mint a marsall, és hogy három esztendeje (a Moszkvával való szakítás óta) állandóan visszafelé haladunk"[17].

A *Times* belgrádi tudósítója jelentette 1951 május 22-én, hogy Lazar Plavsicsot, a Jugoszláv Fémmunkás Szakszervezet elnökét, kizárták szakszervezetéből és „a Kominform érdekében szőtt összeesküvés" vádja alapján letartóztatták. 1951 június végén a *New York Herald Tribune* jelentette, hogy egész sor magasállású kommunista funkcionáriust tartóztattak le „Kominform-barát tevékenység" miatt. A letartóztatottak között volt Vojislav Srzentic pénzügyminiszterhelyettes, annak fivére Nikola, az UDB őrnagya, felesége, aki a külügyminisztériumban magas tisztséget töltött be, Maxim Goranovics földművelési miniszterhelyettes és felesége Marija, aki Belgrádban egy nagy kereskedelmi vállalat igazgatója volt.

Mind Srzentic, mind pedig Goranovics régi kommunista és haladó gondolkodású családból származott. Srzentic partizán volt, fivérét a háború előtt a rendőrség egy antifasiszta diáktüntetés alkalmával megölte. Goranovics partizánvezér volt. Srzentic, aki ezelőtt a külkereskedelmi miniszter helyettese volt, akkor került át a pénzügyminisztériumba, mikor elődjét, dr. Obren Blagojevicsot a Tito-rendszerrel szemben tanúsított ellenállása miatt letartóztatták.

---

[17] A „New York Herald Tribune" belgrádi tudósítójának cikke, 1950 szeptember 13-án.

Világos, hogy a régi kommunisták körében állandóan fokozódik az ellenállás a Tito-klikkel szemben. A történelem azok előtt is leleplezi a titóisták szerepét, akiket eleinte sikerült becsapniok.

Ma, miközben a nép széles tömegeinek életszínvonala egyre jobban süllyed és a titóisták egyre nyiltabb támadásokat intéznek a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen és egyre leplezetlenebbül támadják ezeket az országokat, a nép széles tömegei az állam vezetőit illetően még megmaradt kevés illúziójukat is elvesztik. Ugyanakkor e széles, de még nem teljesen szervezett titóellenes ellenzéki mozgalmon belül egy kisebb, de szilárd illegális kommunista párt fejlődik ki, az igazi kommunista párt, amely a marxizmus-leninizmus elvein épül fel és hű a proletár internacionalizmus elveihez.

A régi Jugoszláv Kommunista Pártot, amelynek élén Tito és cinkosai állanak, teljesen megfosztották kommunista lényegétől, fasiszta pártot csinálnak belőle. A második világháború kitörése előtt a Jugoszláv Kommunista Pártnak 12 000 illegális tagja volt. Ebből 8 000-en elestek a háborúban. Közülük sokat Titóék küldtek szándékosan a halálba. Az életben maradt 4 000 közül sokan börtönben sínylődnek. A régi „pártot" Tito rendőrállamának függelékévé változtatták.

A marxizmus-leninizmushoz hű új párt a ránehezedő terror ellenére is fejlődik, izmosodik. Illegális pártcsoportok illegális titóellenes lapokat és röpcédulákat terjesztenek. Titóellenes jelszavakat írnak az utcák kövére és a falakra. Új vezetőség kovácsolódik, amely majd élére áll az áruló Titorendszerrel szembehelyezkedő széles néptömegeknek.

Jugoszlávia népei nem fognak belenyugodni abba, hogy hazájukat ismét félgyarmati országgá tegyék, azzá, ami a két háború között volt. Nem fogják tűrni, hogy háborúba taszítsák őket legjobb barátaik és leghívebb szövetségeseik, a szovjet nép és a szomszédos népi demokráciák ellen. Nem fogják türelmesen és passzívan nézni a kapitalista diktatúra visszaállítását.

A függetlenségért, az imperializmus, valamint a hazai és idegen reakció ellen vívott hősi harc hagyományaira támaszkodva felveszi a harcot a Tito-klikk ellen, elmozdítja a hatalomból, megbünteti az árulókat és ismét a népi demokrácia és szocializmus építésének útján fog haladni előre.

VII FEJEZET

A NAGY ELLENTÉT

Abban a szóáradatban és rágalomhadjáratban, mely a titóista sajtóban napvilágot lát, és amelyet minden élő nyelvre lefordítva a kapitalista sajtó világszerte örömmel és nagyban terjeszt, van egy fő rágalom, egy nagy hazugság, amely az összes többit felülmúlja. Tito és fő propagandistái, Gyilasz, Dedier és társai Hitlertől és Goebbelstől tanulták taktikájukat. Ez pedig abban áll, hogy unos-untalan egy nagy hazugságot hajtogatnak.

Ez a nagy hazugság az, hogy a Szovjetunió gyarmatosítani igyekszik a keleteurópai országokat, és igyekszik feltartóztatni gazdasági életük fejlődését. A Tito vezette „kicsiny, de hős Jugoszlávia" azonban ellenállott a „vörös imperializmus" gyarmatosító törekvésének és most a nagylelkű Nyugat gazdasági segítségét élvezi. Ugyanakkor a népi demokráciák, amelyek „szovjet uralom" alatt maradtak, nem tudnak gazdaságilag fejlődni.

Lássunk három tipikus titóista kijelentést, amelyet találomra választottunk ki sokszáz közül:

„Természetesen lehetetlen egyenlő felek között folyó gazdasági és politikai együttműködésről beszélni, ha abból az álláspontból indulunk ki, hogy a kisebb vagy kevésbbé fejlett országok gazdasági életét a nagy és fejlett országok gazdasági életének függelékévé, extraprofit forrásává kell tenni, nempedig abból az álláspontból, hogy fokozni kell minden ország gazdasági erejét és növelni jólétét."

Kardelj, Tito külügyminisztere, nem a brit és amerikai

imperializmust, hanem a Szovjetuniót támadta az ENSz Közgyűlésének 1949 októberében tartott 4. ülésszakán.

„...A szovjet vezetők nyomásukkal megakadályozták a bolgár nehézipar megteremtését és ezzel az országot egy mezőgazdasági ország színvonalán tartják, a Szovjetunió nyersanyagforrásaként... A Szovjetuniónak hasonló tervei voltak Jugoszláviával kapcsolatban is, de mi nem értettünk egyet az ilyen demokráciaellenes törekvésekkel."

Ezt Dedier, a jugoszláv tájékoztató szolgálat főnöke, Tito miniatür Goebbelse mondotta a Kosztov-per idején.

„A világ alapvető ellentmondása a szocialista országok egyenlőtlen viszonya — az, hogy a Szovjetunió parancsokat osztogat és a kis országokat politikailag és gazdaságilag alárendelt helyzetbe hozza."

Ezt a *Borba,* Tito napilapja írta 1950 június elején. A *New York Herald Tribune* pedig egyetértve e megállapítással, szintén közölte.

Ebben a fejezetben megvizsgáljuk a titóista rágalomhadjáratnak ezt a fő vonalát. Először is megnézzük, mi lett a „vörös imperializmustól hősiesen megszabadult" titóista Jugoszlávia sorsa és mi a sorsuk a keleteurópai népi demokráciáknak, amelyek „szovjet uralom" alatt maradtak.

Beszéljenek a tények és a számok!

Szovjet segítség és nyugati „nagylelkűség"

Midőn a Vörös Hadsereg és a jugoszláv nemzeti felszabadító erők 1945 elején az utolsó fasiszta csapatokat is kiűzték Jugoszlávia földjéről, az ország a négyesztendős tengelymegszállás és pusztítás után szörnyű gazdasági helyzetben volt. 1944—45 telén a dalmát partvidéken éhínség pusztított. A közlekedési vonalak elpusztultak és megrongálódtak, a hidakat felrobbantották, az utakat aláaknázták. Midőn a nyugati katonai és polgári hatóságoktól élelmiszert kértek az éhező vidékek számára, a hatóságok súlyos feltételeket szabtak, és mialatt folyt az alkudozás, az élelmiszerrel megrakott hajók pedig a keletolaszországi kikötőkben várakoztak, a férfiak, asszonyok és gyermekek éheztek. A háború után ez volt a „nagylelkű" nyugati segítség első példája. Az élelmiszer meg-

romlott, az emberek éhenhaltak, jóllehet nem volt messze az Adriai-tenger túlsó partja.

Bár a háború magában a Szovjetunióban is nagy pusztítást vitt véghez és a háborús terhek oroszlánrészét a Szovjet Hadsereg és a szovjet nép viselte, mégis a Szovjetunió küldötte az első segítséget a jugoszláv népnek. A Szovjetunió volt az első, amely sürgősen élelmiszerszállítmányokat küldött az éhező jugoszláv vidékeknek, üzemanyagot küldött a közlekedés helyreállításához és nyersanyagot valamint felszerelést az ipar újjáépítéséhez.

A Szovjetunió folytatott először nagyarányú kereskedelmet Jugoszláviával a második világháború végén és pontosan olyan anyagokat szállított neki, amelyekre az ipar helyreállítása céljából a legnagyobb szüksége volt. Az 1945 áprilisi, 1946 júniusi és az 1947 júliusi kereskedelmi egyezmény alapján a Szovjetunió 1945—48 között 541,6 millió rubel értékű árut szállított Jugoszláviának, a 795 millió rubel értékű hitelbe küldött árun kívül. Vas és acél, gumi, nyersanyagok, gépi felszerelés, mozdonyok, 5 700 vasúti kocsi özönlött Jugoszláviába hitelben, hogy segítse az újjáépítést.

Mi több, még mielőtt Tito Jugoszláviát a nyugati érdekkörbe rántotta és megszakította a kölcsönös segítség és barátság kapcsolatait a Szovjetunióval és a népi demokráciákkal, a Szovjetunió elvállalta, hogy évi 400 000 tonna nyersvasat, 500 000 tonna acélt, 300 000 tonna hengerelt acélt és 600 000 tonna kokszot termelő vas- és acélművet létesít Jugoszláviában, ezenkívül felszerelést szállít egy évi 300 000 tonna kapacitású olajfinomító számára, felszerelést az olaj- és bányaipar, a színesfémkohászat és kénsavüzemek számára.

Valóban, az a segítség, melyet a Szovjetunió *Jugoszláviának a felszabadítás után nyujtott és az a kereskedelmi kapcsolat, melyet Jugoszláviával fenntartott, egész alapjában éppen az ipar leggyorsabb helyreállítását és Jugoszlávia további gyors iparosítását szolgálta.*

A második világháborút követő első három esztendőben a titóisták titkolták a nép előtt árulásukat. Ezért tehát a nyilvánosság előtt hangot kellett adniok a nép hálájának a Szovjetunió népe és kormánya iránt.

1946 közepén a jugoszláv tájékoztató szolgálat „A Jugo-

szláv Szövetségi Népköztársaság háború utáni külkereskedelme" című hivatalos híranyaga megállapította:

„A Jugoszláv Szövetségi Népköztársaság kormánya az ország felszabadítását követő első napoktól kezdve különös figyelmet fordított arra, hogy újra felvegye a kereskedelmi kapcsolatokat a Szovjetunióval és azokat továbbfejlessze. 1945 április 13-án kereskedelmi egyezményt írtak alá Moszkvában.

Nehezen elképzelhető, mi történt volna gazdasági életünkkel az elmult esztendőben a Szovjetunió önzetlen segítsége nélkül, mely az iparunk és bányáink számára égetően szükséges üzemanyag-, nyersanyag-, félkészgyártmány-, és pótalkatrészszállítmányokból állott.

A Szovjetunió pontosan teljesítette az egyezményben vállalt kötelezettségeit, ugyanakkor a legnagyobb megértést tanúsította nehézségeinkkel szemben. Az 1945. évre és az 1946. év első két negyedére vonatkozó külkereskedelmi statisztikánkban a Szovjetunió első helyen áll . . ."

Nikola Petrovics, Titóék egyik vezető embere, aki akkoriban jugoszláv külkereskedelmi miniszter volt (és aki abban az időben szintén titkolta valódi céljait és ezért kénytelen volt a néptömegek érzelmeit kifejezésre juttatni), ezt írta a *Trideszet Dana* 1946 augusztus-szeptemberi számában:

„A multban is a Szovjetunió volt és ma is a Szovjetunió a világgazdaság egyetlen szilárd pontja. Nem sujtják ciklusos válságok és megrázkódtatások. Rendkívül gazdag, és gazdasági ereje mérhetetlenül nagy, gazdasági lehetőségei és perspektívái korlátlanok.

És mindenekelőtt, a Szovjetuniót a más országokhoz fűződő gazdasági és kereskedelmi kapcsolataiban nem önző célok vezetik. A Szovjetunió nem szándékszik kizsákmányolni más országok és népek gazdagságát.

Vajjon nem következik-e ebből, hogy egy kis nép számára, amely fel akarja vértezni magát az idegen imperialisták veszélyes étvágyával szemben, létfontosságú, hogy igyekezzék együttműködni a Szovjetunióval és politikai, gazdasági és kereskedelmi téren egyaránt hozzáforduljon támogatásért és védelemért?"

1947-ben már mindenki számára világos volt, hogy a Szovjetunióhoz és a népi demokráciákhoz fűződő barátság, a Szovjetunió segítsége és a vele folytatott kereskedelem, valamint

a népi demokráciák segítsége és a velük folytatott kereskedelem veti meg a jugoszláv újjáépítés és *iparosítás* alapját, a független és virágzó Jugoszlávia alapját.

Az ENSz-nek az „Egyes országok gazdasági fejlődése" című jelentése megállapította:

„Csehszlovákiából 150 millió dollár értékű ipari berendezést várnak az egyezmény (csehszlovák-jugoszláv gazdasági egyezmény) öt éve folyamán. Ez lényegesen hozzá fog járulni a (jugoszláv) ötéves terv célkitűzéseinek eléréséhez.

Az ötéves terv teljesítése szempontjából döntő jelentőségű a Szovjetunióval kötött kereskedelmi egyezmény, amelynek megkötését 1947 július 30-án jelentették hivatalosan. Az egyezmény feltételei értelmében Jugoszlávia kohászati gépeket és felszerelést fog kapni — egyrészt vas és acél, másrészt színesfémek feldolgozására — ezenkívül olaj- és vegyiipari, továbbá szénbányászati felszerelést. Jugoszlávia szállításai csak 1950-ben kezdődnek meg..."

Ugyanaz az ellentét, mely fennállt ama két tény között, hogy a Szovjetunió célja Jugoszlávia megsegítése volt, a nyugati hatalmak pedig az úgynevezett „segítséget" arra használták fel, hogy Jugoszláviát gyarmati sorba süllyesszék, mutatkozott meg az UNRRA, az United Nations Relief and Rehabilitation Administration színfalai mögött is.

Az UNRRÁ-t a nemzetközi segély és helyreállítás szerveként létesítették azon államok számára, amelyek a fasiszta hatalmak agressziójának áldozatai voltak. Írásban lefektetett célja az volt, hogy ezek az országok ismét a maguk lábán álljanak. Ez pedig elsősorban azt jelentette, hogy miután túljutottak az éhezők megsegítésének első időszakán, hozzáfogjanak az ipar helyreállításához. *Nem* ez volt azonban az UNRRA kapitalista megbízottainak a célja, akik a vezető állások nagyobbik részét betöltötték, és főleg nem az volt a célja az Egyesült Államok kormányának, amely egész idő alatt kezében tartotta és Washingtonból irányította az UNRRÁ-t.

Ellenben ez volt a céljuk az UNRRÁ-ban működő szovjet megbízottaknak, akik állhatatosan küzdöttek a nemzetközi egyezmények végrehajtásáért, azért, hogy az UNRRÁ-t olyan szervezetté alakítsák, amely saját alapelveinek és írásban lefektetett célkitűzéseinek megfelelően a fasiszta agresszió áldozatait ellátja a gazdasági talpraállásukhoz szükséges javakkal.

Ez volt a célja az UNRRA jugoszláviai missziójához beosztott szovjet megbízottaknak, beleértve a misszió vezetőjét is, aki szovjet állampolgár volt.

Az UNRRA szovjet képviselői és az UNRRA jugoszláviai missziójában működő szovjet tisztviselők (akiket a nyugati országok misszióinak számos becsületes tagja támogatott) nap mint nap állandóan azért küzdöttek, hogy az UNRRA leszállítsa Jugoszlávia részére azokat az anyagokat, amelyekre annak ipara újjáépítése, helyreállítása érdekében szüksége van, szüksége van ahhoz, hogy megnyithassa kikötőit, utakat építhessen, újjáépíthesse a bányákat, megindíthassa a közlekedést, gyárakat építhessen. Washington célja azonban egészen más volt!

Washington, azaz az amerikai imperializmus, lényegében olyan szervezetnek tekintette az UNRRÁ-t, melynek két fő célja van. Az első cél az volt, hogy ez a szervezet az országokat ne annak arányában építse fel, amilyen mértékben azok háborús károkat szenvedtek, hanem aszerint, hogy milyen mértékben rendelik alá magukat az Egyesült Államok politikájának. Ez azt jelentette, hogy Görögországot és Olaszországot minden téren előnyben részesítették a keleteurópai országok rovására. És bár Jugoszláviát, ma már érthető okokból, jobban ellátták, mint a többi keleteurópai országot, az 1945—46-os időszakban még nem tekintették olyan biztos csatlósnak, mint Görögországot, mivel Titónak és klikkjének még nem sikerült minden igaz jugoszláv kommunistát helyéről elmozdítania. Ezért Jugoszlávia szükségleteinek kielégítését állandóan félretolták és a monarchofasiszta Görögországot részesítették előnyben. Másrészt Washington, azaz az amerikai imperializmus, az UNRRÁ-ban eszközt látott arra, hogy elhelyezhesse hatalmas mennyiségű felesleges, immár szükségtelenné vált másodrendű és gyakran használt katonai felszerelési tárgyait.

Hány távirat érkezett ezzel kapcsolatban a belgrádi UNRRA kirendeltséghez a washingtoni UNRRÁ-tól és a londoni UNRRÁ-tól! „Van ennyi és ennyi százezer tonna szójalisztünk. Ezen túl kell adni. Meg kell magyarázni a jugoszláv hatóságoknak, hogy a szójaliszt jó ízt ad a kenyérnek. Mielőbbi választ várunk, a szükséglet megjelölésével." Vagy: „Van ennyi és ennyi százezer amerikai élelmiszerpótló konzerv. Azt gondoljuk, a jugoszláv parasztság fel tudná használni. Átvehet-

nek ennyi és ennyi százezret?" A jugoszláv népnek azonban nem szójalisztre, élelmiszerpótló konzervre vagy egyéb felesleges és gyakran romlott vagy sérült amerikai árukra volt szüksége, hanem olyan anyagokra, amelyek segítségével helyreállíthatta volna iparát. Erre törekedtek állandóan és kitartóan az UNRRÁ-ban működő szovjet megbízottak és a jugoszláviai UNRRA misszió szovjet tagjai.

És hogy végül az UNRRA útján mégis érkeztek ilyen ipari felszerelési cikkek Kelet-Európába, így Jugoszláviába is, azt az UNRRÁ-nál működő szovjet megbízottak és tisztviselők harcolták ki Washingtonban és Londonban, szakadatlan erőfeszítések árán, a különféle nemzetiségű, köztük angol és amerikai lelkiismeretes UNRRA-tisztviselők segítségével. Ezek a többi országokat képviselő lelkiismeretes tisztviselők ugyanis igen különböző politikai állásfoglalásuk ellenére azt akarták, hogy az UNRRA maradjon hű alapszabályzatához és tegyen eleget eredeti rendeltetésének.

Az Egyesült Államok kormányának más céljai voltak. Gyarmati csatlósokra volt szüksége, akik iparilag az Egyesült Államok gazdasági életétől függnek. A második világháború végén megtagadta azoknak a jugoszláv dunai hajóknak a visszaadását, amelyeket a nácik elhurcoltak és Ausztriának a nyugati hatalmak által megszállt részébe vittek. Az Egyesült Államok kormánya megtagadta az Amerikában őrzött jugoszláv arany kiadását. A nagy olajtársaságokon keresztül átmenetileg megakadályozta a Jugoszláviába irányuló olajbevitelt, amelyet Jugoszlávia az UNRRÁ-n keresztül próbált lebonyolítani. A nyugati kapitalisták még nem voltak biztosak titóista bábjaik győzelmében, ezért a jugoszláv népnek éhezéssel kellett fizetnie. A *New York Herald Tribune* belgrádi tudósítója 1946 november 13-án egy jugoszláv külügyi tisztviselő szavait idézi. Utóbbi az amerikai hatóságok által Ausztriában visszatartott jugoszláv hajókról a következőket mondotta:

„Még csak fel sem tudjuk becsülni, hányan pusztultak el a mult év elején a vasút hiánya miatt. Egyedül hajókon lehetett volna élelmiszert juttatni országunk éhségsujtotta területeire. A hajókhoz pedig nem tudtunk hozzájutni."

Így nyilvánult meg a nyugati „nagylelkűség" tettekben. Jugoszláviának nem adták vissza a nácik által elrabolt saját hajóit, amelyek ott horgonyoznak használatlanul az amerikai

megszállás alatt levő kikötőkben. Még Tito maga is, akinek akkoriban még vigyáznia kellett, nehogy átlássanak árulásán, kénytelen volt hangot adni a jugoszláv nép álláspontjának az Egyesült Államokkal, illetőleg a Szovjetunióval kapcsolatban. 1946 július 1-én az ifjúkommunisták Kongresszusán kijelentette:

„Természetesen kaptunk némi segítséget külföldről, nevezetesen az UNRRÁ-n keresztül, de a fő és legdöntőbb segítség nagy szövetségesünktől, a Szovjetuniótól érkezett."

Így tehát a válasz első része, a „szovjet imperializmusról" szóló titóista rágalomra adott válasz első fejezete az 1945—46-os háború utáni korszak tényeinek ismertetése. A legvilágosabban megmutatja, hogy a Nyugat „nagylelkűsége" üres képmutatás, amely cinikusan játékot űzött a jugoszláv férfiak, asszonyok és gyermekek életével. Ugyanakkor pedig a Szovjetunió óriási háborús veszteségei ellenére elsőként sietett a jugoszláv nép segítségére és minden téren minden erőfeszítést megtett a jugoszláv ipar helyreállítása érdekében és azért, hogy Jugoszlávia szilárdan a háború utáni iparosítás útjára léphessen.

Tito Jugoszláviája Nyugat felé fordul

A második világháború végét közvetlenül követő esztendőkben a Szovjetunió sietett elsőként a jugoszláv állam segítségére és bár a maga területén szintén nagyarányú helyreállítási munkákat kellett végrehajtania, áldozatokat hozott a jugoszláv gazdasági élet helyreállítása érdekében. Azonfelül a keleteurópai népi demokráciák is hatalmas segítséggel járultak hozzá Jugoszlávia újjáépítéséhez a Jugoszláviával kötött kölcsönös segélynyujtási szerződéseken keresztül.

A Tito uralma alá kényszerült Jugoszlávia azonban már jóval 1948 júniusa, a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata előtt megszegte a kölcsönös kereskedelmi egyezményeket és Nyugat felé fordult[1].

Tito Jugoszláviája nem szállította le azokat az árukat, amelyeknek szállítására keleteurópai szomszédaival szemben kötelezte magát. 1947-ben Jugoszlávia 18 százalékkal keveseb-

[1] Ezt a kérdést részletesen tárgyalja Victor Perlo „Jugoszlávia külkereskedelme" és „Ki nyomja hátrafelé Jugoszláviát" című cikkeiben, amelyek a „Soviet Russia Today" című (New Yorkban megjelenő) folyóirat 1950 januári, illetőleg februári számában jelentek meg.

bet szállított, bár Jugoszlávia és a népi demokráciák közti kereskedelmi egyezmények *egyenlő* árucserét írtak elő. A Csehszlovákia — a népi demokráciák közül Jugoszláviának ezzel az országgal volt a legnagyobb volumenű külkereskedelmi kapcsolata — felé irányuló jugoszláv szállítások 28 százalékkal maradtak alatta a kikötött mennyiségnek. Még Tito és Kardelj is kénytelenek voltak ezt elismerni a Szovjetunió Kommunista Pártjához intézett 1948 április 13-án kelt levelükben:

„Ezzel kapcsolatban nem tagadjuk, hogy a kereskedelmi ügyek terén részünkről *hanyagságból eredő mulasztások* történtek."

Ugyanebben a levélben Tito és Kardelj nem emelt hasonló vádakat a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen. Azok nem követtek el ilyen „hanyagságból eredő mulasztásokat". A titóisták részéről elkövetett „hanyagságból eredő mulasztások" azonban egyre szembetűnőbbé váltak és ezek a „hanyagságból eredő mulasztások" közvetlenül sujtották a népi demokráciák tervgazdálkodását. A titóisták elfogadták az olyan döntő fontosságú cikkek, mint a lengyel szén és a csehszlovák gépi felszerelés rendszeres szállítmányait, ugyanakkor azonban egyre nagyobb mértékben tartották vissza a cserében küldendő nyersanyagszállítmányokat, és vagy nem tettek eleget kötelezettségeiknek, vagy pedig lényegtelen fényűzési cikkekkel igyekeztek pótolni a döntő fontosságú árukat, amelyeknek szállítására kötelezettséget vállaltak.

A Szovjetunió és a népi demokráciák ebben az időszakban kereskedelmi kapcsolatok kiépítésével és hitelekkel segítették Jugoszláviát ipara felépítésében. Segítségükkel a jugoszláv kereskedelem azon az úton haladt, hogy megszabaduljon régi, félgyarmati jellegétől. Ezt maguk a jugoszláv kereskedelmi szervek hivatalos személyiségei is elismerték. Jugoszlávia 1948-ban kiadott hivatalos külkereskedelmi közleménye ezt jelentette:

„1948-ban Jugoszlávia lényegesen megváltoztatta exportjának és importjának jellegét. A háború előtti Jugoszlávia külkereskedelmét az export terén a mezőgazdasági nyersanyagok kivitele jellemezte, ugyanakkor behozatalának tételei között a legnagyobb százalékarányban készáruk szerepeltek. Így a háború előtti utolsó két esztendőben Jugoszlávia behozatalá-

nak 45 százaléka textilárukból állt. 1948-ban különösen nyilvánvalóvá vált külkereskedelmünk jellegének megváltozása. Ebben az évben az egész behozatal 67,2 százaléka nyersanyag és a folyó termeléshez szükséges egyéb áru volt. A beruházási javak aránya az egész behozatal 25,6 százaléka, a kész fogyasztási cikkeké 7,2 százalék volt.'

1948-ban azonban a jugoszláv behozatali cikkek döntő részben a Szovjetunióból és a népi demokráciákból érkeztek. Jugoszlávia ezekkel az országokkal bonyolította le külkereskedelmi forgalmának körülbelül 60 százalékát. A Szovjetunió és a népi demokráciák segítették Jugoszláviát abban, hogy megszabaduljon gazdasági életének régi, félgyarmati jellegétől, amelytől a két háború között oly sokat szenvedett.

Az egy főre eső mennyiséget tekintve a Szovjetunió 1945—48-ban több árut szállított Jugoszláviának, mint bármelyik népi demokráciának. Jugoszláviának a népi demokráciákból érkező együttes importja nagyobb volt, mint bármelyik népi demokráciáé. 1948-ban az importált áruk értékének egy főre eső része 6 dollár 20 cent volt, ugyanakkor Magyarországon 6 dollár, Lengyelországban és Bulgáriában 4 dollár 10 cent, Romániában 2 dollár. Így tehát egész Európában egyetlen ország sem kapott a Szovjetuniótól és a népi demokráciáktól oly sok segélyt ipara fejlesztéséhez, mint Jugoszlávia.

Éppen ebben a helyzetben és ebben az időszakban, jóval a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata előtt történt, hogy Tito eltökélten hátat fordított a népi demokráciáknak, nyiltan megszegte a kölcsönös kereskedelmi egyezményeket, és Jugoszláviát újból a nyugati imperialisták gazdasági érdekkörébe vonta.

1947-ben, 1948-ban és 1949-ben egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy Jugoszlávia a népi demokráciákkal szemben nem tesz eleget az árucsere terén vállalt kötelezettségeinek. Az 1949 június 11-i csehszlovák nyilatkozat ezt elég világosan kifejtette:

„A két ország kereskedelmi kapcsolatában az a legfontosabb probléma, hogy Jugoszlávia ellenállása miatt mindeddig lehetetlen volt rendezni azt a kérdést, hogy Jugoszlávia bizonyos gépi berendezések fejében a következő három esztendőben bizonyos mennyiségű árut szállítson. A fennálló egyezmények értelmében a következő három esztendő folyamán esedé-

kes szállítmányok tételeit 1949 június végéig kellett volna meghatározni. Jugoszláviának ez a szerződésszegése annál hátrányosabb Csehszlovákiára nézve, minthogy e gépi berendezések gyártására vonatkozólag az egyes csehszlovák iparágaknak szerződésük van és máris nagy ütemben dolgoznak e cikkek elkészítésén."

A csehszlovák kormány csupán egy esztendővel a megállapított határidő (és a Tájékoztató Iroda határozatának közzététele) után — miután kísérletei, hogy Jugoszláviát vállalt kötelezettségeinek teljesítésére bírja, eredménytelennek bizonyultak — utasította a csehszlovák gyárakat, hogy szüntessék be a Jugoszlávia által rendelt gépi berendezési cikkek gyártását.

Tito Jugoszláviájának Lengyelországhoz fűződő viszonyában ugyanez ismétlődött meg. A lengyel kormány 1949 július 6-i jegyzékében kénytelen volt leszögezni, hogy Lengyelország nem kapta meg azokat a rézszállítmányokat, amelyekre Jugoszlávia kötelezettséget vállalt. Jugoszlávia a megállapodásban kikötött dúsított ólomérc mennyiségnek csupán 35 százalékát szállította le. Egy famegrendelést, amelyet már vagonba raktak Lengyelország számára, visszatartottak. A lengyelországi szén- és egyéb fontos áruszállítmányokat Jugoszlávia igyekezett borral, szőlővel, szárított fügével és dohánnyal kifizetni.

Így, mikor a népi demokráciák eleget téve vállalt kötelezettségeiknek, Jugoszláviának ásványi anyagokat szállítottak, Titóék oly módon szabotálták a népi demokráciák iparosításra irányuló terveit, hogy nem szállították azokat a tételeket, melyekben megállapodtak.

Ez azonban még nem minden. A jugoszláv kereskedelmi kapcsolatok közelebbi vizsgálata megmutatja, hogy ezek a „hanyagságokból eredő mulasztások" előre megfontolt szándékkal történtek. A titóisták Nyugat felé szállították ki azokat az árukat, amelyekkel Kelet felé adósak maradtak.

A brit külkereskedelmi statisztika azt mutatja, hogy *1948-tól kezdve* négyszeresére emelkedett a Jugoszláviából behozott cikkek aránya. Az 1949 augusztusával végződő 12 hónapos időszak alatt Tito Jugoszláviája (a leértékelés előtti árfolyamon számítva) 39 millió dollár értékű árut szállított Nagybritanniának és ezzel szemben 14 millió dollár értékű árut kapott. Titóék tehát, miközben szomszédaikkal szemben a *köl-*

csönös és egyenjogú csere alapján vállalt kötelezettségeiket nem teljesítették, háromszor annyit tudtak szállítani Nagybritanniának, mint amennyit kaptak. 1949 első nyolc hónapjában Nagybritannia 25 millió dollár értékű fát kapott Tito Jugoszláviájától. Arra nem volt Titónak elég fája, hogy teljesítse kötelezettségeit Lengyelországgal szemben, és fizessen az importált lengyel szénért és más cikkekért, de arra volt, hogy annyi fát szállítson Angliának, mely értékben majdnem megközelítette az 1948-ban Lengyelországba exportált szállítmányok összértékét. Sőt mi több, a jugoszláv fa Angliába szállítását *már 1948 közepén* kezdték gyorsítani.

A jugoszláv réz kivitelével kapcsolatban ugyanez történt. 1947-ben Tito Jugoszláviája mintegy 20 millió font rezet szállított az Egyesült Államoknak. 1948-ban erősen csökkent az Egyesült Államokba irányuló jugoszláv rézexport, de nem azért, hogy Jugoszlávia eleget tehessen a népi demokráciákkal szemben fennálló kötelezettségeinek, hanem azért, hogy bebizonyítsa: nincs elég reze e kötelezettségek teljesítésére. A valóságban egyszerűen felhalmozták a rezet, hogy legközelebb kiszállítsák az Egyesült Államokba. 1949 első két hónapjában 10,5 millió font jugoszláv rezet szállítottak az Egyesült Államokba, azaz több mint kétszer annyit, mint az egész 1948-as esztendőben. 1949 január 16-án a *New York Times* ezekről a szállításokról írva megmagyarázta, hogy azok a szerbiai bori rézbányák 1948. évi termeléséből származnak. 1948-ban, miközben Tito Jugoszláviája visszatartotta a rezet, amelyet vállalt kötelezettsége alapján a népi demokráciáknak kellett volna szállítania, Lengyelország és Csehszlovákia 10 975 000 font rezet volt kénytelen az Egyesült Államoktól dollárért vásárolni, vagyis majdnem pontosan annyit, mint amennyit Titóék abban az évben visszatartottak, hogy utóbb az Egyesült Államokba szállítsanak.

Igen sokat lehetne még írni a titóisták kétarcú kereskedelmi politikájáról. Mi a végkövetkeztetés?

Elég világos. A „szovjet imperializmusról" szóló titóista rágalomra adott válasz második része az, hogy maguk a titóisták szakították meg a gazdasági kapcsolatokat a népi demokráciákkal, még jóval a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948 júniusában közzétett határozata előtt. Tito és társai tervszerű „hanyagságból eredő mulasztá-

saikkal" megszakították Kelet-Európával a kölcsönösségen alapuló gazdasági kapcsolataikat, amelyek oly előnyösek voltak a jugoszláv nép és a jugoszláv iparosítás számára, és ugyancsak előre megfontolt szándékkal a nyugati imperializmus érdekkörébe kényszerítették a szerencsétlen országot.

Vissza a félgyarmati helyzetbe

És mi lett az eredmény? Milyen kihatással volt Jugoszláviára és a jugoszláv népre az a tény, hogy Titóék az országot a nyugati imperializmus érdekkörébe juttatták?

Az eredmény elsősorban az volt, hogy a jugoszláv kereskedelem, amely most a nyugati kapitalista országokra és mindenekelőtt az amerikai monopolkapitalizmusra épült, ismét felvette régi, a két háború között meglevő jellegét. Vagyis nyersanyagokat exportál ipari készárukért. Jugoszlávia kereskedelmi kapcsolataira ismét az a viszony nyomja rá bélyegét, mely a félgyarmati országok és imperialista gazdáik között fennáll.

Mit akarnak a nyugati imperialisták gazdasági téren Jugoszláviától? Olcsó nyersanyagokat akarnak vásárolni — fát, élelmiszert és mindenekelőtt színesfémeket, amelyek a háborús előkészületek szempontjából döntő jelentőségűek. Azt akarják, hogy Jugoszlávia iparilag gyenge maradjon és állandó piacul szolgáljon felesleges árucikkeik számára. És amennyiben fejleszteni akarják iparát, *azt saját céljaik érdekében* akarják, nem pedig a jugoszláv nép érdekében — saját érdekeik biztosítása céljából olymódon, hogy Jugoszlávia ipara az ő ellenőrzésük alatt álljon. Végül pedig Jugoszláviát tőkebefektetéseik számára búsás profitot biztosító forrásnak tekintik, amilyen a jugoszláv nép nagy kárára a két háború között is volt.

Lássuk, hogyan alakult át a jugoszláv kereskedelem azóta, hogy Tito nyiltan megadta magát a Nyugatnak. 1948-ban Jugoszlávia 5 millió dollár értékben szállított az Egyesült Államoknak nyersanyagokat (főleg stratégiaiakat), 1949-ben 16 millió dollár értékben, 1950-ben több mint 30 millió dollár értékben. 1949 első 9 hónapjában a Jugoszláviából származó amerikai bevitel több mint 80 százaléka réz, ólom, antimon, króm és egyéb stratégiai nyersanyag volt. Ugyanakkor az Amerikából

származó jugoszláv bevitelnek mindössze 12 százaléka volt gépi felszerelés és közlekedési eszközök. *Jugoszlávia még egynegyedét sem kapta az Egyesült Államoktól annak a gépi felszerelésnek, amelyet a Szovjetunióból az előző év első 9 hónapja alatt csupán faipara számára kapott.*

A jugoszláv rézkitermelés csaknem egész mennyiségét az Egyesült Államokba szállítják. Nagybritanniába fát, ólmot, cinket, krómot szállítanak, valamint élelmiszert, melyet az éhező néptől vonnak el. 1949-ben a jugoszláv kender 80 százalékát Nagybritanniának és az Egyesült Államoknak adták el rendkívül alacsony áron.

Titóék egyre nagyobb mennyiségű jugoszláv nyersanyagot exportálnak Nyugat-Németországba, Ausztriába és Olaszországba. Ausztriába húst exportálnak, ugyanakkor Jugoszláviában az emberek egyre hosszabb sorokban várnak a húsra és a hús ára emelkedik. Olaszországba bauxitot, ólmot, magnezitet, krómot és egyéb színesfémet szállítanak. Titóék kilónként hat és fél dinárért adják el a cukrot Olaszországnak, de saját népükkel 500 dinárt fizettetnek érte. Kilónként négy dinárért adják el a tengerit Nyugat-Németországnak, de a jugoszláv munkások 40 dinárt fizetnek érte. A Nyugat-Németországba továbbított réz-, antimon-, magnezit- és bauxitszállítmányok a háborús előkészületek fokozását szolgálják. Miközben a jugoszláv nép éhezik, az élelmiszerjegyeket nem váltják be és a feketepiac hiénái egyre jobban meggazdagodnak, a *Der Kurier* című nyugatnémet lap (1950 augusztus 4-én) közölte, hogy „Jugoszláviából 100 000 tonna búza, 300 000 tonna tengeri és 60 000 tonna árpa" érkezik Nyugat-Németországba.

És mit kap ennek fejében a jugoszláv nép? Az Egyesült Államok élelmiszert szállít az élelmiszert exportáló Jugoszláviának — olyan áron, mely többszöröse a Jugoszláviából exportált élelmiszerek árainak. Szalonnát, tartósított lisztet, tejport, különleges vegyi készítményeket szállít, továbbá rossz filmeket és rádiófelszerelést, hogy még inkább onthassa rágalmait a Szovjetunió és a népi demokráciák ellen. Ipari felszerelést és gépeket csakis azoknak a kitermelő iparoknak szállítanak, amelyek az Egyesült Államokat és a nyugateurópai kapitalista országokat nyersanyagokkal látják el. Gépeket küldenek, hogy kezükbe kaparintsák Jugoszlávia faállományát, hogy a színesfémeket kiszivattyúzhassák az országból. Semmit

sem hagynak meg a jugoszláv ipar számára, úgyhogy a jugoszláv piac tárva-nyitva áll a beözönlő nyugati termékek előtt.

Így Jugoszláviának a Nyugathoz fűződő mai kereskedelmi kapcsolatai ugyanolyan jellegűek, mint voltak a két háború között. Jugoszlávia gazdag földjén a nép nyomorban él. Az ország nyersanyagokban bővelkedik, de ipara nélkülözi ezeket az anyagokat. Magas áron silány felesleggel árasztják el az országot. Az ország értékeit a nyugati kapitalisták vágják zsebre.

A nyugati kapitalista országok — hirdetik Titóék — nagylelkűen ellátták Jugoszláviát kölcsönökkel és hitelekkel. Érdekes megvizsgálni e „nagylelkű segítség" jellegét. Az Export-Import Bank 20 millió dollár hitelt nyujtott Jugoszláviának. Ezt a hitelkeretet 1950 áprilisában újabb 20 millió dollárral és 1950 szeptemberében további 15 millió dollárral tágították. A Nemzetközi Újjáépítési Bank 1949 októberében 2,7 millió dollár kölcsönt adott és azóta további kölcsönökről tárgyal. Két kölcsönt (1949 októberében 3 millió dollárt, és 1949 decemberében 9 millió dollárt) nyujtott a Nemzetközi Pénzügyi Alap. A brit kormány 1949 decemberében 8 millió font sterlinges, majd 1950 novemberében további 3 millió font sterlinges hitelt nyujtott. Az Egyesült Államok kongresszusa 1950 decemberében 38 millió dollárt szavazott meg „éhínség elleni segélynyujtás" céljaira, majd 1951 áprilisában további 29 millió dollárt a Jugoszlávia „fegyveres erői számára feltétlenül szükséges nyersanyagok beszerzése"[2] céljára.

Az *Economist* 1951 június 23-án közölt számítása szerint Tito Jugoszláviája a megelőző 18 hónapban részben kölcsön, részben hitel formájában Nagybritanniától összesen 22 millió font sterlinget, az Egyesült Államoktól pedig 53 millió font sterlinget, majd további 10 millió font sterlinget kapott főként a hadsereg élelmezésének céljaira. Július 5-én Herbert Morrison brit külügyminiszter bejelentette, hogy az Egyesült Államok, Nagybritannia és Franciaország Tito „megsegítésének" további együttes programját teszi megfontolás tárgyává. E megsegítéshez Anglia a folyó pénzügyi évben esetleg 10 millió font sterlinggel járulna hozzá. E „nagylelkű" segítségnek azonban egyetlen dollárja, egyetlen font sterlingje sem

---

[2] Times. 1951 április 17.

maradt ellenszolgáltatás nélkül — sőt, nagy árat kellett érte fizetni.

A *New York Herald Tribune* 1950 november 15-én, a Jugoszláviának nyujtott második brit hitel kérdésével foglalkozva ezt írta:

„Nagybritannia a hír szerint Jugoszláviának egy további, hosszabb lejáratú segítségre irányuló kérését mérlegeli. Ezzel a segéllyel a belgrádi kormány bizonyos nyersanyagforrásait szeretné kifejleszteni. *Az említett nyersanyagforrások között különféle színesfémtelepek és nagy fakitermelő területek vannak. A nyugati országok így hozzájuthatnak a kitermelt anyagokhoz és felhasználhatják azokat újrafelfegyverzési programjukban*". (Kiemelés tőlem — *J. K.*)

A kölcsönök tehát a régi gyarmati minta szerint azt jelentik, hogy a *jugoszláviai* erőforrásokat nem a *jugoszláviai* ipar vagy a *Jugoszlávia* népei érdekében, hanem a nyugati imperialisták profitja és a nyugati imperialisták háborúja érdekében fejlesztik.

Amerikai „partneréről" szólva az angol *Times* épp ilyen nyiltsággal a következőket irta ugyanazon a napon (1950 november 15): „Mint ismeretes, az Egyesült Államok kormánya foglalkozott azzal a kérdéssel, hogy milyen további segítséget nyujthatna (Jugoszláviának). De számolnia kell azzal a nehézséggel, hogy a kongresszus aligha járul hozzá a hitelnyujtáshoz anélkül, hogy ne intézkednék a kölcsön elköltésének ellenőrzéséről."

Még nyiltabban ír a *New York Herald Tribune* tudósítója 1950 november 29-én. Kijelenti, hogy Tito „kommunista pártja" és a jugoszláv nép „két egymással ellenséges csoport", amelyet kizárólag az Egyesült Államok „segítsége" tarthat együtt. Hozzáteszi, hogy e segítség megadása esetén „Tito bizonyos mértékig Washington foglya lesz, mivel még inkább függő helyzetbe kerül az Egyesült Államoktól". A „Washington foglya" kifejezés találóan jellemzi a jugoszláv nép jelenlegi helyzetét, azt a tényt, hogy Tito saját népének fizetett börtönőre.

Az amerikai bankok, az amerikaiak irányítása alatt álló bankok és a különféle pénzügyi alapok még azzal sem törődnek, hogy álcázzák a „nagylelkű" hiteleikkel és „altruista" kölcsöneikkel együttjáró megkötéseket és feltételeket. Midőn

az Export-Import Bank első húszmilliódolláros kölcsönét nyujtotta Jugoszláviának, képviselője nyiltan kijelentette: a kölcsön 75 százalékát a színesfémbányák és kohászati üzemek helyreállítására kell fordítani. Ez azért történik így — mondotta —, hogy Jugoszlávia fokozhassa bauxit-, higany-, rézólom- és egyéb olyan stratégiai nyersanyagok exportját, amelyekre az *Egyesült Államoknak szüksége van.*

Kardelj 1949 decemberében bejelentette, hogy Jugoszlávia további kölcsönökről próbál tárgyalni a Nemzetközi Újjáépítési Bankkal (amelynek alaptőkéje 87 százalékban amerikai). A bank egy Hoar nevű amerikai üzletember vezetésével a helyzet megvizsgálása céljából bizottságot küldött Jugoszláviába. Hoar kijelentette: amennyiben a kölcsönt megadják, a bank fenntartja magának a jogot, hogy ellenőrizze, mire fordítják Jugoszláviában ezt az összeget. A bank — tette hozzá — a mezőgazdaság, a közlekedés és az érckitermelés fejlesztésére összpontosítaná figyelmét, hogy Jugoszlávia *megtarthassa* azt a szerepét, hogy mezőgazdasági és ipari — mindenekelőtt stratégiai — nyersanyagokat exportál.

A bank képviselői mindig különösen arcátlanok voltak. 1949 novemberében Antonin Basch, a bank fő közgazdásza nagy cikket írt az *International Conciliation* című amerikai folyóiratban. Ebben kifejtette:

„A bankot nyilvánvalóan közvetlenül érdekli a kölcsönvevő általános gazdasági élete... Megkívánja tehát, hogy a kölcsönvevő felszólításra teljes tájékoztatást nyujtson bizonyos jelentős gazdasági és pénzügyi fejleményekről. *Ez szorosabb és állandóbb kapcsolatokat teremt a bank és kölcsönvevői között,* mint amilyen a hitelező és adós között nemzetközi téren általában lenni szokott."

A *New York Herald Tribune* 1950 január 3-án a következőkben foglalta össze a bank „standard-követelményeit" kölcsönvevőivel szemben:

„1) A kölcsönvevőnek tájékoztatnia kell a bankot arról, hogy a kölcsönből milyen árucikkeket vásárol, tervének alakulásáról, általános pénzügyi műveleteiről és pénzügyi helyzetéről. A kölcsönvevőnek el kell ismernie a banknak azt a jogát, hogy szükség esetén megtekinthesse és felülvizsgálhassa könyveit és okmányait és azokról másolatot készíthessen.

2) A banknak joga van felülvizsgálni a kölcsönből vásárolt árukat, továbbá megvizsgálni a kölcsönterv keretében vásárolt áruk felhasználását.

3) A kölcsönvevőnek bizonyos meghatározott kivételektől eltekintve zálogjogot vagy biztosítékot kell nyujtania egyenlő prioritású értékeiből és arányos skála szerint, minden további kölcsönzőnek.

4) A banknak joga van eladni azokat a kötvényeket, amelyeket a kölcsönszerződés alapján a kölcsön fejében biztosítékul kapott."

Megjegyzendő, hogy ezeket a „standard-követelményeket" még a brit kormány is nehezen megemészthetőknek találta és 1950 január 2-án a British Colonial Development Corporation (Brit Gyarmatfejlesztési Társaság) kijelentette, hogy visszavonja a Nemzetközi Újjáépítési Bankhoz intézett 5 millió dollár kölcsön iránti kérelmét, mivel a feltételek túlságosan „súlyosak".

Az üres, demagóg frázisokkal „függetlenségről" szónokló Tito számára azonban nem voltak túlságosan „súlyosak" e „standard-követelmények". A *New York Herald Tribune* fent idézett cikkében kifejtette, hogy a két első „standard-követelmény" alapján a bank „ellenőrzést vagy vétójogot gyakorolhat a kölcsönvevő tevékenysége felett". A titóisták ilymódon a Wall Street ellenőrzését, illetőleg vétójogát kényszerítették a jugoszláv népre és országukra.

Ilymódon Tito a nyugati imperializmus érdekkörébe taszította Jugoszláviát, a jugoszláv kereskedelmet visszasüllyesztette a régi félgyarmati állapotba, a jugoszláv gazdasági életet pedig kiszolgáltatta a nyugati monopolkapitalistáknak. A *New York Times* római tudósítója az 1949 augusztusában az Egyesült Államok „jóakaratú" égisze alatt kötött olasz-jugoszláv kereskedelmi egyezményről a következőket írta:

„Ez az egyezmény ismét megnyitja Olaszország számára egyik hagyományos európai piacát és lehetővé teszi, hogy készárukat adjon el olyan nyersanyagok fejében, amelyekre szüksége van."

Jugoszlávia tehát az Egyesült Államok hátrányosabb helyzetű gyarmatává válik, amely még olyan országokkal szemben is félgyarmati gazdasági helyzetben van, amelyeknek gazdasági élete már az amerikai imperializmus uralma alá került.

De ez még nem minden.

A Tito-féle államosítás jellegét már láttuk. A titóisták klikkjük hatalmát az államban ma arra használják fel, hogy az úgynevezett „államosított" gazdaságot eladják a nyugati imperializmusnak. Bevezették a „koncessziók" rendszerét, melynek alapján a gazdasági élet számos döntőfontosságú szektorát a nyugati monopóliumok uralma alá rendelték. Az amerikai monopolisták a hitelek fejében megkapták azt a jogot, hogy kizsákmányolják Jugoszlávia bauxitbányáit, az alumíniumipar bizonyos szektorait, a réz- és molibdénbányákat. A *Tribune des Nations* 1950 január 19-én megírta, hogy az American Bethlehem Steel képviselői Jugoszláviában járnak. Egy jelentés szerint koncessziót kapott az Anaconda Copper Mining Company. 1949 végén arról érkezett hír, hogy az U. S. Mackenzie Engineering Company megbízottai ellátogattak Jugoszláviába. A párizsi *le Monde* értesülése szerint Tito kormánya „teljesen egyetért azzal, hogy egy amerikaiakból álló különleges bizottság ellenőrizze az amerikaiak által Jugoszláviának szállított termékek elosztását". Azt a szerepet, amelyet a harmincas évek végén a náci „turisták", „szakértők" és a különböző trösztök megbízottai játszottak, most teljes egészében átvették a Wall Street küldöttei.

A jugoszláv népnek magas árat kell fizetnie azért a „jogért", hogy az amerikai imperializmus gyarmata lehessen. Mert a Tito-féle „függetlenség" fogalmának ez az igazi meghatározása. Tito vállalta, hogy megfizeti az Egyesült Államoknak a jugoszláv monarchia — mintegy 385 millió dollárt kitevő — régi „adósságait". Vállalta, hogy kártalanítja az „államosított" ipari vállalatok külföldi tulajdonosait. 17 millió dollárt fizet az Egyesült Államoknak, 18 millió dollárt Nagybritanniának és 1,6 millió dollárt Franciaországnak. Az *Observer* párizsi tudósítója Titónak azzal az ígéretével foglalkozva, hogy kártalanítani fogja a jugoszláv nép egykori francia kizsákmányolóit, 1950 november 5-én ezt írta:

„Ez az első eset, hogy Jugoszlávia hajlandó eleget tenni azoknak a kötelezettségeknek, amelyek Szerbiának, Montenegrónak és Ausztriának az első világháború előtti adósságaiból származnak."

Tito tehát arra a feladatra vállalkozott, hogy még azért a

kizsákmányolásért is fizet az imperializmusnak, amelyet a jugoszláv nép abban az időben szenvedett el, *amikor Jugoszlávia, mint állam még nem is létezett.*

A jugoszláv népnek azzal is fizetnie kell leigázásáért, hogy teljesen lemond a tervgazdálkodásról és a gyenge jugoszláv gazdasági életet alárendeli a nyugati kapitalizmus anarchiájának. Minden olyan kijelentés, mely ennek ellenkezőjét állítja, nem egyéb titóista demagógiánál. Mose Pijade, a Tito-féle parlament alelnöke, 1951 március 15-én Londonban a Foreign Press Association (Külföldi Sajtótudósítók Egyesülete) ebédjén így dicsekedett:

„Minthogy Jugoszláviában az ipar minden kulcspozícióját kezünkben tartjuk, semmi veszély nem származhatik abból, ha az országnak a többi (nyugati kapitalista — *J. K.)* országgal fenntartott gazdasági kapcsolatait fejlesztjük."

Ez azonban merő demagógia! Nemcsak azért, mert nem a jugoszláv nép, hanem a nyugati imperializmus érdekében cselekvő titóista klikk ellenőrzi ma a jugoszláv ipart, hanem azért is, mert ez az ipar és az egész jugoszláv gazdasági élet a nagy imperialista államok, mindenekelőtt az Egyesült Államok gazdasági életével szemben alárendelt helyzetbe jutott, és ilyen körülmények között a tervgazdálkodás még akkor is lehetetlen volna, ha Titóék ezt akarnák.

És a valóságban még a szépített hivatalos jugoszláv számadatok is elárulják a jugoszláviai tervgazdálkodás teljes csődjét, ami logikus következménye Tito árulásának.

Az Egyesült Nemzetek 1947. évi jelentése összehasonlítja a jugoszláv kormány behozatalának előirányzatát a jugoszláviai terv követelményeivel és 383 millió dolláros különbözetet állapít meg. Ugyanakkor megjegyzi:

„Jugoszláviának külföldi hitelre lesz szüksége, különben a kormány által kitűzött behozatali programot alaposan meg kell nyirbálni... A behozatali program alapos megnyirbálása ennélfogva valószínűleg visszahatással lesz az ötéves terv célkitűzéseire"[3]

Az ENSz Európai Gazdasági Bizottságának 1948-ban Genfben megjelent szemléje közölte, hogy az 1947-es jugoszláv be-

---

[3] Economic Developments in Selected Countries. (Néhány ország gazdasági fejlődése.) Egyesült Nemzetek. Lake Success 1947.

ruházási tervet mindössze 87 százalékban teljesítették; az egyes iparágakra vonatkozóan nem közöltek részleteket.

Cyrus L. Sulzberger, a *New York Times* munkatársa, 1949 áprilisában ezt írta a jugoszláv gazdasági fejlődésről:

„A tervszakértőknek intézkedéseket kellett tenniök az élelmiszerhiány megelőzésére, alkalmazkodniok kellett az inflációhoz, valamint a gépi berendezések és felszerelések romlásához. Az ötéves tervet módosították... új bányafelszerelés nélkül az érctermelést már nem igen tudják fokozni. A közlekedés túl van terhelve, a fatartalékok pedig csökkennek, mivel export céljára alkalmas újabb és újabb cikkekre van szükség."

1949 októberében a *U. S. News and World Report,* amely mindig híven tükrözi az Egyesült Államok nagytőkéseinek felfogását, 1949 október 21-én büszkén újságolta:

„A jugoszláviai iparosítás nagyratörő terveit fel kell adni. Titónak valószínűleg politikai vagy katonai engedményeket kell tennie.

Fontos tény, hogy Titónak dollárokra van szüksége és így kénytelen lesz együttműködni."

És valóban együtt is működött, mégpedig olyan mértékben, hogy a magyarnyelvű jugoszláv lapnak, a *Magyar Szónak,* a titóista Népfront vajdasági lapjának egy évvel később el kellett ismernie:

„A terv szerint tengerit kellett volna exportálnunk, hogy megvásárolhassuk az ötéves tervünk megvalósításához elengedhetetlenül szükséges gépeket és berendezéseket. Ehelyett azonban olyan árukat kell importálnunk, amelyeket azelőtt sohasem kellett külföldről vásárolnunk, mert csak így elégíthetjük ki legalapvetőbb szükségleteinket és őrizhetjük meg állatállományunkat."

1950 végén a jugoszláviai ötéves tervet, amelyet Titóék olyan kérkedve indítottak be, amelyet azután 1948-ban alaposan megnyirbáltak, majd 1949-ben újból lényegesen csökkentettek, azután határidejét 1950 első felében egy évvel kitolták — a jugoszláv sajtó már jóformán meg sem említi. A terv kudarcba fulladt. Az ötéves terv nyomorúságosan megbukott és többé szó sem esett hosszúlejáratú tervről. A nyugati imperializmus hatókörén belül a tervgazdálkodás üres fikció!

1951 szeptemberében az Egyesült Államok, Anglia és Franciaország felszólítottak tizennyolc más „nyugati" kor-

mányt, hogy adjanak fizetési haladékot Jugoszlávia körülbelül 60 millió font sterlingnyi külföldi adóssága megfizetésére (*Times*. 1951 szeptember 1.). A titóista vezetők annyival kevesebbet beszéltek a „tervezésről", amennyivel emelkedett az imperialistákkal szembeni adósságuk.

Ugyanez időtájt Borisz Kidrics, a jugoszláv „tervbizottság" feje, a tervezés veszedelmeire hívta fel a figyelmet.

„A liberális közgazdászokat meg fogja nyugtatni az a leírás, amellyel Borisz Kidrics cikksorozatában beszámol a jugoszláviai rendszer újabb lépéséről. Kidrics a következőket írja: «a gazdasági szervezetek nem sok figyelmet fordítottak a kereslet és kínálat törvényeire... Bárhogyan igyekeztünk is elfojtani ezeket a törvényeket, mindig bosszút álltak rajtunk. Felütötte fejét a törvényellenes spekuláció, eltűntek bizonyos áruk és más gazdasági zavarok mutatkoztak...» Ennélfogva a Tito-rendszer «bizonyos, sőt akár meglehetősen nagy szabadságot fog biztosítani e törvények érvényesülésének»"[4].

Meghalt a tervezés, éljen a szabad piac! Tito „ideológusai" a marxizmus „fejlesztésében" visszatértek a korai burzsoá közgazdaságtan legkezdetlegesebb fokára.

Minden egyes „nagylelkű" nyugati kölcsön még nagyobb elszegényedést, még nagyobb adósságot jelent. Minden újabb adósság még szorosabbra fűzi Tito Jugoszláviáját a nyugati kapitalista gazdasághoz.

Annak a ténynek, hogy Jugoszláviát a nyugati imperializmus hatókörébe taszították, az lett a következménye, hogy az ország gyarmati sorba került. Imperialista „segítség" nincsen imperialista megkötöttség nélkül.

Tito úgy próbálta álcázni quisling-szerepét, hogy a Marshall-tömbbe való *hivatalos* belépés nélkül igyekezett a „marshallizált országok státusába" jutni. Amint a *New York Herald Tribune* tudósítója már 1949 júniusában megállapította:

„Egy dolgot nem mérlegelnek: Jugoszlávia részvételét a Marshall-tervben. *Ez politikailag kellemetlen lenne Tito marsall számára*... (Kiemelés tőlem — *J. K.)* Mindenesetre sokkal egyszerűbb, ha Jugoszláviát kis kölcsönökkel segítik."

Az amerikai kormány és az amerikai hírszerző szervezet

---

[4] A „New York Herald Tribune" belgrádi tudósítójának jelentése, 1951 szeptember 4-én.

amelynek számára Tito különösen azért olyan hasznos, mert baloldali demagógiával álcázza magát — legalábbis egy ideig —, igen szívesen támogatta Titót átlátszó mesterkedésének végrehajtásában:

„Tito — ha teheti — szeretné elkerülni, hogy olyan segélyt kérjen, amely a Kongresszusban vitát tesz szükségessé. Az ilyen segélyt ugyanis elkerülhetetlenül «közvetett Marshall-segélynek» tekintenék — márpedig ez politikai megkötöttségekkel jár. Belgrádban azonban az amerikaiak körében az a nézet uralkodik, hogy Titót megkímélik ettől a méltatlan helyzettől és megtalálják a módját annak, hogy megsegítsék"[5].

Ez a mesterkedés azonban kezdettől fogva rendkívül átlátszó volt. Nem tévesztett meg senkit, legkevésbbé magukat az imperialistákat. A nyugati „segítség" elfogadása ugyanolyan megkötöttséggel jár, akár Marshall-segélynek nevezik, akár nem. Nincs szükség az Atlanti Egyezményben való formális részvételre ahhoz, hogy valamely ország külpolitikáját az imperializmus előtt való behódolás jellemezze. A *Spectator* elég világosan megírta 1949 december 30-án:

„Jugoszláv szóvivők annyira hangsúlyozták, hogy az Egyesült Királysággal hétfőn kötött kereskedelmi és kompenzációs egyezmények nem befolyásolják Jugoszlávia kül- és belpolitikáját, hogy állításuk igazságáról szinte már maguk is meg vannak győződve. De hogy lehetne igaz ez az állítás? Jugoszlávia belső gazdasági rendszere, valamint az ország külföldi kapcsolatai annyira összefüggnek Tito marsallnak a Kominformmal folytatott vitájával és azzal a körülménnyel, hogy a vitát követően Tito kapcsolatai a Nyugathoz állandóan javulnak, hogy az összefüggés tagadása hiábavaló... (Jugoszlávia) annyira fontos helyzetet foglal el Kelet és Nyugat között, hogy gazdaságpolitikáját nem lehet elszigetelni a hatalmi egyensúlytól és hasztalan is azt állítani, hogy lehet."

Az amerikai nagytőkések gátlástalan hangja szokás szerint még ennél is világosabb és nyiltabb. Nézzük meg például az amerikai *Business Week*-et (1950 április 12.):

„Különösen az Egyesült Államok számára és általában a

---

[5] *Alexander Werth.* Tito turns West. (Tito Nyugat felé fordul.) Lásd New Statesman and Nation. 1950 június 17.

Nyugat számára Tito támogatása mindezideig egyik *legolcsóbb eszköznek bizonyult az orosz kommunizmus fékentartására.*

Mostanáig Tito összesen 51,7 millió dollár segélyt kapott a Nyugattól. Ez az összeg sokkal kevesebb, mint az az 1 milliárd dollár, melyet az Egyesült Államok Görögországban költött ugyanerre a célra...

Jugoszláviának meg kellett alkudnia a következő két elven nyugvó nyugati hitelpolitikával:

1) Elsőrendű segélynyujtás azoknak az iparágaknak, amelyek a leginkább alkalmasak arra, hogy nagymennyiségű, a nyugati piacokon könnyen elhelyezhető exportcikkeket gyártsanak. Ugyanakkor minimális segély a döntő fontosságú iparok számára... Nem több, mint amennyi fedezi a biztonsági szükségleteket és elősegíti az exportcikkek gyártását.

2) A részletekben nyujtott hitel kiterjesztése. Ez arra ösztönözné a jugoszlávokat, hogy végső erőfeszítéseiket is belevessék az idegen segítséggel megvalósítandó tervekbe. Minél nagyobbak ezek az erőfeszítések, annál nagyobbak az esélyeik, hogy kedvezően mérlegelik további dollársegély iránti kérelmeiket."

Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy a „segélynyujtás" minden további részlete alkalmával még jobban megszorítják a kötelékeket. A hitel minden egyes részlete még teljesebb megadást jelent. Azt jelenti, hogy valamennyi quisling közül Tito a legolcsóbb.

Azt jelenti, hogy Tito, a Tito-klikk, az egész Tito-rendszer az amerikai imperializmus bábja. Titóék az országot és a népet az amerikai nagy trösztök karmaiba juttatták. „Az amerikai kongresszus — írta 1950 november 29-én Gaston Coblentz, a *New York Herald Tribune* belgrádi tudósítója — kezében tartja Tito marsall sorsát."

Azt jelenti, hogy Tito, aki azt állítja magáról, hogy megmentette Jugoszláviát a „vörös imperializmustól", a valóságban megszakította az ország baráti és kölcsönösen előnyös kapcsolatait a szocializmus országával és a népi demokratikus országokkal, és a megkötözött Jugoszláviát az imperialista kizsákmányolás érdekkörébe juttatta.

A „vörös imperializmusról" szóló titóista rágalomra adott válasz harmadik része az a tény, hogy a titóisták visszautasították a Szovjetunió és a népi demokráciák barátságát és

nagylelkű segítségét, megszüntették velük a kereskedelmi kapcsolatokat, és Jugoszláviát a nyugati imperializmus gyarmatává tették. Jugoszláviát Titóék visszajuttatták abba a gyarmati helyzetbe, melyben a két háború között volt, azzal a különbséggel, hogy mostani imperialista gazdáik még kapzsibbak, mint elődeik.

A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1949 novemberi határozata leszögezi:

„... a jugoszláv kormány teljesen függő viszonyba került külföldi imperialista köröktől és azok támadó politikájának eszközévé vált... A Tito—Rankovics-klikk tág teret nyujtott a külföldi tőkének, hogy az behatolhasson az ország gazdasági életébe, amelyet a tőkés monopóliumok ellenőrzése alá helyezett"[6].

A másik út

A „vörös imperializmusról" szóló titóista rágalomra adott válasznak van azonban még egy negyedik része is. A titóisták azt hirdetik, hogy ez a „kis ország, a hősies Jugoszlávia" ellenállt a „vörös imperializmusnak" és azáltal, hogy a Nyugat felé fordult, „megőrizte függetlenségét". A tények és számok azonban mást mondanak. Leleplezik, hogy egy áruló csoport eladta országát a nyugati monopolkapitalizmusnak, hogy Jugoszlávia, amelyet a titóisták újból a Nyugat érdekkörébe kényszerítettek, ugyanolyan félgyarmati helyzetbe került, mint a két háború között volt, azzal a különbséggel, hogy kizsákmányolása most még fokozottabb.

A titóisták azt hangoztatják: a „keleteurópai kominform csatlósállamok" eltűrték, hogy „a szovjetimperializmus áldozatává" váljanak, Jugoszlávia ellenben, „melyet Tito vezet hősiesen, kimenekült a vörös hálóból". Ugyanakkor a többi keleteurópai ország „szovjet iga alatt nyög". „A Szovjetunió — mondják Titóék — megpróbálta megakadályozni Jugoszlávia és a csatlós országok iparosítását." Nézzük meg most a tények és számok fényénél a népi demokráciákat, amelyek a Szovjetunióval és egymással békében, barátságban élnek és

---

[6] A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozatai. 44, 47. old.

szoros gazdasági kapcsolatot tartanak fenn. Tudjuk, mit állítanak Titóék, nézzük hát, mi az igazság.

A keleteurópai népi demokráciák — Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Bulgária, Románia, Albánia — a két háború közötti két évtizedben a nyugati kapitalista országok félgyarmatai voltak. Nehéziparuk nem volt. Főként élelmiszert és ipari nyersanyagot exportáltak. Gazdasági életük kiegyensúlyozatlan, egyoldalú volt, a nyugati kapitalizmus szükségleteinek megfelelően fejlődött, nempedig a nép szükségletei szerint. Gazdasági életük felett idegen tőke uralkodott. A munkások, parasztok, értelmiségiek, akik a hasznos munkát végezték, a legszörnyűbb ínségben éltek ezekben a potenciálisan gazdag országokban. A nyersanyagforrások kiaknázatlanok voltak. Vagy nem tárták fel őket, vagy ha igen, úgy ez a nyugati kapitalista világ tőkés vállalkozói érdekében történt. A két háború között eltelt években ezeknek a népeknek éppoly nehéz volt a soruk, mint Jugoszlávia népeinek.

Ezeknek az országoknak anyagi erőforrásait a nyugati kapitalizmus tartotta kezében és ellenőrizte. Lengyelországban a különféle iparágakba befektetett idegen (főként angol, francia és német) tőke iparágak szerint az egész befektetett tőke 50—85 százaléka volt. Bulgáriában a felszabadulás, vagyis 1944 előtt az ipari részvényeknek több mint fele külföldi kapitalisták tulajdonában volt. Angol, francia, német és amerikai tőke uralkodott Csehszlovákia, Magyarország és Románia fő iparágai felett. Albániában az egész pénzügyi és hitelrendszert néhány olasz, brit és amerikai monopólium ellenőrizte. Ezekből az országokból évről évre hatalmas összegű sarcokat préseltek ki. Bulgáriából például 1922 és 1944 között egymilliárd leva, azaz az egész nemzeti jövedelem húsz százaléka vándorolt a külföldi kapitalisták zsebébe.

A P. E. P.[7] „Economic Development in South-East Europe" (Délkelet-Európa gazdasági fejlődése) című jelentésében a következő képet festi. A külföldi kölcsönöket arra használták fel, hogy „külföldön magánszámlákon halmozzanak fel hatalmas összegeket... fontos behozatali tételeket fedezzenek... a legtöbb külföldi kölcsön használatáért rendkívül

[7] P. E. P. — Political and Economic Planning: Gazdasági és Politikai Tervezés néven működő intézet Angliában, amely gazdasági és politikai tanulmányokat ad közre. — *Szerk.*

magas kamatlábat szabtak meg... 1931—32-ben külföldi tartozások törlesztése... Magyarország (teljes exportjának) 48 százalékát, a jugoszláv export 29 százalékát (csupán köztartozások fedezésére), a román export 28 százalékát, a lengyel export 24 százalékát követelte... Megjegyzendő még, hogy ezek a százalékszámok a kamatot az egész exportra vonatkoztatva fejezik ki, holott a külföldi kölcsönök törlesztése fejében «kemény valutát» követeltek, melyhez csupán bizonyos árucikkek exportálásával lehetett hozzájutni. Így tehát a tartozások kiegyenlítése a valóságban még súlyosabb nehézségekbe került."

Ezeknek az országoknak egész gazdasági életét alárendelték a nyugati imperializmusnak. Azokat az iparágakat, amelyeknek fejlesztését megengedték, főként olyan nyersanyagok termelésére használták fel, amelyekre az imperialistáknak szükségük volt és amelyekbe azok tőkét fektettek be.

Bulgáriának jelentős vas és színesfém készletei vannak, mégsem volt kohászati ipara. Egyoldalú gazdasági életét a növényi olaj kivitelére építették fel. Romániában az idegen ellenőrzés alatt álló petróleumipar igen fejlett volt, de nem volt gépgyártás, nem gyártottak mezőgazdasági gépeket. Magyarország mozdonyokat és vasúti kocsikat gyártott exportra, de nem gyártott szerszámgépeket. Lengyelország gazdag volt szénben és fémekben, de nem volt a nép szükségleteinek megfelelő gépgyártó ipara. A csehszlovák ipar kiegyensúlyozatlan, egyoldalú volt, főként textilgyártásra, kerámiagyártásra és a könnyűipar egyéb ágazataira szorítkozott; a nehézipart rendkívüli mértékben nélkülözte.

A mai keleteurópai népi demokráciák és Jugoszlávia gazdasági élete a két háború között félgyarmati jellegű volt. Élelmiszert, nyersanyagot, néhány könnyűipari és luxusgyártmányt exportáltak, de a nehézipari termékek és a készáruk nagyrésze terén a nyugati kapitalizmustól függtek. A nép az ország minden gazdagsága mellett a legmélyebb nyomorban élt.

Dr. Doreen Warriner nemrégiben megjelent „Revolution in Eastern Europe" (Forradalom Kelet-Európában) (Turnstile Press, 1950.) című művében ezekkel a szavakkal jellemzi az uralkodó helyzetet:

„A külföldi tőke nem szüntette meg a hiányokat, mert azt

csupán olyan nyersanyagok termelésébe fektették be, amelyekre a Nyugatnak szüksége volt, mint például a román kőolaj és a jugoszláv fémek. Az idegen tőke mindent lefölözött, kivitte az országból a terméket és a profitot egyaránt, ahelyett, hogy olyan vállalkozásokba fektették volna a pénzt, amelyek hosszú időre biztosították volna a fejlődést... Az uralkodó osztály, melynek élén monarchia, vagy katonai diktatúra állott, csupán saját érdekeit tartotta szem előtt és mereven ellenállt minden változásnak."

Ez a leírás egyformán vonatkozik arra a helyzetre, melyben egyrészt Jugoszlávia, másrészt a mai népi demokráciák a két háború között voltak. Mi hát a különbség?

Ez a különbség: Jugoszlávia népeinek hősi harcát Titóék elárulták és az országot visszavetették régi állapotába. Ugyanakkor a népi demokráciák a Szovjetunióval és egymással barátságban és együttműködve úgy és olyan gyorsan haladnak előre, hogy a két háború közti időszak rossz napjai feledésbe mennek.

A második világháború Lengyelországban borzalmas pusztítást vitt véghez. Mindamellett az új Lengyelország *ipari* termelése, amely 1946-ban még csak 77 százaléka volt a háború előttinek, 1949-ben, a hároméves terv végén, 75 százalékkal múlta felül a háború előtti termelést. Ez mindenekelőtt a Szovjetunió segítségének és a Szovjetunióval folytatott kereskedelemnek volt köszönhető.

Magyarországon az ipari termelés a háború pusztításai ellenére 1949 végén, a hároméves terv befejezésekor (a hároméves tervet két év és öt hónap alatt fejezték be), 53,4 százalékkal haladta meg a háború előtti ipari termelést. A nehézipar termelése 74 százalékkal múlta felül a háború előttit. Ez mindenekelőtt a Szovjetunió segítségének és a Szovjetunióval folytatott kereskedelemnek volt köszönhető.

A bolgár ipar termelése, amely már 1947-ben túlhaladta a háború előtti színvonalat, 1949 végén 90 százalékkal volt magasabb a háború előttinél. Ez mindenekelőtt a Szovjetunió segítségének és a Szovjetunióval folytatott kereskedelemnek volt köszönhető.

Az első romániai terv — az egyéves terv — során, amelyet 1949-ben hajtottak végre, 40 százalékos volt az emelkedés. A csehszlovák ipari termelés már 1947 vége előtt túlhaladta a

háború előtti színvonalat. Az albán kétéves terv első esztendejének végén, 1949-ben, az ipari termelés elérte az 1938-as színvonal 400 százalékát.

Ez a hatalmas ipari fejlődés, ez az állandóan gyorsuló óriási ütem mindenekelőtt a Szovjetunió segítségével és a Szovjetunióval folytatott kereskedelem eredményeképpen bontakozott ki. Ez az eredmény annál is jelentősebb, mert olyan országokról van szó, melyek a háború során óriási károkat szenvedtek.

1950-ben a hat keleteurópai népi demokráciában az ipar fejlődése a Szovjetunió állandó segítségével, valamint a Szovjetunióval és egymással folytatott növekvő forgalmú kereskedelem eredményeképpen még gyorsabb lett. A lengyel ipari termelés 1949-ben 30,8 százalékkal emelkedett. A csehszlovák ipari termelés ugyanezen idő alatt 15,3 százalékkal, a magyar 35,1 százalékkal, a román 37,3 százalékkal, a bolgár 23,3 százalékkal, az albán pedig 34 százalékkal.

Az 1950-es év végére, mely a jugoszláv nép számára a gazdasági nyomorúság és a jugoszláv terv végnélküli elodázásának esztendeje volt, az albán ipari termelés a szovjet segítség jóvoltából a háború előtti ipari termelésnek több mint négyszeresére, a bolgár ipari termelés majdnem háromszorosára, a lengyel több mint kétszeresére, az egy főre eső csehszlovákiai termelés majdnem kétszeresére emelkedett. Románia ipari termelése egyedül az 1950-es esztendőben többet fejlődött, mint a kapitalista uralom utolsó 25 évében. A magyar ipar a háború előtti termelésnek majdnem kétszeresét érte el és többet fejlődött, mint a kapitalista uralom alatt húsz esztendő folyamán.

Az 1949—50-es időszakban vált világossá, hogy Titóék árulása kudarcba fullasztotta a jugoszláv tervgazdálkodást. A népi demokráciák ebben a győzedelmes időszakban tértek át a rövidlejáratú tervezésről a hosszúlejáratú tervezésre. Csehszlovákia és Bulgária 1949-ben megkezdték ötéves tervüket. 1950-ben Lengyelország hatéves terve, Magyarország pedig ötéves terve megvalósításához fogott hozzá. 1951 elején Románia és Albánia kezdte meg ötéves tervének első esztendejét.

Jugoszlávia gyarmati uralom alá kényszerült, ugyanakkor a népi demokráciák népeinek szeme előtt új és soha nem álmo-

dott távlatok nyíltak meg. Most már *kölcsönös együttműködés alapján* tudtak tervezni. Legfontosabb kereskedelmi kapcsolataik (a Szovjetunióval és egymással) is a tervek alapján jönnek létre és minőségileg újtípusúak. Ezeknek az országoknak gazdasági kapcsolatai az egyenlőség elvén alapszanak. Az egyes országok tervgazdálkodásának eredményei megerősítik és megszilárdítják a többiek eredményeit. Minthogy nem fenyegeti őket válság, mindegyik előre számíthat a gazdasági élet fejlődésére, arra, hogy országaik között növekszik az árucsereforgalom.

A lengyel hatéves terv (1950—55) célul tűzte ki, hogy ipari termelését 1955 végére az 1949. évinek két és félszereresére, a háború előttinek több mint négyszeresére emeli. A lengyel ipar most először gyárt nehézipari gépeket — traktort, gőzturbinát, magasnyomású olvasztókat, komplex szerszámgépeket. A csehszlovák ötéves terv (1949—1953) az ipari termelés 75 százalékos növekedését tűzte ki célul. A szénbányászat, kohóipar, gépgyártás és energiaipar fejlesztésével megszűnik a csehszlovák ipar kiegyensúlyozatlan, egyoldalú jellege. A történelmi fejlődés azonban ezt a bátor perspektívát is gyorsan maga mögött hagyta. 1951 februárjában módosították a terveket — az eredeti célkitűzéseket nagymértékben felemelték. A csehszlovák ötéves terv első két esztendeje során elért sikerek lehetővé tették az eredeti terv három és fél év alatti teljesítését és sokkal messzebbmenő célokat tűzhettek ki az egész ötéves terv keretén belül. Eredetileg az volt a célkitűzés, hogy az ötéves terv során 1948-ban az ipari termelést 75 százalékkal emelik. Most úgy döntöttek, hogy az emelkedés 98 százalékos legyen, azaz öt év alatt megkétszereződjék. A nehézipar 1953-ban 2,3-szer fog többet termelni, mint 1948-ban. Dolansky, az állami tervhivatal elnöke 1951 februárjában kijelentette:

„Az eredeti ötéves tervet három és fél év alatt tudjuk teljesíteni. Ennek biztosítéka a széles néptömegek hatalmas munkalendülete, a szocialista munkaverseny fejlődése, a Szovjetunió élenjáró tapasztalatainak alkalmazása az iparban és a népgazdaság más ágaiban, valamint a Csehszlovákiában meglevő nagy belső lehetőségek. Ötéves tervünk feladatainak növelését az a fontos tényező segíti elő, hogy Csehszlovákia, a béke és a szocializmus táborát vezető Szovjetunió, valamint

a Csehszlovákia és a népi demokráciák között egyre mélyülő és fokozódó gazdasági együttműködés áll fenn."

A bolgár ötéves terv (1949—53) hatalmas lépést jelent az ipari fejlődés terén. 1953-ban az ipari termelés, nem számítva a kisipari termelést, körülbelül négyszerese lesz a háború előttinek. Románia az ötéves terv során (1951—1955) nem csupán felülmúlja a háború előtti kőolajtermelés legmagasabb színvonalát, hanem az energiaipar és gépgyártás terén nagyszámú új iparágat fog kifejleszteni.

A magyar ötéves terv (1950—54) eredetileg célul tűzte ki az ipari termelés 86 százalékos növelését az 1949. évivel szemben és a nehézipari termelés 204 százalékos növelését. A terv előírta, hogy a termelési eszközök gyártását öt év alatt tizenhétszeresére kell emelni. A magyar ipar a Szovjetunió segítségével elsőízben fog gyártani Diesel-motorokat, komplex szerszámgépeket és fejlett technikájú bányafelszerelést. A történelmi fejlődés azonban ezúttal is maga mögött hagyta a legmerészebb perspektívákat is. Az ötéves terv első esztendeje minden várakozást felülmúlt, úgy, hogy 1951 első hónapjaiban a tervet módosították — *felfelé*. Rákosi Mátyás, a Magyar Dolgozók Pártjának főtitkára, a párt II. kongresszusán, 1951 február 25-én kifejtette a felemelt célkitűzéseket:

„Mit jelent az új, megemelt ötéves terv? Elsősorban azt, hogy az új terv sokkal többet ruház be a nehéziparba, ezen belül a vas-, acél-, szén- és villamosenergiatermelésbe. Számszerűleg ez így jelentkezik: 37—38 milliárdot kívánunk beruházni a nehéziparba, az eredeti tervnek több mint kétszeresét. 1949-ben úgy terveztük, hogy gyáriparunk 86,4 százalékkal emelkedik: az új terv szerint a gyáripar termelése hozzávetőleg háromszorosára, mintegy 200 százalékkal nő, s benne a nehézipar csaknem megnégyszereződik. A könnyűipar az eredeti terv 72,9 százaléka helyett mintegy 150 százalékkal nő. A mult évben a nehézipar termelésének értéke csak 2,2 százalékkal volt nagyobb, mint a könnyűiparé: az ötéves terv végén a nehézipar részesedése a termelésben 70 százalék lesz, a könnyűiparé 30 százalék"[8].

Sohasem volt még szovjetellenes rágalom olyan otromba,

---

[8] *Rákosi Mátyás.* A szocializmus építésének útján. Szikra 1951 32—33. old.

mint a titóistáknak és a Wall Streetnek az az állítása, hogy a Szovjetunió meg akarja akadályozni a keleteurópai népi demokráciák iparosítását. A tények tanulmányozása megmutatja, hogy ennek éppen a fordítottja igaz. A titóista taktika, akárcsak a Goebbels-féle, feje tetejére állítja az igazságot!

Hiszen éppen a Szovjetunió baráti gazdasági segítsége és a Szovjetunióval folytatott kereskedelem tette lehetővé a népi demokráciák számára, hogy a háború minden pusztítása és a nyugati imperializmus minden bojkottja ellenére oly diadalmas és gyors ipari fejlődést érjenek el. A Szovjetunió gazdaságpolitikája pontosan fordította az imperializmusénak. A Szovjetunió volt a fő tényező a népi demokráciák felszabadításában a tengely uralma alól. A Szovjetunió óvta meg a háború befejezésekor a népi demokráciákat a nyugati imperialisták katonai intervenciójától, és tette önzetlen szocialista segítségnyujtásával és a kereskedelmi kapcsolat kiépítésével lehetővé, hogy ezek az országok helyreállíthassák háborúsujtotta gazdasági életüket és gyorsan haladhassanak a *szocialista* iparosítás útján.

A nyugati imperialista uralom alatt az ilyen iparosítás lehetetlen. Azok a nem kommunista közgazdászok, akik becsületesen vizsgálják a háború után Kelet-Európában kibontakozó fejlődést, kénytelenek elismerni:

„Kelet-Európának elsősorban ipari forradalomra volt szüksége. Ez pedig a szovjet győzelem következtében beállott európai hatalmi egyensúlyváltozás nélkül sohasem történt volna meg. Nyugat-Európának ... az volt az érdeke, hogy azt mint olcsó élelem- és olcsó munkaerőforrást továbbra is elmaradt állapotban tartsa. Ha a nyugati hatalmak (a második világháború után) befolyásolhatták volna az események menetét, akkor újból ugyanolyanfajta kormányokat juttattak volna hatalomra, mint voltak azelőtt, olyanokat, melyeknek tehetetlensége vezetett a fasizmushoz"[9].

De csupán Jugoszláviában, a titóista árulás következtében történt, hogy „a nyugati hatalmak befolyásolhatták az események menetét", és Jugoszláviát, „mint olcsó élelmiszer- és olcsó munkaerőforrást elmaradt állapotban tarthatták". Hála a

---

[9] *Dr. Doreen Warriner* (a London School of Slavonic Studies [Szlavisztikával foglalkozó londoni főiskola] előadója). Revolution in Eastern Europe. (Forradalom Kelet-Európában.) 1950.

Szovjetuniónak, a nyugati kapitalista államok nem tudták rátenni kapzsi kezüket a hat népi demokráciára. Ezekben az országokban hű kommunisták, jó hazafiak állottak és állanak a kormány élén — Dimitrov, Kolarov, Cservenkov, Bierut, Gheorghiu-Dej, Gottwald, Rákosi, Gerő és Enver Hodzsa, nem pedig Tito, Kardelj, Rankovics, Gyilasz és Mose Pijade. A nyugati imperialisták, akik olyan hevesen tiltakoznak, midőn a népi demokráciákban a titóista árulókat bíróság elé állítják és elítélik, „erkölcsi felháborodásuk" leple alatt tulajdonképpen amiatt tiltakoznak, hogy nem sikerült a népi demokráciákat ugyanolyan félgyarmati állapotba süllyeszteni, mint Tito Jugoszláviáját.

A szocialista segítség és kereskedelem nem jár „Marshall-féle megkötöttségekkel", a szocialista segítség és kereskedelem a nemzeti integritás és szuverenitás kölcsönös tiszteletén, az egyenlőségen, egymás kölcsönös erősítésén alapszik. Ez volt a népi demokráciáknak nyujtott szovjet segítség, a velük folytatott szovjet kereskedelem alapja és ez is maradt. A Szovjetunió szállította a nehézgépeket, a modern felszerelést, a nyersanyagot. Ez tette lehetővé a népi demokráciák oly gyors iparosodását és népeik életszínvonalának oly gyors emelkedését. A Szovjetunió elküldte ezekbe az országokba szakembereit. Nem azért, hogy kémkedjenek, nem azért, hogy kezükbe kaparintsák a gazdasági életet, mint a náci és amerikai „szakemberek", hanem azért, hogy önzetlenül segítsenek kiképezni a népi demokráciák *saját* élenjáró technikai szakembereit a szocialista Szovjetunióban tökéletesített legmodernebb technikára.

A szocialista elveken nyugvó szovjet segítség és kereskedelem tette lehetővé a népi demokráciák számára, hogy merész, hosszúlejáratú terveket készítsenek és nagyszabású perspektívát nyissanak meg népeik előtt.

A hosszúlejáratú szovjet hiteleket a népi demokráciák arra használják fel, hogy kohászathoz, vegyiiparhoz és gépgyártáshoz szükséges anyagokat hozzanak be a Szovjetunióból. A Szovjetunió modern nagyüzemi berendezéseket küldött szerszámgépgyárak, erőművek, vízierőművek részére. A népi demokráciák a szovjet felszerelés segítségével most maguk tudják előállítani a nehézipari termékeket, olyan fejlett technikát igénylő gyártmányokat, amelyeket azelőtt importálniok kellett. Sok gépet most gyártanak elsőízben történelmük során,

köztük olyanokat, melyek megvetik a szocialista mezőgazdaság fejlődésének alapját. Ezek az országok nem függenek többé az imperializmustól. Örökre megszabadultak félgyarmati helyzetüktől. A szovjet segítség és kereskedelem tette lehetővé számukra, hogy a nyugati imperializmustól függetlenül fejlődjenek, hogy elsőízben ismerhessék meg a *függetlenség* igazi értelmét, amelyért népeik oly hosszú és elkeseredett harcot vívtak, oly sok áldozatot hoztak és oly sok vért ontottak.

A lengyel nép a Szovjetunió sokoldalú segítségével építi a Nowa Huta vas- és acélművet, amely megkettőzi az ország vas- és acéliparának kapacitását.

„Lengyelországban az ipari termelés (1955-ben) 85 százalékkal emelkedik az 1949. évi fölé és négyszerese lesz a háború előtti évek egy főre eső termelésének. A Szovjetunióból kapott új olvasztókemencék lehetővé teszik, hogy az acéltermelés a háború előtti kétszeresére növekedjék"[10].

A Szovjetunió bocsátotta Lengyelország rendelkezésére annak a hatalmas cementgyárnak a terveit és a megvalósításához szükséges anyagokat, amely a legnagyobbak és legmodernebbek egyike lesz Európában. Ez csak egyike annak a többtucatnyi berendezésnek, amelyet a Szovjetunió szállított Lengyelországnak. 1951 elején már valamennyi gép a helyszínen volt. A wierzbicai cementgyár, a kapitalista üzemektől eltérően, nem csupán maximálisan gépesített lesz, hanem a legjobb egészségügyi viszonyokat biztosítja a munkások számára. A munka tiszta levegőben folyik majd és nem lesz szükség portalanító berendezésekre. Az üzem 1952-ben kezdi meg a termelést. A dolgozók számára máris épülnek a legmodernebb lakások, iskolák, üzletek, filmszínházak, klinikák, napközi otthonok, kultúrházak, munkásklubok, uszodák és sporttelepek. 1948 január 26-án aláírták a hosszúlejáratú lengyel-szovjet kereskedelmi és hitelegyezményt. Azóta erősen megnövekedett Lengyelország és a Szovjetunió között a kereskedelmi forgalom. Ha az 1947. évi forgalmat 100-nak vesszük, az 1948-as forgalom 153-ra, az 1950-es 212-re emelkedett és a jövőben tovább fog emelkedni. Lengyelország mangán- és krómércet, folyékony tüzelőanyagot, műtrágyát és a műtrágya-

---

[10] Marguerite Higgins varsói tudósítása. New York Herald Tribune. 1950 január 12.

gyártáshoz szükséges nyersanyagokat, golyóscsapágyakat, aszbesztot, traktorokat, mezőgazdasági gépeket és a Nowa Huta-típusú üzemekhez szükséges egész ipari berendezéseket kapott és fog kapni. A Szovjetunió minden ellenszolgáltatás nélkül különböző szabadalmakat bocsátott Lengyelország rendelkezésére. Segített és segít az épületek megtervezésében, a hatalmas tervek összeállításában, lengyel mérnököket és szakmunkásokat képezett ki.

A bolgár nép a Szovjetunió segítségével olyan ipari üzemeket létesít, amilyenekről Bulgáriában azelőtt nem is álmodtak — műtrágyagyárat, vas- és acélműveket, autójavító üzemeket. Még az acsarkodó nyugati újságírók is kénytelenek beismerni:

„A Szovjetunió Bulgáriába főként a bolgár iparosítás és a mezőgazdaság modernizálása szempontjából döntő fontosságú anyagokat és árukat exportál"[11].

A szovjet gyapotszállítmányok segítségével Bulgária ismét talpraállíthatta, sőt fejleszthette textiliparát. A szovjet fém- és építőanyag szállítmányok, gépek és felszerelések tették lehetővé a bolgár nehézipar fejlődését. A szovjet kőolaj és kőolajtermékek, közlekedési eszközök, közúti és vasúti közlekedés nélkül a bolgár ipar nem fejlődhetett volna ilyen gyors ütemben. A szovjet traktorok és egyéb mezőgazdasági gépek, alkatrészek, műtrágya és azon anyagok nélkül, amelyek lehetővé tették, hogy az ilyen felszerelést és anyagokat Bulgáriában is gyárthassák, Bulgária nem haladhatott volna ilyen diadalmasan a szocialista mezőgazdaság útján. A szovjet szakértők segítsége nélkül Bulgária nem tárhatta volna fel ásványkincseit saját iparosítása céljaira. 1951 folyamán szovjet segítséggel működni kezd a hatalmas „Sztálin" műtrágyagyár, a „Marica III." és a „Köztársaság" nevű hőenergiával dolgozó erőműtelep, egy ultramarinfestékgyár, két acélkohó, a nikopol-belenei öntözőrendszer, több olajsajtoló üzem stb. stb.

1951 elején közzétették a bolgár minisztertanácsnak és a Bolgár Kommunista Párt Központi Bizottságának Dobrudzsa mezőgazdasága vízellátásának fejlesztéséről és villamosításáról szóló határozatát. Dobrudzsa a kapitalista időkben a sze-

---

[11] *Vernon Bartlett.* East of the Iron Curtain. (A vasfüggönytől keletre.)

gényparaszt nyomorúságának jelképe volt. A kapitalista uralom utolsó 50—60 esztendejében az erdőket félig kiirtották, a folyók kiszáradtak. Nyáron forró szelek sepertek végig a fátlan vidéken, a téli hónapokban pedig a szél elfújta a havat a földről, így nem volt ami megvédje a növényeket a fagy ellen. Néhány 60—75 méter mélységű kút volt az egyedüli vízforrás, de a kulákok és a földbirtokosok ezeket is üzérkedésre használták fel. Most megkezdődött a villamosítás és az öntözés, és 1954-re Dobrudzsán átalakul a természet képe. 1956-ra valamennyi falunak lesz vízellátása, öntözőrendszere és villamosárama, útja és vasútja. Az egykori félsivatagot Micsurin módszereivel virágzó termőföldd é varázsolják.

Romániának a Szovjetunió fémet, kokszot, gyapotot, gépeket, gépkocsikat, legújabb típusú mezőgazdasági felszerelést szállít. A szovjet technika segítségével Romániában 1950-ben 38 százalékkal több szenet bányásztak, mint 1938-ban. Négy esztendő alatt (1947—50) szovjet segítséggel négyszeresére növelték a földgázvezeték-hálózatot. A Szovjetunió sokoldalú segítségével Románia, amelynek egykor nem volt gépipara, maga gyárt traktorokat, gőzgépeket, cséplőgépeket, textilgépeket, olajipari felszerelést. Megkezdte a személyautók, mozdonyok, tehergépkocsik, olajszállító hajók, parti hajók és uszályok gyártását. Az ötéves terv során Románia — a szovjet segítség jóvoltából — 21 000 traktort fog előállítani saját üzemeiben.

Az albán nép a Szovjetunió nyujtotta hitelekkel és segítséggel, valamint a Szovjetunióval folytatott kereskedelem segítségével teljesen megváltoztatja országát. A Szovjetuniótól az albán nép vízierőművekhez szükséges gépi felszerelést és magasfeszültségű vezetéket, az olajiparhoz szükséges felszerelést és csöveket, traktorokat és kombájnokat, közlekedési eszközöket kap, továbbá gépi felszerelést egy tiranai textilüzem, két nagy fafeldolgozó üzem és egy 150 000 tonna évi kapacitású olajfinomító részére. Az új textilüzemek létesítésének munkálatai 1951 elején nagyrészt befejeződtek. Ezek a textilüzemek évente 20 millió méter gyapottextilanyagot fognak gyártani. A szovjet felszereléssel épült selitai vízierőmű munkálatai 1951 elején ugyancsak befejezéshez közeledtek.

Rákosi Mátyás 1951 februárjában, a Magyar Dolgozók

Pártjának II. kongresszusán kifejtette, milyen szerepe van a Szovjetuniónak a magyar iparosításban:

„A Szovjetunió segít legmodernebb üzemeink építésében, átadja nekünk legjobb gépeit, legújabb gyártási eljárásait, de ami nem kevésbbé fontos, nagylelkűen rendelkezésünkre bocsátja legjobb tudósait és élmunkásait. Nálunk jártak Bargyin akadémikussal, a világhírű kohásszal az élükön a Szovjetunió legjobb mérnökei, technikusai, akiknek tanácsai és útmutatásai felbecsülhetetlen szolgálatot jelentettek. Itt volt Bikov elvtárs, aki a gyorsvágás területén adta át tapasztalatait, Zsuravljov elvtárs, aki a gyorsolvasztásra tanította meg olvasztárainkat, Petrov elvtárs, a Sztálin-autógyár főkohásza, aki az öntés és a kohászat területén adta át tapasztalatait. Dubjaga elvtársnő a textiliparban a többgépes rendszerre való áttérésben adott segítséget. Ananyeva elvtársnő megtanította a fonónőket, hogyan csökkentsék a minimumra a fonodai hulladékot, Savljugin elvtárs a gyorsfalazási módszert tanította kőműveseinknek, Makszimenko, Koba, Zujev elvtársak egész sztahanovista gárdát neveltek ki nálunk az építőmunkások közül. Panyin elvtárs a vonatok átlagsebességének felemelésére tanította meg a magyar mozdonyvezetőket, Filimonov, Podzsarov és Logvinyenko a bányagépkezelésben és a ciklusos fejtési módszer megtanulásában nyujtottak segítséget és így tovább és így tovább.

Nem folytatom a felsorolást"[12].

A szovjet mérnökök és szakmunkások és a Jugoszláviát elárasztó amerikai „szakértők" szerepe között ugyanaz a különbség, mint a baráti tanácsadók és az FBI-besúgók szerepe között. Az egyik segíteni jön, a másik kémkedni. Az egyik a szocializmus fejlődését akarja elősegíteni Magyarországon, a másik azért jön, hogy meggyorsítsa Jugoszláviának a nyugati imperializmus részéről történő gyarmatosítását.

A nyugati imperializmus kiapasztja Tito Jugoszláviájának nyersanyagforrásait és Tito beleegyezésével készárukkal (főként másodrendűekkel) árasztja el Jugoszláviát — amint ez a gyarmatok és a gyarmatosítók hagyományos szokásainak megfelel. Ugyanakkor a Szovjetunió új, szocialista kereskedelmi kapcsolat alapján nemcsak nyersanyagokat importál a

---

[12] *Rákosi Mátyás.* A szocializmus építésének útján. 34—35. old.

népi demokratikus országokból, hanem egyre inkább olyan iparcikkeket, melyeket a népi demokráciák gyakran szovjet felszereléssel épült és szovjet nyersanyaggal ellátott gyáraikban állítanak elő.

Csehszlovákiából például a Szovjetunió 72 százalékban készárut importál. Még a kákán is csomót kereső nyugati megfigyelők is kénytelenek elismerni ezt az újfajta kapcsolatot:

„Lényegesnek látszik, hogy leleplezzük kommunistaellenes propagandistáink egy másik kedvenc meséjét is — azt, hogy a Szovjetunió kegyetlenül kizsákmányolja Csehszlovákiát. Ez nem áll. A szovjet politika világos célja, hogy Csehszlovákia gazdaságilag rendkívüli sikereket érjen el... Természetesen igaz, hogy Csehországból kalapot, cipőt és textilárut szállítanak a Szovjetunióba, de a csehek, akikkel beszéltem, ennek igen örülnek. («Mit csinálna egyébként könnyűiparunk?») Viszonzásul Csehszlovákia nem csupán nyersanyagot és nagymennyiségű élelmiszert kap a Szovjetuniótól, hanem, mint az egyik cseh vezető személyiség nekem mondta, egyre több kiváló minőségű nehézipari gépet is"[13].

Az aljas koholmányokat a toryk, a jobboldali munkáspárti vezetők, a Wall Street ujságírói és mindenekelőtt a titóisták terjesztik, egyrészt azért, hogy eltitkolják a szovjet segítség és kereskedelem nagylelkű és valóban *szocialista* jellegét, másrészt azért, hogy eltitkolják az amerikaiaknak gyarmataikkal, félgyarmataikkal és csatlósaikkal — beleértve Tito Jugoszláviáját, sőt magát Nagybritanniát is — fenntartott gazdasági kapcsolataik kizsákmányoló imperialista jellegét.

A szocialista kereskedelmi kapcsolatok nem szorítkoznak a Szovjetuniónak az egyes népi demokráciákkal fenntartott kapcsolataira. Ezek a kapcsolatok jelentik alapját az 1949 januárjában alakult Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsának, amelynek 1951 elején a Szovjetunió, Lengyelország, Csehszlovákia, Magyarország, Románia, Bulgária, Albánia és a Német Demokratikus Köztársaság voltak a tagjai. E Tanács működése gyökeresen különbözik a Marshall-tomb működésétől. A Tanács kölcsönös segítséggel erősíti minden egyes tag-

---

[13] Alexander Werth Lásd New Statesman and Nation 1949 december 24

ját. A specializálódás mértéke nem hátráltatja az egyes országok gazdasági életét. Ellenkezőleg. Minden egyes részvevő ereje növeli valamennyiük erejét. A Marshall-tömb, amelyhez most nemhivatalosan Tito Jugoszláviája is hozzátartozik, az erősebb, mindenekelőtt az Egyesült Államok javára gyengíti a gyengébb tagokat. A szocialista tervgazdálkodás együttműködése és kölcsönös segélynyujtása azt jelenti, hogy a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsában részvevő országok együttvéve nagyobb erőt jelentenek, mintha egyszerűen összegezzük őket. Az egész nagyobb, mint a részek összege. A Marshall-tömb keretén belül az Egyesült Államok termelésének növekedése a csatlósok termelésének fokozott megnyírbálását jelenti: az egész kisebb, mint a részek összege. Ha az Egyesült Államokban egy új traktorgyár létesül, ez azt jelenti, hogy valamelyik nyugati csatlósállam traktoripara elpusztul. Ha a Szovjetunióban új traktorgyár létesül, ez újabb fejlődést jelent a Kölcsönös Gazdasági Segítség Tanácsához tartozó országokban a szocializmus építésének útján.

A népi demokráciák gazdasági fejlődésének, iparosításának hatalmas üteme ennek megfelelően emelte ez országok népeinek életszínvonalát. Tito Jugoszláviájában az utóbbi éveket egyre emelkedő árak, a reálbérek csökkenése, fokozódó éhínség és nélkülözések jellemezték. Ezzel szemben a népi demokráciákban állandóan emelkednek a bérek, csökkennek az árak, fokozódik a fogyasztás és fejlődnek a szociális szolgáltatások.

Lengyelországban 1950-ben a sertéshús mennyisége 44 százalékkal volt nagyobb az 1949. évinél, a gyapottextil termelés 7 százalékkal, a gyapjúáru termelése 13 százalékkal, a bőrlábbelié 13 százalékkal. Magyarország 1950-ben 15 százalékkal több cukrot, 8 százalékkal több gyapottextilt, 50 százalékkal több lábbelit gyártott, mint az előző évben. Romániában ugyanezen időszakban 24 százalékkal több cukrot, 42 százalékkal több sütőipari árut termeltek. Bulgáriában 1950-ben 27 százalékkal emelkedett a gyapottextil termelése, 37,3 százalékkal a gyapjúáru és 127,6 százalékkal a lábbelik termelése. Csehszlovákiában 1950 első felében 15 százalékkal több gyapotárut, 17 százalékkal több vajat és 12 százalékkal több szintetikus zsiradékot állítottak elő. A húsfogyasztás 45 százalékkal, a zsírfogyasztás 100 százalékkal emelkedett.

Mindezekben az országokban állandóan emelkednek a reálbérek, fejlődnek a különféle szociális szolgáltatások, egyre több férfit és nőt foglalkoztatnak az iparban.

Összefoglalás

Vaskos könyvet töltene be, ha ábrázolni akarnánk, milyen hatalmas gazdasági, kulturális és politikai haladást értek el a népi demokráciák a háború utáni esztendőkben, a szocializmus építésének gyors és egyre gyorsuló folyamata során.

Útjuk és eredményeik minden tekintetben és minden téren ellentétben állanak azzal a visszafejlődéssel és azokkal a szenvedésekkel, amelyek Jugoszlávia népeinek Tito diktatúrája alatt és a titóista árulás következtében osztályrészül jutott.

Az egyik oldalon a népi demokráciák gyors gazdasági fejlődése, a másik oldalon Tito Jugoszláviájának gazdasági rabszolgasága, gyarmati sorba süllyedése áll. A népi demokráciákban gyorsan fejlődik a szocialista mezőgazdaság, Titóék álszövetkezeteiben a kulákok uralkodnak. A népi demokráciákban a munkásosztály és a dolgozó nép egyre fokozottabban résztvesz az államigazgatásban, a miniszteri széktől a legkisebb falu helyi tanácsáig. Tito Jugoszláviájában a Tito-klikk egyre fokozottabban elnyomja a népet. A népi demokráciák gyors ütemben haladnak a szocializmus felé. Tito Jugoszláviája egyre leplezetlenebb fasiszta módszereket alkalmazva tér vissza a kapitalizmushoz. A népi demokráciákban a békemozgalom hatalmasan fejlődik, a katonai kiadások aránylag kis részét képezik a költségvetésnek, ugyanakkor hatalmas tételekkel szerepelnek a szociális szolgáltatások. Tito Jugoszláviájában a katonai kiadások a költségvetés mind nagyobb részét teszik ki és még azokat a szociális szolgáltatásokat is megvonják, amelyeket a háborút követő esztendőkben bevezettek. A népi demokráciákat tervgazdaság, biztonság, a jövőbe vetett bizalom jellemzi. Tito Jugoszláviájában felhagytak a tervezéssel, nyomor, éhínség, bizonytalanság uralkodik, a helyzet állandóan rosszabbodik. A népi demokráciákban hatalmas lendülettel bontakozik ki a formájában nemzeti, tartalmában szocialista kultúra. Tito Jugoszláviájában kulturális hanyatlást és hollywoodi filmeket találunk. A népi demokráciák politikai és gazdasági függetlenségben élnek, ugyanekkor Tito Jugo-

szláviáját gyarmatosítják, visszatértek a két háború közötti félgyarmati helyzethez, de a helyzet most még rosszabb, mint akkor volt.

És ennek a *nagy ellentétnek* az a magyarázata és sarkpontja, hogy a népi demokráciák a Szovjetuniónak, az első szocialista országnak, a béketábor vezérének barátságára támaszkodnak, Jugoszláviát pedig a titóista árulók a háborús táborba, az angol-amerikai imperializmus érdekkörébe taszították.

Georgi Dimitrov ezekkel a szavakkal foglalta össze ezt a tanulságot:

„A Szovjetunióhoz fűződő őszinte barátság a bolgár nép nemzeti függetlenségének és jólétének biztosításában ugyanolyan fontos, mint a napfény és a levegő minden élőlény számára."

Nincs harmadik út! A titóisták letértek a Szovjetunióhoz fűződő barátság útjáról és népüket a rabszolgaság, az éhség, a háború keserves útjára vitték. A szovjet barátság nyujtotta „napfény és levegő" hiányában Jugoszlávia az imperializmus gyilkos szorításában fuldoklik.

*

Ebben a fejezetben a titóista propagandának csak egyetlen, de ugyanakkor legfőbb rágalmával, a Tito Jugoszláviájának Goebbels által kiagyalt „nagy hazugságok" legnagyobbikával foglalkoztunk. Azzal a hazugsággal, hogy a „szovjet imperializmus", a „vörös imperializmus" igyekszik megakadályozni „keleteurópai csatlósai" gazdasági fejlődését és hogy „Jugoszlávia Tito hősi vezetésével ellenállt a fenyegető szovjet imperializmusnak és a Nyugat nagylelkű segítségére támaszkodva a függetlenség és a szocialista építés útjára lépett".

És mit láttunk? *Azt láttuk, hogy ennek a titóista rágalomnak éppen az ellenkezője igaz.*

Láttuk *először is* azt, hogy a második világháború végén elsőként a Szovjetunió segítette Jugoszláviát, annak ellenére, hogy sajátmaga is nagy veszteségeket szenvedett. Láttuk, hogy az UNRRÁ-ban működő szovjet állampolgárok és szovjet megbízottak harcoltak a jugoszláv ipar talpraállításáért, hogy a szovjet segítség és kereskedelem, valamint a népi demokráciák

segítsége és kereskedelme lerakta az alapot és lehetőséget nyujtott arra, hogy Jugoszlávia valóban a szocializmus felé haladjon.

Láttuk *másodszor* azt, hogy Tito Jugoszláviája már jóval a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának 1948. évi határozata előtt megsértette a népi demokráciákkal kötött egyezményeket és Nyugat felé, a nyugati kapitalista államok felé fordult. Ugyanakkor a népi demokráciák teljesítették vállalt kötelezettségeiket.

Láttuk *harmadszor*, hogy a titóisták a nyugati imperializmus és főként az amerikai imperializmus érdekkörébe taszították Jugoszláviát. Ezzel végetvetettek Jugoszlávia gazdasági és politikai függetlenségének, leállítottak minden szocialista tervezést, az országot az Egyesült Államok félgyarmatává tették, visszajuttatták abba a félgyarmati állapotba, amelyben a két háború között volt — de még alacsonyabb színvonalon — úgy, hogy a jugoszláv nép gazdag országában ismét súlyos nyomorban sínylődik.

És végül *negyedszer* láttuk, hogy a népi demokráciák, amelyeket igazi internacionalisták, hazafiak és kommunisták vezetnek, a Szovjetunió barátságát élvezik, a Szovjetunió részéről igazi nagylelkű, szocialista segélynyujtásban részesülnek és a Szovjetunióval kereskedelmi kapcsolatban állnak. Gazdasági téren olyan mértékben fejlődtek, az iparosítás terén olyan ütemet valósítottak meg, amilyenről még a legmerészebbek is alig álmodtak. Láttuk, hogy ezek a népek és ezek az államok baráti együttműködésben egymással és a Szovjetunióval építik a szocializmust, átalakítják a természetet és az embert, és hatalmas gyorsasággal építik virágzó, kulturált és békés jövőjüket.

VIII. FEJEZET

NÉHÁNY VÉGKÖVETKEZTETÉS

Tito a nyugati reakció szolgálatában

Van a propagandának még egy vonala, amely különösen kedves Titóék propagandistái számára. Azt hangoztatják, hogy „Tito újfajta kommunista, és a titóizmus újfajta kommunizmus", és ezt a legkülönbözőbb kapitalista lapok is visszhangozzák.

Erre a propagandára nagyon egyszerű a válasz. Mindössze azt kell megvizsgálni: kik azok, akik annyira dicsőítik ma Titót és a titóizmust?

Nagybritannia vezető toryjai már 1949 végén elismeréssel adóztak cinkosaiknak. Lord Vansittart 1949 október 18-án azt mondotta, hogy Tito okozta „a kommunista birodalmat végigszelő hasadást". És hozzátette:

„Diplomáciánk dolga, hogy ezt a hasadást minden lehetséges eszközzel tágítsa"[1].

Maga Churchill 1949 november 15-én az alsóházban örömét fejezte ki, hogy Csehszlovákia helyett az Egyesült Államok nyomására Tito Jugoszláviáját választották be az Egyesült Nemzetek Biztonsági Tanácsába. Eden a *Daily Telegraph* 1949 december 12-i számában megjelent cikkében kijelentette:

„Tito példája és befolyása döntően megváltoztathatja az események menetét Közép- és Kelet-Európában."

Valóban egészen „újfajta" kommunizmus az, amely Churchill, Eden és Vansittart támogatását élvezi.

Amerikai oldalon ugyanezeket a nézeteket még nagyobb

---

[1] Manchester Guardian. 1949 október 19.

nyiltsággal hangoztatták. A *New York Herald Tribune* 1949 szeptember 2-án ezt írta:

„Egyébként (az amerikai) kereskedelmi minisztérium jelentése tegnap azt mutatta, hogy az elmult tíz hónap folyamán, amilyen mértékben Tito marsall mindjobban szembehelyezkedett Oroszországgal, jelentékenyen több áru szállítását engedélyezték Jugoszláviába."

A *Washington Star* 1949 október 8-án leszögezte:

„A Kelet és a Nyugat közt folyó hidegháború szempontjából Jugoszlávia ma a világ egyik legfontosabb országa."

A londoni *Times* 1949 július 14-én azt fejtegette, hogy „Jugoszlávia nem a kölcsönök fejében, hanem már előre tesz engedményeket".

A Wall Street legnyiltabban reakciós csatlósainak lapjai mind összefogtak Tito támogatására. A nyugatnémet üzleti körök Stuttgartban megjelenő lapja 1949 október 29-én ezt írta:

„A belgrádi marsall azon az úton van, hogy a hidegháborút viselő nyugati államok kedvencévé váljon. Hanyatt-homlok igyekeznek neki további politikai és gazdasági segítséget nyujtani és talán még fegyvert is készülnek neki küldeni. Az amerikai diplomaták, akik legutóbb Londonban és Párizsban tanácskoztak, alaposan megvitatták annak lehetőségeit, hogyan segíthetné Tito moszkvaellenes állásfoglalása az amerikaiak politikáját a Szovjetunió ellen."

Olaszországban csúfos kudarcot vallott a titóisták azon igyekezete, hogy megnyerjék a Nenni vezette szocialista párt támogatását, ellenben az MSI (Movimento Sociale Italiano, Mussolini híveinek pártja) neofasisztái teljes mértékben támogatták Titóékat. Alfredo Cucco, az MSI neofasiszta vezére 1950 január 15-én kijelentette:

„A Movimento Sociale Italiano elégedetlenségét fejezi ki a kormány külpolitikájában megnyilvánuló gyengeség, megnemértés és tartózkodás miatt, amikor egy keleti szomszédunknak ... égetően szüksége van a velünk való kölcsönös megértésre."

A nyugati imperialisták egyre nyiltabban dicsőítették Tito „újfajta kommunizmusát" és kezdték nyiltan feltárni

igazi indokaikat. Az *Economist* 1950 november 2-án „Amerikai segítség Titónak" című cikkében kifejtette:

„A kormány és a kongresszus tagjai négy esztendő óta azt hajtogatják az amerikaiaknak, hogy az Egyesült Államok változatlanul szembenáll a kommunizmussal és a diktatúrával. Mindamellett az amerikai kormány meglepő könnyedséggel, egyetlen szó vita nélkül már majdnem egy esztendeje egyre növekvő segítségben és erkölcsi támogatásban részesíti a jugoszláviai kommunista diktatúrát. ... Ez a politika már meghozta gyümölcseit... Trieszt kérdése lekerült a napirendről. A görög polgárháború végetért. Ausztriában megoldódott a karintiai probléma...

... Sőt, a kamat, amelyet ez a politika hoz, messze meghaladja a befektetést. Valóban, ez a befektetés a legolcsóbb és leghasznothajtóbb valamennyi eddigi nyugati befektetés közül." (Kiemelés tőlem — *J. K.)*

Mindez nem jelent mást, mint nyilt beismerését annak, hogy a titóizmust és a titóistákat a nyugati reakció fontos szovjetellenes és kommunistaellenes fegyvernek, a békéért küzdő szervezetek megbontójának, a görög nép, a trieszti és karintiai szláv népek elárulójának tartják. Nyilt beismerését annak, hogy valamennyi quisling közül Titót vásárolták meg a legolcsóbban.

Az amerikai nagytőke sajtója hasonlóképpen felfedi kártyáit:

„Belgrádban, Tito marsall fővárosában, egy új Titót láthatunk. Úgylátszik, hogy a régi, 1948 előtti Tito eltűnt... Ez az új Tito azt mondja, hogy csapatokat küld Ázsiába az Egyesült Nemzetek támogatására, kijelenti, hogy hajlandó visszaadni a görög gyermekeket Görögországnak, hajlandó szabadonbocsátani a bebörtönzött katolikus érseket, megnyirbálni Jugoszláviában a kommunisták jogait, kölcsönöket és ajándékokat elfogadni az Egyesült Államoktól"[2].

„Nézzünk a térképre. Jugoszlávia mint Oroszországgal szemben ellenséges állam, ma az Egyesült Államok külföldi kapcsolatai terén a lehető legjobb üzletnek bizonyul"[3].

---

[2] U. S. News and World Report. 1950 november 24.
[3] Look. 1951 április 10.

Ez a fogalom „Tito", a nyugati kapitalista sajtóban annyit jelent, hogy „a nyugati imperializmus barátja". A kapitalisták sorban próbálkoznak az egyes országokban, azt remélve, hogy titókat találnak — de hiába.

Ugyanekkor világosan megmondják mit akarnak. Megmondják, hogy Titónak lenni annyit jelent, mint behódolni az imperializmusnak; annyit jelent, mint a Szovjetunió, a kommunisták, a szocialisták, a munkásosztály, valamint a haladás és a béke híveinek ellenségévé válni.

Mindezek az idézetek és a többi tízezer elég világosan bizonyítja, mi is valójában az, amit a kapitalista és jobboldali munkáspárti propagandisták „újfajta kommunizmusnak" neveznek. Az imperializmusnak szüksége van a kommunista mezbe öltözött Titóra:

„A titóizmus azonban csak addig marad erő, amíg Tito marsall kommunistának nevezheti magát"[4].

Az imperializmus azonban nyiltan elismeri, hogy a kommunista cégér mögött olcsó, engedelmes eszközük rejlik, amely hajlandó végrehajtani a Szovjetunió, a népi demokráciák és a világ bármely részén élő dolgozók ellen irányuló háborús politikájukat. „Kétfajta kommunizmus van" — hirdetik az imperialisták. De vajjon nem különös-e, hogy csupán „egy bizonyos fajta kommunizmus" tetszik a kapitalistáknak, hogy ezt dicsőíti Churchill, támogatja Truman, csodálják a jobboldali munkáspárti vezérek, tekintik barátjuknak a vörösfalók, a görög monarchisták, az olasz fasiszták, és ezt ismerik el szövetségesüknek a német monopolisták?

Nem! Nem különös. Mert csupán egyfajta kommunizmus, egyfajta marxizmus-leninizmus, egyetlen igazi fajta szocializmus van. És mert Tito „kommunizmusának" éppen annyi köze van az igazi kommunizmushoz, mint Hitler „nemzeti szocializmusának" volt a szocializmushoz.

---

[4] Times. 1949 szeptember 13.

Tito és a jobboldali labourpárti vezérek

Tito „kommunizmusa" úgy kommunista, ahogyan Hitler „szocializmusa" szocialista volt. A titóisták azonban — éppúgy, mint előttük és velük együtt a trockisták — azért különösen értékesek az imperializmus számára, mert az ultraforradalmi álmarxista szólamok vékony rétege imperialista szemléletet és cselekvést takar. Ezért hasznosak, ezért használja fel őket az imperializmus Nagybritanniában is.

Midőn a háború véget ért, az angliai jugoszláv nagykövetség mindent elkövetett, hogy az angol szocialistákat és kommunistákat, főként a fiatalokat minél nagyobb számban vonzza Tito Jugoszláviájába. A titóista propaganda hatása alatt számos szocialista és kommunista elfogadta a meghívást. Midőn 1948 júniusában a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata leleplezte a titóista politika szocialistaellenes jellegét, a titóisták a jugoszláv nagykövetségen keresztül — ma már nem kétséges, milyen forrásból származó — pénzügyi támogatással harcot indítottak az Angol Kommunista Párt ellen. A párt tagjait elárasztották a propaganda minden formájával. Meghívták őket különböző fogadásokra, ingyen üdülést ajánlottak fel nekik, állandóan enni-inni hívták őket. Egészen nyiltan kifejezésre juttatott céljuk az volt, hogy szakadást idézzenek elő a kommunista pártban.

De óriási kudarcot vallottak, és az egész országban mindössze egy tucatnyi ingadozó elemet tudtak elszakítani a párttól. Ezeknek kiválása a pártot kétségtelenül erősítette. A brit titóisták e kudarc után a Labour párt, a szakszervezetek és a szövetkezeti mozgalom felé fordultak, egyesítették erőiket a trockisták (ezek egykor önkényesen „forradalmi kommunistáknak" nevezték magukat) klikkjével. Legtöbbjük 1948 folyamán belépett a Labour pártba.

E mesterkedés során és a kapitalista sajtó legteljesebb támogatásával igyekeztek magukat újfajta „baloldali" szocialistáknak feltüntetni. Mesterkedésük világos volt. 1948—49-ben a komoly befolyással rendelkező jobboldali szociáldemokrata vezéreknek sikerült a brit munkások nagyobb részét visszatartani attól, hogy a kommunistákkal és a harcos labourpárti munkásokkal együtt közösen harcoljanak a kapi-

talizmus ellen. A jobboldali szociáldemokraták „elméletei" politikailag még lefegyverezték a dolgozó nép nagy részét. De már tért vesztettek. Mind több támadás indult a dolgozók életszínvonala, a demokrácia ellen. Az attlee-k és bevinek háborús propagandája egyre hangosabbá, behódolásuk az amerikai imperializmus előtt egyre nyilvánvalóbbá vált. Egyre több szervezett munkás, szövetkezeti, munkáspárti tag rázta le magáról a szociáldemokraták régi befolyását, harcot indított a bérekért, a demokráciáért, a függetlenségéért és békéért, együttes akciót folytatott a kommunistákkal és a harcos munkásokkal. Ez szükségessé tette az imperializmus és a jobboldali labourista vezérek számára, hogy olyan eszközt keressenek, amellyel megtörhetik az egyre fokozódó harcos szellemet és megzavarhatják a mindinkább erősödő egységet. Ezt a szerepet szánták Titóéknak.

Az 1949-es időszakban a titóisták Nagybritanniában elsősorban a fiatalok és a diákok felé fordították figyelmüket. Ennek okát nem nehéz megtalálni. Ugyanis a jobboldali szociáldemokraták befolyása éppen a fiatalok és diákok körében volt és marad a leggyöngébb. A fiatalok, akik természetüknél fogva harcosak, készek szembeszállni az üldözéssel és a rossz viszonyokkal, forrón vágynak a békére, harcaik során állandóan szembetalálták magukat nemcsak a torykkal, hanem a jobboldali labourista vezérekkel is. A munkáspárt vezetősége időnkint közbelépett, hogy feloszlassa vagy „megfegyelmezze" a Labourpárti Ifjúsági Szövetséget. Meg akarták akadályozni, hogy az ifjúság többi rétegeivel — köztük a Kommunista Ifjúsági Szövetséghez tartozó elvtársaikkal — együtt folytassák a harcot. Ami a diákokat illeti, senki sem állíthatja, hogy a Transport House-nak nagy intellektuális vonzóereje volt, vagy hogy Attlee, illetőleg Morrison lelkesítette a diákifjúságot. Így tehát az imperializmusnak elsősorban és legsürgősebben az ifjúság körében és az egyetemeken volt szüksége a titóistákra.

Midőn a Labourpárti Ifjúsági Szövetség tagjai tiltakoztak az ellen, hogy a munkáspárt elárulja a szocializmus ügyét, a Tito-üggyel vezették őket mellékvágányra. „Szocializmust akartok — mondották nekik — menjetek akkor Jugoszláviába, ott egy újfajta szocializmust találtok. Miközben a Labourpárti Ifjúsági Szövetséget megfeddték, amiért egységes akciót

hajtott végre a Kommunista Ifjúsági Szövetséggel a béke érdekében vagy a bérek kérdésében, miközben a labourista sajtó szidta a kommunizmus szörnyűségeit, arra ösztönözték a fiatalokat, hogy látogassanak el Jugoszláviába és vegyék fel a kapcsolatot a Tito-féle „újfajta kommunizmussal". Az egyetemeken előszedték a marxizmus mezébe öltöztetett szovjetellenes rágalmak régi trockista arzenálját, hogy megtévesszék a balfelé tartó fiatalokat. A fiatalokat és diákokat *ingyen* és kéretlenül elárasztották a jugoszláv nagykövetség propagandájával. Gondosan megrendezett utazásokat szerveztek Jugoszláviába, ahol a fiatalokat a gondosan megválogatott tolmácsok segítségével egyik jól előkészített kiállítási darabtól a másikhoz vezették. A Labourpárti Ifjúsági Szövetség soraiba diverziós szólamokban és diverziós taktikában jártas tapasztalt trockistákat építettek be.

Egy másik terület, ahova az angliai titóisták tevékenységüket különös erővel összpontosították: a gyarmati népek Angliában élő csoportjai, különösen a gyarmati — afrikai, nyugatindiai, indiai, ceyloni stb. — diákszervezetek. Nyilvánvaló okokból a gyarmatokon sem volt gazdasági alapja a szociáldemokrácia tömegbefolyásának. A gyarmatok népe és a gyarmati ifjúság mindenütt hadbaszállt az imperializmus ellen. Az imperializmus, amint már egy előbbi fejezetben láttuk, a titóizmusban különösen fontos fegyvert látott a gyarmatok népének megtévesztése, bomlasztása és az ellene való kémkedés céljából. A brit imperializmus úgy látta, hogy a titóisták (M. I. 5. értelemben) „hasznos" tevékenységet végezhetnek a gyarmati diákszervezetekben olymódon, hogy rajtuk keresztül befolyást szereznek magukban a gyarmati és félgyarmati országokban. A titóista propaganda itt különleges demagógiát alkalmazott. Igyekezett a gyarmati fiatalok forradalmi érzelmeire hatni, igyekezett azok nemzeti forradalmi törekvéseit a Szovjetunió ellen fordítani, igyekezett összezavarni marxista tanulmányaikat. Igyekezett őket úgy vezetni, hogy a forradalmi harc során átugorják az egyes szakaszokat, hogy Tito Jugoszláviáját tekintsék „mintaképnek".

1950-ig ez a tevékenység igen kevés sikerrel járt. A kevés kezdeti siker hamarosan semmivé lett, midőn a haladó gondolkodású fiatalok és diákok felismerték a titóizmus igazi jellegét, és midőn maga a történelem hónapról-hónapra vilá-

gosabban megmutatta, hogy a titóisták a nyomor, az éhség, az imperializmusnak való alárendelés útján vezetik a jugoszláv népet. 1950-ben azonban a szociáldemokráciából való kiábrándulás folyamata nemcsak a fiatalok és diákok körében gyorsult meg, hanem a széles tömegeket átfogó munkásmozgálmon belül is — a szakszervezetekben, szövetkezetekben és a Labour párt egyes szervezeteiben is.

Ezért 1950-ben — és még inkább 1951-ben — a jobboldali, labourista vezérek maguk vették fel a közvetlen személyi kapcsolatot a titóistákkal, és fokozatosan kivették a Tito-barát kampány irányítását az „álbaloldal" kezéből. A közvetlen kapcsolat egyre nyiltabb lett a titóisták és a Labour párt központja között. A *Daily Herald* és az egész hivatalos labourpárti propaganda valamennyi kiadványa egyre nyiltabban dicsőítette Titót.

A labourpárti miniszterek és a labourpárti vezérek ellátogattak Jugoszláviába és nyilvánosan hódoltak a titóizmusnak. Noel Baker, Morgan Phillips és Sam Watson, a durhami jobboldali bányászvezér, és Ernest Davies külügyi államtitkár ellátogattak Belgrádba. Mindazok, akik a labourpárti mozgalomban nyiltan és következetesen kommunistaellenesek voltak, az egekig dicsőítették Tito „újfajta" kommunizmusát. Viszonzásul a titóisták hivatalos sajtójukban a munkáspárti vezéreket és azok jobboldali politikáját magasztalták. Sőt még továbbmentek és *nyilt* kapcsolatot létesítettek a tory-vezérekkel és kedveskedni kezdtek nekik.

A Belgrádban megjelenő *Nemzetközi Szemle* (többnyelvű kiadvány), amelynek azt a feladatot szánták, hogy egy titóista-trockista nemzetközi „ideológiai" központ szerepét lássa el, nagyhangon dicsőítette Gaitskell költségvetését:

„Gaitskell munkáspárti miniszternek sikerült az új költségvetést egyensúlyba hoznia azáltal, hogy olyan döntő és amellett népszerű (sic! — *J. K.)* intézkedéseket javasolt, amelyek megakadályozták, hogy a konzervatív ellenzék nyiltan állástfoglaljon az egész költségvetés ellen... A Labour párt hívei örülnek (sic! — *J. K.),* hogy a gazdagok adója növekszik..."[5]

---

[5] Nemzetközi Szemle. Belgrád. 1951 április 25.

Gyilasz, Tito tárcanélküli minisztere, 1951 februárjában nagy titokban ellátogatott Nagybritanniába, tárgyalt labourpárti miniszterekkel, több titkos megbeszélést folytatott, és a Royal Institute of International Affairs (Nemzetközi kérdésekkel foglalkozó királyi intézet) által egybehívott társaság, a reakció „krémje" számára előadást tartott arról, hogyan kell elferdíteni a marxizmust. Szükségtelen mondani, hogy az ország legreakciósabb sajtója melegen fogadta a Gyilasz-féle „marxizmust".

1951 február 28-án a *Borba* közölte Titónak a Reuter munkatársa számára adott nyilatkozatát. Titót megnyerték a szociáldemokráciának. „Véleményem szerint a brit Labour párt — mondotta — ... munkások pártja, amelyet a gyakorlatban a szocialista tudomány elemei vezetnek, főként saját országa gazdasági problémáinak megoldása terén."

1951 március elején Mose Pijade, Titóék „ideológusa", titóista küldöttséget vezetett Nagybritanniába, és a külföldi sajtótudósítók egyesületének hivatalos ebédjén a következőket jelentette ki:

„... Tegnapi találkozásunk a parlament két házának képviselőivel történetesen egybeesett a kormány és az ellenzék között lefolyt heves (sic! — *J. K.)* harccal. Mindamellett megfigyelhettük, hogy ami a Jugoszlávia iránti baráti érzelmeket illeti, nem volt különbség az egymással szembenálló pártok között."

Valóban, hogy is lehetne állásfoglalásbeli különbség közös és engedelmes cinkosaikkal szemben a toryk és a jobboldali munkáspárti vezérek között, akik oly „hevesen" versengenek azon, hogy ki készítse elő az imperialista háborút és ki védelmezze a kapitalizmust Nagybritanniában. A toryk örvendenek, hogy Tito és a labourista vezetőség nyiltan közeledik egymáshoz. Az *Economist* már 1950 szeptemberében, midőn a titóistákhoz ellátogató jobboldali, labourista küldöttségről írt, örömmel állapította meg, hogy a küldöttség Jugoszláviában „olyan kommunista pártot" talált, „amely visszavonhatatlanul felégette a hidat a Szovjetunió felé", és amely túl tudja tenni magát minden olyan gátláson, amelyet esetleg a nyugati demokrácia e képviselőivel szemben érez,

akiket a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája állandóan szid..."[6]

A *Times*, midőn leírta Pijadének és embereinek látogatását, Titóék új „liberalizmusát" magasztalta. „Pendennis" az *Observer* vasárnapi számában azt írja, hogy „Jugoszlávia fokozatosan a nyugati rendszer felé halad"[7].

Valóban, a titóistákat a történelem egyre inkább színvallásra kényszeríti; Titóék már azt is kezdik elismerni, hogy a kapitalizmus hívei. Borisz Kidrics, a titóista párt politikai bizottságának tagja, 1951 április közepén a Közgazdasági Társaság egyik gyűlésén felszólította a jugoszláv közgazdászokat, hogy sokkal fokozottabban tanulmányozzák a kapitalista országok fejlődését. „Igen nevetségesnek" minősítette azt az elméletet, hogy az Egyesült Államokban munkanélküliség van. „A Közgazdasági Társaságnak — mondotta — nagy figyelmet kellene fordítania a kapitalista gazdasági élet fejlődésére."

A *Manchester Guardian* diplomáciai tudósítója beszámol jugoszláviai látogatásáról („Jugoszlávia átmeneti szakaszban. A Nyugat és a jövő." 1951 június 14.) és megjegyzi, hogy a titóista hivatalos személyiségek azt mondották neki: „elismerik, hogy sok jó oldala van a kapitalista rendszernek".

Így tehát, mint mindig, a történelem ezúttal is megmutatta, hogy a gyakorlatban nincs különbség a forradalmi szólamok mázával bevont trockista-titóista „tanok" és a jobboldali szociáldemokraták „elmélete" között: mindkettő a haldokló kapitalizmus védelmének eszköze. A titóisták, a toryk és a jobboldali munkáspárti vezetők minden demagógia ellenére ugyanazt a célt szolgálják.

Ez nem jelenti azt, hogy a titóizmust már a brit munkás- és haladó mozgalom minden részében leleplezték. Ez nem jelenti, hogy nem égetően szükséges a titóisták valódi szerepének fokozott megmagyarázása. Ugyanis, mihelyt a békéért, a demokráciáért, függetlenségért és életszínvonalért küzdő tömegmozgalom fellendül, mihelyt létrejön a kapitalizmus ellen küzdő munkás- és haladó mozgalom akcióegysége, és mind termékenyebb talajra találnak azok a marxista tanok,

---

[6] Economist. 1950 szeptember 16.
[7] Observer. 1951 június 26.

melyek megmagyarázzák a nép növekvő elnyomorodásának okait, a háború veszélyét, megmutatják a brit nép számára a válságból kivezető utat, a függetlenség, a béke és a szocializmus felé vezető utat — az imperializmus fegyvereket keres, hogy bomlást, szakadást és zavart idézzen elő ebben a mozgalomban. És amint a néptömegek egyre inkább elfordulnak a jobboldali szociáldemokratáktól, a reakció a titóizmus és az álbaloldali demagógia különböző formái felé fordul, hogy azokat a bomlasztó tevékenység fegyvereként használja fel.

A titóisták ezenkívül Nagybritanniában, éppúgy mint más országokban, összehangoló központul szolgálnak a munkásmozgalomba titkon behatoló kémek, provokátorok, mindenfajta besúgók számára. Valóban, a harc fejlődésével egyre fokozódó éberségre van szükség és egyre világosabban le kell leplezni, hogy a titóisták a reakció eszközei.

1951 június—júliusában két másik vezető titóista angliai látogatása még jobban aláhúzta ezt a tényt. Júniusban Gyilasz és Pijade után maga Rankovics, a titóista erőszakszervek főnöke jött el Angliába, olyan küldetésben, amelyről mind a brit, mind a jugoszláv hivatalos személyiségek egyaránt hallgattak. Júliusban pedig Popovics tábornok, a vezérkari főnök érkezett Angliába egyenesen Washingtonból, ahol „kedvező benyomást tett"[8].

Néhány tanulság

Nem szakemberek feladata, hogy a néptömegeknek megmagyarázzák a titóisták áruló szerepét. Ugyanis azoknak, akik ebben az országban vagy másutt a békéért és a szocializmusért harcolnak, nem csupán a nyiltan fellépő torykkal és reakciósokkal kell szembeszállniok, nem csupán a jobboldali, labourista vezérekkel, akik igyekeznek eltorzítani az osztályharcot, igyekeznek biztosítani az osztályok együttműködését és azt hangoztatják, hogy a kapitalizmus keretén belül harc nélkül is el lehet jutni a szocializmushoz. Elkerülhetetlenül szembetalálják magukat a baloldali demagógokkal is, akik jobboldali politikájukat baloldali szólamokba burkolják (és ilyen bőven akad Angliában), valamint a kapitalizmus ügynökeivel, akik igyekeznek behatolni a munkásmozgalom

[8] New York Herald Tribune. 1951 július 9.

harcos szervezeteibe, hogy azokat belülről megfúrják, bomlasszák, és kémtevékenységet fejtsenek ki.

Milyen tanulságokat vonhatunk le Titóék szerepének megvizsgálásából?

A szocialista elmélet

Az első tanulság az, hogy mennyire fontos a munkásosztály és a dolgozó nép számára a szocialista Anglia megteremtéséért vívott harcában a szocialista elmélet. Az alacsony elméleti színvonal, a marxizmus megnemértése tette lehetővé, hogy Titóék elárulják Jugoszlávia népeinek felszabadító harcát és klikkjük magához ragadja a hatalmat.

Mindenütt, ahol a titóistáknak sikerült titkos mesterkedéseikkel valamely ország munkásmozgalmán belül vezető funkciókba jutniok, ez mindig úgy történt, hogy a politikai tudás gyengeségére, a burzsoá nacionalizmusra, elvont, dogmatikus állásfoglalásra, a politikai nevelés és vita hiányára építettek.

Nálunk Angliában a jobboldali labourista vezérek azt hirdetik, hogy a munkásosztálynak nincs szüksége arra, hogy *saját* elmélete, *saját* filozófiája legyen. Az attlee-k és morrisonok a munkásmozgalomban széltében-hosszában terjesztik a tőkés osztály elméleteit. Ezért nálunk különösen veszélyes a titóizmus és a trockizmus, ha az Angol Kommunista Párt, valamint a Labour párt harcos rétegei nem harcolnak következetesen a marxizmus-leninizmusra alapozott politikai tudásért.

A cselekvés *önmagában véve* nem elég a szocializmus megvalósításához. Hány labourpárti munkás fáradozott azon és szentelte egész életét annak, hogy erősítse a munkásmozgalmat — és végül a jobboldali labourista vezérek elárulták őket. A cselekvés és a harc csak akkor vezet el a szocializmushoz, ha a munkásosztály és a dolgozó nép tudja merre halad, ha van biztos irányvonala, iránytűje, amely mutatja az utat. Ez az irányvonal, ez az iránytű pedig csak a saját országukra, a saját történelmi viszonyaikra konkrétan alkalmazott marxi-lenini elmélet lehet. Enélkül a dolgozó népet erőfeszítései és áldozatai ellenére ismételten félrevezethetik, elárulhatják, és a mozgalmat, amelyet annyi fáradság árán hoztak létre, szétbomlaszthatják.

A jobboldali, labourista vezérek minden elmélete, ilyen vagy amolyan formában, azt igyekszik megmutatni, hogy az osztályok együttműködésére van szükség, hogy a munkásosztálynak együtt kell működnie mind saját országa, mind a többi ország kapitalistáival. Azt tanítják, hogy az állam semleges, osztályok feletti gépezet, amely jól ellátja feladatát, bármelyik párt kerül is választás útján hatalomra.

Az egész történelem azonban ismételten igazolja azt a tanulságot, hogy az osztályegyüttműködés katasztrófához vezet, hogy — mondjuk — az amerikai kapitalistákkal kötött barátság az amerikai imperializmus által történő gyarmatosításra vezet, hogy a szocializmusba való átmenet csupán a kapitalista osztály ellen otthon és nemzetközi viszonylatban vívott állandó harcban valósítható meg.

Barátság a Szovjetunióval

Nem véletlen, hogy a toryk, a jobboldali, labourista vezérek és a titóisták valamennyien *egy* pontra szegzik fegyvereiket, hogy mérgük és gyűlöletük, hazugságaik és rágalmaik elsősorban a Szovjetunió ellen irányulnak.

Azért van ez, mert a Szovjetunió példát mutatott az egész világ munkásosztályának és dolgozó népének. Megmutatta, hogy a dolgozó nép a munkásosztály vezetésével átveheti a hatalmat, hogy a nép fel tudja építeni a szocializmust a kapitalisták *nélkül*. Azért van ez így, mert a Szovjetunió puszta léte, az élet minden területén elért hatalmas eredményei arra ösztönzik valamennyi tőkés és gyarmati ország dolgozóit, hogy kövessék a szovjet nép példáját, vessenek véget a kapitalisták és földbirtokosok uralmának és építsék fel a *saját*, új szabad és virágzó életüket a maguk országában.

Azért van ez, mert a Szovjetunió vezeti világszerte a harcot a békéért, ami ma a monopolisták legnagyobb réme. Az imperialisták a háborút tekintik problémáik egyetlen „megoldásának" és azokat gyűlölik leginkább, akik a legerőteljesebben és a legkövetkezetesebben harcolnak a békéért.

Az imperialisták gyűlölik a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártját és annak vezérét, Sztálint, mert a SzK(b)P a világ valamennyi munkáspártja közül a legtapasztaltabb

és a legélesebben látó, a haldokló kapitalizmus legnagyobb ellensége.

Midőn a titóisták ármányai és ravaszkodásai valamennyi ország munkásosztályát félrevezették, midőn a titóistáknak sikerült eltitkolniok igazi céljaikat és szándékaikat, a hatalmas tapasztalatokkal rendelkező SzK(b)P volt az, amely először figyelmeztetett Tito és cinkosai árulására, amely először leplezte le, hogy Titóék hátatfordítottak a marxista elméletnek, és amely először tárta fel Titóék összeesküvését. Azok, akiket — mint magamat is — eleinte félrevezettek Titóék mesterkedései, megérthetik, milyen hálával tartozunk — és tartoznak valamennyi ország népei — a Szovjetunió Kommunista (bolsevik) Pártja bölcs figyelmeztetéseinek. Csak arra kell gondolnunk, mi történhetett volna, ha a Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodája a SzK(b)P kezdeményezésére nem figyelmeztetett volna a Tito-banda ármányaira és nem leplezte volna le azokat — és máris megértjük, mivel tartozik minden haladó gondolkodású ember a Szovjetunió kommunistáinak.

Ennélfogva Titóék szerepének megvizsgálása nyomán világossá válik a második feladat: a munkás- és haladó mozgalmak szervezeteiben szakadatlan harcot kell folytatni azért, hogy a népek felismerjék és megértsék, hogy a Szovjetunió a békéért és szocializmusért világszerte folyó harc élcsapata. Fáradhatatlanul harcolnunk kell azért, hogy az angol népben elmélyítsük a szovjet nép iránti barátságot és kereskedelmi kapcsolatokat létesítsünk a Szovjetunióval.

Egység

A szociáldemokrácia és a Tito-trockizmus ellen vívott harc nem egyszerűen a megmagyarázás és nevelés kérdése, jóllehet ez is lényeges tényező. Az emberek azonban a harc során tanulnak leggyorsabban. A kapitalizmus ellen, a békéért, a függetlenségért, az életszínvonalért, a demokráciáért, a szocializmusért vívott harc folyamán hullik a magyarázat és a nevelés igazán termékeny talajra. Ha a harc gyenge, ha a politika különválik a cselekvéstől, akkor Titóék sikereket érhetnek el.

Ezért tehát Titóék szerepének megvizsgálásából meg-

tanuljuk, hogy egységre, a dolgozó nép és a munkásosztály egyre szorosabb egységére van szükség. Ez az egység fogja segíteni a népet harcában, abban, hogy kivethesse a mozgalomból árulóit és a demagógokat megkülönböztethesse azoktól, akik valóban harcolni készek. Ez az egység fogja megszilárdítani a legharcosabb, osztályöntudatos és legmeszszebbre látó munkásoknak a dolgozó nép tömegeivel való kapcsolatát.

Éberség

Az angol burzsoázia a világ legtapasztaltabb kapitalista osztálya. Egyetlen ország kapitalistáinak csoportja sem tanulta meg nálánál jobban, hogyan kell összekapcsolni a könyörtelen elnyomást a ravasz megvesztegetéssel és korrupcióval. Egyetlen uralkodó osztály sem szerzett ilyen ügyességet a manőverezésben, hogy visszavonuljon ott, ahol ez szükségesnek mutatkozik és álcázza valódi céljait.

Az angol imperializmus hosszú időn át arra használta fel a gyarmati népekből kisajtolt extraprofitjának egy kis részét, hogy osztályegyüttműködésre csábítsa a munkásosztály egy részét (gyakran anélkül, hogy a munkások ennek tudatában lettek volna). Az angol imperializmus most mély válságba került. Nem tudja már nyujtani az egykori csalétket és engedményeket. De egy csoport jobboldali, labourista vezér még mindig segíti és támogatja. Ezek igyekeznek minden eszközzel eltitkolni a kizsákmányolás tényét és azt, hogy a Labour-kormány uralma alatt a monopolkapitalisták a kapitalista államon keresztül diktátori hatalmat gyakorolnak.

A jobboldali-szociáldemokraták azt tanítják, hogy az állam semleges, osztályok felett álló. El akarják hitetni, hogy amikor Labour-kormány van uralmon, a tábornokok és rendőrfőnökök, gyarmati tisztviselők, nagykövetek, kémek, M. I. 5. ügynökök és külügyminisztériumi vezetők a munkásmozgalom érdekeit szolgálják. Minden módon igyekeznek *lefegyverezni* a munkásosztályt és a dolgozó népet, igyekeznek csökkenteni a dolgozók éberségét.

Az angol uralkodó osztály és államgépezete az osztályuralom gyakorlásának minden formájában tapasztalt. Mint

láttuk, az angol kapitalisták voltak az elsők, akik osztályuralmuk *nyílt, leplezetlen* eszközei, pártjaik, hadseregük, rendőrségük és törvényszékeik mellett megteremtették a rendőrkémek és provokátorok hálózatát, hogy azok a munkásmozgalom szervezetein *belül* bomlasztó és kémtevékenységet folytassanak. Az angol kapitalisták a birodalom minden gyarmati országában felállították a rendőrügynökök és provokátorok hálózatát a munkásmozgalom és a nemzeti felszabadító mozgalom szervezeteiben. Anglia volt az első, amely nagy arányokban kifejlesztette a Szovjetunió elleni kémkedés gépezetét. Az angol tőkés osztály, jóllehet álcázni és titkolni próbálta, fenntartotta a munkásmozgalmon *belül* folytatott titkos kémkedés és rombolás céljából beépített gépezetét.

Hatalmas gépezetük van, hogy kihallgassák a haladó gondolkodású emberek telefonbeszélgetéseit, felbontsák magánleveleiket és feljegyzéseket készítsenek róluk, jelentéseket szerezzenek a szakszervezeti és politikai gyűlésekről. Van gépezetük, amely állandóan igyekszik behatolni a munkás- és haladó mozgalom szervezeteibe és elsősorban a kommunista pártba, vannak különféle ügynökeik, akiknek feladata a kémkedés és a bomlasztó tevékenység.

Az éberség kérdése tehát, amelyet a szociáldemokrácia által lefegyverzett angol munkások oly sokáig elhanyagoltak, égetően fontos kérdés az egész munkásmozgalom számára. Nem arról van szó, hogy minden egyes munkás, ifjú vagy diák, akit a titóista propaganda félrevezetett, rendőrségi besúgó. Szó sincs róla. Arról van szó, hogy a munkásoknak és hozzátartozóiknak éberen kell őrködniök. Meg kell akadályozniok, hogy a rendőrség vagy a hírszerző szolgálat beépíthesse közéjük embereit, főként a trockistákat és titóistákat, akik igyekeznek befurakodni a dolgozó nép szervezeteibe és megkaparintani a vezető pozíciókat.

Szolidaritás a jugoszláv néppel

Jugoszlávia népei történetük során kimondhatatlan hősiességgel harcoltak az idegen uralom és önkény ellen. Valóban tragédia, hogy a fasiszta megszállók ellen vívott partizánháború során vívott harcaikat és áldozataikat ilyen galádul elárulták.

Jugoszlávia népei azonban túléltek már más vereségeket, ismertek már más árulókat is. Rankovics valamennyi elnyomó intézkedésével és kegyetlenségével sem sikerül őket szolgaságban tartani. És fokról-fokra, amint egyre inkább tudatára ébrednek az árulás tényének, erősebb, jobban szervezett lesz ellenállásuk, míg végül is megdöntik a Tito-klikk uralmát és visszatérhetnek a népi demokrácia és a szocializmus útjára.

Mi azonban nem nézhetjük tétlenül Jugoszlávia népeinek nehéz harcát. Minden lépés, amely az angol népben tudatosítja a titóisták valódi szerepét és a titóizmus lényegét — hozzásegíti Jugoszlávia népeit ahhoz, hogy végetvessenek a titóisták és imperialista uraik uralmának.

Könyörtelenül harcolni a titóizmus ellen, az imperialista uralom eszköze ellen, a dolgozó nép nemzetközi szolidaritása, a béke és a szocializmus érdekében — halasztást nem tűrő, döntő fontosságú feladat.

TARTALOM

I. A Kommunista és Munkáspártok Tájékoztató Irodájának határozata 5
II. Mit lepleztek le a perek? 33
III. Kémek és ügynökök a munkásmozgalomban 62
IV. Titóék mai szerepe és taktikája (I) 91
V. Titóék mai szerepe és taktikája (II) 112
VI. Tito Jugoszláviájában 143
VII. A nagy ellentét 177
VIII. Néhány végkövetkeztetés 219

Felelős lektor: Forgács Marcell

A könyv szedését 1952 február 19-én kezdték meg. — Megjelent 1952 március 26-án, 7 000 példányban.

Ez a könyv az MNOSZ 5601—50 Á és MNOSZ 5602—50 Á szabványok szerint készült.

4406. Franklin-nyomda Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28.
Felelős: Janka Gyula.

Kedves Elvtárs!

A Szikra Könyvkiadónak az a feladata, hogy kiadványaival segítséget nyujtson a dolgozók elméleti és politikai fejlődéséhez. Hogy ezt a feladatot jelentőségéhez mérten és eredményesen tudja megoldani, szüksége van az olvasó tömegek észrevételeire, bírálatára, javaslataira.

Mindezek komoly formában hozzájárulnak kiadványaink minőségi színvonalának emeléséhez és ezen keresztül a szocializmus építésénél feltétlenül szükséges elméleti felkészültség fokozásához.

Kérünk tehát, élj a bírálat jogával ezen a könyvünkön keresztül is és juttasd el hozzánk.

1. Adott-e valami újat kiadványunk e tárggyal kapcsolatosan ismereteid bővítésére?

2. Melyek azok a kérdések amelyekre a könyv nem adott teljes választ?

3. Milyennek találod a mű fordítását, szerkesztését, könnyen érthető-e, milyen a technikai kiállítása?

Kispesti nyomda 639

4. Milyen egyéb megjegyzéseid és javaslataid vannak ezzel a könyvvel és általában a kiadványainkkal kapcsolatosan?

Szikra Könyvkiadó

B U D A P E S T

V., Vörösmarty-tér 4